

Eva Hansson Ström • Jenny Uddling

Mitt i mål

TEXTBOK

NATUR
&
KULTUR

Eva Hansson Ström • Jenny Uddling

Mitt i mål

TEXTBOK

Natur & Kultur

NATUR & KULTUR

Kundtjänst/order: Förlagsdistribution, Box 706, 176 27 Järfälla

Tfn 08-453 85 00, Fax 08-453 85 20

Redaktion: Box 27323, 102 54 Stockholm

Tfn 08-453 86 00, Fax 08-453 87 90

info@nok.se

www.nok.se

Projektledare Ingrid Lane

Textredaktör Margareta Widegren

Bildredaktör Eva Beskow

Grafisk form Iréne Thisner och Åsa Wärn/avril

Omslag Iréne Thisner och Åsa Wärn/avril

Produktion Anders Hultgren

Vi tackar Anette Althén och Lars Wäremark för värdefulla synpunkter.

Självklart är vår målsättning att göra felfria böcker, men det händer tyvärr att vi inte lyckas. Om du hittar tryckfel eller om det är något tekniskt fel med boken, är vi tacksamma om du kontaktar oss på adressen tilltryck@nok.se

Kopieringsförbud! Detta verk är skyddat av upphovsrättslagen! Kopiering är förbjuden, utöver lärares begränsade rätt att kopiera för undervisningsbruk enligt avtal med Bonus Presskopia och den **mycket** begränsade rätten till kopiering för privat bruk. Den som bryter mot lagen om upphovsrätt kan åtalas av allmän åklagare och dömas till böter eller fängelse i upp till två år samt bli skyldig att erlägga ersättning till upphovsman/rättsinnehavare.

© 2004 Eva Hansson Ström, Jenny Uddling och
Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm

Elanders 2007

Första upplagens tredje tryckning

ISBN 978-91-27-50599-5

Välkommen till **Mitt i mål!**

Du som ska arbeta med *Mitt i mål* kan redan en hel del svenska.

Du klarar att prata och förstå svenska i många vardagssituationer, och du kan skriva en hel del. Här får du arbeta vidare med svenskan på olika sätt.

Mitt i mål består av två böcker, en textbok och en övningsbok. Båda är indelade i åtta kapitel. Sist i textboken ligger en cd.

Först i varje kapitel i textboken kan du se vad kapitlet innehåller, vad du kan träna vidare på i övningsboken och vad som finns på cd:n.

Texterna

Du får möta olika typer av texter, både berättelser och faktatexter. Det finns också dialoger, dikter och sånger. Berättelserna är moderna och ger ofta inblickar i livet i Sverige i dag.

Flera av berättelserna är hämtade ur böcker på lätt eller ganska lätt svenska. Efter dessa texter står det *Boktips*, och på s 190 här i textboken finns en kort presentation av böckerna.

Efter texterna kommer olika typer av uppgifter som gäller innehåll och ordförråd.

I övningsboken finns fler ordövningar, och där hittar du också en del svårare faktatexter med frågor till.

Ordförklaringarna

Bredvid texterna finns ibland ordförklaringar i marginalen. De står där för att hjälpa dig att förstå texten. Dessa ord behöver du inte lära dig nu. Inom parentes ger vi ibland upplysningar om orden, till exempel:

- (*här*) används när ordet har en speciell betydelse i just det här sammanhanget
- (*gamaldags*) betyder att ordet inte används så mycket nuförtiden
- (*vardagligt*) visar att ordet tillhör vardagsspråket, det språk som används när man talar med familj eller vänner.

Vilka ord ska du då lära dig? Jo, det är alla andra ord som du möter i texterna och som du inte kan. Dem måste du själv slå upp i din ordbok och anteckna i en egen ordlista.

Lyssna på
cd-skivan.

Arbeta i en
liten grupp,
3–5 personer.

Arbeta två och två.

Skriv i en skrivbok
eller på papper.

Cd

På cd-skivan finns alla bokens dialoger, sånger och dikter. Där hittar du också hörövningarna, som finns i varje kapitel. Frågor till hörövningarna finns här i textboken.

Skrivkurs

Du kommer också att få träna dig i att skriva på svenska. Bland annat kommer du att få lära dig att skriva meddelanden och olika typer av brev. Dessa avsnitt har rubriken **SKRIVKURS** i kanten.

Ett nytt språk

Sidor med rubriken **ETT NYTT SPRÅK** i kanten hjälper dig att bli effektivare i din inläring.

Grammatik

Textbokens grammatikavsnitt tar upp några grundläggande moment, sådant som du redan mött om du studerat svenska tidigare. Här får du testa att du verkligen kan det.

Vid rubrikerna står paragrafer i *Målgrammatiken*.

Om du märker att du behöver träna mer kan du göra det i övningsboken. Där hittar du också mer avancerad grammatik.

Till slut några tips

I varje kapitel finns uppgifter som ska göras två och två eller i grupp. Då ska du självklart prata svenska. På det sättet får du hela tiden muntlig träning.

Att lära sig ett andraspråk betyder att man bor i landet medan man lär sig språket. Det är en bra situation för språkinläring. Utnyttja den! Lyssna på folk som pratar med varandra. Även om du inte förstår kan du höra språkmelodin. Försök härma den för dig själv. Läs skyltar och reklam, se på tv, lyssna på radio. Du ”badar” i språket och lär dig hela tiden, kanske utan att du märker det. Och glöm inte att prata själv så fort du har möjlighet.

Vi hoppas att du har roligt när du lär dig. Lycka till med att gå vidare i svenskan!

Eva Hansson Ström *Jenny Uddling*

Innehåll

1

Örnöga *Mats Berggren och*

Bawer Coskun 8

Familj och skola 11

Dialoger Två utvecklingssamtal 14

Ett nytt språk Vi lär oss olika fort 17

Dans 18

Dialoger På dansbanan, På klubb 20

Grammatik Ordföljd i huvudsatser 22

Hörövning Jörgen vill lära sig dansa 23

Skrivkurs Att skriva på svenska 24

Skrivkurs Skrivteknik 1 24

2

Kärleken förde oss samman

UlfLundell 28

Att gifta sig 30

Grammatik Nutidstempus 34

När gifter man sig? 35

Bröllopsresan *Göran Tunström* 36

Dialog Nej men, vad kul! 38

Hörövning Grattis, grattis! 38

Nu föds ett barn *Barbro Lindgren* 39

Farmor *Alexandra Pascalidou* 40

Ett nytt språk Att lära sig ord 42

Dialog En tråkig nyhet 44

När någon dör 45

Grammatik Dåtidstempus 48

Skrivkurs Skrivteknik 2 49

3

Pengar 52

Att spara 53

Du och dina pengar 56

Veckopeng och månadspeng 58

Hörövning Var är pengarna? 59

Gordana *Theodor Kallifatides* 60

Spel om pengar 62

En ovanlig lek, del 1 *Jenny Berthelius* 63

Hörövning En ovanlig lek, del 2

Jenny Berthelius 64

Logik *Lill-Marit Bugge* 65

Grammatik Skulle 66

Dialoger Vid biljettkassan, I kassan,

Stoppad av polisen, I cykelaffären 67

Ett nytt språk Hur lär du dig bäst? 70

Skrivkurs Meddelanden 71

4

Vad ska man äta? 76

Hur många är vegetarianer? 78

Hörövning En tjejmiddag 79

Gissa vilken mat det är 80

Att läsa och förstå ett recept 81

Grammatik Imperativ 82

Ett nytt språk Vilken inläringstyp
är du? 83

Äppelträdet *Erlend Loe* 85

Sommaren är kort *Tomas Ledin* 89

Grammatik Ordföljd i frågor 90

Mazarinen 91

Dialoger På rasten, På stan,

En middag för två 92

Skrivkurs Privata brev 94

5

- Sjöstjärnor 98
Stark tro 100
Hörövning Ylva behöver hjälp 101
Ett nytt språk Att lära sig ord 102
Religion 105
Religion i Sverige i dag 106
Religioner i världen 108
Religiösa uttryck 110
Barn skriver till Gud 111
Flickan på taket *Max Lundgren* 112
Dialog Läste du? 116
Grammatik Ordföljd i frågor 117
En modig flicka 118
Skrivkurs Formella brev 119
Skrivkurs Platsansökan 121

6

- Jesucristo, så läcker hon var!
Marianne Fredriksson 124
Ett nytt språk Inlärninng och minne 127
Att kämpa för sin dröm 128
Grammatik Bisatser 132
Sol, vind och vatten
Kenneth Gärdestad 133
Spådomen 134
Astrologi och horoskop 137
Grammatik Adjektivets böjning 140
Hörövning Veckans horoskop 141
Dialog Vilket tecken är du född i? 141
Kontakt önskas 142
Från en stygg flicka *Karin Boye* 144
Skrivkurs Att beskriva en person 145

7

- Hår 148
Med rakad skalle 149
Dialoger På jobbet, På fest 151
Komplimanger 152
Ett nytt språk Att läsa på olika sätt 154
Den perfekta kroppen 156
En lång spurt *Claes Hylinger* 159
Sport i Sverige 161
Grammatik Ordföljd i huvudsatser 162
Känner du igen dem? 163
VM i fotboll 1994 164
Hörövning Vilken sport är det? 166
Skrivkurs Insändare 167

8

- "Vi är alla bröder" 170
På farlig väg 174
Grammatik Adjektiv och adverb 178
Sång till friheten *Björn Afzelius* 179
På farlig is *Mats Berggren* 180
Hörövning På stationen 186
Skrivkurs Att skriva en berättelse 187
Ett nytt språk Utvärdering och framåtblick 189
Boktips 190

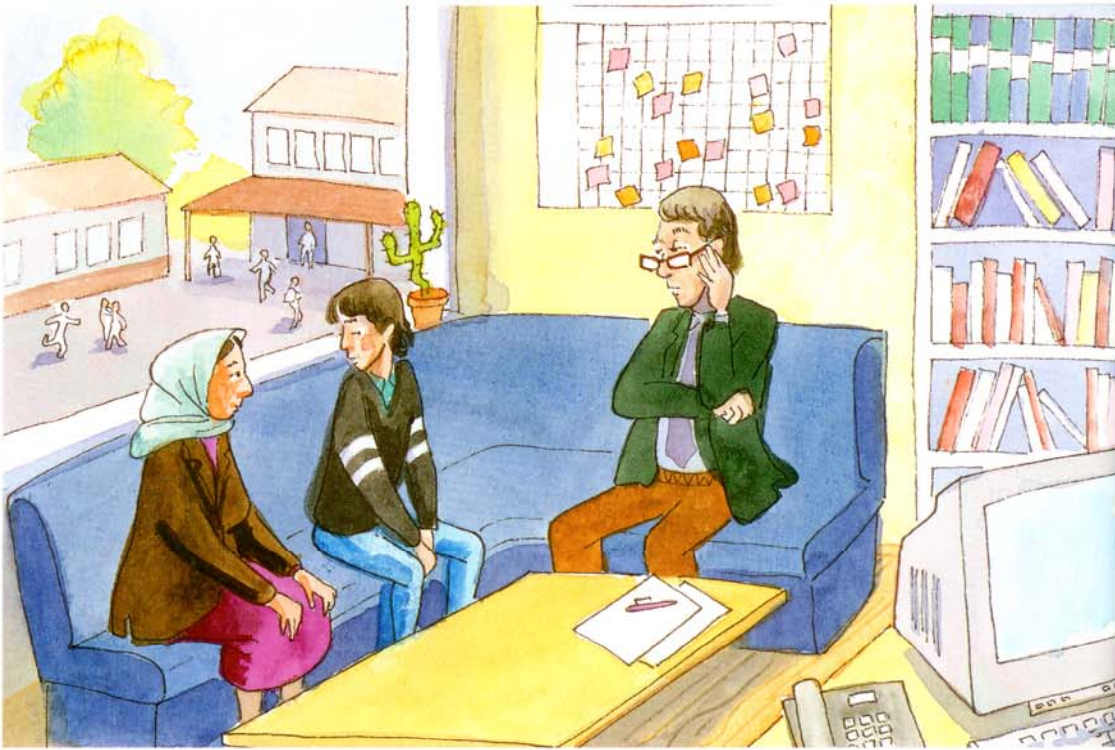
Textboken

- Örnöga 8
Familj och skola 11
Dialoger: Två utvecklingssamtal* 14
Ett nytt språk: Vi lär oss olika fort 17
Dans 18
Dialoger: På dansbanan*, På klubb* 20
Grammatik: Ordföljd i huvudsatser 22
Hörövning: Jörgen vill lära sig dansa* 23
Skrivkurs: Att skriva på svenska 24
Skrivkurs: Skrivteknik 1 24

Övningsboken

- Vad passar in? 5
Kalla upp – uppkallad 6
Ordföljd i huvudsatser 13
Stor bokstav 14
Skiljetecken 15

*finns på cd-skivan

Örnöga

Baran är en kurdisk kille som numera bor i Sverige. Han har varit i slagsmål i skolan och nu är han kallad till rektorn, som eleverna kallar Örnöga.

Jag blev förstås uppkallad till rektor.

Tillsammans med mamma. Redan samma eftermiddag. Det var inte första gången vi var där.

- 10 Det var inte första gången den vårterminen.
Det var inte ens första gången den månaden.
Jag hade slagits en hel del under det senaste året.
Det var enda sättet att få respekt.

- Örnöga stängde dörren om oss, tog mamma i hand
15 och bad oss att sitta ner i hans stora hörnsoffa.

Mamma satte sig försiktigt längst ut på en av dynorna, jag gjorde mitt bästa för att sjunka ner och se oberörd ut.

Örnöga

En örn är en stor fågel som ser mycket bra.

hörnsoffa

soffa som är formad som ett hörn

Örnöga ställde sig och tittade ut genom fönstret. Samma fönster som han sett slagsmålet genom.

- Jag tyckte att han gjorde alla rörelser noga, som om han följde en plan han hade tänkt ut i förväg och absolut
5 inte fick bryta mot.

- ”Så här kan det inte fortsätta”, sa han långsamt och vände sig mot mamma. ”Nästan varenda dag får jag rapporter om att Baran har varit inblandad i slagsmål. Det här är sista varningen. Om det inte blir en ändring
10 måste jag stänga av honom från skolan ett tag så att han får kyla ner känslorna och tänka efter. Och om det inte hjälper blir det relegering.”

- Nu hör det till saken att mamma talar dålig svenska. Jag brukar alltid tolka åt henne. Hon har inte en aning
15 om vad ord som ”rapporter”, ”varning” och ”relegering” betyder.

”Jag förstår inte”, sa hon.

Jag tyckte att hon bröt ännu värre än vanligt.

- Det är kanske fel att säga att jag fick en snilleblix, det
20 var nog snarare en idiotblix, men jag såg i alla fall en chans och tog den.

”Han säger att jag är en av skolans bästa elever. Om jag bara slutar att slåss kommer jag att bli något stort”, sa jag på kurdiska.

- 25 Mamma såg på Örnöga några sekunder.

”Tack så mycket”, sa hon på svenska.

”Därmed tror jag att jag har gjort klart var vi står i den här frågan”, malde han vidare.

- 30 ”Han undrar om du har förstått nu”, översatte jag.
”Ja”, svarade hon. ”Tack så mycket.”

Örnöga gick fram till mamma, vi reste oss.

”Då är vi färdiga med varann för den här gången”, sa han och tog mamma i hand igen. ”Hoppas att det inte blir nån mer gång.”

- 35 ”Tack så mycket”, sa hon.

När vi gick över skolgården mot vårt höghus på Gröna stugans väg bad jag mamma att inte säga något till pappa om att jag hade slagits igen.

relegering

En elev som blir relegerad får inte komma till sin skola längre utan måste börja i en annan skola. Relegering är mycket ovanligt.

snilleblix

fantastiskt bra idé

idiotblix

konstig idé (Ordet ”idiotblix” finns inte – författaren har hittat på det själv.)

malde

(här) pratade

”Sluta slåss, så säger jag ingenting”, lovade hon. ”Du ser, till och med rektorn säger att du är en av dom bästa i skolan. *Bi jîr be kurêmin, bi jîr.*”

Bi jîr be kurêmin, bi jîr.

- 5 Var förnuftig, min son, var förnuftig.
Hemma satte hon på den gamla videon från mina morbröders bröllop i Kurdistan. Hon log och skakade på huvudet åt hur ung hon såg ut och hur liten jag var. När dansen började tog hon min hand. Vi började följa
10 med – fyra steg fram, fyra steg tillbaka. Snart for vi runt i vardagsrummet och skrattade högt.

Mats Berggren och Bawer Coskun

BOKTIPS

Sent ute av Mats Berggren och Bawer Coskun

for runt
(här) dansade omkring

ORD OCH UTTRYCK

Titta på de här meningarna:

Örnöga stängde dörren om oss, tog mamma i hand och bad oss sitta ner i hans stora hörnsoffa.

När dansen började tog hon min hand.

Det finns många uttryck med **hand**. Kombinera uttryck och förklaringar.

a) ta någon i hand	1. ta ansvar för någon eller något
b) Hon tog min hand.	2. hälsa på någon med handslag
c) på vänster hand	3. började hålla mig i handen
d) ta hand om	4. på vänster sida

Titta på det här ordspråket. Vad tror du det betyder? Finns det något liknade ordspråk på andra språk som du känner till?

FRÅGOR

1. Rektorn kallas för Örnöga. Varför kallas han så, tror du?
2. Varför är Baran hos rektorn?
3. Varför pratar Baran kurdiska med sin mamma?
4. Vad kommer att hända om Baran inte lyder Örnöga?
5. Hur tror du att Baran känner sig när de kommer till rektorn?
6. Hur tror du att Baran känner sig på slutet när de dansar?
7. Vad vet du om Barans mamma? Vad vet du om Barans pappa?
8. Varför tror du att Barans mamma säger ”Var förnuftig, min son, var förnuftig”?

SAMTALA

1. Vad betyder ordet respekt?
2. Har du någon som du alltid visar respekt för?
3. Hur visar du respekt?
4. Kommer du ihåg någon rektor som du har haft? Berätta!
5. Har du blivit uppkallad till rektorn någon gång under din skoltid? Vill du berätta varför? Vad sa och gjorde din rektor?
6. Vad anser du att en rektor ska göra med en elev som Baran?

Familj och skola

Barans mamma blev kallad till rektorn när Baran hade problem i skolan. Det finns många andra tillfällen under skoltiden när föräldrar bjuds in till samarbete med skolan.

5 Utvecklingssamtal

- Föräldrar som har barn i grundskolan kallas tillsammans med sina barn till *utvecklingssamtal* en gång varje termin. Läraren berättar då hur det går för eleven i skolan och hur eleven fungerar tillsammans med sina skolkamrater.
- 10 Föräldrarna och eleven kan ställa frågor och kanske berätta saker som gör det lättare för läraren att förstå eleven. Ibland behöver eleven ändra sitt sätt att arbeta eller att uppföra sig i skolan. Under utvecklingssamtalet kan lärare, föräldrar och elev komma överens om hur det
15 ska gå till. Ofta skriver man ner vad man har bestämt så att alla vet vad som gäller.

Föräldramöte

De sista åren i grundskolan (år 8 och 9) får eleverna betyg.

På gymnasiet har man också utvecklingssamtal. Föräldrar bjuds in att delta fram till dess att eleverna blir myndiga (vid 18 års ålder). På gymnasiet ges betyg efter varje avslutad kurs.

Föräldramöten

- Alla föräldrar som har barn i samma klass eller undervisningsgrupp bjuds in till *föräldramöten*. Det är träffar på kvällstid som ordnas en eller flera gånger per termin. Eleverna brukar inte vara med. Lärarna informerar om vad som ska hända under terminen och tillsammans diskuterar man arbetet i klassen och annat aktuellt.

Ibland ordnar skolan större möten för att informera om en speciell fråga. Alla föräldrar i skolan med barn i samma ålder brukar till exempel bjudas in till ett möte när eleverna ska byta skola eller välja kurser.

undervisningsgrupp

En del skolor har inte fasta klasser utan flera lärare samarbetar om en större grupp barn. Då brukar eleverna vara indelade i mindre grupper som en lärare har särskilt ansvar för.

Föräldrarna i skolans vardag

Föräldrarna har naturligtvis en viktig roll i vardagen. De har ansvar för att barnen kommer i tid till skolan och de ska hjälpa barnen på alla sätt, till exempel med läxorna. Många skolor vill också att föräldrarna besöker skolan under en vanlig skoldag, eller hjälper till när klassen ska på utflykt. Detta är särskilt vanligt i de lägre åldrarna.

- Ju mer föräldrarna vet om skolan, desto bättre kan de förstå och hjälpa sina barn. Och ju mer skolpersonalen vet om barnen, desto bättre kan de hjälpa dem.

skolpersonal

vuxna som arbetar i skolan (till exempel lärare och fritidspedagoger)

LÄS OCH SKRIV

- Läs hela texten *Familj och skola* en gång till tyst för dig själv.
- Skriv en eller ett par meningar som berättar det viktigaste i avsnittet *Utvecklingssamtal*. Skriv med egna ord.
- Gör likadant med de andra två avsnitten, *Föräldramöten* och *Föräldrarna i skolans vardag*.
- Läs upp för varandra vad ni har skrivit.

SAMTALA

- Har du erfarenhet av utvecklingssamtal? Av föräldramöten? Berätta.
- Varför är det viktigt att föräldrar går på utvecklingssamtal och föräldramöten?
- I vilka situationer tycker du att skolan ska kontakta en elevs föräldrar?
- När ska man som förälder ta kontakt med skolan?

Två utvecklingssamtal

A

Hussein har kommit till skolan för att träffa sin sons lärare.

Läraren Hej och välkommen.

Hussein Tack.

Läraren Jag heter Inge Nilsson. Det är jag som är Mohammeds klassföreståndare.

Hussein Hussein Zeid.

Läraren Det är alltså du som är Mohammeds pappa. Var är Mohammed då?

Hussein Han har blivit sjuk tyvärr.

Läraren Vad synd. Varsågod och sitt.

Hussein Tack. Hur går det för Mohammed?

Läraren Det går bra för Mohammed. Han har ju lätt för att lära sig.

Hussein Ja, det har han alltid haft.

Läraren Jag vet att Mohammed skulle kunna bli ännu duktigare om han jobbade lite mera.

Hussein Jaha?

Läraren När det gäller svenska är han bra på att uttrycka sig, och han har ett stort ordförråd.

Hussein Det var roligt att höra.

Läraren Men han behöver bli bättre på att skriva.

Hussein Jaså. Vad kan han göra?

Läraren Han behöver skriva så mycket som möjligt, även hemma.

Hussein Jag ska tala med honom om det.

De fortsätter att prata om hur Mohammed kan öva skrivning hemma och andra frågor tills läraren tittar på klockan.

Läraren Oj då. Klockan är redan halv sex. Då är det dags för nästa samtal.

Hussein Jaha. Tiden har gått fort.

Läraren Tack för att du kom. Hälsa Mohammed!

Hussein Tack ska *du* ha. Jag ska berätta för Mohammed vad vi har pratat om.

Läs och lyssna till dialogerna. Träna uttalet med hjälp av cd:n. Spela sedan upp samtalen i klassrummet. Arbeta på detta sätt med alla dialoger i boken.

klassföreståndare
den lärare som har
ansvar för klassen

B

Utanför klassrummet väntar Sonja tillsammans med sina föräldrar. Läraren ber dem komma in.

Läraren Varsågod och stig på! Hej Sonja!

Föräldrarna tar läraren i hand och presenterar sig.

Pappan Alexej.

Mamman Svetlana.

Läraren Vad roligt att ni kunde komma bägge två.

Alla sätter sig runt ett bord.

Läraren Ja, det går väldigt bra för Sonja i alla ämnen. Sist hade hon ju alla rätt på matteprovet.

Pappan Ja, hon berättade det. Vi blev så glada, för just matte har hon tyckt varit lite svårt tidigare, eller hur Sonja?

Sonja Ja men nu brukar jag jobba tillsammans med Leila, och hon förklarar jättebra.

Läraren Det är en sak jag skulle vilja diskutera med er alla tre.

Mamman Ja, vad då?

Läraren Det gäller idrotten. Sonjas idrottslärare säger att Sonja inte vill byta om och vara med.

Pappan Ja, vi vet om det.

Läraren Jaså? Men hon har inget intyg från er om att hon är sjuk.

Mamman Vi har pratat om det här hemma, och vi vill naturligtvis att hon ska delta.

Pappan Sonja har berättat att det är problem i omklädningsrummet.

Läraren Jag har inte hört någonting om detta. Berätta Sonja!

Sonja berättar och tillsammans diskuterar hon, läraren och föräldrarna hur problemet kan lösas.

vet om
känner till

Vad berättar läraren om hur det går för Mohammed i svenska?

Vad berättar Sonja? Vad kan det vara för problem? Hur kan det lösas?

ORD OCH UTTRYCK

Här är några fraser som kan användas under ett utvecklingssamtal.

Förälder:

- Hur går det för honom/henne i skolan?
- Gör han/hon några framsteg?
- Det var roligt/tråkigt att höra!
- Vad ska han/hon göra för att bli bättre?
- Jag ska prata med honom/henne om det.
- Vad kan jag göra?

Lärare:

- Varsågod och sitt.
- Vi ska tala lite om hur det går för X i skolan.
- Han/hon gör stora/ganska stora/inte så stora framsteg.
- Han/hon är duktig på att ...
- Han/hon har lite problem med att ...
- Han/hon har hög/låg frånvaro.
- Tack för att du kom.

Du är förälder. Vad säger du när ...

- a) du undrar hur det går för din son/dotter i skolan?
- b) läraren säger att det går bra för din son/dotter i skolan?
- c) läraren säger att det inte går bra för din son/dotter i skolan?

ROLLSPEL

Arbeta i par. Gör en egen dialog. En av er är lärare, en är förälder. Skriv dialogerna och visa för läraren. Lär er sedan dialogerna utantill och spela upp dem i klassrummet.

SAMTALA

1. Vad kan den svenska skolan lära sig av skolan i det land som du kommer ifrån?
2. Vad kan skolan i det land du kommer ifrån lära sig av den svenska skolan?
3. Hur är en bra lärare? Berätta om en bra lärare som du har haft.
4. Hur är en bra elev?

Vi lär oss olika fort

Du har säkert märkt att det går olika fort för olika personer att lära sig svenska. Vad beror det på?

Det finns flera faktorer som har betydelse för inläringen.

Motivationen betyder mycket. Om du känner att det är viktigt för dig att lära dig något arbetar du hårt för att nå ditt mål.

En annan faktor är skolbakgrund, alltså hur mycket du har studerat tidigare. Den som har studerat länge har antagligen skaffat sig goda studievänor. Om du har lärt dig andra språk tidigare, vet du en del om hur olika språk fungerar och om hur du lär dig bäst.

Den som kan tyska, engelska eller något annat språk som liknar svenskan har ganska lätt att lära sig svenska. Det är svårare om du bara kan språk som är mycket olika svenskan.

Om du är försiktig och rädd för att göra fel när du talar eller skriver tar det längre tid för dig att lära dig.

Alla människor kan lära sig språk. Vi har ju lärt oss vårt modersmål. Men precis som vi har olika lätt för till exempel matematik eller musik, har vi olika lätt för att lära oss språk.

faktorer
saker som har betydelse i situationen, saker som påverkar situationen

- **ålder**
- **skolbakgrund**
- **kunskaper i flera språk**
- **modersmål**
- **möjlighet att tala svenska**
- **motivation**
- **att våga**
- **hemmiljö**
- **hälsa**

1. Hur mycket betyder olika faktorer när man ska lära sig ett nytt språk?

Titta i rutan här ovanför.

- a) Arbeta först ensam. Skriv upp faktorerna i ordning efter hur viktiga du tycker att de är. Börja med det som betyder mest för språkinläringen och sluta med det som har minst betydelse. Numrera dem 1–9.
- b) Diskutera med en kamrat och se om ni kan komma överens om hur viktiga olika faktorer är och gör en lista tillsammans.
- c) Lägg till andra faktorer som ni tycker saknas.

2. Arbeta nu ensam igen.

- a) Tänk igenom vilka faktorer som gör det lättare eller svårare för *dig*. Sätt plus (+) framför de faktorer som gör din språkinläring lättare och minus (-) framför de faktorer som gör den svårare.
- b) Kan några av dina minus (-) bli plus (+)? Hur?

Dans

Baran och hans mamma dansade i vardagsrummet.

- Dansar du också hemma ibland?
- Har du sett svenskar dansa? När? Var?

1

2

4

5

3

Man dansar på många olika sätt i Sverige.

I städerna finns det klubbar där mest ungdomar dansar. Det finns klubbar för olika typer av musik.

På landet är det vanligt med dansbanor dit alla åldersgrupper går.

Unga och gamla brukar också dansa ringdanser tillsammans vid två stora helger. På midsommar, i juni, dansar man runt midsommarstången, och på julen dansar man ibland runt julgranen.

På dansbanan

Ulla har inte varit ute och dansat på länge. Hon känner sig osäker när Boris bjuder upp.

Boris Får jag lov?

Ulla Javisst, men jag är inte så bra på att dansa.

De går ut på dansgolvet och börjar dansa. Ulla är nervös och trampar Boris på tårna.

Ulla Åh. Förlåt. Det var inte meningen.

Boris Det är ingen fara.

Ulla Det var längesedan jag dansade.

Boris Jaha.

Ulla Nej, nu blev det fel igen.

Boris Försök att slappna av bara.

Ulla Ja, jag ska.

Boris Sådär ja. Nu går det bättre.

Ulla Tycker du?

Boris Ja, nu går det ju riktigt bra.

Ulla Ja, det gör det faktiskt. Är låten redan slut?

Boris Vi dansar väl en till?

Ulla Ja, gärna.

bjuder upp
frågar om någon vill dansa

Får jag lov?
Vill du dansa med mig?

1. Har du varit i Boris situation någon gång? Berätta.
2. Har du varit i Ullas situation någon gång? Berätta.
3. Måste man kunna dansa för att tacka ja om någon bjuder upp?

På klubb

A

Stina är med några kompisar på en klubb där de spelar musik som hon tycker om. Hon ser en kille som hon tycker ser trevlig ut och går fram till honom.

Stina Hejsan. Hur är läget?

Lars Jo, tack. Bra.

Stina Brukar du ofta gå hit?

Lars Nej, det är faktiskt första gången.

Stina Vad tycker du om stället då?

Lars Jodå. De spelar bra musik.

Stina Det tycker jag också. Jag älskar den här låten.

Lars Ja, den är bra.

Stina Har du lust att dansa?

Lars Ja, varför inte?

1. Tycker du att en kvinna kan bjuda upp en man?
2. Skulle du dansa om du blev uppbjuden av någon du inte känner?
Skulle du själv bjuda upp en främling?

B

Sanna kom till klubben med Stina. Hon är lite trött och vill helst gå hem. Nu sitter hon ensam och väntar på att Stina ska dansa färdigt. Det kommer fram en man till henne.

Erik Här sitter du alldeles ensam?

Sanna Ja, jag väntar på min kompis.

Erik Du har inte lust att dansa?

Sanna Nej, jag är så trött.

Erik Man kanske får bjuda på något i baren?

Sanna Nej, tack. Det är bra. Tack ändå.

Tycker du att Sanna måste förklara varför hon inte vill dansa?

Ordföljd i huvudsatser

Titta på den här meningen. Vilket kommer först, subjektet eller verbet?

På midsommar klär man en stång och dansar runt den.

I huvudsatser som börjar med uttryck för tid eller plats kommer verbet före subjektet:

TID ELLER PLATS VERB SUBJEKT

På midsommar klär man en stång och dansar runt den.
I Sverige är midsommarafton alltid på en fredag.

- Titta tillbaka på texten *Familj och skola* på s 11–13. Leta reda på huvudsatser som börjar med *tid* eller *plats*. Skriv dem i din skrivbok. Stryk under uttrycket för tid eller plats.
- Skriv meningar med orden. Börja med *tid* eller *plats*. Stryk under uttrycket för tid eller plats.

börjar i kväll
kursen

a) _____

åtta vi rast
har klockan

b) _____

kaffe vi
då dricker

c) _____

jag en öl efter kursen
med tar Patrik

d) _____

bussen tar hem
klockan elva jag

e) _____

Öva mera på s 13 i *Övningsboken*.

Jörgen vill lära sig dansa

Den som inte kan dansa så bra kan gå en kurs. Det finns kurser i många olika sorters danser, till exempel salsa, gammeldans, bugg eller hip-hop.

Du får höra två telefonsamtal där Jörgen ringer till ett företag som ordnar danskurser.

gammeldans
traditionell svensk
folkdans

bugg
livlig pardans

A. Jörgen ringer och frågar om en danskurs. Skriv svaren på frågorna.

- Vilken sorts dans vill Jörgen lära sig?
- Vilken veckodag är kursen?
- Vilken tid är kursen?
- Hur många timmar består kursen av totalt?
- Kan man börja ensam, eller måste man börja i par?
- Vad är det Jörgen ska fråga sin flickvän?

B. Jörgen ringer och anmäler sig till en danskurs. Skriv svaren på frågorna.

- Vad heter Jörgens flickvän?
- Vilket datum börjar kursen?
- Hur mycket kostar kursen per person?
- Hur ska Jörgen betala?

Att skriva på svenska

Den här boken innehåller en *skrivkurs* där du får lära dig det viktigaste du behöver kunna för att skriva på svenska. Kursen är indelad i åtta delar, en i varje kapitel. De första två delarna handlar om *skrivteknik*, alltså sådant som har med textens form att göra. Vi börjar med att titta på hur man använder stor och liten bokstav och olika skiljetecken.

1. Intervjua varandra.

- Tycker du om att skriva? På vilket språk skriver du helst? När skriver du? Vad brukar du skriva?
- Behöver du hjälp för att komma igång att skriva? Berätta.
- Vad är du bra på när det gäller att skriva på svenska?
- Vad behöver du träna mera på när det gäller att skriva på svenska?

2. Berätta för klassen vad din kamrat har svarat på frågorna.

Skrivteknik 1

När du ska skriva på svenska är det viktigt att veta hur du ska använda stor och liten bokstav och olika skiljetecken.

Stor bokstav

- Stor bokstav används i början av meningar.
- Namn på personer, företag och organisationer skrivs alltid med stor bokstav först:

Min syster heter Karin. Hon arbetar på Telia.

- Geografiska namn skrivs också med stor bokstav:

Karin bor i Uppsala.

- Titlar på till exempel böcker och filmer skrivs med stor bokstav:

Jag har just läst "Brott och straff" på ryska.

Månader, veckodagar, årstider, språk och nationalitetsord har liten bokstav på svenska.

1. Skriv orden rätt. Välj stor eller liten bokstav.

anders januari irak katolik ica tyska afrikansk
häst banan norge muslim jul tisdag aftonbladet
ingenjör fransman ros vinter persiska storgatan
paris stockholm engelsk

2. Skriv texten. Använd stor bokstav där det passar.

den svenska skådespelaren arvid nilsson har huvudrollen i den nya danska filmen "sommarbilen". filmen handlar om en bilförsäljare som heter ingvar. ingvar arbetar på en bilfirma och det går ganska dåligt för företaget. en sommardag blir han uppsagd. han tar den snyggaste sportbilen och kör söderut ... filmen "sommarbilen" har setts av en halv miljon svenskar.

- Förkortningar av namn på företag och organisationer som består av första bokstaven i varje ord skrivs ofta med stora bokstäver:

FN (Förenta Nationerna)

SAS (Scandinavian Airlines System)

3. Här är några vanliga förkortningar:

CSN EU FN SAS SJ LO

- Vilken eller vilka av förkortningarna kan du stöta på när du ...
 - bokar en flygbiljett?
 - ska söka studiemedel?
 - diskuterar internationell politik?
 - åker tåg i Sverige?
 - talar om Europas framtid?
 - talar om fackföreningar?

- Ta reda på vad förkortningarna betyder.

Skiljetecken

Punkt (.), frågetecken (?), utropstecken (!) och kommatecken (,) kallas *skiljetecken*.

- Ett *påstående* slutar med *punkt*:
Sveriges kung heter Carl Gustaf.
Kalle har joggat två mil i veckan hela sommaren.
- En *fråga* slutar med *frågetecken*:
Vad heter Sveriges kung i efternamn?
Hur långt brukar Kalle jogga?
- En *uppmaning* slutar ofta med *utropstecken*:

Kom hit!
Öppna inte dörren!

Men för att göra uppmaningen lite mjukare väljer man ofta punkt i stället:
Var snäll och stäng dörren efter dig.

Med utropstecken kan man också visa att man reagerar med starka känslor:

Åh, vad roligt det ska bli!
Aj! Låt bli!

4. Skriv dialogen med frågetecken, punkt och utropstecken.

- Du kommer alltid för sent när vi ska göra något
- Gör jag
- Ja, i alla fall när vi ska gå på bio
- Då ska jag ändra på det
- Ja, det tycker jag
- Ska vi ses på tisdag kväll igen
- Kommer du i tid då
- Javisst
- Ska vi säga klockan åtta
- Ja, det passar bra
- Kom i tid
- Ja, ja ...

• *Kommatecken* används i uppräkningslistor. Framför det sista ordet eller uttrycket i en uppräkningslista skriver man ”och” i stället för kommatecken:

I dag ska jag köpa mjölk, bröd, potatis och lite frukt.

Kommatecken används också för att göra texten tydligare för läsaren. Man sätter in kommatecken där det passar att göra paus när man läser meningen högt.

Textboken

Kärleken förde oss samman 28
Att gifta sig 30
Grammatik: Nutidstempus 34
När gifter man sig? 35
Bröllopsresan 36
Dialog: Nej men, vad kull* 38
Hörövning: Grattis, grattis! 38
Nu föds ett barn* 39
Farmor 40
Ett nytt språk: Att lära sig ord 42
Dialog: En tråkig nyhet* 44
När någon dör 45
Grammatik: Dåtidsstempus 48
Skrivkurs: Skrivteknik 2 49

Övningsboken

Korsord 20
Nutidstempus 23
Vad passar in? 23
Slå upp ord 29
Dåtidsstempus 29
Rubrik och nytt stycke 30

*finns på cd-skivan

Kärleken förde oss samman

Solen står högt över fälten.
Vinden går lojt genom säden.
Värmen vilar och väntar.

5 Det susar och söver i träden.

Idag är det bara du och jag.
Idag är det bara vi två.

Du är min,
och jag är din,

10 och kärleken förde oss samman.

Hör du hur klockorna ringer.
Tid att ta ännu ett steg.
Min ring glimmar på ditt finger.
En kyss och sen börjar vår väg.

15 Idag är det bara du och jag...

En man,
en kvinna
har sin egen värld.
För sällskap,

20 för stöd
och för glädjen att va' här.

Ta min hand så följer vi vägen.
Genom regn och sol är jag din.
Vi tar med oss den gyllene regeln
25 och förs fram av en viskande vind.

Idag är det bara du och jag...

Ulf Lundell

lojt
sakta och mjukt

Det susar och söver
Det blåser en mild vind

förde oss samman
(*här*) gjorde oss till ett par

klockorna
(*här*) kyrkklockorna som
ringer när vigselceremonin
börjar

glimmar
lyser, blänker

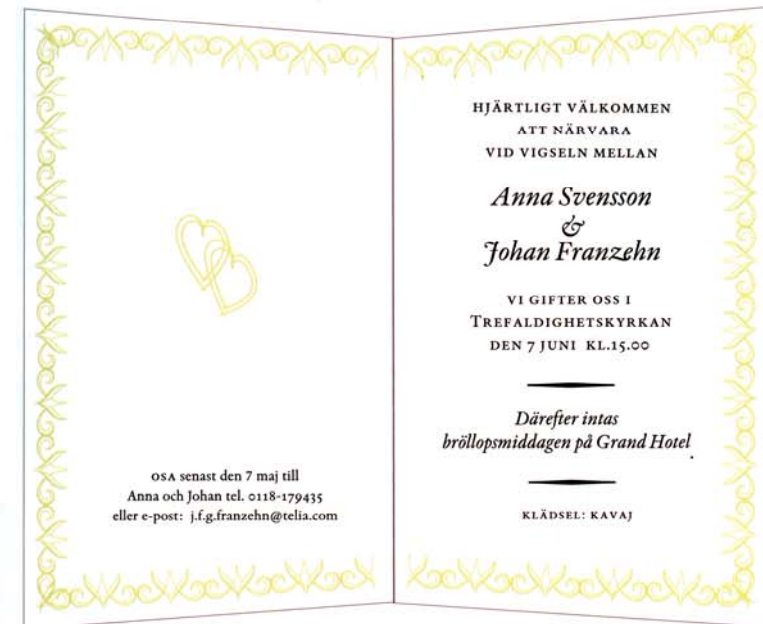
den gyllene regeln
en regel i Bibeln: "Så som
ni vill att människor skall
göra mot er, så skall ni göra
mot dem."

en viskande vind
en mild vind som gör svaga
ljud i träden

Ulf Lundell (född 1949) är
konstnär, rockmusiker och
författare. Den här sången
spelas och sjungs ofta
på bröllop.

SAMTALA

1. Naturen betyder mycket för de flesta svenskar.
Ge exempel på hur det märks i Lundells sång.
2. Har du någon speciell sång som du tycker hör ihop med bröllop?

vigsel
den officiella
ceremonin när
brudparet gifter sig

Klädsel: kavaj
Män ska vara klädda
i mörk kostym (eller
ljus kostym, om det
är sommar), kvinnor
kan ha lång eller kort
klänning.

OSA
förkortning av "om
svar anhålles", vilket
betyder "vi ber om
svar"

FRÅGOR

1. Vad heter bruden på inbjudningskortet? Vad heter brudgummen?
2. Vad ska man tänka på när det gäller kläderna?
3. Måste man svara på inbjudan?
4. När ska man svara? Hur ska man svara?

Att gifta sig

Över hela världen firar man på olika sätt när två människor ska börja ett liv tillsammans.

Traditioner

- 5 I Tyskland samlas släkt och vänner kvällen före bröllopet för att kasta porslin mot en vägg. Enligt gammal tradition ska detta hjälpa brudparet att få ett lyckligt liv tillsammans.

- 10 När en pojke på landsbygden i Filippinerna vill gifta sig med en flicka händer det att flickans föräldrar först vill kontrollera att han kan försörja deras dotter. Då måste pojken arbeta en tid, kanske flera månader, i flickans familj. Om föräldrarna är nöjda med honom, går de med på att ungdomarna gifter sig.

Vid en traditionell muslimsk vigsel i Iran sitter brudparet på en broderad duk på golvet. På duken finns många olika föremål, till exempel Koranen och en spegel och två ljus. Bruden är ibland klädd i en grön brudklänning.

- 5 I städerna i Ryssland finns det ofta ett monument över alla soldater som har dött i krig. Dit åker många brudpar direkt efter vigseln. De lägger blommor vid monumentet och tänker på de unga män som inte har fått leva med fru och barn. Det är ofta vid detta
10 monument som bröllopsfotot tas.

SAMTALA

Vilka är traditionerna i ditt hemland?

- Hur är bruden och brudgummen (brudparet) klädda vid vigseln?
- Hur går själva vigseln till?
- Brukar man ha fest efteråt?
- Vilket är det roligaste bröllop du varit på? Berätta.

I Sverige

- I Sverige kan par som bor ihop vara gifta eller sambor. Många sambopar gifter sig så småningom, kanske när de har fått barn. En del gifter sig för att det är romantiskt
15 och roligt med ett bröllop, några gör det för att det ska bli enklare och tryggare med ekonomin. Man ska vara 18 år för att gifta sig i Sverige.

- Innan en flicka ska gifta sig är det vanligt att hennes väninnor ordnar en möhippa för henne. Då brukar de
20 hitta på ett program med olika aktiviteter. Ofta klär väninnorna ut flickan som ska gifta sig och sedan går alla ut på stan.

- Pojkens vänner ordnar också ofta en fest för honom före bröllopet. Den kallas svensex. Vännerna skämtar med den
25 som ska gifta sig, för att det är ”hans sista tid i frihet”.

- Själva bröllopet planerar brudparet, ibland tillsammans med sina föräldrar. Man kan välja mellan borgerlig och religiös vigsel. För att en vigsel ska gälla enligt svensk lag måste personen som viger paret ha
30 vigselrätt.

vigselrätt
tillstånd att viga

Ungefär 60 procent gifter sig i Svenska kyrkan och 40 procent gifter sig på annat sätt, antingen borgerligt eller enligt andra religiösa traditioner. De som väljer att gifta sig borgerligt kan vända sig till sin kommun eller till tingsrätten.

Man kan alltså göra på många olika sätt när man gifter sig i Sverige. Många brudpar vill ha ett stort bröllop i kyrkan med vit klänning och stor fest för släkt och vänner efteråt. Men en del väljer att gifta sig hemma eller på en fin plats i naturen. Brudparet och brudens och brudgummens föräldrar brukar dela på kostnaden för bröllopet.

Många par är förlovade en tid innan de gifter sig. När ett par förlovar sig, ger de varandra en ring som bärs på vänster hand. Vid vigseln får kvinnan en ring till, en vigselring.

Homosexuella par kan inte gifta sig. Men sedan 2002 kan de ingå registrerat partnerskap. Liksom gifta par har de gemensam ekonomi och de ärver varandras egendom enligt samma regler som gifta par.

egendom
saker som man äger

ÅTERBERÄTTA MED STÖDORD

När du vill minnas vad du har läst kan du skriva upp *stödord*. De hjälper dig att minnas det viktigaste.

Läs avsnittet *I Sverige* flera gånger och var noga med att du förstår allt som står där. Titta sedan på stödorden här nedanför och försök att komma ihåg vad texten berättade om.

gifta eller sambor
18 år för att gifta sig
möhippa
svensex
bröllop
borgerlig eller religiös vigsel
vigselrätt
kommun eller tingsrätt
i kyrkan, hemma, i naturen
ring på vänster hand
vigselring
registrerat partnerskap

- Öva för dig själv att återberätta med hjälp av stödorden. Ta bara med det viktigaste och berätta med egna ord. Om du vill kan du skriva ner hela meningar.
- Återberätta nu för varandra. Välj ett stödord (eller en fras) i taget, och turas om att berätta.

ARGUMENTERA

Så här kan du tala om din åsikt:

Jag tycker/menar/anser/ att ...

Min åsikt är att ...

Min uppfattning är att ...

Om du tycker att den du pratar med har rätt kan du säga:

Det tycker jag också.

Jag håller med dig.

Om du har en annan åsikt kan du säga:

Nej, jag tycker att ...

Jag håller inte med dig om att ...

Läs och diskutera påståendena här nedanför. Tänk på att det inte finns några rätta svar, utan att det handlar om olika åsikter. Träna på att lyssna och svara.

- Det är bäst om man själv väljer vem man ska gifta sig med.
- Det är viktigt att flickan är oskuld när hon gifter sig.
- Det är viktigt att pojken är oskuld när han gifter sig.
- Det är bra att bo tillsammans några år och lära känna varandra, innan man gifter sig.
- Det är dåligt att man måste vara 18 år för att gifta sig i Sverige.
- Flickans familj bör betala bröllopfesten.
- Det är en bra idé att gifta sig utan att bjuda in släkt och vänner.
- Det borde vara tillåtet för homosexuella par att få gifta sig.

Nutidstempus

Avsnittet *I Sverige* på s 31 berättar om hur man brukar göra nuförtiden. Därför är texten skriven i *nutidstempus*. Det ser du på att alla verb som kommer först i satserna har *presensform*: **bor, gifter sig, har fått, gör, är, tycker, blir, ska** gifta sig.

När det finns hjälpverb och huvudverb är det hjälpverbet som har presensform: **har fått barn, ska** gifta sig.

har fått kallas *perfekt*.

Titta på den här meningen:

Många sambopar **gifter sig** så småningom,
till exempel när de **har fått barn**.

Vad händer först – de gifter sig eller de får barn?

Skriv vad som har hänt. Använd perfekt i dina svar.

Exempel:

Många par väntar tills de får barn innan de gifter sig.
Kalle och Eva ska gifta sig på lördag. Varför?
(Använd **få barn** i ditt svar.)
Svar: De har fått barn.

- På möhippor är det vanligt att bruden har konstiga kläder på sig när väninnorna tar med henne ut. I dag har Evas väninnor ordnat möhippa. Vad har de gjort med Eva? (Använd verbet **klä ut** i ditt svar.)
- Nu kommer Kalle och Eva från stadshuset som man och hustru. Vad har de just gjort? (Använd **gifta sig**.)
- Det kommer många gäster till bröllopsfesten. Vad har Kalle och Eva gjort? (Använd **bjuda**.)
- En tid efter vigseln kommer ett brev med ett vigselbevis hem till Kalle och Eva. Vad har skattemyndigheten gjort? (Använd **skicka**.)

Öva mera på s 23 i *Övningsboken*.

vigselbevis
ett papper som visar att ett par har gift sig. Det är skattemyndigheten som skriver ut vigselbeviset.

När gifter man sig?

I det här diagrammet kan du se vid vilken ålder man gifter sig i olika länder.

MEDELÅLDER VID FÖRSTA BRÖLLOPET (1999)

Yngst i EU

Äldst i EU

Källa: Eurostat, 1999

FRÅGOR

- I vilket land är man yngst när man gifter sig?
- Är det vanligt i alla länderna i diagrammet att männen är äldre än kvinnorna när de gifter sig?
- I vilket land är giftasåldern ungefär samma som i Sverige?
- Ungefär hur stor skillnad är det mellan kvinnors ålder när de gifter sig i Sverige och i Portugal?
- Är det något i tabellen som förvånar dig?

FÖRR I TIDEN FICK MAN INTE FÖRÄLSKA SIG INNAN MAN VAR GIFT. OCH NÄR MAN VAR GIFT GICK DET KANSKE INTE.

(GUSTAV, 7 ÅR)

När man gifte sig förr i tiden, var det för att staten sa det och prästerna tyckte det var bäst. Idag kan man slå sig ihop med den ena sambon efter den andra utan att staten säger varken mu eller bä.

(Tove, 7 år)

slå sig ihop
(vardagligt) flytta ihop

staten säger varken mu eller bä
staten säger ingenting (Barnet säger fel. Uttrycket är egentligen "bu eller bä").

Ur *Gamla tanter lägger inte ägg* (Unni Drougge och Mark Levengood)

Bröllopsresan

Många nygifta par åker på bröllopsresa, men den bröllopsresa som det berättas om i den här texten är lite speciell.

Stellan är "jag" i berättelsen och han har just gift sig med Anita.

- 5 Han bor i ett litet samhälle i Värmland och har en livsmedelsaffär.

På bröllopsresan åkte vi till Grekland.

Det var inte bra. Anita klagade över att jag ville ha mamma med. Men som jag tidigare sagt: jag hade pengar, butiken gick bra, kunderna var tacksamma.

- 10 "Mamma har inte haft det för lätt", sa jag till Anita, "hon har aldrig varit utomlands, aldrig fått sitta i ett flygplan, jag tycker hon är värd det."

Mamma var rädd för att flyga. Det var jag också, det var bra att ha med någon som var ännu räddare.

- 15 Om man tar hand om någon annan tänker man inte så mycket på sig själv. Jag hade läst i tidningen om turbulenser och frågade flygvärdinnan om det skulle bli några sådana. Inte idag ser det ut som, svarade hon. Jättevacker, det borde ju inte varit henne jag tittade på
- 20 på den egna bröllopsresan, men jag hade inte fått Anita att sluta med tuggummit. När jag sa: "Nu är vi rakt över Jugoslavien", då drog hon ut det med fingrarna och fortsatte läsa i Allas Veckotidning som hon köpt på Arlanda. Mamma sa: "Tänk!" flera gånger. "Tänk att jag
- 25 flyger. Tänk att här sitter jag! Du lille Stellan, tänk att du ville göra det här för din gamla mamma!" Så torkade hon bort en tår. Det är sådant som får en att vilja fortsätta att leva.

- Vi tog båt till Mykonos. Det var väldig sjögång,
- 30 men mamma sa: "Elementens raseri" och skrattade. Anita spydde. På Mykonos hade vi ett alldeles vitt hus, ett alldeles vitt rum, och på gatorna hängde lila och blå blommor, i krukor stod röda pelargonier, det var det vackraste mamma och jag hade sett. Vi åt
- 35 på restauranger, vi åt bläckfisk och något som hette moussaka, som mamma tog receptet på (fast hon lagade det aldrig). En vecka var vi borta, sedan åkte vi hem. Men det var inte bra.

Göran Tunström (ur *Berömda män som varit i Solne*)

turbulenser
skakningar (här) i flygplan

Mykonos
en grekisk ö

sjögång
höga vågor

elementens raseri
naturens vilda krafter

pelargonier
(pelargonier) en sorts
blommor

Göran Tunström
(1937–2000) växte upp i
Värmland, och där utspelar
sig också många av hans
berättelser.

FRÅGOR

1. Hur förklarade Stellan för Anita att han ville ha med sin mamma på semestern?
2. Vad tyckte Anita om att ha sin svärmor med på bröllopsresan?
3. Vad var det som Stellan retade sig på hos Anita under flygresan?
4. Hur såg det ut på Mykonos?

SAMTALA

1. Vem var den viktigaste personen för Stellan under resan?
2. Hur tror du att Anita skulle berätta om resan för en väninna?
3. Hur tror du att Stellas mamma skulle berätta om resan för en väninna?

SKRIV

En vän till Stellan skickade det här vykortet när han var på semester i Italien förra året.

Skriv ett vykort från Stellan hem till hans kusin som bor i Sverige. Titta på vykortet som Igor skrev till Stellan, om du vill ha ett exempel på hur man kan börja och avsluta.

Nej men, vad kul!

Lina och Jessika känner varandra men de har inte träffats på ett tag.
Nu möts de på stan.

Lina Hej! Grattis! Jag hörde att du har gift dig!

Jessika Tack! Ja, vi har ju varit sambor länge, du vet.

Lina Ja ...

Jessika Men nu var det dags. (*Jessika ler stort och klappar sig på magen.*)

Lina Ska ni ha barn?

Jessika Ja, fast jag är bara i tredje månaden, så vi har inte sagt det till så många än.

Lina Nej men, vad kul! Grattis igen!

nej men
uttrycker förvåning
och glädje (uttalas ofta
"nämen")

1. Varför säger Lina grattis till Jessika två gånger i dialogen?
2. Är det viktigt att vara gift innan man får barn tillsammans?
Motivera ditt svar.

Grattis, grattis!

Du får höra fyra dialoger där personer blir gratulerade.
Skriv svaren på frågorna.

- A. En pappa gratulerar sin dotter. Vad har dottern gjort?
- B. Martin gratulerar en arbetskamrat. Varför?
- C. David och Johan träffas på gatan. De har inte setts på länge.
Varför gratulerar David Johan?
- D. Daniel svarar när telefonen ringer. Det är hans farbror, Yosef, som ringer.
Varför gratulerar han Daniel?

Nu föds ett barn

Nu föds ett barn
och nu
och nu

- 5 En stund på jorden
föddes du
Och någon andas sista gången
varje stund
Nu andas någon
- 10 inte mer
och någon ser
för sista gången
nattens gråmoln brista
Varenda dag
- 15 är alltid första dagen
och den sista

Barbro Lindgren

- Välj en rad eller en mening i dikten som du tycker om.
Berätta varför du tycker om den.
- Lär dig dikten utantill, hela eller den bit du tycker
bäst om.

brista
(här) blåsa åt olika håll

BOKTIPS
Gröngölingen är på väg
av Barbro Lindgren

Farmor

Farmor dog i natt. Hon lämnade oss medan Dimitra kammade hennes tunna, bomullsbleka hår. Hon hade just fyllt 91 år, tror vi. Ingen vet exakt. Själv sade hon att hon föddes när åkrarna skördades 1908 i Turkiet av grekiska föräldrar som hon inte minns därför att de båda gick bort när hon bara var en liten flicka.

Farmor hette Sofia. Det betyder visdom på grekiska. Farmor kunde varken skriva eller läsa. Hon hade aldrig fått gå i skolan. Jag minns när hon låtsasläste genom att ta upp en tidning och sjunka in i den. Det såg bra ut men hon höll tidningen upp och ner. Men trots analfabetismen var farmor en vis kvinna som bar sitt namn med värdighet. Efter alla år på flykt över nationsgränserna talade hon grekiska, turkiska, jugoslaviska och rumänska flytande. Det enda språk hon aldrig lärde sig var svenska. Kanske därför att hon var för gammal när hon kom, kanske därför att hon i Rinkeby inte behövde svenskan utan klarade sig på alla andra språk. Det enda hon kunde säga på svenska var ”tack”. Och det sade hon gärna och ofta. ”Tack, tack, tack.”

Hon var hela Rinkebys farmor. Så fort solen sträckte fram sina strålar satte sig farmor på parkbänken framför fruktstånden och fontänen. Alla som passerade bytte hon några ord med – turkar, chilénare, zigenare, jugoslav... Språket var aldrig ett hinder så ingenting undgick henne. Hon visste allt, om folks skilsmässor och förlossningar. Spralligare, busigare farmor är svårt att hitta. Hon sjöng och skämtade med allt och alla, och jag antar att det var därför hon ändå levde så länge.

Nu finns hon inte längre. Parkbänken står tom. Skrattet har tystnat. Vi begravde henne grekisk-ortodox på en kyrkogård mellan Rinkeby och Tensta. Det var ett svårt beslut. För var hör farmor egentligen hemma? Mest i Rinkeby där alla hennes barn och barnbarn och barnbarnsbarn någon gång har bott. Och trots att jag sörjer och saknar henne djupt kan jag se ett ljus.

Dimitra
författarens syster

bomullsbleka hår
(hår) hår som var blekt som naturfärgad bomull

gick bort
dog

låtsasläste
läste inte på riktigt, det såg bara ut så

sjunka in i
stänga av omvärlden för att koncentrera sig på något

värdighet
stolthet

jugoslaviska
författarens ord för ”serbokroatiska”

fruktstånden
borden med frukt till försäljning

ingenting undgick henne
hon missade ingenting, hon såg och hörde allt

spralligare
livligare

grekisk-ortodox
enligt traditionen i den kristna kyrkan som finns i Grekland och några andra länder i östra Europa

Var hör farmor egentligen hemma?
Vilken plats på jorden är mest farmors egna?

Plötsligt får jag och mina systrar något vi aldrig har haft. Vi har fått rötter i den svenska jorden. För nu finns farmor här för alltid. En del av min historia är jordfäst på en välskött svensk kyrkogård. Och även om vi någon gång skulle flytta härifrån, kommer vi alltid att återvända för att hälsa på farmor.

Alexandra Pascalidou (ur Bortom mammas gata)

jordfäst
begravd

BOKTIPS

Bortom mammas gata
av Alexandra Pascalidou

FRÅGOR

1. Vad gjorde farmor som avslöjade att hon var analfabet?
2. På vilket sätt var farmor begåvad?
3. Författaren tycker att det känns bra för henne och hennes systrar att farmor är begravd här i Sverige. Varför?

SAMTALA

1. Hur brukar gamla människor bo i ditt hemland?
2. Vad vet du om gamla människors liv i Sverige?
3. Hur önskar du att ditt liv ser ut när du blir gammal?

SKRIV

Skriv och berätta hur du önskar att ditt liv ser ut när du blir gammal.

Att lära sig ord

- Vad innebär det att kunna ett ord?
- Hur gör du när du ska lära dig nya ord? Har du några bra tips?

Många som lär sig ett nytt språk har märkt att de har svårt att hitta orden när de talar eller skriver, trots att de "egentligen kan dem". Så är det för alla – att lära sig nya ord är en process med många steg.

Först lär vi oss ord *passivt*: vi känner igen dem när vi ser eller hör dem, och vi förstår vad de betyder. När vi har mött eller själva använt ett ord flera gånger kan vi det så bra att vi kan använda det direkt när vi behöver det. Det finns nu i det *aktiva* ordförrådet.

För att snabbt kunna använda de nya orden aktivt är det bra att arbeta mycket med dem när du studerar. Ett bra sätt är att skriva egna meningar med nya ord som du vill lära dig.

STEG 1: Förstå betydelsen

Titta på ordet i dess sammanhang och försök gissa ungefär vad det betyder innan du slår upp ordet i en ordbok (ett lexikon).

Du måste ha en bra ordbok som ger många betydelser och du måste veta hur man hittar i den.

1. Vilka olika betydelser av ordet **hög** hittar du i ordboken?
2. Hur kan man se vilken ordklass ordet tillhör?
3. Kan du andra ord som har flera betydelser?

STEG 2: Lär dig alla former

I en bra ordbok kan du se alla former av ordet. För att kunna använda ett substantiv måste du veta vad det heter både i singular och plural, i obestämd och bestämd form. Ett verb måste du kunna använda i olika tempus. Därför är det bäst att skriva ner alla substantiv och verb i grundform med ändelser och böjningsformer.

¹ **hög** [hö:g] högt *höga*; komp.: *högre* *högst* adj.
 1 som räcker långt ovanför marken, lång
 motsats *låg*
 Δ *ett högt hus*
 2 som har stor omfattning
 Δ *hög hastighet*
 Δ *hög beredskap*
 ▽ i *hög grad* (=mycket)
 3 som ligger långt upp på ljudskalan
 Δ *en hög ton*
 Δ *ett högt skrik*

² **hög** [hö:g] *högen* *högar* subst.
 anhopning av saker el. material även vardaglig
 om en grupp människor
 Δ *en hög*
 Δ *hög med stenar*
 Δ *vi ville bli skådespelare hela högen*
 Δ *sophög* 2
 Δ *högaktningfullt*
 Δ *pappershög* 2
 Δ *högaktningfullt*

Ur *Lexin: Svenska ord*
 – med uttal och förklaringar

Det snabbaste sättet att skriva ett substantiv med olika former är det som många ordböcker använder:

Men om du tycker att det är tydligare kan du skriva till exempel **ett bröllop, många bröllop**.

Verb kan du skriva så här:

bjuda, bjuder, bjöd, bjudit

Lär dig ordet i en mening. Då minns du det bättre:

Vi bjuder alla på bröllopet!

Om du lär dig ordet i en mening kommer du också ihåg hur ordet kombineras med andra ord. Meningen "Vi bjuder alla på bröllopet!" hjälper dig att minnas att **bjuda** kan kombineras med **på**.

4. Välj tio nya ord – substantiv eller verb – ur texten

Farmor.

- a) Skriv orden i den form de har i texten.
- b) Skriv grundform och ändelser.
- c) Skriv en översättning till ditt språk.
- d) Skriv ett uttryck eller en mening.
- e) Visa din lärare dina tio meningar.

Exempel:

Ordet i texten	Grundform och ändelser eller böjningsformer	Översättning	Exempelmening
kammade	kamma, -r, -de, -t	comb	Min lillasyster brukar kamma håret på sin docka.
flicka	en flicka, -n, -or	girl	I min klass finns det tre flickor som heter Maria.

När du har blivit van att skriva upp orden i grundform med ändelser kan du strunta i att skriva upp ordet i den form det har i texten.

En tråkig nyhet

Bengt, Ove och Lasse är arbetskamrater.

Bengt Är Lasse sjuk? Jag har inte sett honom på flera dagar.

Ove Nej, men hans pappa har gått bort.

Bengt Det hade jag ingen aning om. När dog han?

Ove I söndags tror jag.

Bengt Var han gammal?

Ove Ja, åttio, åttiofem ungefär. Han hade visst varit sjuk länge.

Bengt Ska vi höra av oss på något sätt? Skicka en blomma kanske?

Ove Ja, det tycker jag. Vi pratar med de andra på kafferasten.

Några dagar senare möter Bengt Lasse på jobbet.

Bengt Hej Lasse. Jag får beklaga sorgen.

Lasse Tack ska du ha och tack för blommorna förresten.

Bengt Du har haft det jobbigt, förstår jag.

Lasse Ja, det känns svårt och så är det så mycket att ordna också.

Bengt När är begravningen?

Lasse Nästa lördag.

Lina är en annan arbetskamrat till Lasse.

Lina Hej Lasse. Hur är det med dig? Jag hörde att din pappa hade gått bort.

Lasse Ja, han dog förra söndagen. Det var hjärtat.

Lina Vad tråkigt. Men du kanske inte vill prata om det just nu, så här på jobbet?

Lasse Det är ingen fara. Jag tänker ju ändå på det hela tiden.

1. Vad säger Bengt till Ove som visar att det är en total nyhet för honom att Lasses pappa är död?

2. Varför tror du att Lina säger: "Men du kanske inte vill prata om det just nu, så här på jobbet?"

Det hade jag ingen aning om.
Det visste jag ingenting alls om.

en blomma
(*här*) en blombukett

Jag får beklaga sorgen.
Ett (*lite gammaldags*) sätt att visa deltagande vid dödsfall när man inte känner varandra så väl.

När någon dör

I alla länder och kulturer har man speciella traditioner när någon går bort.

Traditioner

- I Argentina har man ofta vita kläder för att uttrycka sorg och saknad när någon i familjen dött.
I Ryssland är det vanligt att en familj som har sorg får besök av släkt och vänner under tre dagar.
I Irak är det vanligt att man bjuder på kaffe utan socker när släkt och vänner kommer på besök till en familj som har sorg.

SAMTALA

Vilka är traditionerna i ditt hemland?

- Brukar man besöka en familj som har sorg?
- Hur går besöket till? Finns det bestämda traditioner för ett sådant besök?
- Hur går en begravning till?
- Hur är de närmast sörjande (familjen) och gästerna klädda på begravningen?
- Hur är de sörjande klädda tiden efter begravningen?

I Sverige

- I Sverige fanns det förr i tiden bestämda traditioner i samband med sorg och död. När någon hade dött klädde sig den närmaste familjen i svart under ett år – sorgeåret. En del använde ett svart band på kragen. Det fanns regler för hur begravningen skulle gå till, och för vad vänner och bekanta skulle säga till de sörjande.

- Flera av de här traditionerna försvann under senare delen av 1900-talet, och därför är människor ibland osäkra på vad de ska göra och säga.

- När man träffar någon som har sorg säger man numera inte så ofta "Jag får beklaga sorgen". Men uttrycket förekommer fortfarande och kan användas mellan personer som inte står varandra så nära. Och det är alltid bättre att säga det, än ingenting alls. Vad säger

man annars? Det måste man bestämma själv. Det beror på situationen.

Oftast går bara de som är mycket nära vänner och släkt hem till den som har sorg. Om man gör det brukar man ta med sig en blombukett.

Arbetskamrater, vänner och bekanta kan i stället skicka en blomma eller ett kort. Då behöver man inte vara rädd att störa den som sörjer. Många svenskar tänker att den som har sorg behöver vara ifred med sina känslor.

Begravningen dröjer ofta flera veckor, särskilt i de stora städerna. Det beror bland annat på att det är svårt att få tid i kyrkan och att förberedelserna tar tid. Familjen brukar sätta in en dödsannons i tidningen.

Där står den dödes/dödas födelsedatum och dödsdatum. De närmast sörjandes namn finns med och ofta en dikt eller några minnesord. Om det står i annonsen när begravningen ska vara, betyder det att den är öppen för alla. Där står också om familjen önskar att gästerna ska ha ljusa kläder. Annars är det vanligt med mörka kläder, till exempel svart, grått eller mörkblått.

förberedelser
(här) olika saker man måste göra före begravningen

Begravning

Sist i annonsen kan man också se om det finns en inbjudan till minnesstund efter själva begravningen. Minnesstund innebär att man samlas och dricker kaffe eller äter något lätt. Någon kanske håller tal om den som har gått bort, och gästerna pratar med varandra. Om man vill delta i minnesstunden ska man nästan alltid anmäla det i förväg.

något lätt
(här) smörgåsar eller en sallad

FRÅGOR

1. Vilka brukar besöka en person eller familj som har sorg?
2. Vad kan man göra för att visa deltagande i stället för att gå hem på besök?
3. Vad kan man läsa i en dödsannons?

ORD OCH UTTRYCK

Titta i rutan här nedanför. Vilka av orden passar i luckorna i dialogen? Tänk på att skriva orden i rätt form.

SUBSTANTIV	VERB	ADJEKTIV
en sorg -en -er	sörja	sorglig
en sörjande -		
en glädje -en -	glädja (sig)	glad

- Vad gjorde du i går kväll?
- Vi såg en film, *Purpurfärgen*. Men jag tyckte inte om den. Den var så ... (1).
- Jaså. Den har jag också sett. Jag grät så att hela soffan var full av pappersnäsdukar efteråt. Men jag tycker om att se gråtfilmer ibland.
- Varför det? Det finns så mycket ... (2) och tråkigheter i världen ändå. Jag vill koppla av och se en rolig film när jag är ledig. En film som gör mig på gott humör.
- Jag tycker att det är lättare att ... (3) åt sitt eget vanliga liv när man har sett en ... (4) film.
- Jag förstår hur du menar men jag vill i alla fall ha roligt när jag tittar på film. Det behövs mer ... (5) i livet.

Dåtidstempus

Första stycket i avsnittet *I Sverige* på s 45 handlar om hur man gjorde förr i tiden. Därför har verben *dåtidstempus*. Alla verb som kommer först i satserna har *preteritumform*: **hade, hade dött, klädde sig, använde, fanns, skulle säga**.

När det finns hjälpverb och huvudverb är det hjälpverbet som har preteritumform: **hade dött, skulle säga**.

hade dött kallas *pluskvamperfekt*. Pluskvamperfekt används när man vill visa att något hände före en annan händelse.

Titta på den här meningen:

När någon **hade dött, klädde sig** familjen i svart.

Vad hände först – de klädde sig i svart eller någon dog?

Vad hände först? Skriv svaren. Exempel:

När Per hade skrivit brevet, gick han till posten.

Svar: Per skrev brevet först.

- Farmor hade bott i många olika länder när hon kom till Sverige.
- Farmor visste allt om förlossningen när någon i Rinkeby hade fått barn.
- När farmor hade dött, begravde vi henne i Sverige.

Öva mera på s 29 i *Övningsboken*.

Delad glädje är dubbel glädje,
men delad sorg är halv sorg

Finns det något liknande ordspråk på andra språk som du känner till?

Skrivteknik 2

Den som ska läsa en text behöver veta vad den ska handla om. Därför behövs en rubrik över texten. För att göra texten lättare att läsa brukar man dela upp den i mindre delar, stycken.

Rubrik

I språkundervisningen är det vanligt att skriva uppsats.

Du får ett ämne, till exempel "Min semester", som du ska skriva om. Rubriken skriver du så här:

Börja rubriken med stor bokstav.
Skriv gärna rubriken mitt på raden.
Om du skriver för hand, stryk under rubriken.
Lämna en tom rad under rubriken.

	<i>Min semester</i>
	Nnn nnnnnnnn nnnnn nnnn
	nnnn. Nn nnn nnnnn nnn.

De här sätten att markera en rubrik används inte:

~~"Min semester"~~
~~(Min semester)~~
~~<<Min semester >>~~

När du skriver uppsats på ett prov är det vanligt att du får en rubrik som du ska skriva om. Då ska du inte ändra på något i rubriken. Tänk också på att det du skriver måste handla om det som rubriken säger.

Nytt stycke

Texter är uppdelade i olika *stycken* för att det ska vara lätt att läsa.

Nytt stycke visar att något nytt börjar. Texten kanske berättar om en ny person, en ny plats, en ny tid eller en helt annan tanke.

Man byter också till nytt stycke för att den som läser ska få en paus. När man läser en text högt, till exempel i klassen, gör man en paus här.

När man börjar på nytt stycke börjar man på en ny rad och en liten bit in på raden så att det syns tydligt.

1. Hur många stycken finns det på s 40?

Ett annat sätt att markera nytt stycke är att göra en *blankrad* (en tom rad). Så gör man ibland när man skriver formella brev, uppsatser eller andra texter på dator.

2. Skriv av den här texten och gör nytt stycke där du tycker det passar.

Mammas bilolycka

Sara var en ung kvinna på lite över tjugo år. Hon hade ganska nyligen flyttat hemifrån till en egen liten lägenhet. En morgon vaknade Sara av att telefonen ringde. Det var hennes pappa som ringde och han lät orolig på rösten. Han berättade att Saras mamma hade skadats i en bilolycka när hon var på väg hem från flygplatsen samma morgon. Sara blev alldeles kall, hon kände det som om hon inte kunde röra sig. Hon klädde sig som i en dimma, hennes hjärta slog hårt i bröstet och händerna darrade när hon låste lägenheten efter sig. När de kom till sjukhuset letade de efter akutmottagningen. De halvsprang men råkade i brädskan gå fel. De fick fråga en sjuksyster om vägen, men till slut kom de i alla fall till akutmottagningen. Läkaren var vänlig och pratade länge med dem. Saras mamma hade haft tur. Hon hade bara fått en lättare hjärnskakning och några blåmärken. Just nu låg hon och sov efter chocken, men hon skulle säkert vakna snart. Nu kunde Sara andas ut. Lättnaden var så stor att tårarna började rinna, och hon gav den snälla läkaren en kram. Sara och hennes pappa bestämde att de skulle gå ner till sjukhusets kafeteria och äta frukost medan de väntade på att mamma skulle vakna.

3. Jämför era texter två och två. Förklara varför ni väljer att byta stycke där ni gjort det.

som i en dimma
med en känsla av
överklighet

i brädskan
eftersom de hade bråttom

Textboken

Pengar 52
Att spara 53
Du och dina pengar 56
Veckopeng och månadspeng 58
Hörövning: Var är pengarna?* 59
Gordana 60
Spel om pengar 62
En ovanlig lek, del 1 63
Hörövning: En ovanlig lek, del 2* 64
Logik* 65
Grammatik: Skulle 66
Dialoger: Vid biljettkassan*, I kassan*,
Stoppad av polisen*, I cykelaffären* 67
Ett nytt språk: Hur lär du dig bäst? 70
Skrivkurs: Meddelanden 71

Övningsboken

Vad passar in? 31
Korsord 36
Vad passar in? 39
Skulle 40
Meddelanden 44

*finns på cd-skivan

Pengar

Någon vinner en miljon. Någon annan förlorar fem.
Någon får mycket i lön. Någon får mer.
Någon tigger pengar. Någon annan stjälar pengar.
Någon kan inte betala hyran i dag.
Någon föds rik. Någon gifter sig och blir rik.
”Någon” kan vara du.

SAMTALA

1. Varför väcker pengar så starka känslor?
2. På vilka sätt ger pengar möjligheter?
3. Finns det någon situation där det kan vara ett hinder att ha mycket pengar?

HUR GÖR DU?

1. Hur gör du? Rita en linje för varje fråga och svara sedan genom att sätta ett kryss på linjen. Exempel:
Ja -----X---- Nej
 - a) Gör du snabbt av med dina pengar?
 - b) Är du generös?
 - c) Sparar du till något nu?
 - d) Är det viktigt att ha pengar i reserv?
 - e) Vill du dela sparkonto med din man/fru?
 - f) Vill du spara extra pengar till din pension?
2. Arbeta i par. Fråga varandra (frågorna a-f) och jämför era svar.

Att spara

Pengar kommer och går. En del använder genast sina pengar utan att tänka så mycket på morgondagen. Andra vill spara, till exempel till en utbildning, till barnens födelsedagspresenter, till drömsemestern eller för att ha pengar i reserv om det skulle behövas.
De som sparade förr gömde ibland pengar på ett hemligt ställe hemma, till exempel i madrassen. I dag sparar vi på andra sätt.

10 Sparkonto

Om du öppnar ett sparkonto i en bank får du ränta på pengarna. Banken betalar ränta för att få låna dina pengar.

- 15 Fördelen med att spara på banken är att pengarna är säkert placerade. Nackdelen är att räntan ofta är låg. Besparingarna ökar bara långsamt i värde.

besparingarna
pengarna som man
sparar

Aktier

Om du vill att dina besparingar ska öka snabbare och är beredd att ta större risker, kan du till exempel spara i aktier.

- 5 Aktier är andelar i ett företag. Om du väljer att köpa aktier blir du delägare i ett företag och har rätt att ta del av företagets vinst.

Men som aktieägare har du inte bara möjlighet att få del av vinsten. Du kan också tjäna pengar genom att köpa och sälja aktier. Om det går bra för ett företag och framtiden ser ljus ut vill många köpa de aktierna. Och när många vill köpa aktierna så stiger de i värde.

Men om ett företag går dåligt och framtidsutsikterna är dåliga, ja då är det färre som vill köpa och värdet på aktierna sjunker. Ett exempel är Ericssonaktien, som många i Sverige äger. Den var i mars år 2000 värd omkring 160 kronor. Därefter sjönk värdet och tre år senare var samma aktie bara värd omkring 6 kronor!

Fonder

20 Ett sätt att spara i aktier utan att ta alltför stora risker, är att spara i aktiefonder. En fond består av många olika aktier. Det gör att riskerna sprids.

Det finns också andra typer av fonder som inte bygger på aktier. Där är riskerna mindre men också chanserna till vinst.

25 Fonder sköts av professionella förvaltare och för det betalar man en avgift. Att spara i fonder har blivit mycket vanligt.

Spara till pension

30 Varje månad avsätter din arbetsgivare en del av din lön till pension och betalar in den till staten. En del av de pengarna satsas i fonder som du själv kan välja. Hur stor pension du får när du slutar arbeta beror alltså delvis på den allmänna ekonomiska utvecklingen.

andelar
små delar

framtidsutsikterna
hur framtiden ser ut
(bra eller dålig)

förvaltare
person som har i
uppdrag att ta hand om
något

den allmänna ekonomiska
utvecklingen
hur ekonomin utvecklas
i hela landet

Om du vill vara säker på att få en bra pension kan du också pensionsspara själv. Då lägger du undan en viss summa pengar varje månad i en pensionsfond eller på ett konto. De pengarna kan du inte ta ut förrän du går i pension.

FRÅGOR

1. Var sparade man ofta sina pengar förr?
2. Vilka fördelar och nackdelar finns det med att spara i aktier, i fonder och på ett sparkonto?

SAMTALA

1. Hur vill du spara dina pengar? Berätta.
2. Hur sparar man i andra länder? Berätta.

ROLLSPEL

Familjen Cash har de senaste åren sparat ihop 40 000 kronor.

Det är söndagskväll och familjen – pappa, mamma och en tonåring – sitter i soffan och pratar.

Pappan Du älskling, de där pengarna vi har sparat ... jag har sett en jättefin Volvo som jag skulle vilja köpa.

Mamman En bil! Aldrig i livet! Jag hade tänkt att vi skulle åka och hälsa på mina föräldrar i sommar.

Tonåringen Men pappa, du har ju lovat att vi skulle köpa en ny dator.

Bilda grupper med tre personer. Hitta på en fortsättning på dialogen, och skriv ner den.

Öva sedan så att det blir bra teater. Spela upp för klassen.

Du och dina pengar

Här kan du testa dig själv på ett lekfullt sätt. Svara på frågorna genom att välja alternativ a, b eller c. Välj bara ett alternativ, det som passar bäst på dig.

- Din månadslön är på 15 000 kronor efter skatt. Hur mycket sparar du varje månad?
 - Jag sparar 100 kronor.
 - Jag sparar 1 000 kronor
 - Jag sparar 5 000 kronor.
- Du är på ett tivoli med din familj. Dina barn säger att de absolut vill åka allt som finns. Vad gör du?
 - Jag lovar att de ska få åka allt så många gånger de vill.
 - Jag bestämmer att de får åka fem saker.
 - Jag tar min familj och går hem.
- Du är på restaurang tillsammans med några vänner. Du tittar på menyn. Vad beställer du?
 - Jag beställer det som är godast. Det spelar ingen roll vad det kostar.
 - Jag väntar och ser vad vännerna beställer. Sedan beställer jag något i samma prisklass.
 - Jag beställer alltid det som är billigast.
- Du är bjuden på fest och tycker inte att du har några kläder som passar. Vad gör du?
 - Jag köper nya kläder från topp till tå.
 - Jag köper ett nytt klädesplagg som jag tar på mig tillsammans med kläder jag redan har.
 - Jag lånar något av min bästa vän.
- Din bästa vän fyller år. Du vill ge honom en present. Vad gör du?
 - Jag köper en dyr present för att visa att jag gillar honom.
 - Jag köper en bukett blommor.
 - Jag gör något själv, till exempel målar en tavla.

från topp till tå
från huvudet till och
med fötterna

- Du har en gammal bil och nu behöver den repareras. Vad gör du?
 - Jag köper en ny bil som fungerar utan problem.
 - Jag åker till en verkstad och ber om ett kostnadsförslag innan jag bestämmer hur jag ska göra.
 - Jag lånar verktyg och en instruktionsbok av en god vän och försöker reparera bilen själv.

ett kostnadsförslag
(här) vad verkstaden
tror att det kommer att
kosta

Du har **flest a**: Du tycker om att göra av med pengar och unnar både dig, din familj och dina vänner ett gott liv. Kanske skulle du tänka mer på framtiden och spara lite pengar?

Du har **flest b**: Du tänker noga innan du använder dina pengar. Kanske kunde du vara lite mer generös mot dig själv och andra ibland?

Du har **flest c**: Du använder dina pengar med omsorg och vill gärna spara för framtiden. Men dina vänner tycker nog att du är snål.

du unnar ... dig ... ett
gott liv
du tycker att du är värd
ett bra liv och betalar
gärna vad det kostar

ORD OCH UTTRYCK

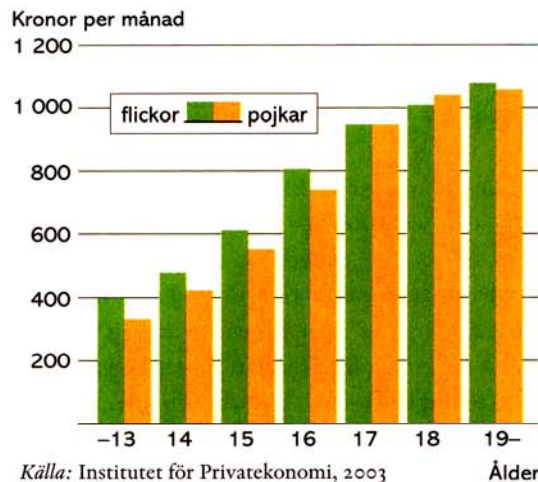
- Vilka ord är synonymer (betyder ungefär samma sak)?
 - spara
 - skänka
 - betala
 - ta hand om
 - ge bort
 - förvalta
 - pröjsa (*vardagligt*)
 - lägga undan
- Vad heter motsatsen?
 - ge
 - vinna
 - dyr
 - spara
 - generös

Veckopeng och månadspeng

Det är vanligt att föräldrar ger fickpengar till sina barn för att de ska få träning i att ta ansvar för egna pengar. Mindre barn får oftast veckopeng, en liten summa varje vecka som de kan använda till att köpa till exempel godis. När barnen blir äldre brukar föräldrarna ge pengar varje månad i stället, månadspeng. Ungdomarna och föräldrarna brukar tillsammans bestämma vad pengarna ska räcka till: godis, nöjen, hårvård, kläder och så vidare.

GENOMSnittlig MÅNADSPENG

FRÅGOR

1. Vilken åldersgrupp får mest pengar? Hur mycket får de?
2. Är det pojkar eller flickor som får mest pengar i åldern 13–16 år?
3. Ungefär hur stor är skillnaden mellan pojkar och flickor i åldern 13–16 år?
 - a) 200–1000 kr
 - b) 100–200 kr
 - c) 50–100 kr

- 70 procent av barnen i åldrarna 7–15 år får veckopeng eller månadspeng hemifrån.
- Veckopeng är vanligast i åldrarna 7–9 år, och månadspeng är vanligast i åldrarna 13–15 år.
- En tredjedel av barnen får extra pengar om de hjälper till hemma.

FRÅGOR

4. Hur många procent av barnen får ingen veckopeng eller månadspeng?
5. Vad är vanligast, att barn får extra pengar om de hjälper till hemma eller att de inte får det?

SAMTALA

1. Tycker du att tonåringarna får för mycket eller för lite pengar?
2. Ska barn få extra pengar om de hjälper till hemma?

Var är pengarna?

Du får lyssna till en berättelse om en familj och om vad som hände med deras sparpengar. Lyssna flera gånger och gör paus ibland. Skriv stödord medan du lyssnar så att du kan återberätta texten. Du får hjälp med stödord till början av texten:

mitten av 1800-talet
fattiga
inga arbeten
Amerika

Återberätta historien för varandra med hjälp av stödorden.

Gordana

Gordana hade gift sig ung med sitt livs stora kärlek. Fattigdomen i Jugoslavien tvingade henne och hennes man att utvandra till Sverige. Här gick allting bra till

5 en början. Båda fick arbete. Han, den stilige Svobodan, arbetade på LM Ericsson, som det hette på den tiden. Hon arbetade först som städerska och så småningom på skolbespisning.

Gordana och hennes man hade inte skaffat barn, fast

10 hon älskade dem. De arbetade dubbla skift, de sparade på allt. Inte ens en dagstidning hade de. De drömde om att återvända hem för att börja leva. Efter femton år hade de lagt undan en större summa och på sommaren det sextonde året skulle de åka ner till Split, varifrån de

15 kom, för att se sig om efter en lämplig tomt att bygga drömmarnas hus på.

Gordana var yr av lycka och talade hela dagarna om den kommande resan. Sista dagen på jobbet hade man ett litet kalas för henne med tårta och bullar. Gordana,

till en början
i början

LM Ericsson
ett företag som nu heter
Ericsson

skolbespisning
plats där eleverna får
lunch i skolan

arbetade dubbla skift
arbetade dubbelt så
mycket som de övriga
(På arbetsplatser där det
måste finnas människor
hela tiden, till exempel
på sjukhus och i fabriker,
arbetar man i olika
omgångar, skift.)

som var mycket frispråkig av sig, berättade att hon redan hade spolat ner sina p-piller i toaletten. Nu var det tydligen dags att föda barn till världen.

5 Samma eftermiddag, när hon gick till banken för att lyfta ut pengarna från det gemensamma kontot, upptäckte hon att de inte hade ett öre kvar. Hon skrek till kassörskan att det måste vara något misstag. Kassörskan bad henne att hålla sig lugn och försäkrade henne att inget misstag hade begåtts. Hennes man hade

10 hämtat pengarna för några dagar sedan.

Gordana gick hem och ringde sin Svobodan på jobbet. Man upplyste henne att han inte var där och att han inte hade varit där de senaste tre veckorna. Hon blev inte bara orolig, hon blev mer eller mindre säker på att hon

15 hade blivit lurad. Svobodan, hennes livs stora kärlek, hade lurat henne. Han åt vid samma bord som hon, han gick och lade sig bredvid henne om natten, han älskade med henne. Ändå hade han ljugit hela tiden. Hon gick av och an i deras tvåa vid Rinkebytorget och försökte få

20 tiden att gå genom att betrakta handeln.

Svobodan kom inte hem. Gordana ringde runt till deras vänner och bekanta. Ingen hade sett till honom. Gordana höll på att bli tokig av oro och sorg. När morgonen kom stod hon bredvid sina packade väskor

25 och visste inte vad hon skulle göra.

Theodor Kallifatides (ur Det sista ljuset)

FRÅGOR

1. Varför flyttade Gordana och hennes man till Sverige?
2. Vad hade de för arbeten i Sverige?
3. Varför hade de inte någon dagstidning?
4. Vad skulle de göra i Split?
5. Vad hände när Gordana var på banken?

SKRIV

1. Fantisera. Du är Svobodan. Skriv ett brev till Gordana och berätta var du är och vad som har hänt.
2. Läs upp brevet i klassen.
3. På s 101, längst ner, kan du läsa vad som hände.

var frispråkig av sig
talade öppet

lyfta ut pengarna
ta ut pengarna

upplyste
informerade om

gick av och an
gick nervöst fram och
tillbaka

betrakta handeln
titta på försäljningen
(på torget)

Theodor Kallifatides
(född 1938) kom till
Sverige från Grekland i
början av 1960-talet.
Flera av hans böcker
handlar om invandrades
liv i Sverige.

Spel om pengar

1

2

3

- Vad föreställer bilderna på s 62?
- Har du vunnit på lotteri någon gång, eller känner du någon som har gjort det?
- Finns det andra tillfällen när man spelar om pengar?
- Är det dåligt att spela om pengar? Motivera ditt svar.

Otur i spel
tur i kärlek

Lätt fånget
lätt förgånget

Vad betyder ordspråken?
Finns det några liknande
ordspråk på andra språk
som du känner till?

En ovanlig lek, del 1

Camilla har en dotter, Sara, som är två år. För en stund sedan kom de hem från dagmammans. Sedan lade de sig för att vila en stund.

- Hon måste ha somnat, för hon vaknade av att Sara
- 5 ropade inne i sovrummet. Middagsvilan var över och Sara var pigg och utvilad och ville leka och ha roligt.
- Camilla lyfte upp henne ur sängen, kontrollerade att blöjan var torr och bar ut henne till köket, där hon satte ner henne på golvet mitt bland en hög leksaker.
- 10 Så gick hon för att ringa till Saras dagmamma, Elisabet, och avtala tid för nästa dag. De pratade en kort stund. Camilla hörde hur Sara jollrade bland leksakerna ute i köket. Hon verkade ha jätteroligt.
- När Camilla kom ut i köket igen fick hon sitt livs
- 15 chock. Sara satt på golvet som förut. Bredvid henne låg en tom Domuskasse.
- Och runt omkring Sara, på hennes ben och fötter och i hennes knä och överallt på mattan, låg högar med sedlar. Buntar med tusenkronorssedlar och
- 20 femhundrakronorssedlar och en massa lösa hundralappar låg strödda runt omkring Sara.

jollrade
gjorde ljud som bebisar
gör när de försöker
prata

Domuskasse
en plastkasse från
varuhuset Domus

Sara knycklade ihop sedlarna och kastade upp dem i luften så att de singlar ner som snöflingor. Några hade hon hunnit riva sönder. Hon skrattade förtjust åt sin nya, roliga lek.

- 5 Camilla stod först alldeles lamslagen, så kastade hon sig på knä på golvet bredvid Sara. Hon grep några av sedlarna, slätade ut dem och lät dem åter falla ner på golvet.

– Sara, sa hon med kvävd röst, varifrån ... ?

Jenny Berthelius

FRÅGOR

1. Varför var Camilla inte i köket med Sara?
2. Vad gjorde Sara i köket?
3. Hur reagerade Camilla när hon kom in i köket?
4. Var tror du att Saras pengar kom ifrån?

En ovanlig lek, del 2

Du får lyssna till fortsättningen på berättelsen *En ovanlig lek*. Här är några ord som hjälper dig att förstå det du hör.

hade blivit utbytt
hade bytts ut

som hade blivit nerlagen
som någon hade slagit så att han fallit till marken

bankrånarens byte
pengarna som bankrånaren hade stulit på banken

Johan
Camillas man

regemente
(*här*) område där militärer bor och arbetar

evighet
(*här*) mycket lång tid

försäkrade
lovade

mellanmål
mat som man äter mellan lunch och middag

gömmställe
plats där man kan gömma något

örngott
påse av tyg som man har sovkudden i

vindskontor
förråd på vinden

vind
våningsplan under taket i ett hus

under takåsen
precis under taket

singlade ner
föll lätt (*Fjädrar, löv och snöflingor singlar ner.*)

lamslagen
så chockad och förvånad att hon inte kunde röra sig

med kvävd röst
tyst (*Hon är så fylld av känslor att hon har svårt att prata.*)

BOKTIPS

Drömhuset av Jenny Berthelius

A.

1. Hur hamnade pengarna hemma hos Sara och Camilla?
2. Ungefär hur mycket pengar handlade det om?
3. Var någonstans var Johan?
4. Vad gjorde Camilla med pengarna?
5. Vem var fru Andersson?
6. Vad hände sist i berättelsen?

B. Skriv en egen fortsättning på berättelsen.

Logik

Om jag fick
1 miljon kronor
vet jag inte alls vad
jag skulle göra med pengarna.
Om jag fick 2 000 kronor
skulle jag
betala min telefonräkning
Om jag fick 149 kronor
skulle jag köpa mig
en ny bikini
på Hennes & Mauritz.
Dom är rätt fina i år.

Lill-Marit Bugge (ur När jag ska berika mänskligheten)

VAD SKULLE DU GÖRA?

1. Fundera på vad du skulle göra ...
 - a) om du plötsligt hittade en massa pengar hemma
 - b) om du hittade en plånbok med 500 kronor i
 - c) om du hittade 5 000 kronor på gatan
 - d) om du vann 5 miljoner.
2. Berätta för varandra hur ni har svarat.

Skulle

Skulle (preteritum av **ska**) kan användas på flera olika sätt.

A

I nutid kan vi använda **ska** när vi pratar om framtiden:

Jag ska betala.

I dåtid använder vi **skulle**:

Jag skulle betala.

Ofta finns det en fortsättning:

När jag skulle betala i affären, märkte jag att min plånbok var borta.

Vad skulle de göra? Hitta på ett svar. Svara med en mening.
Exempel: Lotta köpte biljetter till en ny amerikansk komedi.

Svar: Hon skulle gå på bio.

- Anders gick till banken.
- Ahmed skyndade sig iväg när skolan var slut för dagen.
- Anna och Carmen åkte till stan i går.
- Christina sminkade sig och satte på sig en ny parfym.
- Anton tog på sig sin bästa kostym.
- Lillian tog fram sin mobiltelefon.
- Samir och Leila gick till en resebyrå.

B

Skulle används för att visa att det inte handlar om verkligheten:

Om jag vann 5 miljoner, skulle jag köpa ett hus.

Satsen som börjar med **om** är en villkorsbisats. Se även i dikten *Logik* på s 65.

Skriv hela meningar. Exempel:

Om jag hade mera pengar skulle jag jobba mindre.

- Om min syster fick tvillingar ...
- Om det kom snö på midsommarafton ...
- Om jag fick vara statsminister i Sverige i en vecka ...
- Om jag blev allergisk mot godis ...
- Om det blev strejk så att jag inte kunde åka buss ...

C

Skulle används när man ber om något på ett artigt sätt:

Jag skulle vilja tala med chefen.

Vad kan du säga? Använd **jag skulle vilja**. Exempel:

Du är på biblioteket. Du vill låna en bok på lätt svenska med kassetband till.

Du kan säga: Jag skulle vilja låna en bok på lätt svenska med kassetband till.

- Du är i skolan. Du vill träffa kuratorn.
- Du är hos frisören. Du vill ha en kort frisyr.
- Du är på banken och vill skicka pengar till en person i Frankrike.
- Du är i skolan, men du mår inte bra. Förklara att du vill gå hem.

Du kan också använda **skulle** i artiga frågor:

Ursäkta. Skulle du kunna säga vad klockan är?

Be om hjälp på ett artigt sätt. Använd en fråga med **skulle**. Exempel:

Du äter middag med goda vänner. Du når inte saltet. Be en person skicka saltet.

Du kan säga: Skulle du kunna skicka saltet?

- Du ska lyfta in en barnvagn på bussen. Be en person hjälpa dig.
- En klasskamrat talar väldigt tyst. Be personen tala lite högre.
- Din lärare har förklarat en sak, men du förstod inte. Be läraren förklara igen.
- Du hittar inte till posten. Be en person tala om var posten ligger.

Öva mera på s 40 i *Övningsboken*.

Vid biljettkassan

Stefan och hans kamrat Anders ska köpa biobiljetter.

De kostar 80 kronor styck.

Stefan Åh, nej. Jag har bara en femtilapp.

Anders Jag har pengar.

Stefan Säkert?

Anders Ja, självklart. Här.

Stefan Tack. Du får dem i morgon.

Anders Sluta nu. Jag ger dig trettio spänn.

Stefan Nej, du får tillbaks dem i morgon.

spänn
(vardagligt) krona,
kronor

DIALOGER

- Hur mycket pengar kan man låna av en kamrat, tycker du?
- Ska Stefan lämna tillbaka pengarna till Anders? Motivera ditt svar.

I kassan

Juan ska köpa en DVD-spelare. Han står vid kassan i elektronik-butiken för att betala.

Expediten 1 490 kronor tack.

Juan Tar ni kort?

Expediten Javisst. Konto eller kredit?

Juan Konto.

Expediten Har du legitimation?

Juan Varsågod.

Expediten Tack. Ursäkta, men är det verkligen du på fotot här?

Juan Ja, men jag är lite mer tunnårig nu.

Expediten Förlåt.

Juan Det gör inget. Kan jag få 300 i handen också?

Expediten Ja, självklart. Skriver du under här?

Juan Javisst.

Expediten Ska jag hjälpa dig ut?

Juan Nej, tack. Det går bra.

1. Vad är det för kort Juan menar?
2. Vad betyder "konto eller kredit"?
3. Vad menas med "300 i handen"?
4. Vad finns det för fördelar och nackdelar med kort jämfört med kontanter?

Stoppad av polisen

En polisman stoppar Håkan. Han har sett att Håkan kör bil utan att ha bilbälte på sig.

Polismannen Hej. Du har inget bilbälte på dig.

Håkan Nej. Det måste jag ha glömt.

Polismannen Du vet säkert att det är lag på att använda bilbältet, så det blir böter.

Håkan Åh, nej.

Polismannen Du ska få ett inbetalningskort av mig.

Håkan Men du, var lite schyst nu. Jag brukar faktiskt alltid ha bilbälte på mig.

Polismannen Jaha.

Håkan Du, ta trehundra här så glömmer vi alltihop. Var lite bussig nu.

Polismannen Va?

Håkan Nej. Eh ...

Polismannen Försöker du muta mig?

Håkan Nej ... Jag skojade bara.

Polismannen Här är inbetalningskortet.

Håkan Javisst.

1. Varför vill Håkan ge polisen pengar?
2. Har du sett någon muta någon annan? Berätta.

I cykelaffären

Dennis vill köpa en ny cykel. Han står i affären och expediten kommer fram till honom.

Expediten Hej. Behöver du hjälp?

Dennis Ja, jag vill köpa en ny cykel. Vad kostar den här?

Expediten Den du tittar på nu kostar 5 976.

Dennis Oj, det var mycket pengar. Kan jag ge 5 500 för den?

Expediten Nej, det går inte.

Dennis Okej. Jag kan betala 5 700.

Expediten Vi har fasta priser, så det går inte.

Dennis Ja, men då vill jag i alla fall ha en cykelhjälm på köpet.

Expediten Det skulle vi kunna ordna.

1. Har du prutat någon gång och fått en vara till ett bra pris? Berätta.
2. Har du prutat i Sverige? Hur gick det?
3. Vad är positivt och negativt med fasta priser?

Hur lär du dig bäst?

Fundera på hur du lär dig roligast och effektivast.

Här är några frågor som hjälper dig att komma igång.

1. Vilken tid på dygnet är du piggast?
2. När kan du hitta tid för dig själv och dina studier?
3. Hur ofta behöver du paus?
4. Vad ska pauserna innehålla för att göra dig pigg och utvilad?
Frisk luft? Cigarett? Mat och dryck? Gymnastik? En trevlig pratstund?
5. Studerar du bäst dagarna innan du ska ha ett prov?
6. Vill du helst sitta vid ett skrivbord, ligga på sängen eller gå omkring lite när du studerar?
7. Vill du helst vara ensam, eller vill du ha folk omkring dig?
8. Studerar du bäst när det är tyst, eller vill du ha musik, radio eller TV på?

Den som har familj kan ha svårt att förklara för de andra hemma att det är viktigt att få vara ostörd.

9. Fundera på din egen studiesituation. Vad finns det som kan störa dig när du studerar?

Berätta för varandra hur ni har svarat på frågorna. Diskutera lösningar på problem, om det finns några.

Meddelanden

När du vill meddela någon något kan du använda många olika sätt. Du kan ringa ett telefonsamtal, skriva en lapp eller ett kort brev, skicka e-post eller skriva ett SMS på mobiltelefonen. Vilket du väljer beror ofta på vem och vad du ska meddela.

Privata meddelanden

Du skriver privata meddelanden till någon du känner väl. Det finns inte så många regler för hur sådana meddelanden ska se ut.

Bosse!

Jag är nere i tvättstugan.

Det kanske tar en stund, man ska ju städa efter sig och så.

Kram, Annika

1. Vilket förhållande tror du att Annika och Bosse har?

Hej Karin, det var någon som hette Anneli som sökte dig här när du var på lunch. Hon ville att du skulle höra av dig till henne så snabbt som möjligt.

Anders

2. Vilket förhållande tror du att Karin och Anders har?

Formella meddelanden

Formella meddelanden skriver du till någon som du inte känner privat.

Det kan vara till dagispersonal, barnens lärare, fastighetsskötaren eller någon du har kontakt med i ditt arbete.

Om det är en person som du har träffat och hälsat på, kan du börja med "Hej" plus förnamnet – eller bara förnamnet, som i privata meddelanden.

Avsluta med "Hälsningar" eller "Med vänlig hälsning".
En del använder förkortningen "MVH"
(= med vänliga hälsningar). Man skriver ofta under med
både förnamn och efternamn.

Hej Björn!

*Lina har haft feber i helgen, så jag tycker inte att hon ska
vara med på idrotten. Hälsningar Bertil Andersson*

3. Vilka är Björn, Lina och Bertil?

När du skriver ett formellt meddelande till någon du inte
känner börjar du med att skriva vem meddelandet riktar
sig till. Du kan också skriva vad saken gäller, ungefär som
en rubrik. Om du ber någon att hjälpa dig med något
kan du avsluta med "Tack på förhand!". Underteckna
med förnamn och efternamn.

Till klassföreståndaren för 7a

*Min dotter Lisa Jansson behöver vara ledig från skolan två
dagar, 17/4 och 18/4, eftersom Lisas moster ska gifta sig i
Köpenhamn då.*

Hälsningar Karl Jansson (Lisas pappa)

Ibland behöver man skriva meddelanden som riktar sig till
flera personer. Du kanske vill sätta upp ett meddelande i
hissen eller i tvättstugan. Eller du vill kanske sätta upp en
annons på en anslagstavla någonstans.

Förlorat

En blå barnvagn den 17/11
utanför huset.
Snälla, hör av er till mig
om ni sett något!
Lennart Strand, 3 trappor

Upphittat

Ett guldarmband
utanför ICA.
Återfås mot beskrivning.
Ring Marita:
070-335 23.

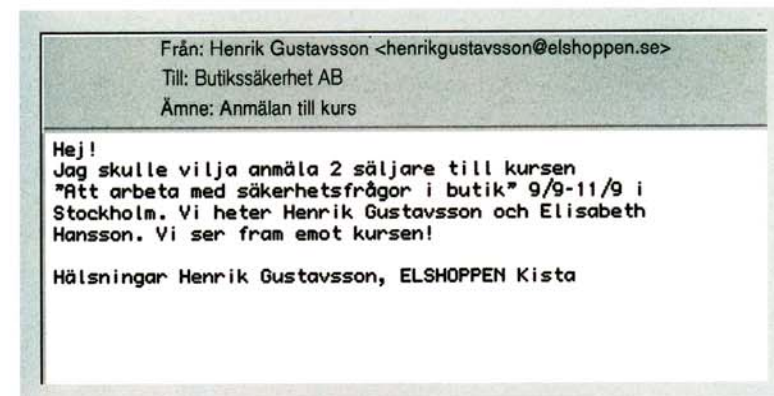
återfås mot beskrivning
Man måste kunna
berätta hur saken ser ut
för att få den tillbaka.

4. Översätt rubrikerna och fraserna till ditt modersmål.
a) Förlorat	e) Rum uthyres
b) Upphittat	f) Återfås mot beskrivning
c) Lägenhet sökes	g) Säljes/Till salu
d) Bostad sökes	h) Köpes

E-post och SMS

Ett meddelande som du sänder med e-post liknar ett
samtal, eftersom mottagaren kan svara på meddelandet
direkt. Man skriver ofta kort. I övrigt gäller samma
regler som vid andra meddelanden.

SMS (Short Message Service) skickar du via din mobil-
telefon. Där skriver man mycket kort, kanske bara en
fråga eller en hälsning.

5. Läs texterna här nedanför. Samtala om vem som
skriver till vem, i vilken situation och om hur väl
ni tror att de känner varandra. Formulera sedan
meddelandena tillsammans.
- a) Din son kan inte komma till skolan på fredag,
eftersom han måste vara med på en begravning.
Det är en kusin till dig som har dött. Skriv ett
e-postmeddelande till klassföreståndaren Olle,
som du har träffat flera gånger.

- b) Du svarar i telefonen på din arbetsplats. Det är någon som söker din arbetskamrat. Skriv ett meddelande till din arbetskamrat om vem det var som ringde och vad personen ville.
- c) Du vill ta ledigt från skolan för att du ska gifta dig. Skriv ett meddelande till din lärare och be om lov.
- d) Du bor på ett studenthem där flera personer delar kök. När du ska äta frukost, märker du att någon annan har ätit upp din yoghurt. Skriv ett meddelande till de andra studenterna och fråga vem som har tagit din yoghurt i kylskåpet.
- e) Du söker en lägenhet. Skriv en annons som du ska sätta upp på anslagstavlan i din matbutik.
- f) Du hittar en kattunge i källaren i hyreshuset där du bor. Du tror att kattens ägare bor i huset. Skriv ett meddelande och berätta var kattungen finns, hur den ser och var du hittade den.
- g) Du har hittat ett guldhalsband i skolan. Skriv ett meddelande som ska sitta vid skolans expedition.
- h) Du vill gå på bio i kväll. Föreslå film, tid och plats. Skriv ett e-postmeddelande eller ett SMS till den du vill gå tillsammans med.
- i) Du har tappat dina bilnycklar. Skriv en lapp som du ska sätta upp i porten i huset där du bor.
- j) En kasse med lakan som du hade lämnat i tvättstugan har försvunnit. Skriv en lapp som du ska sätta upp i hissen.
- k) Du har hittat en plånbok utan namn i. Du hittade plånboken i dag utanför mataffären "Närilivs" där du brukar handla. Skriv ett meddelande som du ska sätta upp i affären.

Textboken

Vad ska man äta? 76	
Hur många är vegetarianer? 78	
Hörövning: En tjejmiddag* 79	
Gissa vilken mat det är 80	
Att läsa och förstå ett recept 81	
Grammatik: Imperativ 82	
Ett nytt språk: Vilken inlärningstyp är du? 83	
Äppelträdet 85	
Sommaren är kort* 89	
Grammatik: Ordföljd i frågor 90	
Mazarinen 91	
Dialoger: På rasten*, På stan*, En middag för två* 92	
Skrivkurs: Privata brev 94	

Övningsboken

Vad passar in? 45
Imperativ 51
Ordföljd i frågor 56
Privata brev 58

*finns på cd-skivan

Vad ska man äta?

Varför har vi så olika åsikter om mat? Vad är det som gör att det som människor äter i en kultur anses som fel i en annan kultur? Det finns många olika anledningar till att vi äter vissa matvaror och väljer bort andra.

Av övertygelse

I många religioner finns regler för vad man får och inte får äta. Av religiösa skäl äter till exempel judar och muslimer inte fläskkött, och hinduer äter inte nötkött.

10 Det finns också regler om att man bör avstå från viss mat under vissa tider – fasta. Muslimer bör inte äta och dricka någonting på dagen under fastemånaden ramadan, och en del kristna avstår från kött, smör och mjölk före påsk.

15 Många ungdomar och en del vuxna är vegetarianer. Det innebär att de inte äter kött och oftast inte heller fisk. På skolor och restauranger brukar det alltid finnas minst en vegetarisk rätt.

20 En del blir vegetarianer av hänsyn till djuren. De tycker att det är fel att döda djur för att äta upp dem. Andra menar att djuren behandlas illa när de föds upp, vid transporter och vid slakten. Vissa är vegetarianer för

övertygelse
något man tror på och
lever efter

av religiösa skäl
på grund av religion

fastemånad
månad då man fastar
(håller fasta)

av hänsyn till djuren
för att man bryr sig om
djuren

att de tänker på att maten i världen ska räcka till alla. Mer mat kan produceras om vi äter grönsakerna direkt i stället för att ge dem till djuren och sedan äta köttet.

Många vegetarianer äter mjölkprodukter och oftast även ägg. De vegetarianer som inte äter något som kommer från djurriket – varken kött, mjölk, ost, smör eller ägg – kallas veganer.

För hälsans skull

En del blir vegetarianer för att de vill äta nyttigare.

10 De tror att de håller sig friskare om de inte äter kött.

Många människor i dagens samhälle har ont om tid och äter ofta snabbmat som hamburgare, pizza och djupfrysta färdigrätter. Men de som är rädda för att gå upp i vikt försöker undvika den feta snabbmaten.

15 De väljer i stället grovt bröd och äter mycket frukt och grönsaker. En del tycker att de väger för mycket och försöker banta.

Det finns personer som är allergiska mot vissa livsmedel, till exempel ägg eller nötter. Om de äter mat som innehåller sådant som de inte tål får de hudutslag, ont i magen eller svårt att andas. På senare år har allergierna ökat snabbt i Sverige, särskilt bland små barn.

För kvaliteten och miljön

I många livsmedelsbutiker kan man välja ekologiska varor. Det är mat som har producerats med hänsyn till djuren och till miljön. Ekologisk mat kommer från lantbruk där man inte använder konstgödsel eller kemiska bekämpningsmedel. På den ekologiska gården får djuren gå ute en del av året, de äter naturligt foder och de lever i en stressfri miljö.

35 KRAV-märket på en förpackning visar att varan är ekologiskt producerad. Sådan mat är lite dyrare, eftersom det kostar mer för lantbrukarna att odla växterna och ta hand om djuren på detta sätt. Många köper ändå dessa varor för att de vill ha mat med bra kvalitet och för att de vill vara rädda om miljön.

konstgödsel
kemiskt näringsmedel
för växter (ej gödsel från
djur)

kemiska
bekämpningsmedel
starka kemiska medel
som dödar ogräs och
insekter

foder
mat till djur

stressfri
lugn

FRÅGOR

1. Vad betyder det att fasta?
2. Vad betyder det att banta?
3. Av vilka olika anledningar är människor vegetarianer?
4. Vilka fördelar och nackdelar finns det med snabbmat?
5. Vilka fördelar och nackdelar finns det med ekologisk mat?

SAMTALA

1. Vad tror du att det beror på att allt fler blir allergiska i Sverige?
2. Vad tror du att det beror på att allt fler blir vegetarianer i Sverige?
3. Är det fel mot djuren att äta kött? Motivera ditt svar.
4. Handlar du ekologiska varor? Motivera ditt svar.
5. Vill du ändra på dina matvanor? Berätta.

allt fler
fler och fler (Antalet ökar hela tiden.)

Hur många är vegetarianer?

Typ av kost i relation till kön och ålder. Procent.

	Män					Kvinnor					Alla
	16–	26–	45–	65–	Totalt	16–	26–	45–	65–	Totalt	
	25	44	64	80		25	44	64	80		
Vegetarisk kost (men äter mjölkprodukter och ibland fisk och ägg)	3,6	1,0	0,9	2,2	1,5	11,8	4,2	4,2	3,3	5,2	3,4
Vegankost (äter inget från djur)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,3	0,1	0,0	0,2	0,1

Källa: Kajsauundersökningen 2001, www.livsmedelsverket.se

FRÅGOR

1. När är tabellen gjord?
2. I vilken åldersgrupp finns det flest vegetarianer?
3. Är det flest män eller kvinnor som är vegetarianer?
4. Hur många procent av alla män äter vegankost?
5. Hur många procent av befolkningen är vegetarianer?

Både de som äter vegetarisk kost och de som äter vegankost räknas som vegetarianer.

HUR SKA DE GÖRA?

Arbeta i grupp och försök att lösa problemen gemensamt. Skriv ner vad ni har kommit fram till och jämför sedan i klassen.

1. Anna ska ha en stor födelsedagsfest. Hon funderar mycket på hur hon ska göra med maten, eftersom hon vet att några av hennes vänner är vegetarianer, andra är muslimer och en tredje grupp bantar. Hon vill att alla ska kunna äta sig mätta. Det godaste Anna vet är fläskfilé. Hur ska hon göra?
2. En arbetskamrat ringer till Lars och bjuder hem honom på nyårsfest. Han blir glad och tackar ja. När Lars har lagt på luren börjar han undra vad det kommer att bli för mat på festen. På nyårsafton äter många hummer eller räkor, och Lars blir sjuk av skaldjur. Hur ska han göra?

En tjejmiddag

Sandra bor ensam. I kväll har hon bjudit några väninnor på middag.

När Sandra kommer hem från sitt arbete finns två meddelanden på hennes telefonsvarare.

- A. Lyssna flera gånger på svarsmeddelandet som Sandra har spelat in på sin telefonsvarare. Försök skriva ner hela meddelandet.
- B. Det finns två meddelanden på telefonsvararen.
 1. Vilka två saker undrar Lena över?
 2. Varför kan Susanne inte komma?

Sandra köpte ett nytt kylskåp i går, men nu har hon problem med att koppla in det. Hon känner sig stressad, eftersom hon behöver det i dag när hon ska handla mycket mat. Hon ringer till företaget som har levererat kylskåpet för att be dem komma och titta på det.

- C. Du får höra det svar som Sandra får när hon ringt företagets nummer. Vilken siffra ska Sandra trycka på?

Gissa vilken mat det är

Traditionell svensk mat brukar kallas husmanskost. Här gäller det att gissa vilken sådan maträtt det handlar om.

Arbeta två och två. I tabellen beskrivs varje maträtt i fem steg, från 5 poäng till 1 poäng. Du ska försöka få så många poäng som möjligt genom att gissa rätt maträtt så fort du kan. Du får inte titta i boken. Din kurskamrat läser texten under 5 poäng, och du lyssnar. Om du vet vilken mat det är säger du det, annars läser din kurskamrat texten under 4 poäng och så vidare. Om du gissar fel maträtt får du 0 poäng. Du måste alltså vara ganska säker när du gissar.

5 POÄNG	4 POÄNG	3 POÄNG	2 POÄNG	1 POÄNG
Är ingen mat för vegetarianer.	Äts ofta med potatis eller potatismos.	Traditionellt tillbehör är lingonsylt.	Köttfärs är huvudingrediens.	De är runda, små och bruna.
Köps ofta på burk.	Har stark smak. Finns med olika smaker, till exempel senap och lök.	Traditionell mat vid stora helger som jul, påsk och midsommar.	Många dricker snaps till.	Det du äter är en liten fisk.
Är populärt hos barn.	Äts med sylt.	Mjöl och mjölk ingår.	Formen är rund och platt.	Lagas i stekpanna.
Är en gul soppa.	Fläsk ingår.	Äts på torsdagar.	Ofta äter man pannkaka till efterrätt.	Kokas av ärtor.
Formen är avlång och smal.	En typ brukar man skiva och steka.	Malt kött är huvudingrediens.	Senap är vanligt på.	En typ äter man ofta på gatan i ett avlångt bröd.

tillbehör
(*här*) saker man äter tillsammans med maten

snaps
ett litet glas brännvin (sprit med cirka 40 procent alkohol)

Att läsa och förstå ett recept

Om du ska laga en maträtt eller baka en kaka kanske du behöver ett recept som talar om vad som behövs och hur man gör. Du hittar recept i kokböcker, i tidningar, i matbutiker och på Internet.

ORD I RECEPT

- Här är några ord som du kan hitta i recept. Vad betyder de?
 - vispa
 - röra ner
 - en smet
 - smälta
 - grädda
- De här förkortningarna talar om hur mycket du ska ta av något. Vad betyder förkortningarna? Hur uttalas de? Använd en ordbok.
 - dl
 - tsk
 - msk

Pannkakor

(fyra portioner)

Förberedelser

Blanda mjöl, salt och socker i en skål. Rör ner hälften av mjölken och vispa tills smeten blir jämn och fin. Blanda i resten av mjölken, äggen och vattnet.

3 dl vetemjöl

½ tsk salt

½ tsk socker

6 dl mjölk

1 ½ dl vatten

3 ägg

Tillagning

- Smält lite smör i stekpannan.
- Häll i lite smet i stekpannan och grädda pannkakorna.
- Lägg pannkakorna ovanpå varandra när de är gräddade, så att de håller värmen.
- Servera gärna med vispad grädde och sylt.

Imperativ

I pannkaksreceptet på s 81 står ordet **vispa**. Den verbform som man använder när man ber eller uppmanar någon att göra något kallas *imperativ*.

Så här bildas imperativformerna i de olika verbgrupperna:

	PRESENS	IMPERATIV
ar-verb (grupp 1)	arbeta f	→ arbeta
er-verb (grupp 2)	ring f	→ ring
Kortverb (grupp 3)	tro f	→ tro
Starka verb (grupp 4)	skriv f	→ skriv

1. Vilka imperativformer hittar du i pannkaksreceptet? Skriv dem.
2. Välj en uppgift, a, b eller c. Tänk på att använda imperativ.
 - a) Skriv ett recept på en maträtt, ett bröd eller en kaka som du tycker om att göra. Skriv först vad som behövs, och skriv sedan hur man gör. Använd imperativ.
 - b) Din kusin ska ta ut pengar i en bankomat för första gången. Du vill hjälpa honom men du kan tyvärr inte följa med och visa. Skriv upp exakt vad han ska göra, steg för steg. Använd imperativ.
 - c) Din brorson ska tvätta din bil. Han har aldrig tvättat en bil förut. Du ska resa bort och kan inte vara med. Skriv hur han ska göra, steg för steg. Använd imperativ.

Öva mera på s 51 i *Övningsboken*.

*Testa dig själv***Vilken inlärningstyp är du?**

När vi studerar lär vi oss på olika sätt. Man brukar tala om att vi har olika inlärningsstilar.

Vad gäller för dig när du studerar svenska? Här kan du testa dig själv på ett lekfullt sätt. Svara på frågorna genom att välja alternativ a, b eller c. Välj bara ett alternativ, det som passar bäst på dig.

1. Jag minns bäst ...
 - a) det som jag har hört.
 - b) det som jag har sett och läst, till exempel en sida i en bok.
 - c) det som jag har prövat och gjort själv.
2. I skolan:
 - a) Jag blir störd av prat och andra ljud.
 - b) Jag blir störd om andra rör sig i närheten, till exempel om någon går omkring i klassrummet.
 - c) Jag har svårt att koncentrera mig om jag måste sitta och lyssna eller läsa länge.
3. När läraren ger mig en uppgift är det lättast för mig ...
 - a) om läraren berättar vad jag ska göra och hur.
 - b) om jag får ett papper där det står vad jag ska göra och hur.
 - c) om jag får börja medan läraren pratar.
4. När jag studerar själv tycker jag bäst om att ...
 - a) lyssna på inspelad text från cd-skiva eller band.
 - b) läsa texten i boken.
 - c) röra på mig medan jag studerar.
5. I skolan tycker jag bäst om ...
 - a) att delta i debatter och diskussioner.
 - b) att arbeta med böcker, bilder och skriven information.
 - c) att spela upp dialoger och agera i klassrummet.

agera
vara aktiv; spela teater

6. Vilket passar bäst på dig?

- Ibland läser jag högt för mig själv eller säger saker som jag ska lära mig.
- Jag vill ha det snyggt och fint i min skrivbok.
- Jag vill gärna leka med en penna eller något annat medan jag studerar.

Det finns många olika inlärningstyper eller inlärningsstilar. Här har vi begränsat oss till tre:

Du som har valt **flest a-svar** har troligtvis lättast att lära dig sådant du *hör*. Ljud och musik kan vara till hjälp när du studerar, men kanske är du känslig för störande ljud. Ett bra sätt för dig att repetera är att säga allting högt för dig själv eller berätta för någon.

Om du har **flest b-svar** betyder *synen* säkert mycket för din inlärning. Du minns det du sett. Ett bra sätt för dig att repetera är att titta igenom dina anteckningar före en redovisning eller ett prov.

Flest c-svar betyder antagligen att du lär dig bra om *du rör på dig*, och kanske vill du då också hålla något i handen. Det kroppsliga är viktigt för dig. När du repeterar vill du kanske promenera samtidigt som du tänker eller säger det du ska komma ihåg.

Ingen människa använder bara synen eller hörseln eller rörelser. Vi är en blandning av de olika stilarna eller typerna. Detta kan vi tänka på när vi studerar. För att lära på bästa sätt ska vi använda så många olika arbetssätt som möjligt.

Jämför och diskutera era resultat. Gav testet nya tankar, eller fick du bara reda på sådant du redan visste?

Texten som du ska läsa handlar om pojkar som pallar äpplen. Att "palla" betyder att stjäla frukt från ett träd.

ORD OCH UTTRYCK

Orden och uttrycken till vänster finns i texten *Äppelträdet*. Kombinera dem med rätt förklaring till höger.

a) betyder en hel del för dem	1. ganska många år
b) rätt många år	2. är viktigt för dem
c) de hade väldigt dåligt samvete	3. de kunde nästan inte köpa
d) en viss summa	4. en bestämd summa
e) de kunde knappt köpa	5. de kände sig mycket skyldiga
f) våfflor	6. de kände sig bra igen, de hade inte så dåligt samvete längre
g) de var lättade	7. en sorts extra goda pannkakor som är rutmönstrade
h) saken var ur världen	8. saken var avslutad

SAMTALA

- Vilka frukter är vanliga i trädgårdarna i ditt hemland?
- Vilken frukt tycker du är godast?
- Har du "pallat" frukt någon gång när du var barn?

Äppelträdet

Mina morföräldrar bor i ett gult trähus som de byggde för länge sedan. De har en stor trädgård som de alltid lagt ner mycket tid på. Blommor och träd och buskar betyder en hel del för dem. De kan alla namnen och vet när saker ska planteras och när de ska vattnas och plockas. De pratar ofta om plantor och ger bort blommor till vänner och släktingar. Så har det varit så länge jag kan minnas.

När de byggde huset planterade morfar ett äppelträd. Nederst i trädgården. Jag har aldrig sett det trädet. Det var borta när jag föddes.

Men jag har hört om det.

- 5 När trädet hade växt i rätt många år började det komma äpplen på det. Många äpplen. Mormor lagade saft och mos av äpplena.

Det var ett fint äppelträd.

Men så hände någonting.

- 10 Det hade varit en fin sommar och äpplena var stora och fina. De skulle snart plockas.

Men en morgon var trädet förstört. Flera tjocka grenar låg på marken. Min morfar berättade att det såg fullt ut. Det kom inte att växa äpplen på det igen. Trädet

- 15 dog så småningom.

Min morfar gick in och framförde det sorgliga budskapet till min mormor. Därefter tog han av sig arbetskläderna, bytte till något finare och gick nedåt vägen, förbi kyrkogården och ner till yrkesskolan.

- 20 Där pratade han med rektorn.

Saken togs upp, och efter en tid anmälde sig tre pojkar. De hade varit och plockat äpplen och hade lite tappat kontrollen.

De hade väldigt dåligt samvete.

- 25 Det var ett pojkestreck. Ingen stor sak, men allvarligt nog. Och både min morfar och rektorn menade att rätt skulle vara rätt.

Ett nytt äppelträd kostade 150 kronor på den tiden. Det blev avtalat att pojkarna skulle betala tillbaka trädet.

- 30 De skulle betala 50 kronor var.

Min morfar berättade att det den gången var mycket pengar.

Det kom inte att växa
Det växte sedan aldrig

framförde ... till
berättade ... för

pojkestreck
bus som pojkar gör

allvarligt nog
ändå en allvarlig sak

Pojkarna skulle en gång i veckan betala en viss summa under hösten och våren, ända tills allt var återbetalt och de var skuldfria.

Min morfar hade själv gått i den skolan och han visste

- 5 mycket väl att pojkarna inte hade mycket att ta av. De bodde på skolan, några av dem långt hemifrån och deras familjer hade redan grävt djupt i fickorna för att kunna sända dem till skolan. De fick ta pengarna till äppelträdet från sina egna fickpengar. Det betydde antagligen att
- 10 alla penningkrävande och pojkaktiga aktiviteter fick inskränkas betydligt. De kunde knappt köpa någonting alls, inte gå på bio, inte bjuda flickorna på läsk, strängt taget ingenting.

inte hade mycket att ta av
inte hade mycket pengar

penningkrävande
aktiviteter
sådant man gör som
kostar pengar

inskränkas
begränsas, bli mindre

strängt taget
nästan, i princip

kom slokörade
kom och var ledsna och
skämdes

näve
hand

ferie
sommarlov

Varje lördag kom pojkarna slokörade till mina

- 15 morföräldrars dörr och betalade. De sa väldigt lite.

Sträckte bara ut armarna och släppte ner mynten i min morfars stora näve. Han nickade allvarligt och bekräftade därigenom att allt gick riktigt till. Och så fortsatte det. Det blev vinter och vår.

- 20 I maj blomnade trädgården igen och yrkesskolan skulle snart ha ferie. Pojkarna skulle resa hem på sommarlov. När de kom för sista gången hade de klätt sig i fina kläder. Det var lite högtidligt för dem. De ringde på dörren och min mormor bjöd in dem. Hon
- 25 hade kokat kaffe och lagat våfflor.

Pojkarna blev serverade och de gjorde den sista delbetalningen och tog mina morföräldrar i hand.

Saken var ur världen.

- 30 Pojkarna var lättade. De lyste upp och för första gången pratade de lite med mina morföräldrar. De berättade om skolan och om sommaren. De berättade varifrån de kom. Deras ansikten var glada. Skulden var betald. De var rentvådda och kunde äntligen lyfta på huvudet.

rentvådda
skuldfria i egna och
andra människors ögon

Så småningom reste sig pojkarna för att gå. De tog farväl och gick mot dörren.

Då reste sig min morfar.

Vänta lite, sa han, det var ännu en sak.

- 5 Och pojkarna stannade. Min morfar gick över golvet. Han gick bort till det stora köksskåpet och öppnade det. Han stack handen djupt in och hämtade tre kuvert. Därefter gick han bort till pojkarna och gav dem var sitt kuvert.

- 10 Pojkarna förstod inte riktigt. De tittade på varandra. Så öppnade de kuverten och tårarna började strömma nedför deras kinder.

Min morfar hade gett dem tillbaka pengarna.

Erlend Loe (ur Naiv. Super, översatt av Lars Nygren)

strömma
rinna

GÖR EN SAMMANFATTNING

- Arbeta två och två. Berätta för varandra vad som händer i texten.
- Skriv nu tillsammans ner det viktigaste som händer i texten med egna ord.
- Korta ner sammanfattningen till högst 10 meningar.

SAMTALA

- Varför gav morfar pojkarna pengarna tillbaka?
- Varför grät pojkarna?
- När idrottare har vunnit en stor tävling kan man ibland se att de gråter av glädje. Har du gråtit av glädje någon gång?
- Är det viktigt att vuxna reagerar när barn eller ungdomar gör något dumt, även om det inte är deras egna barn? Har du sett exempel på det? Hur skulle du själv göra om du såg några ungdomar klottra i en buss? Berätta.

Sommaren är kort

När pojkarna i texten Äppelträdet betalade för sista gången var det sommar och de kom från sin skolvslutning. Sången som du ska höra nu sjungs ofta på skolvslutningar. Det är också en sång som man ofta hör på radion.

- Inte ett moln så långt ögat kan nå,
inte en droppe regn på flera dar.
Med en glass i min mun och i sandaler av plast
- 10 går jag i solen och tänker på dej.
Ljusblåa dagar seglar förbi.

- Sommaren är kort. Det mesta regnar bort.
Men nu är den här, så ta för dej, solen skiner i dag.
Hösten kommer snart, det går med vindens fart, så
- 15 lyssna på mig:
Solen skiner kanske bara i dag.

- Vattnet är varmt och luften står still,
jag sitter i skuggan, läser gårdagens blad.
Snart är det dags för ett dopp i det blå,
- 20 få bort sanden mellan tårna och svalka min kropp.

Sommaren är kort ...

Tomas Ledin

- Varför tror du att den här sången har blivit så populär?

gårdagens blad
dagstidningen från i går

dopp i det blå
snabbt bad

Ordföljd i frågor

Du kanske har sett att flera av rubrikerna i detta kapitel är frågor, till exempel den första rubriken, *Vad ska man äta?*

Vilka andra frågor hittar du i rubrikerna i kapitel 4?

Hur börjar frågorna?

Frågor som börjar med frågeord kallas *frågeordsfrågor*.

I frågor kommer verbet (v) före subjektet (s):

Vad ska man äta?

(v) (s)

I nästa kapitel ska vi titta närmare på en annan typ av frågor, *ja-/nej-frågor* (*verbfrågor*).

1. En frågeordsfråga börjar med ett frågeord. Hur många frågeord kan du komma på? Gör en lista.

Ibland kombineras frågeordet med flera ord och då kommer hela uttrycket före verbet:

Hur många pannkakor behövs det till en pannkakstårta?

Vilken sylt ska vi använda i tårtan?

Hur mycket grädde ska vi lägga på?

2. Du ska intervjuva en kurskamrat om hans eller hennes matvanor.

a) Börja med att skriva frågor. Du kan skriva frågor som börjar med **vad**, **när** och **var**. Försök också skriva frågor som börjar med **varför**, **hur mycket**, **hur länge** och **hur ofta**.

b) Intervjuva sedan varandra. För att få veta så mycket som möjligt måste du ställa nya frågor under intervjun. Om du använder **vilken** måste ordet böjas:

Vilken frukt brukar du äta?

Vilken sorts kaffe ...

Vilket pålägg ...

Vilka maträtter ...

3. Berätta om din kurskamrats matvanor.

Öva mera på s 56 i *Övningsboken*.

Mazarinen

Här är en berättelse om en dam som gör något pinsamt.

En dam hade varit och shoppat. Varuhusets servering såg trevlig ut. Hon hade lite tid över och bestämde sej för att ta en kopp kaffe på serveringen. Och en mazarin. Det var ganska mycket folk där, så hon tog en plats mitt emot en herre. Hon ställde ner kopp och fat, hängde ifrån sej sin kasse och satte sej sen för att i lugn och ro njuta av kaffet och mazarinen.

- 10 Va! Någon hade tagit en tugga i mazarinen. Det kunde inte vara någon annan än herrn mittemot. Vilken fräckhet! Hon stirrade honom stint in i ögonen. Vad skulle hon göra?

- 15 Näja, han hade kanske blivit sugen och hade själv inte råd med en mazarin. Men hon ville då inte avstå från sin, så hon åt upp mazarinen och drack sitt kaffe. Under tiden stirrade hon anklagande på mannen. Han tittade tillbaka. Sen gick han och köpte en egen mazarin.

- 20 När hon fikat färdigt, gav hon mannen ett sista förintande ögonkast, tog hans mazarin och bet demonstrativt en tugga ur den. Nu var de kvitt. Sen gick hon därifrån.

- 25 Väl hemma öppnade hon kassen för att plocka ut sina paket. Där låg hennes mazarin, den hade glidit ner i kassen!

Elisabeth Engers (ur Råttan i pizzen av Bengt af Klintberg)

FRÅGOR

1. Varför stirrade damen på mannen mittemot?
2. Vad gjorde hon för att hämnas på mannen?
3. Vad märkte hon när hon kom hem?

SAMTALA

Har du själv gjort något pinsamt någon gång? Berätta.

något pinsamt
något dumt, något som man blir generad över

sej
(*vardagligt*) sig

en tugga
en bit som passar i munnen

Vilken fräckhet!
Vad fräckt! (*Damen är upprörd.*)

Hon stirrade honom stint i ögonen.
Hon tittade rakt i ögonen på honom, länge och demonstrativt.

hade blivit sugen
hade fått stor lust att äta

näja
okej

ett förintande ögonkast
en blick som visade att hon tyckte att han var en idiot

de var kvitt
hon hade gjort samma sak mot honom som han gjort mot henne, det var balans nu

väl hemma
när hon till slut hade kommit hem

På rasten

Simon och Ella har börjat en kurs på universitetet. De träffas mellan två föreläsningar och börjar prata om läraren som de just har haft.

Simon Åh, äntligen rast!

Ella Ja, ska vi ta lite kaffe?

Simon Javisst. Jag orkar inte med hennes röst. Den är ju så trist.

Ella Jaha.

Simon Jag fattar inte hur jag ska stå ut med henne hela terminen.

Ella Jaså?

Simon Hon verkar ju vara så tråkig som person också.

Ella Du, det är min mamma du pratar om.

Simon Va? Är det din mamma?

Ella Ja, det är det.

Simon Ursäkta! Hon är nog jättebra egentligen.

Ella Mm.

1. Simon är kritisk mot Ellas mamma. Är det bra att Ella säger att det är hennes mamma?
2. "Hon verkar ju vara så tråkig som person också". Vad betyder "verkar"?

På stan

Emma och hennes nya pojkvän, som är ganska mycket äldre än Emma, är på stan och handlar. Kristin, en kompis till Emma, kommer fram och hälsar.

Kristin Hej Emma! Vad kul att se dig!

Emma Ja, det var längesedan.

Kristin Hur är det?

Emma Det är bara bra. Och du?

Kristin Jodå. Det är väl bra.

Emma Det här är Anders.

Kristin Vad bra du har det. Tänk att ha en *pappa* som hänger med till stan. Min pappa har aldrig tid att gå på stan med mig.

Emma Anders är min nya *kille*.

Kristin Jaha ... förlåt! Jag måste rusa. Vi ses!

Emma Vi ses ...

hänger med
(vardagligt) följer med

rusa
(här) skynda vidare

1. Varför måste Kristin plötsligt gå?
2. För vem eller vilka blir det pinsamt?
3. Vad tror du att Emma säger till Anders?

En middag för två

Kristina och Gunnar är arbetskamrater. De äter ofta lunch tillsammans i personalmatsalen. De har precis börjat träffas lite privat, på fritiden. Nu har Kristina bjudit hem Gunnar på middag för första gången. De sitter vid bordet och ska precis börja äta.

Kristina Varsågod.

Gunnar Det luktar otroligt gott.

Kristina Ja, ta för dig nu.

Gunnar Är det kött i grytan?

Kristina Njae, det är kyckling.

Gunnar Men då kan ju jag inte äta av den.

Kristina Men, varför ...

Gunnar Jag är ju vegetarian. Det har du väl sett i matsalen?

Kristina Javisst, ja! Vad pinsamt. Förlåt! Vad gör vi nu?

Gunnar Vi kan gå ut och äta något i stället.

Kristina Tycker du det? Jag skäms så.

Gunnar Nej, det behöver du inte göra.

Kristina Jag tänkte inte. Jag var nog lite nervös och snurrig för att du skulle komma.

Gunnar Det är okej. Kom så gå vi.

Kristina Okej. Men *jag* bjuder.

njae
varken ja eller nej
(*inget riktigt ord*)

snurrig
(*här*) förvirrad

1. Varför var Kristina nervös?
2. Vem tycker du ska betala notan på restaurangen?

1. Tycker du att ordspråket stämmer?
2. Vad skulle vägen till kvinnans hjärta kunna vara?
3. Finns det något liknande ordspråk på andra språk som du känner till?

Privata brev

Privata brev är sådana som man skriver till någon som man känner.

SAMTALA

- Skriver du brev? Får du några brev? Vem skriver du till?
- Finns det något brev som har betytt särskilt mycket för dig? Berätta.
- Människor skriver färre brev i dag än tidigare. Vad kan det bero på? Vad gör man i stället? Vad gör du i stället?
- När är ett handskrivet brev det bästa sättet att säga det man vill?

Så här kan ett privat brev se ut:

Rom 3/10-04

Kära Farfar!

Jag hoppas att du har det bra. Jag är så glad över att du är så pigg. Själv sitter jag här på min balkong i Rom och ser ut över alla bilar och vespor som åker förbi. Det är fortfarande varmt, nästan 30 grader, trots att det är höst. Klockan är tio på kvällen, men det är fullt med folk som promenerar eller sitter ute på restaurangerna. Rom är en fantastisk stad och det finns så mycket att göra. Men ibland blir jag trött på alla människor och alla ljud. Då längtar jag hem till vår lilla by i Sverige. Jag saknar tystnaden. Italienerna är så hjälpsamma och trevliga. Jag lär mig mycket italienska på kursen, men det är svårt att förstå allt. De pratar så snabbt.

Nu ska jag snart gå och lägga mig, så nu måste jag sluta skriva. Sköt om dig!

*Kram
Jens*

PS Jag är hemma till pappas 50-årsdag. Du kommer väl till oss då?

vespor
skotrar (en sorts
motorcyklar)

Om man kommer på något som man glömde att skriva i brevet kan man skriva ett "PS" i slutet. (PS står för "post scriptum", som är latin och betyder "efter skriften".)

Datum i brev

Skriv datum överst, till höger. Det kan också vara bra att ta med orten som du skriver ifrån. Ort och datum kan man skriva på olika sätt:

Stockholm den 5 juni 2004

Stockholm 5/6 -04

Hälsningsfraser

En bit ner till vänster skriver man hälsningsfrasen. Den består oftast av ett "Hej" eller "Hej" plus namnet:

Hej!

Hej Kurt!

"Kära" plus namn används bara till personer som står en nära, som en flickvän eller pojkvän, nära vänner eller familjemedlemmar.

Kära syster!

Inledning

Efter hälsningsfrasen kan man skriva en kort, artig inledning:

Tack för brevet! Det var så roligt att höra ifrån dig. Hoppas att du och hela familjen mår bra.

Hoppas ni alla mår bra och är friska efter semestern. Det var så roligt att träffa er.

Tack så hemskt mycket för julhälsningen som du skickade. Jag blev jätteglad.

Om det är något särskilt som du vill berätta eller något du undrar över kan du göra det tidigt i brevet. Du kan gärna gå rakt på sak, särskilt om du skriver till en god vän. Efter den korta inledningen kan du alltså berätta vad du vill säga.

gå rakt på sak
börja med det viktiga du vill säga utan inledande artighetsfraser

Avslutning

Avslutningsfrasen kan gärna vara kort. I informella brev kan du sluta med något av dessa uttryck:

Hälsningar

Varma hälsningar

Många hälsningar

Vi hörs!

Vi ses!

Kram(ar)

Ibland är avslutningsfrasen en uppmaning:

Ha det så bra!

Var rädda om er!

Hör av dig!

Under avslutningsfrasen skriver du ditt förnamn.

Adress

Adressen på kuvertet skriver du till höger, lite nedanför mitten:

1. Du och din fru är bjudna på bröllop i Köpenhamn. Tyvärr är det samma dag som din frus 60-årsdag, då ni hade tänkt att ha födelsedagskalas för familjen hemma.

Skriv ett brev till din vän i Köpenhamn och meddela att ni inte kan komma. Bjud i stället din vän och hans fru hem till er vid ett annat tillfälle. Ge förslag på datum för deras besök, och föreslå saker som ni kan göra. Börja och avsluta på ett lämpligt sätt.

2. Tänk tillbaka på texten om Örnöga och Baran i kapitel 1. Tänk på hur det var under samtalet hos rektorn, och försök att se personerna framför dig. Tänk dig att du är Barans mamma. Försök att förstå vem hon är och vad hon funderar på. Vad längtar hon efter? Vad är hon stolt över? Vad gör henne ledsen? Hur ser hennes drömmar ut?

Skriv ett brev från Barans mamma till en av hennes vänner i Kurdistan. Berätta hur du har det, hur ditt nya liv ser ut och vad som fyller dina tankar. Naturligtvis kan vännerna i Kurdistan svenska ...

Textboken

Sjöstjärnor 98
Stark tro 100
Hörövning: Ylva behöver hjälp* 101
Ett nytt språk: Att lära sig ord 102
Religion 105
Religion i Sverige i dag 106
Religioner i världen 108
Religiösa uttryck 110
Barn skriver till Gud 111
Flickan på taket 112
Dialog: Läste du?* 116
Grammatik: Ordföljd i frågor 117
En modig flicka 118
Skrivkurs: Formella brev 119
Skrivkurs: Platsansökan 121

*finns på cd-skivan

Övningsboken

Vad passar in? 59
Vad passar bäst? 63
Korsord 67
Vad passar in? 69
Ordföljd i frågor 72
Formella brev 73

Sjöstjärnor

En turist kom gående på en övergiven strand i Mexico och han kunde snart skönja en annan man på avstånd. När han gått en stund kunde han se att det var en av byborna från en by i närheten. Denne höll på att kasta saker i vattnet i jämn takt.

Turisten trodde att mannen kastade små flata stenar för att studsas på vattnet, men när han kom närmare såg han att det var sjöstjärnor som spolats upp av vågorna.

Mannen förklarade för turisten att om han inte kastade tillbaka sjöstjärnorna skulle de dö av brist på syre. Turisten blev förbluffad av mannens ambitioner och frågade om det inte kändes hopplöst.

– Det måste ju finnas tusentals sjöstjärnor bara på den här stranden, för att inte tala om alla andra stränder, sa han. Vad tror du att det har för betydelse att du står och kastar tillbaka några av dem?

Mannen log och plockade upp ytterligare en sjöstjärna och sade sedan:

– Det har betydelse för den här.

Klas Hallberg och Magnus Kull

RÄTT ELLER FEL?

Är dessa meningar om texten rätt eller fel?

- Berättelsen utspelas vid havet.
- Det fanns många turister på stranden.

skönja
se otydligt

denne
den mannen

flata
platta

spolats upp
kommit upp med vattnet

förbluffad
mycket förvånad

BOKTIPS

Varför växer gräset?
Berättelser sammanställda
och författade av Klas
Hallberg och Magnus Kull

- Hela stranden var full av sjöstjärnor.
- Mannen som kastade sjöstjärnor i vattnet var mexikan.
- Turisten förstod direkt varför mannen kastade sjöstjärnorna i vattnet.
- Bybon tyckte att det kändes hopplöst, eftersom det fanns så många sjöstjärnor.
- Bybon tyckte att det var viktigt att hjälpa en sjöstjärna, även om han inte kunde hjälpa alla.

SAMTALA

- Vad tror du författaren vill säga med berättelsen?
- Håller du med författaren? Motivera ditt svar.

ORD OCH UTTRYCK

Tusentals betyder "flera tusen" – man talar inte om exakt hur många. **Hundratals** betyder "flera hundra".

Några och **ett par** betyder "två eller tre". **Ett par hundra** betyder alltså 200–300. Det är lite mer exakt än "hundratals".

Massor av människor betyder "våldigt många människor".

Byt ut de **markerade** uttrycken nedan mot något av uttrycken i rutan.

hundratals några ett par ett par hundra
massor av miljontals

- Jag har **tre** presenter till dig.
- Det hade samlats **mellan tvåhundra och trehundra** personer på torget.
- 8 miljoner** människor lyssnade på presidentens tv-tal.
- 475** journalister väntade utanför.
- Han har **två** kusiner i Tyskland.
- Jag har plockat **jättemycket** jordgubbar!
- Han har bott **två-tre** år i Göteborg.

Stark tro

En from man som levde efter Guds vilja, bodde i en liten dal. En dag kom ett enormt regnväder som översvämmade hela dalen och mannen fick fly upp till sitt hustak för att inte bli dränkt. Hela tiden var han dock helt övertygad om att Gud skulle hjälpa honom. Efter ett tag, när vattnet stod honom upp till midjan, kom det en räddningsbåt som erbjöd sig att hjälpa mannen. Han avvisade dem och sa:

– Jag litar helt på Gud och jag kommer att be och tro på att han tar hand om mig.

Båten åkte iväg och efter ett tag, när vattnet stod mannen upp till halsen, kom ytterligare en räddningsbåt som mannen avvisade med att återigen säga:

– Jag litar helt på Gud och jag kommer att be och tro på att han tar hand om mig.

Det fortsatte att regna och till slut var vattnet så högt att bara munnen och näsan stack upp över vattnet så att mannen precis kunde andas. Då kom en helikopter som skickade ner en räddningsstege och de skrek:

– Kom upp, vi för dig till säkerhet.

– Nej, svarade mannen precis som de andra gångerna.

Jag litar helt på Gud och jag kommer att be och tro på att han tar hand om mig.

Helikoptern flög iväg samtidigt som det fortsatte att regna. Till slut var vattnet så högt att mannen drunknade.

Han kom till himlen och fick där tillfälle att möta Gud. Mannen satte sig framför Gud och sa:

– Jag hade så stark tro på dig, jag bad ofta och följde din vilja jämt. Jag förstår inte varför du inte räddade mig?

Gud kliade sig i huvudet och svarade:

– Jag förstår inte heller. Jag skickade ju två

räddningsbåtar och en helikopter.

Klas Hallberg och Magnus Kull (ur Varför växer gräset?)

bli dränkt
(här) drunkna, sjunka
under vattnet

återigen
en gång till

bara munnen och näsan
stack upp över vattnet
Han hade bara munnen
och näsan ovanför
vattnet.

räddningsstege

FRÅGOR

1. Varför flydde mannen upp på taket?
2. Hur gick det för mannen till slut?
3. Vad var det Gud inte förstod?

SAMTALA

1. Vad tror du att författaren vill säga med berättelsen?
2. Håller du med författaren? Motivera ditt svar.
3. Vad innebär det att tro på ödet?
4. Vad innebär det att tro på Gud?

Ylva behöver hjälp

Ylva Lundberg är 24 år. Hon har länge bott i andra hand och hos vänner och bekanta. Nu har hon äntligen fått en egen lägenhet. Hon ska flytta på lördag och ringer runt för att berätta den glada nyheten och be om flytthjälp.

Skriv svaren på frågorna.

- A. Först ringer Ylva till bästa vännerna Rodrigo och Lisa. Kan de hjälpa till? Är det något speciellt problem?
- B. Lisa tar telefonen. Vad kan Lisa hjälpa till med?
- C. Sedan ringer Ylva till sin väninna Jennifer som är sambo med Johannes. Vad säger Jennifer? Kan hon och Johannes hjälpa till? Är det några problem?
- D. Nästa person som Ylva ringer är hennes före detta pojkvän Kristian (Krille) som hon inte haft kontakt med på ett tag. Hur reagerar Kristian när Ylva ringer?
- E. Till sist ringer Ylva till sin mamma, Birgitta. Vad säger hon att hon kan hjälpa till med?

bott i andra hand
hyrt en lägenhet som
någon annan har
kontrakt på

mer därtill
ännu mer
Han förklarade att han hade förlorat alla deras pengar och mer
därtill i poker. Han kunde inte stanna en dag till i Sveriges, för man
var efter honom. Han försäkrade henne att han alltså älskade
hennes och att han skulle vänta på henne i Düsseldorf, där han
gömdes sig hos sin bror.

alljämt
fortfarande
(här) man jagade honom
man var efter honom

Att lära sig ord

I kapitel 2 (s 42) visade vi de första grunderna i ordinläring. *Steg 1* var att ta reda på vad ett ord betyder. Om du förstår ordet ingår det i ditt passiva ordförråd. I *steg 2* fick du se hur du kan skriva ordet i din skrivbok. Vi tipsade också om att försöka lära in ordet i ett sammanhang, gärna en hel mening.

Här får du flera tips om hur du kan bygga upp ditt ordförråd.

STEG 3: Lär dig hela "ordfamiljen"

När du slår upp ett ord i en ordbok kan du passa på och se om ordet har "släktingar" i andra ordklasser eller om de finns i vanliga sammansättningar. Lär dig dem på samma gång, så växer ditt ordförråd snabbare.

Slå upp substantivet **räddning** (som i "räddningbåt"). Strax före hittar du verbet i samma ordfamilj, **rädda**. Det är lätt att lära sig nu när du redan kan **räddning**, eller hur?

rädda* verb (räddar, räddade, har räddat; vara räddad, räddad)
1 hjälpa någon att komma bort från något som är farligt • *rädda någon ur ett brinnande hus* • *rädda någon från att drunkna*
2 göra så att något inte förstörs eller försvinner • *rädda miljön* • *rädda jobben* • *rädda ett företag från konkurs* • *rädda någons liv* • *TV:n fungerade igen och kvällen var räddad.*
3 (om en målvakt) fånga bollen eller pucken så att det inte blir mål • *Han räddade två skott.*

en **räddning***/ /rɛdning/ subst. (räddningen, några räddningar, räddningarna)
1 hjälp att komma bort från något som är farligt • *Den nya medicinen blev hans räddning.*
2 när en målvakt fångar bollen eller pucken så att det inte blir mål • *Målvakten gjorde flera fina räddningar.*

Ur Natur och Kulturs Svenska Ordbok

1. Titta i din ordbok. Vilka verb är släkt med följande substantiv?
uttryck, -et, –
tolerans, -en
blandning, -en, -ar
2. Titta i din ordbok. Vilka substantiv är släkt med följande verb?
erbjuda (erbjuder, erbjöd, erbjudit)
avvisa (avvisar, avvisade, avvisat)
fly (flyr, flydde, flytt)

3. Det finns många substantiv som slutar på **-ing** eller **-ning**. Hur många kan ni komma på tillsammans under fem minuter? Skriv dem. Tävla i par mot varandra i klassen.
4. Om du tittar i ordboken under ett substantiv kan du hitta sammansatta ord som är bra att lära sig. Titta på det här utdraget. Vilka sammansatta ord hittar du som du tycker är bra att lära sig?

en **kontroll** /kåntrål/ subst. (kontrollen, några kontroller, kontrollerna)
1 när man letar efter fel eller ser 'till att allt är som det ska vara • *hälsokontroll* • *kontroll av livsmedel*
2 när man bestämmer över någon/något, så att det blir som man vill • *hålla kontroll på barnen* • *ha nerverna i kontroll* • *ha läget under kontroll* • *tappa kontrollen*
3 en plats där man kontrollerar någon/något • *gränskontroll*
4 en knapp eller flera knappar som man styr en apparat med • *fjärrkontroll* • *volymkontroll*

Ur Natur och Kulturs Svenska Ordbok

STEG 4: När passar ordet?

I vilken situation passar ordet, och vem kan använda det?

Ordet **vän** har många *synonymer* (ord som betyder ungefär samma sak). Om det inte handlar om en nära vän är ordet **bekant** mest användbart. Det passar i alla situationer. Men vanligare är kanske att man talar om på vilket sätt man känner personen. Man säger "en granne till mig" eller "en arbetskamrat". En kvinna kan tala om en kvinnlig vän som sin **väninna**.

I vardagliga sammanhang använder många ordet **kompis**. Pojkar och män (men sällan kvinnor) väljer ibland det vardagliga ordet **polare**.

Vilka ord vi använder beror på många saker – situationen, personernas förhållande till varandra, ålder och kön. Man talar på ett sätt med personalchefen när man söker jobb och på ett annat sätt när man umgås med sina vänner eller yngre släktingar. Det gäller att kunna välja rätt.

En del ord som används i vardagligt tal mellan ungdomar (och även av en del vuxna) tillhör det vi kallar *slang* (vardagligt gruppspråk). En del slangord övergår så småningom till vardagsspråket.

1. Vad betyder de här orden? Passar de bäst i talspråk eller skriftspråk?

macka, -n, -or

fika, -r, -de, -t

kolla, -r, -de, -t

Det kommer hela tiden nya slangord. Ibland är det ett ord som redan finns som får ny betydelse. Slangord kan också vara hämtade från andra språk. Några exempel är **cool** och **yalla**. Eftersom det hela tiden dyker upp nya slangord hittar du dem inte alltid i ordböcker.

yalla
skynda dig

2. Slå upp följande ord i din ordbok och se om de finns med. Hur talar ordboken om att de är slangord?

polare, -n, -

cool

käk, -et

3. En del ord bör man vara försiktig med att använda. Det gäller svordomar och det som kallas "fula" ord. Kan du några sådana ord på svenska? Slå upp dem i din ordbok. Hur informerar ordboken om vad det är för sorts ord? Om du inte kan några "fula" ord, prova att slå upp de här:

fan

djävla eller jävla

skit

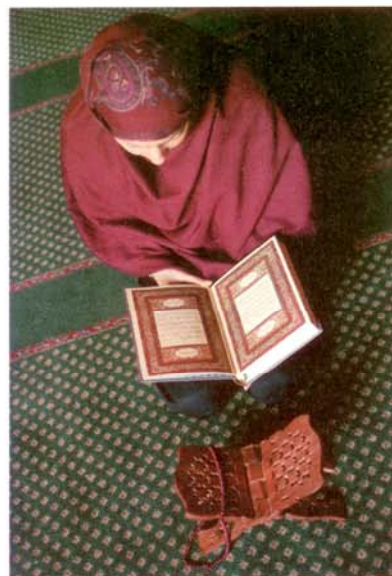
4. Diskutera de här frågorna.

- Är det viktigt att känna till svenska "fula" ord? Motivera ditt svar.
- Vilka ord har du hört svenskar använda när de är arga?
- Vilka typer av ord används som svordomar i ditt hemland? Är ord som har med religion att göra vanligast, eller är det ord som hör ihop med sex?
- Är det lättare att acceptera att män använder slang och fula ord än att kvinnor gör det?
- Får ungdomar använda mera slang och fula ord än äldre?

Religion

- Vilka religioner, förutom kristendomen, finns i Sverige?
- Är svenskar i allmänhet religiösa?
- Har du besökt någon svensk kyrka? Berätta.

Bön i Stockholms moské

1

Buddhister firar nyår i Alby

2

Sikher i Tullinge

4

Hinduer firar nyår i Helenelund

3

Konfirmation

Dop

Religion i Sverige i dag

Många som flyttar till Sverige blir förvånade när de märker att så få människor går i kyrkan. Ändå svarar många svenskar *ja* om man frågar dem om de har en tro.

- 5 En del går i kyrkan bara en gång om året – till jul. Under julen och veckorna före jul, advent, brukar kyrkorna vara fulla.

Ganska många svenskar som inte brukar gå i kyrkan, vill ändå gifta sig i en kyrka och döpa sina barn där, och de flesta begravningar sker i kyrkan. En del svenskar kallar sig "privatreligiösa" – de deltar inte i kyrkolivet men tror ändå på Gud eller på "något". De kanske hellre går ut i naturen för att uppleva en religiös känsla. Det finns också många som inte tror på någon Gud eller är osäkra.

- 10

Eftersom Sverige i dag är ett mångkulturellt samhälle finns det många religioner och trosuppfattningar förutom kristendomen. I skolan får eleverna läsa om alla de stora religionerna. Undervisningen ska vara objektiv.

- 20

Det innebär att ingen religion beskrivs som sannare och riktigare än någon annan. Man betonar tolerans och vidsynhet. Föräldrar som vill att deras barn ska lära sig ännu mera om den religion föräldrarna tror på kan låta sina barn gå i en religiös friskola. Det finns både kristna,

- 25 judiska och muslimska friskolor.

trosuppfattningar
olika tankar om vad det betyder att tro på Gud

vidsynhet
när man accepterar många olika åsikter

Svenska kyrkan

Den största kristna kyrkan i Sverige är Svenska kyrkan. På söndagar, och ibland också andra dagar, är det gudstjänst i de kristna kyrkorna. Förutom gudstjänster har kyrkan olika former av social verksamhet, till exempel hembesök hos gamla, samtalsgrupper och barnverksamhet.

Många ungdomar i 14-årsåldern konfirmerar sig. Tiden före konfirmationen går de till kyrkan för att lära sig om kristendomen och diskutera livsfrågor.

Det är Svenska kyrkan som sköter om de flesta begravningsplatser, även begravningsplatser för andra än kristna. Därför betalar alla en begravningsavgift till Svenska kyrkan, oavsett om de är medlemmar eller inte.

barnverksamhet
olika aktiviteter för barn, till exempel förskola och sångstunder

livsfrågor
stora frågor som "Vad är meningen med livet?", "Vart kommer man när man dör?"

FRÅGOR

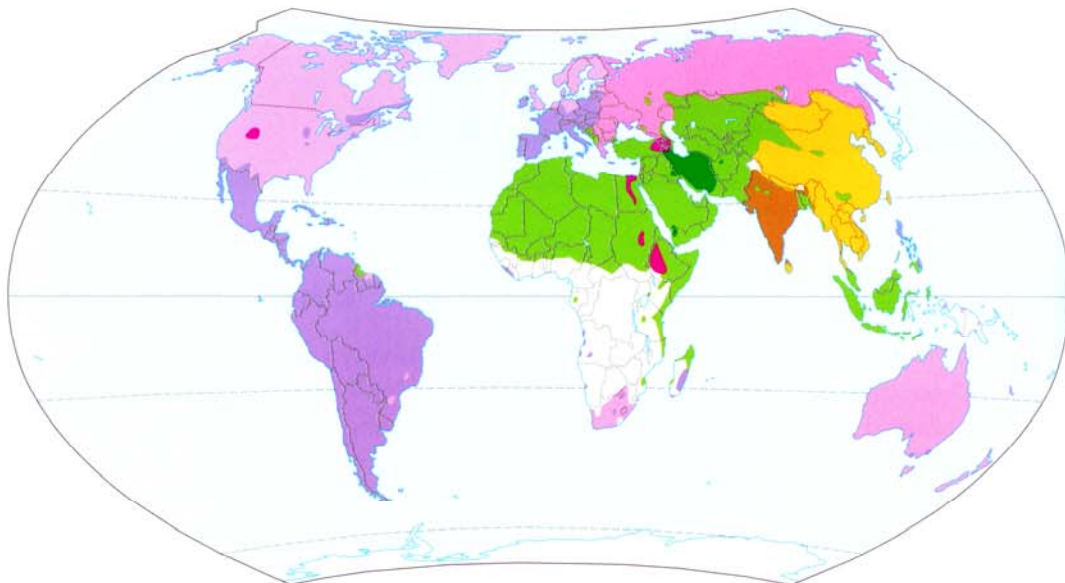
1. Dopet är den första av flera ceremonier i Svenska kyrkan som en person kan vara med om under sitt liv. Vilka andra talas det om i texterna ovan?
2. Finns det liknande ceremonier inom andra religioner som du känner till? Berätta.
3. Vilken avgift betalar alla svenska medborgare, oavsett religion, till Svenska kyrkan?

ceremoni
(*här*) högtidlig handling som görs enligt en fastställd ordning

Religioner i världen

På kartan ser du var anhängare till de största religionerna i världen finns i dag.

anhängare till en religion person som är med i det religiösa livet inom en religion

FRÅGOR

1. Vilka religioner finns i flera olika världsdelar?
2. Vilka religioner finns enligt kartan enbart i Asien?

DE STÖRSTA RELIGIONERNA

Kristna	2 000 milj
Muslimer	1 188 milj
Hinduer	752 milj
Buddister	360 milj
Judar	14 milj

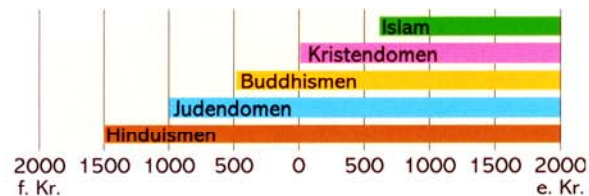
Källa: Världen i siffror, *Natur och Kultur* 2004

FRÅGOR

1. Vilken religion har ungefär hälften så många utövare som kristendomen?
2. Vilken religion är ungefär dubbelt så stor som buddismen?
3. Judendomen syns inte på kartan. Varför?

utövare av en religion person som är aktivt troende

Det här diagrammet visar hur länge de största religionerna har existerat.

FRÅGOR

1. Vilken är den äldsta religion som finns med i diagrammet?
2. Vilken är den yngsta?

ORD

1. Skriv av den här tabellen. Fyll i det som fattas.

RELIGION	UTÖVARE Singular	Plural	ADJEKTIV
-----	en kristen	kristna	kristen
islam	-----	-----	muslimsk
-----	en jude	judar	judisk
buddism	-----	-----	-----

2. Fyll på med substantiv och adjektiv som hör till andra religioner som du känner till.
3. Skriv meningar om dig själv och dina klasskamrater. Använd orden i rutan.

Religiösa uttryck

I svenska språket finns en del gamla uttryck som fortfarande används utan att man tänker på att de från början har en religiös betydelse. De flesta av dem använder man mest i talspråket för att förstärka det man säger.

Gud! använder man för att uttrycka förvåning eller förstärka det man säger. Exempel: "Gud, vad jag är trött!" Man kan också uttrycka förvåning med ett längre uttryck: "Herre gud!" Men troende kristna säger inte "Gud" så här, och särskilt äldre personer kan uppfatta det som respektlöst när någon gör det.

Himla används framför adjektiv för att förstärka betydelsen. Exempel: "Jag blev så himla glad när du ringde i går."

Gudskelov betyder egentligen att man tackar Gud. Det används när man är glad och lättad över något. **Tack och lov** har samma betydelse. Exempel: "Han har varit sjuk i två veckor men nu är han gudskelov (tack och lov) bättre." Båda dessa uttryck används numera mest av äldre personer.

Efter arbetsdagen

- Gud, vad det regnar! Titta!
- Ja, Gud, vad det öser ner!
- Vilken himla tur att jag tog med mig paraplyet!
- Och jag har gudskelov bilen i dag. Vill du ha skjuts?
- Ja, tack, gärna!

SAMTALA

Finns det religiösa uttryck i ditt hemspråk som används i vardagsspråket? Vilka? Ge exempel på när man använder dem.

Barn skriver till Gud

I alla religioner ber man. Man kanske önskar sig något, ångrar något eller vill tacka Gud för något. Här följer några böner skrivna av barn.

Gode Gud

Hur kommer det sig att du inte har uppfunnit några nya djur på sista tiden? Vi har fortfarande bara de gamla vanliga här.

Jonny

hur kommer det sig
vad beror det på, varför

GODE GUD

JAG VET ATT MAN SKA TYCKA OM SIN NÄSTA
MEN OM HÅKAN FORTSÄTTER ATT TA MIN
SKRIDSKO KOMMER JAG FAKTISKT ATT SLÅ
HONOM.
BERTIL

sin nästa
sina medmänniskor, alla
människor

Käre Gud

Finns du verkligen? En del tror inte det. Så om du finns är det bäst att du gör nåt åt det fort.

Harriet

gör nåt åt det
gör något för att rätta till
det som är fel

KOMMER DU IHÅG NÄR DET SNÖADE SÅ VI INTE
KUNDE GÅ TILL SKOLAN? KAN DU GÖRA OM DET?
LARS

Käre Gud

Blir du arg när du ser plastblommor? Det skulle jag bli om jag gjorde riktiga.

Hanna

Ur *Barn skriver till Gud* (Eric Marshall och Stuart Hampel)

Flickan på taket

Benny är 10 år. Han bor i ett höghus i Syrenelund, en förort till Malmö. En sommardag är Benny och hans kompis Ivan uppe på vinden.

- 5 Ivan och jag var uppe på "hans" vind. Det var den sista veckan på sommarlovet innan vi skulle börja i fjärde klass.

Här uppe var det svalt. Ivan sprang som en klumpig hundvalp från den ena gången till den andra. Jag själv var trött, jag hade ju gått alla 16 våningarna upp.

Först satte jag mej under en av fönstergluggarna och pustade ut. Sen hävde jag mej upp och öppnade fönstret.

Man kunde se människorna nedanför som små myror.

- 15 Bilarna på garageplatsen utanför Köpcentrum var mindre än min lillfingernagel, och solen sken på deras tak, och det gnistrade av rött, gult, blått och vitt.

Förbi Syrenelund kunde man se Bellvy. Det var grönt. De små villorna låg inbäddade i mörkt grönt så

- 20 att man bara anade dem. Som blåa stänk lyste några swimmingpooler ända hit upp till mej. Och sen hela Malmö!

Jag vände mej om för att ropa på Ivan. Just då, i ögonvrån, såg jag kvinnan, som satt längst nere vid takracket. Jag blev så skrämmd att jag stängde luckan. Jag hade hört om folk som hoppat. Det blev ingenting kvar av dem, nästan ingenting alls.

"Det sitter någon vid takracket", sa jag. "Det är nog en som tänker hoppa ner."

- 30 "Du bara hittar på", sa Ivan.

"Det är sant", sa jag.

Han klättrade upp och öppnade luckan.

"Jo, min själ", sa Ivan.

"Om vi snabbar oss ner så hinner vi kanske se när hon hoppar."

- 35

"Vi måste rädda henne", sa jag.

gång
korridor (långt smalt rum)

mej
mig (*vardaglig stavning*)

fönstergluggarna
de små fönstren

hävde
(*här*) drog

lillfingernagel
nagel på det minsta fingret (lillfingret)

gnistrade
(*här*) lyste och glittrade (som diamanter)

Bellvy
ett villaområde utanför Malmö

som blåa stänk
(*här*) som blå prickar

i ögonvrån
långt ut, vid sidan av det jag tittade på

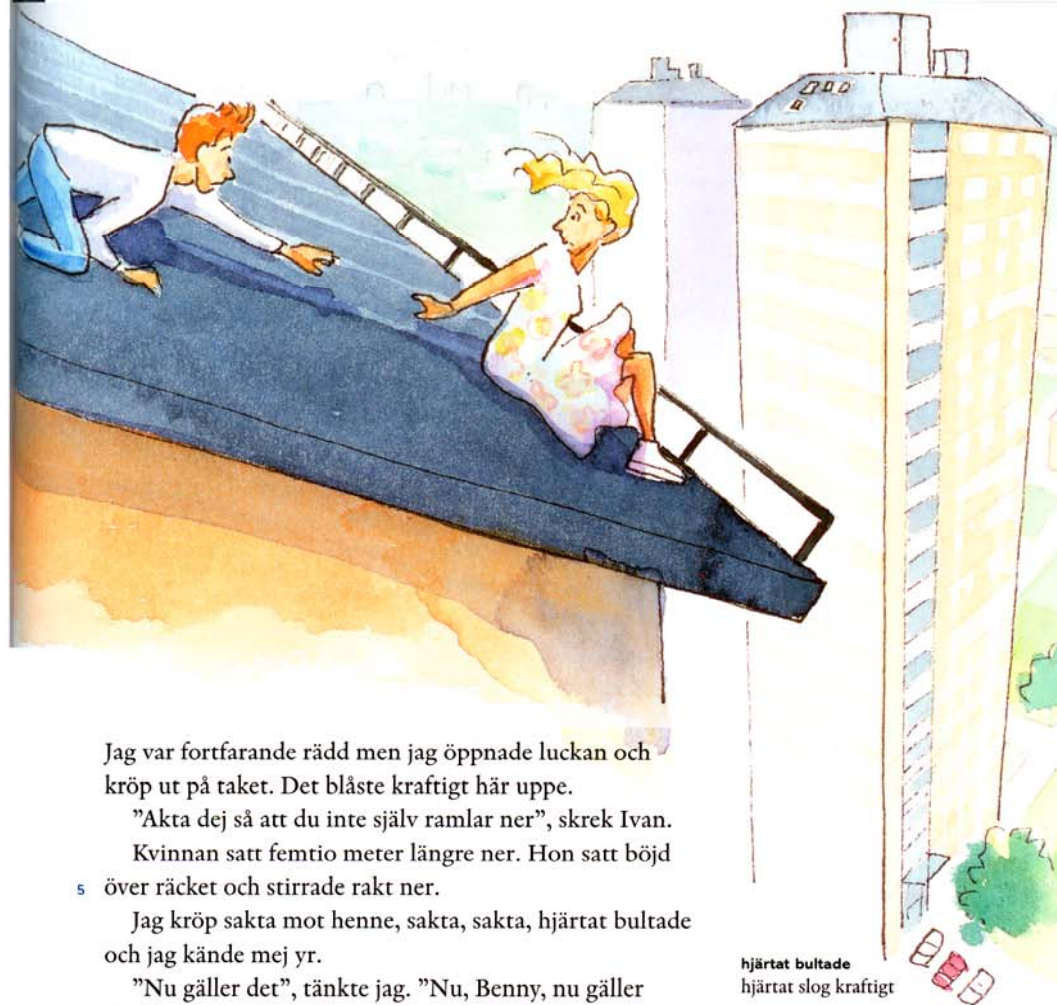
takrücke
(*här*) ett litet staket där taket slutar

luckan
(*här*) takfönstret

hittar på
fantiserar, ljuger

jo, min själ
jo, det är faktiskt sant

snabbar oss
(*vardagligt*) skyndar oss

Jag var fortfarande rädd men jag öppnade luckan och kröp ut på taket. Det blåste kraftigt här uppe.

"Akta dej så att du inte själv ramlar ner", skrek Ivan.

Kvinnan satt femtio meter längre ner. Hon satt böjd

- 5 över racket och stirrade rakt ner.

Jag kröp sakta mot henne, sakta, sakta, hjärtat bultade och jag kände mej yr.

"Nu gäller det", tänkte jag. "Nu, Benny, nu gäller det."

- 10 När jag var tio meter ifrån henne stannade jag.

"Hej", sa jag.

Hon vände sej om och såg på mej.

"Vad gör du här", frågade hon.

"Jag tänkte bara be dej om att inte hoppa", sa jag.

- 15 Hon var inte mer än sjutton, arton år. Hon hade på sej en tunn bomullsklänning. Hennes hår var ljust och långt och solen sken i det.

"Försvinn", sa hon. "Snälla du, försvinn!"

Jag kände hur rädslan gick över. Det var nödvändigt

- 20 att inte vara rädd.

hjärtat bultade
hjärtat slog kraftigt

nu gäller det
det här är svårt, men jag måste klara det

”Jag vet en hel del om dej”, sa jag. ”För jag är en grabb som kan se in i framtiden.”

Det gjorde henne åtminstone intresserad.

”Vad ser du då”, frågade hon.

5 ”Det kommer att gå bra för dej”, sa jag.

Hon vände bort ansiktet och fortsatte att stirra ner på garageplatsen. Det hade samlats människor därnere nu. De stod och såg upp.

10 Jag hörde en brandbil tjuta och sen såg jag två av de röda bilarna på väg in mot Syrenelund. En vit ambulans följde efter. Flickan böjde sej över räcket.

”Vänta lite”, skrek jag.

”Jag vill dö”, sa hon. ”Förstår du inte att jag vill dö.”

15 ”Du har nyss blivit ensam”, sa jag. ”Det är därför du är ledsen. Men i oktober månad träffar du en annan.”

”Jag vill inte träffa någon annan.”

”Han kommer att behandla dej fint”, sa jag. ”Han är inte som någon annan. Han har mustasch.”

Nu vände hon sej på nytt mot mej.

20 ”Hur vet du att min kille har gjort slut”, frågade hon.

”Det går inte att förklara”, svarade jag. ”Men jag vet. Det är huvudsaken. Jag vet att det kommer en annan. En ljus man, han är lång och ljus och har mustasch. Hoppa inte.

25 Ta min hand i stället. Snart kommer brandkåren och då är det för sent. Det är ju sommar och det kommer nya somrar. Och du tror att det aldrig går över, det där som hände med din kille, men jag vet att det går över, kom nu, ta min hand.”

30 Jag var nu så nära henne att hon kunde ta min hand. Jag sträckte ut den. Då kom rädslan farande över mej på nytt.

Tänk om hon tar min hand och sen hoppar, milda makter!

35 Hon såg på mej länge.

”Du ser så rolig ut i det där röda håret”, sa hon.

”Skulle jag träffa en kille med mustasch?”

Jag nickade.

grabb
(gammaldags, vardagligt)
pojke

gjort slut
avslutat förhållandet

att det aldrig går över
att problemet aldrig
försvinner

Då kom rädslan farande
över mig på nytt.
Då blev jag rädd igen.
milda makter!
Gud! (visar hur väldigt
rädd han är)

”Jag hade nog inte hoppat ändå”, sa hon och räckte mej handen.

Sakta, sakta kröp vi tillbaka mot takluckan. Hon var våt av svett i handen, hela hennes kropp darrade som om
5 hon hade feber. Hon grät mycket.

För första gången kom jag i tidningen.

”Tioåring räddar livet på ung flicka”, stod det. ”Stor
dramatik 16 våningar över marken”, hade de skrivit. Sen
hade de berättat om vad som hände, nästan som om de
10 själva varit med. Det fanns en bild på mej. Jag såg dum ut
med halvöppen mun och med håret spretande åt alla håll.

”Benny Olsson, dagens hjälte i Syrenelund”, stod det under bilden.

Max Lundgren

RÄTT ELLER FEL?

Är dessa meningar om texten rätt eller fel?

1. Benny och Ivan reagerade på samma sätt när de såg kvinnan på taket.
2. Benny var rädd när han kom ut på taket.
3. Flickan satt långt från takluckan.
4. Flickan sa till Benny att hon blev glad för att han kom.
5. Ingen nere på marken hade upptäckt flickan.
6. Flickan ville genast följa med Benny tillbaka till takluckan.
7. Benny sa att han visste vad som skulle hända flickan i framtiden.
8. Han tröstade flickan och sa att hon skulle få en ny pojkvän.
9. När Benny skulle ta flickans hand var han inte alls rädd.
10. Flickan var lugn och avslappnad när de kröp tillbaka.
11. I tidningarna stod det att Benny hade gjort något verkligt modigt och bra.
12. Benny såg bra ut på bilden i tidningen.

Jag hade nog inte hoppat ändå.
Jag tänkte nog inte hoppa egentligen.

stor dramatik
väldigt dramatiska
händelser

med håret spretande åt
alla håll
med hår som var
okammat och stod uppåt
och åt sidorna

BOKTIPS

Benny, boxaren
av Max Lundgren

SAMTALA

1. Visste Benny att flickans pojkvän hade gjort slut? Eller chansade han? Vad tror du?
2. Skulle vem som helst ha vågat gå ut på taket för att rädda flickan, som Benny gjorde?
3. Finns det någon likhet mellan berättelserna *Sjöstjärnor* och *Flickan på taket*?
4. Finns det någon likhet mellan *Stark tro* och *Flickan på taket*?
5. Känner du till andra situationer där barn har räddat någon? Berätta.

När nöden är som störst
är hjälpen som närmast

Ordspråket betyder ungefär: Just när man är i en mycket svår situation, då kommer hjälpen snart. Finns det något liknande ordspråk på andra språk som du känner till?

Vad läskigt!
(vardagligt) Så skrämmande!

DIALOG

Läste du?

- Anna** Läste du om pojken som räddade en flicka från att hoppa?
- Peter** Nej ... Läste, när då?
- Anna** I tidningen i morse.
- Peter** Nej, jag har inte läst tidningen i dag. Vad hände?
- Anna** Han upptäckte henne när hon tänkte hoppa från taket.
- Peter** Var det högt?
- Anna** 16 våningar!
- Peter** Å, herre gud! Vad gjorde han?
- Anna** Han kröp fram till henne och började prata.
- Peter** Vad läskigt! Hur gick det sen då?
- Anna** Han lyckades övertala henne på nåt sätt och fick med henne ner igen.
- Peter** Vilken himla tur!

Peter reagerar med starka känslor på det som Anna berättar. Ge exempel på hur han uttrycker det.

Ordföljd i frågor

I kapitel 4 (s 90) tittade vi på ordföljden i frågor som börjar med frågeord. Vi såg att verbet alltid kommer före subjektet. Så är det i alla typer av frågor.

Titta på den här frågan:

Älskar hon dig?

Frågan börjar med ett verb. Svaret på frågan kan bli "ja" eller "nej". Därför kallas en sådan här fråga *ja-/nej-fråga*. (Eftersom den börjar med ett verb kan den också kallas *verbfråga*.)

Ordföljden är viktig i svenskan. Tänk på vilka missförstånd det kan bli i ett samtal om du gör fel på ordföljden. Du vill fråga:

Älskar hon dig? (fråga)

(v) (s)

Men om du gör fel på ordföljden kanske du säger så här till din bästa vän:

Hon älskar dig. (påstående)

(s) (v)

Din vän tror då att du vet något som han/hon inte vet.

1. Titta på barnens brev till Gud (s 111). Vilka ja-/nej-frågor hittar du?
2. Läs texten *Flickan på taket* igen. Tänk dig att du är journalist och ska intervjua Benny efteråt om vad som hände på taket. Skriv ner frågor som du vill ställa till honom.
3. Fråga varandra. En av er är journalist och ställer sina frågor till den andra som låtsas vara Benny och svarar. Byt sedan roller.

Öva mera på s 72 i *Övningsboken*.

En modig flicka

Det är inte bara i tidningar som du kan läsa om personer som har gjort något verkligt bra. På Internet kan man också hitta berättelser om personer som, precis som Benny, är hjältar.

www.hong.se

Min syster Xin är en hjälte

Det var i somras, en av de varmaste dagarna. Vår familj var på stranden för att bada, sola och ha det skönt. Vi skulle just hälla upp kaffet i muggarna när vi hörde skrik från bryggan.

Xin reste sig hastigt och rusade iväg och jag sprang efter henne.

När jag kom ner till bryggan såg jag hur Xin simmade ut mot någon som låg i vattnet. Själv stod jag som förlamad och bara såg på.

Nu såg jag att det var ett barn som höll på att drunkna. Xin fick tag i barnets axlar och drog den lilla kroppen tillbaka mot bryggan.

Min syster var nu vid stegen och jag hjälpte henne att lyfta upp det lilla barnet, en pojke. Han var blå och kall, och Xin gav honom konstgjord andning. Efter någon minut fick han färg i ansiktet och började andas själv! Senare fick vi veta att pojken hette Johan och att han var fem år. Jag är så imponerad av min syster. Det var verkligen bra gjort av henne!

2004-09-06 @ 18:38 | [Permalink](#)

konstgjord andning
när man blåser in luft i
lungorna på någon som
inte kan andas själv

FRÅGOR

1. Vad heter Xins syster som har skrivit texten?
2. Var kan du läsa *Min syster Xin är en hjälte*?
3. När har Xins syster skrivit ner berättelsen?

SAMTALA

1. Jämför berättelsen om Xin och berättelsen om Benny. Vad finns det för likheter och olikheter?
2. Vad betyder det att vara en hjälte?
3. Har du någon favorithjälte från en bok eller en film? Berätta.

Formella brev

Formella brev skriver du till myndigheter, företag eller organisationer. Du kanske behöver skriva till försäkringsbolaget, bostadsföretaget, hyresvärden eller rektorn på skolan där dina barn går.

När du vill söka arbete skriver du en platsansökan där du presenterar dig själv och berättar om dina tidigare arbetslivserfarenheter och studier. Du berättar också varför du är intresserad av arbetet du söker.

Det är bra att skriva kort och sakligt när man skriver formella brev. Det är också viktigt att vara artig.

Jens Carlsson 2004-07-13
Storvägen 19
132 54 Stockholm

Försäkringskassan
Borkastigen 14
132 45 Stockholm

Angående min föräldraledighet

Jag har tidigare anmält att jag ska vara föräldraledigt om den 1 september.

Nu är det så att jag har fått ett arbete och jag ska börja den 1 augusti. Min föräldraledighet upphör alltså den 31 juli i stället för den 30 augusti.

Om det är något ni vill fråga om går det bra att ringa mig på mitt hemnummer: 08-321 68 75. Mitt personnummer är 700514-6690.

Med vänlig hälsning

Jens Carlsson

Jens Carlsson

Här är några saker att tänka på när du ska skriva ett formellt brev:

- Skriv ditt namn och din adress högst upp i vänstra hörnet.

- Skriv datum längst upp till höger. Datumet skrivs med år först, sedan månad och sist dag, som i personnummer. Det är bindestreck mellan år, månad och dag. Om du vill ange orten som du skriver ifrån, ska den stå före datumet.
- Skriv mottagarens namn och adress under din egen adress.
- Skriv en rubrik (gärna med fet stil eller understruket).
- Beskriv ditt ärende kortfattat och tydligt.
- Avsluta med frasen "Med vänlig hälsning".
- Underteckna med din namnteckning (förnamn och därefter efternamn, handskrivet).
- Skriv ditt namn tydligt (på datorn, eller textat om du skriver för hand) under namnteckningen.

Om du tittar på Jens Carlssons brev på s 119 ser du att han har följt alla råden i listan bredvid. En annan man, Hans Eriksson, vet inte hur ett formellt brev ska se ut. Så här skriver han:

Hej alla ni som arbetar på Arbetsförmedlingen i Sundbyberg!

Jag är hemma och är sjuk, så jag kunde tyvärr inte komma i dag. Jag hade en tid hos Meryam Hermansson klockan 11.00. Jag skickar med de papper som jag skulle haft med mig. Jag hoppas att ni kan hitta en ny tid till mig, så att jag snart kan få ett nytt jobb med er hjälp. Ni kan nå mig på telefon 08-675 34 83.

Hejdå, Hans Eriksson

1. Hjälp Hans att skriva ett nytt brev.
2. Skriv två korta brev till din hyresvärd. Det är ett företag som heter Åke Nordin Fastigheter AB och adressen är Bovägen 1 i Finbo. Postnumret är 123 45.
Var noga med att följa instruktionerna så att du får med allt som ska stå i brevet. Inled och avsluta breven på lämpligt sätt.
 - a) Din gamla pappa bor ensam i Uppsala, och nu vill ni båda att han ska bo närmare dig. Din pappa vill helst ha en 1:a eller 2:a. Eftersom han är pensionär kan han inte betala så hög hyra, max 4 000.
Skriv och fråga *om det finns någon ledig lägenhet åt din pappa*. Berätta om hans önskemål när det gäller *storlek och hyra*.
Skriv också *när*, ungefär, ni hoppas att han ska kunna flytta.
 - b) Dina grannar stör dig ofta nattetid med hög musik, buller och spring i trapporna. Du har ringt till hyresvärdens, som bad dig skriva ett brev med dina klagomål.
Berätta *vilken granne* det är (var de bor) *hur* han/hon/de stör dig och *när*. Skriv också *vad du vill att din hyresvärd ska göra*.

Platsansökan

En platsansökan innehåller två delar: ett personligt brev och en meritförteckning.

I brevet presenterar du dig själv och motiverar varför just du passar för arbetet. Du visar också att du är intresserad av just det här arbetet.

Mårten Ohlsson 2004-10-03
Engelbrektsgatan 35
504 42 Borås

Sax och Kam
Björkgatan 15
504 35 Borås

Ansökan om tjänst som frisör

Jag skriver till er med anledning av tjänsten som frisör på salong Sax och Kam.

Jag är utbildad frisör och avslutade min frisörutbildning i juni. Sedan dess har jag arbetat fem månader i Åkes hårstudio. Jag trivdes bra med att arbeta på salong. Där lärde jag mig mycket om de senaste metoderna, färgerna och produkterna. Kundkontakten gick bra och jag tyckte det var roligt att träffa mycket människor.

Innan jag började på frisörutbildningen gick jag på ett gymnasieprogram med inriktning på färg och form. Jag har varit intresserad av mode i hela mitt liv. Mitt modeintresse och mitt intresse för att möta nya människor är tillgångar för mig som frisör.

Som person är jag noggrann, nyfiken, flexibel och glad. På fritiden älskar jag att teckna och lyssna på musik. Jag har precis flyttat hemifrån och trivs bra med det.

Jag hoppas på ett personligt sammanträffande där jag kan berätta lite mer.

Med vänliga hälsningar
Mårten Ohlsson
Mårten Ohlsson

- Fraser att börja med i en ansökan:
Härmed anmäler jag mig sökande till tjänsten som ...
Jag såg er annons i Metro 1/3 och blev genast intresserad av tjänsten som ...
Härmed söker jag tjänsten som ...
Jag söker jobbet som ...

- Fraser att sluta med i en ansökan:
Jag hoppas på ett positivt svar.
Med hopp om ett personligt sammanträffande.

Meritförteckningen är en lista med tidigare anställningar, praktik, utbildningar och referenser.

Meritförteckning	2004-10-03	bilaga nr
Mårten Ohlsson		
Engelbretsgatan 35 504 42 Borås 830623-6875		
Utbildningar		
Gymnasieexamen	2002	1
Frisörutbildning/examen	2004	2
Anställningar		
Semestervikariat på Café Kronan	2002	3
Städade under helgerna på Hotell Hörnan	2003-2004	4
Frisör i Åkes hårstudio juni till oktober.	2004	5
Övrigt		
B-körkort		
Referenser		
Åke Persson (ägare av Åkes hårstudio), hemtelefon 033-167543, arbete 033-134524		
Ulla Norlin, lärare på Frisörskolan 033-987654		

Gå in på AMS hemsida på Internet. Leta fram ett arbete som du skulle vilja ha. Skriv en platsansökan bestående av ett personligt brev och en meritförteckning.

En del arbetsgivare vill att du ska skicka in en CV. En CV liknar en meritförteckning, men i en CV skriver du också kortfattat om din personliga egenskaper, intressen och språkkunskaper.

Tillsammans med en CV skickar du bara in ett kort brev där du talar om varför du är intresserad av just detta arbete.

bilaga
(*här*) ett papper som du skickar med som visar vad du har läst eller arbetat med

referenser
personer som har varit dina chefer, arbetsledare eller arbetskamrater och som kan berätta hur du är. Det kan också vara en lärare. (*Man måste alltid först prata med den person som man vill nämna som referens i en platsansökan.*)

CV
(förkortning av "curriculum vitae", som är latin och betyder "levnadslopp").

Textboken

Jesucristo, så läcker hon var!	124
Ett nytt språk: Inläring och minne	127
Att kämpa för sin dröm	128
Grammatik: Bisatser	132
Sol, vind och vatten*	133
Spådomen	134
Astrologi och horoskop	137
Grammatik: Adjektivets böjning	140
Hörövning: Veckans horoskop*	141
Dialog: Vilket tecken är du född i?*	141
Kontakt önskas	142
Från en stygg flicka*	144
Skrivkurs: Att beskriva en person	145

Övningsboken

Vad passar in?	74
Lär dig ord	78
Korsord	80
Ordföljd i bisatser	81
Vad passar in?	82
Böjning av adjektiv och substantiv	85
Att beskriva en person	88

*finns på cd-skivan

Jesucristo, så läcker hon var!

Nesto berättar vad som hände honom för några år sedan medan han fortfarande gick i gymnasiet. Hans familj hade ont om pengar, så han arbetade extra på nätterna samtidigt som han gick i skolan.

I gryningen på vägen hem, en morgon som jag aldrig glömmet, fick jag se henne.

Jesucristo, så läcker hon var. Hon var krockad, men smällen hade inte förstört skönheten och fartvinden som stod som en stormvind runt henne. I min fantasi, alltså.

Tankarna for runt i skallen på mig. Jag skulle kunna reparera henne, få henne som ny. En morgon kunde jag inte motstå henne, jag steg av bussen och stod där på parkeringen och älskade bilen i säkert en timma, innan mannen som ägde henne dök upp. Han hade sett mig från sitt fönster och sa:

”Du får henne för tio tusen.”

Herregud, det var en förmögenhet, men jag hade sparat.

Du förstår ju hur det gick. Vi fick en kompis att bogsera Alfa till vårt garage och sen satte jag igång. José hjälpte mig, det blev dyrare än vi trott, för alla reservdelar måste beställas från Italien. Men vi klarade det.

Jag gjorde en provtur, det var himlen. Sen kom en skolkamrat och sa att jag inte fick köra bilen om jag inte betalat skatten.

Tusen kronor.

Men jag var pank, hade redan lånat av morsan. Jag nästan grät av besvikelse.

Samma dag när jag gick genom centrum fick jag se en skylt som det stod Socialkontor på. Och då kom jag ihåg att nån sagt att dit kan man gå om man behöver pengar.

Så jag gick upp, tog en kölap och kom så småningom in till en skäggig karl. Det ryckte i hans mungipor när jag

Jesucristo
(spanska) Jesus Kristus

läcker
(vardagligt) snygg och härlig

fartvinden
vinden som blir när man kör fort

skallen
(vardagligt) huvudet

Alfan
sportbilen av märket Alfa Romeo

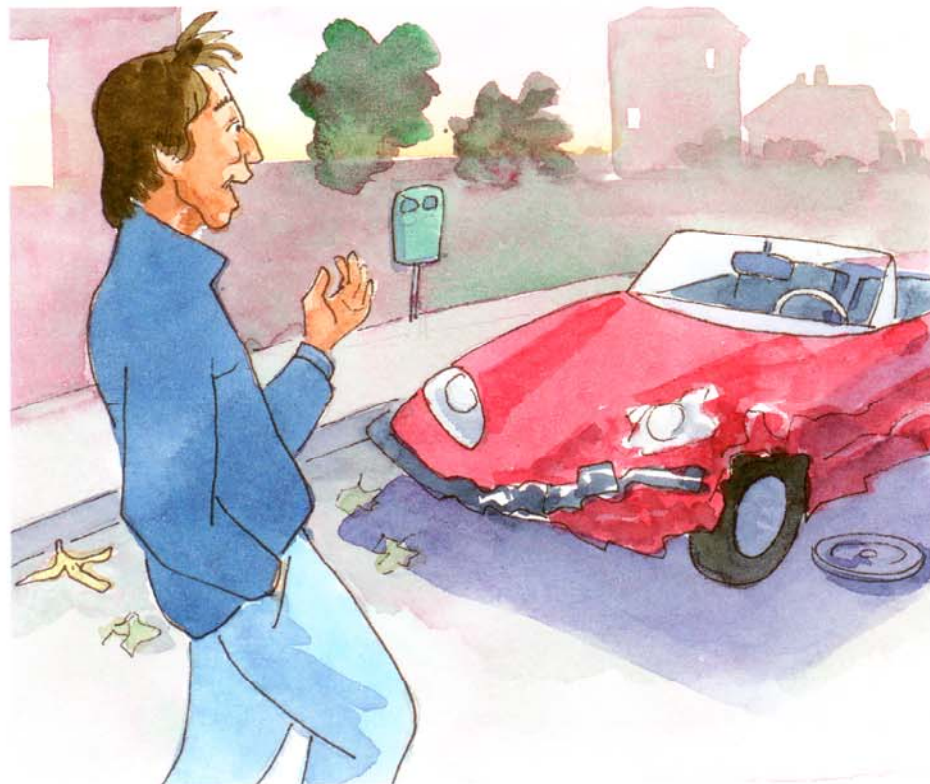
José
Nestos bror

pank
(vardagligt) helt utan pengar

kölap
liten pappersbit med nummer på

mungipor

Det ryckte i hans mungipor.
Han var nära att börja skratta.

berättade om Alfa.

Han sa att socialen inte fanns till för såna behov som mina.

Jag sa att jag skulle betala tillbaka inom en månad, och han sa att så säger alla.

Sen började han skratta och så sa han okej.

Vad han skrev på pappret som jag gick till kassan med vet jag inte. Men jag fick pengarna.

En månad senare hade jag sparat ihop tusen kronor, lade sedeln i jeansfickan och gick upp på kontoret. Socialsekreteraren var just på väg till lunch, men han kände igen mig. Jag lade sedeln i hans hand och tackade för hjälpen.

Han stammade av invändningar. Så fick det inte gå till, sa han.

Men sen följde han med mig till posten och sände sedeln till socialen på en anvisning. Efteråt gick vi på pizzerian, åt och drack en öl.

Marianne Fredriksson (ur Flyttfåglar)

FRÅGOR

1. Hur hittade Nesto sin drömbil?
2. Varför fick han den så billigt?
3. Varifrån fick han pengar till att köpa den?
4. Varför sa skolkamraten att han inte fick köra bilen?
5. I berättelsen lånar Nesto pengar till bilskatten på socialkontoret. Kan man göra det i verkligheten?

SAMTALA

1. Varför lät socialsekreteraren Nesto låna pengarna, tror du?
2. Gjorde socialsekreteraren rätt? Vad tycker du?
3. Har du ägt någon bil som du har tyckt särskilt mycket om? Eller drömmer du om att kunna köpa en bil? Berätta.
4. Är det bra att ha framtidsdrömmar? Kan det vara negativt?
5. Vad har du för drömmar? Tänk på både stora och små drömmar.

stammade
(*här*) försökte säga

invändningar
protester

på en anvisning
med hjälp av en
postanvisning (*en sorts
blankett*)

Marianne Fredriksson
(född 1927) är journalist
och författare. Hennes
romaner handlar ofta om
hur kvinnor lever och
har levt i olika tider och
samhällen.

Inläring och minne

Tycker du att det är svårt att komma ihåg ord som du har lärt dig i en ordlista? Har du tänkt på att det är lätt att minnas en berättelse, som du hört eller läst?

En berättelse kan vara rolig, sorglig eller spännande. Den talar till våra känslor. I berättelser finns alla meningar och ord i ett sammanhang och det gör att vi lättare minns dem.

Använd ord i sammanhang för att förbättra din inläring.

Tänk dig att du ska lära dig ordet **bil**.

- Du kan hitta på en mening där ordet **bil** ingår.
- Du kanske vill passa på att lära dig andra "bilord" på samma gång: **ratt, hjul, motor, växelspak, köra, köra om, ta körkort, garage** . . . Ditt intresse för bilar bestämmer hur mycket det ska bli.
- Du kan rita en enkel teckning och skriva in alla nya "bilord"
- Om du har en bil kan du repetera orden när du kör eller reparerar bilen.

Ju mer du *gör* samtidigt som du försöker lära dig, desto bättre stannar det kvar.

Välj 5–10 ord som är nya för er ur texten *Jesucristo, så läcker hon var!* Försök hitta på en egen liten berättelse där orden finns med. Det gör ingenting om berättelsen blir lite konstig. Den kan handla om vad som helst.

Läs upp era berättelser för varandra.

Att kämpa för sin dröm

Moa tänkte att hon aldrig skulle gifta sig. Hon drömde om att arbeta och bli rik för att kunna hjälpa sin mor. Och hon drömde om att bli författare.

- 5 *Vem var Moa och hur gick det med hennes drömmar? Här är berättelsen om hennes liv.*

År 1890 föddes en liten flicka, Moa. Hennes mamma var ung, bara 19 år, och ogift. Hon kunde inte stanna hemma hos sitt barn för hon var tvungen att arbeta för att försörja sig och barnet. Därför fick Moa bo hos sin mormor och morfar. Efter ett år dog hennes morfar, och sedan blev hennes mormor blind. Då måste Moa flytta, och hon bodde hos olika fosterfamiljer.

10 När Moa var sju år gifte sig hennes mamma. Då hämtade hon Moa, och de fick äntligen bo tillsammans. Ändå blev det inte så lätt. Familjen var mycket fattig och deras liv var hårt, men Moas mamma försökte alltid hålla hemmet rent och vackert och se till att det kom mat på bordet.

15 Moa älskade att läsa böcker och var duktig i skolan. Hon ville helst fortsätta studera, men det var omöjligt för en fattig flicka på den tiden. När Moa var 13 år började hon arbeta. Först var hon barnflicka i en prästfamilj, sedan började hon arbeta på en restaurang. 20 Hon blev en stark person som hjälpte andra och vågade säga ifrån när någon blev orättvist behandlad.

25 Livet blev inte som Moa hade tänkt sig. Hon träffade en man och blev gravid när hon var 19 år. Då gifte de sig och flyttade in i en liten stuga på landet, ett torp. Där 30 födde Moa fem söner under sex år!

Hennes man var arbetare, men arbetslösheten var stor och det blev svårt för familjen. Moa kämpade hela tiden mot fattigdom och svält. Hon odlade potatis och grönsaker, fiskade och jagade för att få mat till sin stora 35 familj. Moas liv på torpet var hårt, och snart skulle det bli mycket värre.

Moa drabbades av stor sorg, dubbel sorg. Hennes två

fosterfamilj
familj som tar hand
om andras barn under
en tid

säga ifrån
protestera

5 yngsta söner gick en vårvinterdag ut på isen för att fiska. Isen brast och de drunknade båda två.

Några år senare måste hon sörja igen. Hennes man tog livet av sig, och Moa blev änka. Nu var hon ensam med 5 de tre äldsta sönerna.

Ändå hade hon kvar sin dröm om att bli författare. Hon skrev dikter, berättelser och tidningsartiklar hemma vid köksbordet. Det hon skrev skickade hon in till olika tidningar, och på det sättet tjänade hon också lite pengar.

isen brast
isen gick sönder

tog livet av sig
begick självmord

Men hennes viktigaste mål var att skriva böcker och bli författare på riktigt. Och 1933, när Moa var 43 år, kom hennes första bok ut. Den hette *Kvinnor och äppelträd*.
Hon skrev sedan många böcker som ofta handlade om hennes egna erfarenheter i livet, till exempel *Mor gifter sig*. Moa kunde berätta om fattiga kvinnors vardag som ingen hade gjort förut. En del experter ansåg att hennes böcker inte var bra litteratur men många människor tyckte mycket om dem. Nu började Moa få det bättre ekonomiskt och kunde hjälpa sin mamma, som hon hade drömt om.

När Moa hade börjat skriva träffade hon en ung författare, Harry Martinson, som skrev dikter. De blev ett par och gifte sig 1929. Harry Martinson blev så småningom en mycket känd författare och fick nobelpriset 1974.

Moa var upprörd över orättvisorna i samhället. Hon skrev i tidningarna om det som hon tyckte var fel, och hon deltog aktivt i politiskt arbete. Ofta talade hon på möten och i radio. Många tyckte om att höra på henne, för hon talade på ett ovanligt sätt. Hon berättade om sin och vanliga människors vardag och sa precis vad hon tyckte.

År 1944 fick hon ett fint litteraturpris för sina böcker. När Moa Martinson dog 1964 var hon en berömd författare och talare.

VAD TÄNKER DU?

Skriv några meningar om vad du tänker när du har läst om Moas liv. Läs sedan upp det du har skrivit för en kamrat.

BOKTIPS

Moa av Britt Dahlström

FRÅGOR

Vilket alternativ är rätt? Välj a, b eller c.

- Moa Martinson levde största delen av sitt liv ...
 - på 1800-talet.
 - under första hälften av 1900-talet.
 - under andra hälften av 1900-talet.
- De första åren i sitt liv bodde hon mest hos ...
 - morföräldrarna.
 - fosterföräldrar.
 - sina biologiska föräldrar.
- När Moa var tretton år ville hon helst ...
 - studera vidare.
 - börja arbeta så fort som möjligt.
 - bli politiker.
- Moas första man ...
 - var en bonde som odlade grönsaker.
 - var ofta arbetslös.
 - fick nobelpriset.
- Moa förlorade flera av sina närmaste.
 - Ett barn dog.
 - Båda hennes män dog ifrån henne.
 - Två barn och hennes första man dog ifrån henne.
- Moa var en författare som blev *mest* känd för ...
 - sina dikter.
 - sina böcker och sitt samhällsengagemang.
 - tidningsartiklar.
- När Moa talade i radio och på möten ...
 - handlade det om fattiga människors verklighet.
 - talade hon som politiker brukar göra.
 - var hon försiktig med att uttrycka sina egna åsikter.

Bisatser

Titta på de här meningarna:

När Moa var 13 år började hon arbeta.

Moa blev gravid när hon var 19 år.

De understrukna delarna av meningarna är *bisatser*. Först i en bisats står en *bisatsinledare*. I meningarna här ovan är bisatsinledaren *när*. Några andra vanliga bisatsinledare är *innan*, *medan*, *om*, *att*, *fastän*, *eftersom* och *som*.

Så här ser ordföljden ut i bisatser:

BISATSINLEDARE	SUBJEKT	VERB	
När	Moa	var	13 år ...
... när	Moa	var	19 år.

En bisats kan inte stå ensam. Den måste kombineras med en huvudsats för att bilda en mening:

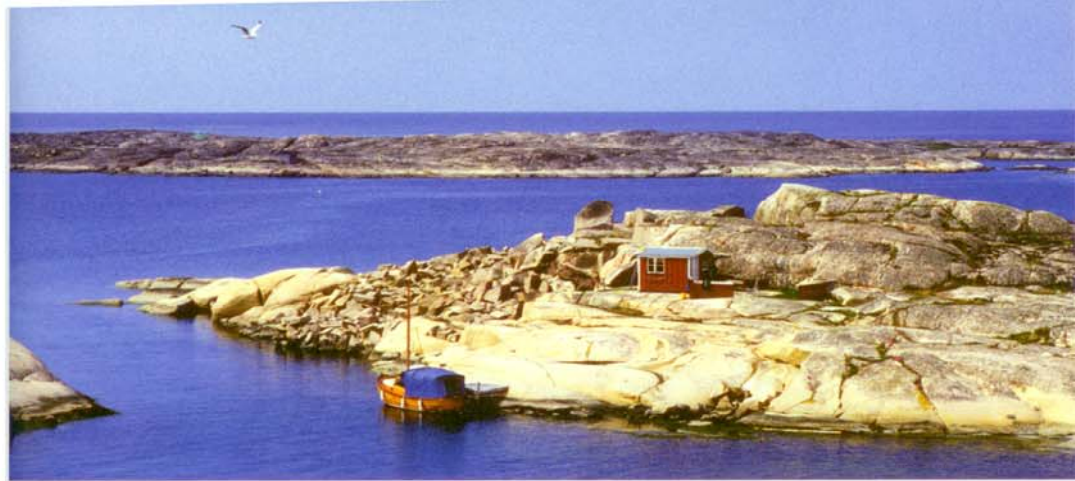
När Moa var 13 år (bisats)	började hon arbeta. (huvudsats)
Moa blev gravid (huvudsats)	när hon var 19 år. (bisats)

- Leta efter andra meningar med bisatser som börjar med "när" i texten om Moa. Skriv meningarna och stryk under bisatserna.
- Hitta på en egen avslutning. Skriv hela meningen.
 - Jag började grundskolan när ...
 - Jag kunde inte någonsin svenska innan ...
 - Jag känner mig pigg när ...
 - Jag tror att ...
 - Jag blir glad om ...

Det som är speciellt med bisatser är att **inte** och andra satsadverbial kommer före första verbet:

Man får inte köra taxi, om man inte har taxikort.

Detta kan du öva på s 81 i *Övningsboken*.

Sol, vind och vatten

Den här sången skrevs på 1970-talet av två bröder, Ted och Kenneth Gärdestad, och den är fortfarande mycket populär.

- Ännu spelar syrsor till vindarnas sus,
ännu rullar kulorna på skolgårdens grus.
Och än strålar solen på brunbrända ben,
ännu ruvar fåglarna fast timmen är sen.
Det finns tid till försoning innan dagen är förbi,
- för jag tror, jag tror på friheten jag lever i.
Och är den inte verklighet så drömmer jag ...
Sol, vind och vatten är det bästa som jag vet,
men det är på dig jag tänker i hemlighet.
Sol, vind och vatten, höga berg och djupa hav,
- det är mina drömmar vävda av.

Ted Gärdestad (musik) och Kenneth Gärdestad (text)

- Finns det någon rad eller mening i sången som du tycker särskilt mycket om? Berätta.
- Gör en egen lista på fem saker som gör dig glad. Jämför era listor.

syrsor

vindarnas sus
ljudet som vinden gör
när det blåser

kulorna

ännu ruvar fåglarna
ännu ligger fåglarna på
sina ägg

försoning
när man blir sams (blir
vänner igen) efter en
konflikt

vävda av
gjorda av

Spådomen

Brukar du undra vad som ska hända dig i framtiden? Det gör nog alla. Man kan känna både hopp och oro. En del människor vänder sig då till en person som spår dem.

- 5 *För att se in i framtiden brukar de som spår använda spelkort eller titta i händerna, i kaffesump eller i en kristallkula.*

I den här berättelsen träffar vi återigen Benny från Flickan på taket. Han bor tillsammans med sin faster Tea och hennes sambo som han kallar farbror Salminen. Faster Tea brukar tjäna lite pengar på att spå människor. Då sitter de i ett rum som Benny kallar "det stora mörka rummet". Under tiden får han naturligtvis inte vara där. Men nu har Benny blivit nyfiken ...

- 15 Jag tänkte:

Här är det rätta stället om man vill lära känna hur människorna är, för hit kommer de med sina frågor. Här berättar de om hur de har det.

20 Det bruna linneskåpet framför dörren mot hallen var tomt, det visste jag. Jag kröp in och satte mej på den nedersta hyllan. Sen drog jag igen dörrarna så att jag bara kunde se bordslampans sken.

Jag satt där länge. Jag tänkte:

Utanför är det sommar. Nu går Ivan utan sin kompis.

25 Han sitter på en gräsplätt långt därnere mellan husen och ångrar att han slog mej på näsan.

Han har ingen aning om att jag sitter i linneskåpet för att lära mej hur människorna är så att jag kan hämnas och ge honom en smocka så att han nästan dör.

30 Det knackade tyst på dörren. Faster Tea öppnade. Hon och kunden kom in i det STORA MÖRKA RUMMET. De satte sej mitt emot varandra.

Ingen av dem sa något på länge.

35 Sen tog faster Tea kortleken, blandade den stilla och började sen lägga ut korten. Kunden var en kvinna. Jag kände igen henne. Hon arbetade i Affärscentrum.

Där satt hon i ICA:s kassa, och när det kom in ungar,

kaffesump
det tjocka kaffet som blir kvar i koppen när man har druckit upp

linneskåp
stort skåp för dukar, handdukar och lakan

en gräsplätt
en liten bit gräsmatta

ge honom en smocka
slå honom

sej sig
(vardaglig stavning)

sådana som Ivan och jag, då brukade hon skrika och gorma och se till så att vi blev utkörda. Jag tyckte inte om henne.

5 Nu böjde hon sej fram över korten. Jag kunde se hennes knäppta händer. Det var som om hon bad till någon.

"Här ligger minsann en liten lotterivinst", sa faster Tea. Hennes röst var mjuk och stillsam.

"Är det mycket pengar?"

10 "Nej. Men det är en vinst. Ruter åtta är en liten vinst. Det kanske ligger större."

Kvinnan var mycket gammal. Hon var säkert mer än sextio år. I det gula skenet kunde jag tydligt se rynkorna på hennes hals, när hon sträckte sej fram. Hon såg ut som en fågel på vintern, när det är riktigt kallt.

15 "Här ligger en resa", sa faster Tea. "Långt bort."

"Jag tänkte åka till Kanarieöarna."

"Mm. Det blir nog så." Faster Tea fortsatte tala med entonig röst.

20 "Och mina barn då", viskade kvinnan. "Hur går det för dem?"

"Du ska inte vara orolig", sa faster Tea. "Här ligger mest gott för dem. Lite bekymmer förstås. Men gott i det stora hela. Det går dem väl."

gorma
skrika argt

se till så att vi blev utkörda
säga till någon som tvingade oss (pojkar) att gå ut

knäppta händer
(se bilden ovan)

minsann
(vardagligt) faktiskt

ruter åtta

entonig röst
röst utan melodi och variation

det går dem väl
det går bra för dem

Kvinnan suckade till.

”Tack”, sa hon. ”Tack, tack.”

Hon darrade på fingrarna, när hon tog fram sin börs och en tia.

5 ”Tack, tack”, sa hon igen. ”Bara det går bra för barnen då räcker det.”

Jag tänkte att det var konstigt. Kvinnan var inte som i affären. Redan första gången i linneskåpet så hade jag lärt mej något om hur människorna är.

10 Åren går. Jag satt i det bruna linneskåpet minst en gång i veckan medan åren gick. Genom den smala springan kunde jag se hur människorna öppnade sej och visade hur de verkligen var. De var rädda. De var rädda för fattigdom, för sjukdom och lidande. De var rädda för
15 framtiden. De var rädda för att inte bli älskade.

De satt där i det gula ljusskenet och kröp ihop framför stjärnan, som faster Tea bredde ut på bordet.

Hon tröstade dem. Med sin stillsamma röst talade hon om hur framtiden skulle bli. Hon lovade inte för mycket.

20 Men ingen gick ut ur det STORA MÖRKA RUMMET utan en glimt av en ljusare framtid.

Max Lundgren (ur Benny, boxaren)

FRÅGOR

1. Benny gömmer sig i det ”stora mörka rummet”. Var?
2. Hur gör faster Tea när hon spår?
3. Vem spår faster Tea?
4. Vad kommer att hända kvinnan i framtiden enligt faster Tea?
5. Vad är viktigast av allt för kvinnan?
6. Hur känner sig kvinnan när hon går hem efter spådomen?
7. Vad lärde sig Benny när han lyssnade?

SAMTALA

1. Har du blivit spådd någon gång? Berätta.
2. Ibland berättar människor att de har blivit spådda och allting stämde. Är det möjligt?

allting stämde
allt var rätt

Astrologi och horoskop

Tänk på stjärnhimlen en klar natt och en stor fullmåne som lyser upp landskapet med sitt blåvita ljus! Det är inte konstigt att människor långt tillbaka i tiden trodde

5 att stjärnorna och himlakropparna kunde påverka oss människor och det som hände i världen. Detta tänkesätt kallas astrologi och var vanligt i många äldre kulturer, till exempel i det gamla Mesopotamien, Kina och Indien och i indiankulturer i Mellan- och Sydamerika.

10 I Mesopotamien skrev man ner iakttagelser om stjärnor och himlakroppar på lertavlor. I Egypten har man hittat astrologiska tecken i pyramiderna.

Även i vår tid tror en del människor på astrologi.

En astrolog behöver veta exakt när du är född och
15 platsen där du föddes. Sedan räknar han eller hon ut hur himlakropparna stod i just den stunden och gör en bild av detta. Därefter tolkas bilden och vad den berättar om dig. Detta kallas för horoskop.

20 Astrologerna delar in året i tolv perioder, som var och en har namn efter ett stjärntecken. Ditt födelsedatum bestämmer vilket tecken du tillhör. De som tror på detta menar att ditt stjärntecken berättar något om hur du är som person. Det finns hela böcker om varje tecken.

I kvällstidningar och veckotidningar finns en sorts
25 förenklade horoskop. Det är en typ av spådomar som berättar hur den närmaste framtiden ska bli. Horoskoperna brukar berätta om vad som ska hända med kärleken, jobbet och ekonomin. Ibland står det också vilken veckodag som är särskilt tursam eller vilket nummer som
30 är turnummer under perioden. Många människor tycker att det är roligt att läsa sitt horoskop i tidningen, men det är nog ingen som riktigt tror på det som står där.

Vilket stjärntecken tillhör du och andra i din närhet?

Det kan du se i tabellen på nästa sida. Du ser också
35 symbolen för varje tecken och du kan läsa exempel på vad man brukar säga om personer som är födda i de olika stjärntecknen.

himlakropparna
solen, månen och planeterna

Mesopotamien
området mellan floderna Eufrat och Tigris i Främre Asien (*Där uppstod en av de äldsta kulturerna i världen, flera tusen år före vår tideräkning.*)

iakttagelser
(*här*) resultat av undersökningar

astrolog
person som sysslar med astrologi

Datum	Stjärntecken	Symbol	Detta brukar man säga om personer födda i detta tecken
21/3–20/4	Väduren		De är levnadsglada, modiga och fulla av idéer. De älskar nyheter men har lätt för att tröttna. De tycker om tävlingar och sport men blir sura om de förlorar. De har lätt för att bli förälskade.
21/4–21/5	Oxen		De är kloka och praktiska. De tycker om pengar och saker. De är envisa, lugna och trygga och långsamma. De tycker om naturen. De är ofta musikaliska. De är romantiska men blir lätt svartsjuka.
22/5–21/6	Tvillingarna		De tänker mycket och älskar att använda ord. De är nyfikna och tycker om spänning. De tycker om att resa och är duktiga på språk. De gör ofta flera saker samtidigt. I kärleken söker de efter sin tvilling.
22/6–23/7	Kräftan		De har starka känslor som kan ändras snabbt. De är ofta blyga och trivs bäst hemma. De har bra minne och bra fantasi. De är ofta konstnärliga. De är romantiska, men kärleken kan vara svår för dem.
24/7–23/8	Lejonet		De är glada, stolta och modiga. De tycker om att bestämma. De vill gärna se bra ut. De har starka känslor i kärlek.
24/8–23/9	Jungfrun		De är kloka och omtänksamma. De gillar att arbeta och är noggranna och ordningsamma. De tycker om att prata och skriva. De vårdar sin kropp och hälsa. De kan bli väldigt kära men är rädda för att binda sig.
24/9–23/10	Vågen		De är tankfulla och glada och vill ha många vänner. De vill gärna tala om vad de tycker. De avskyr bråk och orättvisor. De kan ha svårt att bestämma sig. De älskar konst och allt vackert. De söker den stora kärleken.
24/10–22/11	Skorpionen		De visar inte sina känslor, men känslorna kan vara starka. De är allvarliga personer som tänker på livets stora frågor. De gillar problemlösning. De ser kärlek och närhet som viktigt, men de kan bli mycket svartsjuka.

23/11–21/12	Skytten		De är trevliga, glada och snälla och har många vänner. De tycker om att vara i rörelse och älskar frihet. De tycker om att diskutera. De blir lätt kära men har svårt för att känna sig bundna.
22/12–20/1	Stenbocken		De är kloka, allvarliga, duktiga och ansvarsfulla. De ger sällan upp. De satsar mycket i sitt arbete. De har få men nära vänner. De väljer ut sin älskade mycket noga.
21/1–19/2	Vattumannen		De är vänliga personer som har lätt för att tycka om andra. De tycker om det ovanliga. De älskar kunskap. De är inte så romantiska.
19/2–20/3	Fiskarna		De är fantasifulle och drömmande. De har svårt att vara bestämda och säga nej. De tycker om bilder och dans. De är generösa och hjälpsamma. De blir lätt kära men kan bli lurade i kärlek.

Titta på beskrivningen vid ditt stjärntecken.
Är det något som stämmer på dig? Berätta.

är levnadsglada
älskar livet och är allmänt glada personer

är musikaliska
har talang för musik

söker efter sin tvilling
söker en person som är väldigt lik honom/henne själv

att vara i rörelse
att röra på sig, att åka till olika platser, att resa, att flytta

att känna sig bundna
att känna att de förlorar sin frihet

BOKTIPS

Ditt stjärntecken av
Simonette Schwartz

Adjektivets böjning

I tabellen över stjärntecken finns många adjektiv, ord som berättar *hur* någon eller något är.

- I beskrivningen som hör till Vädurens tecken hittar du adjektiven **levnadsglad**, **modig**, **full**, **lätt** och **sur**. Vilka adjektiv hittar du i de övriga beskrivningarna? Gör en lista.

Adjektivet i obestämd form böjs efter substantivet det beskriver:

Lisa är **en** modig flicka.

Det var **ett** modigt beslut.

Vi behöver **många** modiga människor.

I bestämd form slutar adjektivet på **-a**. Före adjektivet står en bestämd artikel:

Den modiga flickan fängade **det** farliga lejonet.

- Välj tio vanliga adjektiv från din lista och skriv meningar med dem.

Öva mera på s 85 i *Övningsboken*.

Veckans horoskop

Två flickor, Fia och Linn, sitter på ett kafé och läser sina horoskop i en veckotidning. Du får höra deras samtal.

Lyssna på dialogen och titta på rutorna med olika horoskop här nedanför. Kryssen efter orden "Kärlek", "Arbete" och "Vänner" visar hur det kommer att bli under veckan. Om det är fem kryss efter "Kärlek"

betyder det att det blir en mycket bra vecka för kärlek.

Ett kryss betyder förstås en dålig vecka osv.

Vilken ruta visar Fias horoskop?

Vilken ruta visar Linns horoskop?

1. Oxen		2. Oxen	
Kärlek	xxxx	Kärlek	x
Arbete	xx	Arbete	xxxxx
Vänner	xxx	Vänner	xxx
3. Vattumannen		4. Vattumannen	
Kärlek	xxxxx	Kärlek	xxxxx
Arbete	x	Arbete	x
Vänner	x	Vänner	xxxxx

DIALOG

Vilket tecken är du född i?

Axel Får jag fråga dig en sak?

Bosse Ja?

Axel Vilket tecken är du?

Bosse Vad då, tecken?

Axel Ja, alltså: Vilket stjärntecken är du född i?

Bosse Jaha. Fiskarna.

Axel Precis vad jag trodde. Du är en typisk Fisk!

Bosse Jaså. Hur är de då?

Axel Vet du inte det? Om ditt eget tecken!

Bosse Näe ...

Axel De är lite drömmande och känsliga. Ganska osäkra personer.

Bosse Tack, tack. Men jag är i alla fall ganska säker på att jag inte tror på sånt där!

Bosse är inte så intresserad av horoskop. Hur märks det på hans svar?

Kontakt önskas

Många som lever ensamma och drömmer om att träffa någon skriver en kontaktannons. Men man kan också sätta in en annons för att söka vänner, eller kanske bara sällskap på en resa. Det finns kontaktannonser både i tidningar och på Internet.

Män söker kvinnor

1. Man söker en sportig kvinna på 30–45 år för träffar och ev. fast förhållande. Jag är 42 år, sportig och välvårdad. Intressen: skidåkning, jogging, gym och foto. Vill du springa vid min sida?

ev.
(= eventuellt) möjligt,
som kanske blir

fast förhållande
stadig parrelation

2. Frånskild man, 35, med två barn som bor hos mig varannan vecka, söker en kvinna för bekantskap och kanske mer. Vi börjar som vänner. Barn är inget hinder. Du har humor och livserfarenhet. Utseendet saknar betydelse. Tveka inte, skriv till mig.

Resällskap

3. Resällskap önskas. Vem vill bila med mig till Italien i sommar? Jag är en man på 67 år, intresserad av natur, kultur och språk. Du har körkort och ett gott humör. Ciao!

ciao
(italienska) hej

Kvinnor söker män

4. Trebarnsmor som tröttnat på ensamheten på kvällarna söker man för fast förhållande. Jag tycker om god mat, ett glas vin då och då och mysiga hemmakvällar. Jag är 30 år, du får gärna vara äldre. Endast seriösa svar.

5. 22-årig slank, snygg blondin söker jämnårig man för mysiga helträffar. Det är en fördel om du tycker om att dansa och ser bra ut. Mina intressen är dans, bio, restaurang och allt som gör livet glatt. Svar med foto.

6. Jag är en 38-årig Vädur som söker dig aktive man 35–45 för ev. äktenskap. Jag gillar skogen bättre än krogen, älskar fjällen både sommar och vinter. Kanske du + jag i vår? Kram.

krogen
restaurangen, (här)
uteliv på restauranger
och pubar

Kvinnor söker kvinnor

7. Nyskild kvinna, 53 år, söker väninnor i alla åldrar för promenader och samtal. Jag är intresserad av teater, böcker och filosofi.

slank
smal

VEM SKREV ANNONSEN?

Vilken annons är skriven av ...

- a) en kvinna som är ensamstående mor
- b) en ensamstående pappa
- c) en pensionär med resplaner
- d) en medelålders kvinna som inte söker en kärleksrelation
- e) en tjej som gillar uteliv
- f) en kvinna som är intresserad av astrologi

SAMTALA

1. Finns det några av personerna som annonserar som kanske skulle passa tillsammans? Vilka? Varför? Vad skulle kunna bli problem?
2. Är det vanligt med kontaktannonser i andra länder? Hur ser de ut? Var kan man läsa dem?
3. Är det här ett bra sätt för folk att komma i kontakt med varandra?

Karin Boye (1900–1941) är mest känd som poet men har också skrivit romaner. Några andra kända dikter av Karin Boye är "I rörelse" och "Visst gör det ont".

BOKTIPS

Jag älskar dig. Svenska kärleksdikter

stygg
inte snäll

lustigt
konstigt

rörd
full av känslor

störd
(här) oroad, rädd och förvirrad

rätt som det är
plötsligt

brått
bråttom

får en blund
lyckas sava

Från en stygg flicka

Jag hoppas att du inte alls har det bra.
Jag hoppas att du ligger vaken som jag
och känner dig lustigt glad och rörd
och yr och ängslig och mycket störd.

Och rätt som det är, så får du brått
Att lägga dig rätt för att sova gott.
Jag hoppas det dröjer en liten stund...
Jag hoppas du inte får en blund!

Karin Boye

SAMTALA

1. Vad är det egentligen den stygga flickan hoppas på?
2. Känner du till någon fin kärleksdikt? Berätta. Kan du en bit av dikten, eller hela, utantill?

Att beskriva en person

Du beskriver personer varje dag. Kanske berättar du om din bästa vän eller om den trevliga konduktören på tåget. Att prata om andra människor är faktiskt det vanligaste samtalsämnet över hela världen.

I berättelser, noveller och romaner finns ofta personbeskrivningar. Författaren berättar om personerna för att göra texten levande och roligare att läsa.

Yttre egenskaper

En personbeskrivning handlar till stor del om människans yttre. Är han eller hon lång eller kort? Ung eller gammal? Finklädad? Hur ser håret ut? Ögonbrynen?

Om en person framställs så levande att den som läser texten kan se honom eller henne framför sig, har författaren lyckats med sin beskrivning. Kan du se den här personen framför dig?

I butiken där jag brukar handla mat ser jag ofta en gråhårig, medelålders man med stora mörkbruna ögon. Ibland ser hans ögon trötta och ledsna ut, som på en hund.

Inre egenskaper

Inre egenskaper brukar också vara med i beskrivningen. Är hon öppen eller blyg? Pigg? Är han fundersam eller pratsam? Fantasifull? Snäll?

Så här kan man beskriva inre egenskaper eller personlighet:

Min man är min bästa vän. Varje kväll sätter vi oss med varsin kopp te och går igenom dagen. Vi kan sitta länge och berätta för varandra. Han är bra på att lyssna och ge råd. Han är en lugn och trygg person.

Min man blir ivrig och pratar fort när vi diskuterar något som intresserar honom – det kan gälla utrikespolitik eller hans jobb. Han är intelligent, snabbtänkt och duktig på att uttrycka sig. Jag tror att dessa egenskaper är bra att ha, när man som han är journalist på en tidning.

1. När man söker jobb brukar man skriva hurdan man är. Gå till s 121 och titta på hur Märten beskriver sig själv i slutet av brevet. Vilka ord använder han för att beskriva sina inre egenskaper?
2. Titta på adjektiven i rutan.

blyg trevlig varm tjugig rar ärlig vänlig argsint långsint
mjuk glad svartsjuk snål hjälpsam självisk pålitlig
bortskämd envis känslig flitig nyfiken pratsam förstående
stressig slarvig livlig ytlig passiv nervös dominant rolig
självständig temperamentsfull naturlig romantisk ordentlig

- a) Kontrollera att du förstår orden.
 - b) Vilka av orden tycker du är positiva? Vilka ord tycker du är negativa? Gör två listor, en med positiva ord och en med negativa ord.
3. Välj en god vän och beskriv hans eller hennes inre egenskaper.

Du kan också göra en person levande genom att beskriva en situation där man ser hur han eller hon är:

När han hade kommit hem frågade han sin gravida fru om han kunde hjälpa henne med något. Det brukade han fråga varje dag när han hade kommit hem från arbetet. I dag fanns det inte så mycket att göra, men han ville i alla fall hjälpa henne. Efter att han hade diskat lekte han med barnen hela kvällen, så att frun kunde vila sig lite.

4. Beskriv mannen i texten här ovanför med några ord ur rutan i uppgift 2.
5. Tänk tillbaka på de skönlitterära texterna som du har läst i boken. Vilken person kommer du särskilt ihåg?
 - a) Gå tillbaka till den texten och fundera över hur författaren gjorde för att levandegöra personen. Beskrivs personens yttre eller inre egenskaper? Hur? Möter vi personen i en situation som visar vem han eller hon är?
 - b) Berätta i gruppen om personen du valt och varför du har valt den personen.

Textboken

Här 148
Med rakad skalle 149
Dialoger: På jobbet*, På fest* 151
Komplimanger 152
Ett nytt språk: Att läsa på olika sätt 154
Den perfekta kroppen 156
En lång spurt 159
Sport i Sverige 161
Grammatik: Ordföljd i huvudsatser 162
Känner du igen dem? 163
VM i fotboll 1994 164
Hörövning: Vilken sport är det?* 166
Skrivkurs: Insändare 167

Övningsboken

Vad passar in? 89
Ordföljd i huvudsatser 100
Insändare 104

*finns på cd-skivan

Hår

- Vad berättar håret om vilka de här människorna är?
- Vad säger ditt hår om vem du är?

1

2

3

4

Med rakad skalle

Jennie är en ung tjej som rakar av sig håret för att hon är trött på att vara en söt och gullig flicka. Här är hennes egen berättelse.

- 5 I nästan hela mitt liv har jag haft hår ner till midjan. Jag har alltid varit liten, smal och ganska försiktig av mig. Trots att jag egentligen aldrig gillat bilden av mig själv som snäll och söt. Ibland kände jag att jag inte blev tagen på allvar. Därför bestämde jag mig för att raka av mig
- 10 håret.

Dagen efteråt minns jag att jag stod och såg på min bild i spegeln med skräckblandad förtjusning. Jag tyckte det var snyggt och bra, trots att jag kunde se att jag inte direkt såg ut som tjejdealet. Det såg ärligt ut, tyckte jag.

- 15 Som om jag stod för vem jag var.

Den första tiden märkte jag tydligt att folk reagerade på mitt utseende. I affärer blev jag hårdare behandlad bara för att jag inte längre såg ut som en liten söt flicka. Människor på gatan kommenterade högt vad de

- 20 tyckte om mig. De tog sig rätten att ha åsikter om mitt utseende, trots att jag inte bett att få höra vad de tyckte. Som om jag vore nån sorts allmän egendom. Ofta var det taskiga kommentarer, mest från medelålders män. De tyckte jag var ful, okvinnlig, manhaftig och onaturlig.

- 25 Unga killar reagerade också. De undrade om jag trodde att jag var nåt. Om jag trodde att jag var snygg ...

Jag var hela tiden tvungen att försvara mitt val utåt och stå för vad jag gjort. Det var som att gå i ett eget personligt demonstrationståg varenda dag i stället för

- 30 bara en gång om året.

Jag tror att tjejer värderas utifrån utseende mycket mer än killar gör. Det är lätt att falla in i rollen och leva upp till bilden som söt och blid flicka med långt flygigt hår. Allt det här tyckte jag även när jag hade långt hår.

- 35 Men jag kände att jag ville testa om mina idéer höll i verkligheten. Jag ville se vad som hände om jag tog bort en stor del av det som räknas som kvinnligt, gulligt

att jag inte blev tagen på allvar

att andra inte tyckte att det jag sa var viktigt

med skräckblandad förtjusning

med blandade känslor (Hon är både förskräckt och nöjd.)

inte direkt

(vardagligt) inte precis

tjejdealet

den vanliga uppfattningen om hur en ung kvinna ska se ut och vara

stod för vem jag var

vågade vara som jag var, vågade göra eller säga det jag trodde på

de tog sig rätten att

de tyckte att de hade rätt att

vore

skulle vara

allmän egendom

något som tillhör alla

taskiga

(vardagligt) elaka

manhaftig

(negativt ord) som en man

De undrade om jag trodde att jag var nåt

(ungefär) De irriterade sig på mitt självförtroende

värderas utifrån

bedömas efter

blid

mjuk, mild

testa om mina idéer höll

prova om det jag tänkte var bra eller sant

och mjukt. Meningen var väl att visa att det går att ta avstånd från skönhetsidealen och kritisera kvinnorollen på ett personligt plan.

Mamma och mina släktingar reagerade mycket starkt när jag kom hem till Boden utan hår. De förstod inte alls vad jag ville säga. De tyckte bara att det var fult och förskräckligt. Mamma var väldigt ledsen. Hon trodde att det var en kritik av henne som kvinna, att jag så tydligt valde att se ut på ett annat sätt.

Hon tyckte att jag tog avstånd från hela kvinnligheten och undrade om hon varit en dålig förebild eller om jag varit olycklig som liten. Jag försökte förklara att jag ville kritisera samhällets bild av kvinnan, inte henne personligen. Men jag tror inte att hon riktigt förstod.

Trots all kritik jag fick kändes det bra att raka av sig håret. Jag var tvungen att stå för vad jag tyckte på ett helt annat sätt. Det var väldigt jobbigt, samtidigt som det gav mig en kick. Jag kände mig starkare eftersom jag visade vad jag stod för. Folk tog mig mer på allvar. Jennie med rakad skalle blev mer jag på nåt sätt.

Fanny Ambjörnsson (ur Ett hjärta i jeans)

Boden
stad i norra Sverige

förebild
person som man ser upp och som man vill likna, ett ideal

gav mig en kick
gjorde mig stark och glad

FRÅGOR

1. Varför rakade Jennie av sig håret?
2. Hur reagerade människor i hennes omgivning (expediter, medelålders män, unga killar, Jennies mamma)? Berätta.
3. Jennie fick mycket kritik för att hon rakade av sig håret, men hon blev inte ledsen. Hur kommer det sig?

SAMTALA

1. Tycker du att det var bra att Jennie rakade av sig håret? Motivera ditt svar.
2. Jennie säger att hon "ville kritisera samhällets bild av kvinnan". Vad menar hon med det?
3. Tycker du att Jennies åsikter är viktiga eller oviktiga? Motivera ditt svar.
4. Berätta hur det är i andra länder som du känner till. Vad finns det för åsikter om hur en ung kvinna bör se ut och vara?

På jobbet

Siri och Erik arbetar på en tidningsredaktion. Nu har de kafferast tillsammans.

Siri Hej. Har du klippt dig?
Erik Nej.
Siri Du är så snygg i håret.
Erik Jaså. Man tackar.
Siri Men någonting har du väl gjort, Erik?
Erik Ja, jag färgade det hemma i går.
Siri Kan du sånt?
Erik Ja, men säg det helst inte till någon annan.
Siri Nejdå.
Erik Det känns lite fånigt att färga håret.
Siri Okej. Jag ska vara tyst som en mus.
Erik Jag provade bara.
Siri Jaja.
Erik Du förstår, jag börjar bli gråhårig.
Siri Men det kan väl se charmigt ut.
Erik Och gammalt ...

man tackar
(vardagligt) tack så mycket

fånigt
dumt

1. Ska en man bry sig mycket om sitt utseende? Motivera ditt svar.
2. Är det viktigt att se ung ut? Motivera ditt svar.

På fest

Nils är på fest och har druckit några öl. Han får syn på en gammal arbetskamrat, Saga.

Nils Nej men, är du här?
Saga Ja, men att du är här. Vilken överraskning!
Nils Vad roligt att se dig.
Saga Detsamma.
Nils Du har då inte blivit äldre.
Saga Jodå, åren går.
Nils Nej, du ser lika snygg och ung ut.
Saga Äsch.
Nils Lika smal också.
Saga Sluta nu, annars blir jag generad.

gammal arbetskamrat
person som man tidigare har arbetat tillsammans med

Du har då inte
Du har verkligen inte

jodå
(här) det har jag visst det (Med "jodå" visar hon att hon inte håller med Nils.)

- Nils* Nej, men det är sant.
Saga Vad gör du nuförtiden?
Nils Ja, du är faktiskt snyggare än någonsin.
Saga Var arbetar du nu för tiden?
Nils Oj oj, oj, vilken kvinna ...
Saga Nej, nu går jag härifrån.

1. Blir Saga glad i början när Nils säger att hon ser snygg och ung ut?
2. Hur försöker hon ändra på samtalet?
3. Varför går Saga?

Komplimanger

Att säga något positivt till en annan person, till exempel om hur hon eller han är eller ser ut är att *ge någon en komplimang*.

SAMTALA

1. Vem ger du komplimanger till? Vad säger du då?
2. Tycker du om att få komplimanger? Vad för sorts komplimanger och av vem?

Så här kan du säga när du vill ge en komplimang:

Vad + *adjektiv*

- Vad fin du är!
- Vad rolig du är!
- Vad snygg du är i håret!
- Vad bra du skriver!
- Vad vackert du sjunger!

Vilken/Vilket + *adjektiv* + *substantiv*

- Vilken snygg bil!
- Vilken snygg kostym du har!
- Vilka trevliga syskon du har!
- Vilken bra svenska du talar!

Så här kan du svara på en komplimang:

- Tack.
- Tack. Tycker du?
- Tack. Vad glad jag blir.
- Tack. Det var snällt sagt.

Det sägs ibland att svenskar är rädda för att skryta och att visa självförtroende. Så här säger många när de får en komplimang:

- Tack. Jag vet inte ...
- Tack. Men jag är inte så nöjd.
- Äsch.

Om det går riktigt långt kan det låta så här när två kompisar träffas:

- Åh, vilka snygga jeans!
- Tycker du?
- Ja, verkligen.
- Jag vet inte.
- Var har du köpt dem?
- Åh, det var på rea.
- Jaha.
- Jag trivs inte riktigt med modellen.
- Nehej.
- Rumpan ser så bred ut.
- Nej, det tycker inte jag.
- Färgen är lite konstig också.
- Jag kan ta dem om du inte gillar dem.
- Va? Nej, jag har ju precis köpt dem!

TRÄNA KOMPLIMANGER

1. Skriv ner fem komplimanger till varandra.
2. Läs upp komplimangerna för varandra och träna på att svara på dem.
3. Till sist kan ni läsa komplimangerna högt i klassen.

Att läsa på olika sätt

Tänk en kort stund på vad du har läst hittills i dag. Läste du något redan före frukost, kanske på tandkrämstuben? Under frukosten? Skyltar, reklam eller någon tidning på väg till skolan? Vad har du läst i skolan under dagen?

Läste du på olika sätt vid de olika tillfällena? Vi läser inte på samma sätt när vi letar efter ett namn på en lista som när vi studerar grammatik. Man brukar tala om *sökläsning*, *översiktsläsning* och *djupläsning*.

Sökläsning

Sökläsning använder vi när vi söker ett namn, ett årtal eller någon annan uppgift i en text. Då läser vi inte allt utan låter blicken glida över texten. Det gäller att snabbt hitta svaret på frågor som: *Vem?*, *När?* och *Var?* När vi letar efter ett ord i ordboken använder vi också sökläsning.

Det är praktiskt att kunna sökläsa snabbt, och det kan man träna sig på.

1. Titta på annonserna och sök svar på frågorna.

BÄSTA PRIS!

Miami	4095:-
San Francisco	4895:-
Los Angeles	4895:-
New York	3630:-
Mexico City	5140:-

Pris fr. STO inkl. prel. skatt, spec. regler & villkor. Bliq för fler resmål och priser.

FLYG SPECIALISTEN

Renstiernas
Gata 13,
Södermalm
08-640 47 00
www.flygspecialisten.se

RESEKOMPANIET

Prag	1340	New York	3630
Köpenhamn	1415	Chicago	4055
London	1790	Miami	4175
Amsterdam	1880	San Francisco	5020
Budapest	2075	Los Angeles	5020
Paris	2505	Denver	5720

FLYG • HYRBIL • HOTELL

08-640 55 50

Götg 132. Ringen ☎-skanstull
info@resekompagniet.se

DRÖMRESOR

Kvalitetsresor sedan 1984

ARGENTINA RUNDRESA 14 DGR
Buenos Aires, Patagonien mm! Fr 22.850

BRASILLEN RUNDRESA 14 DGR
Rio, Iguazu, Amazonas mm! Fr 18.450

PERU - INKA riket 14 DGR
Machu Picchu, Nazca mm. Fr 20.450

GALAPAGOS ÖARNA
Kryssning på M/Y Coral. Fr 15.750

KLASSISKA EGYPTEN 14 DGR
Det bästa! Avresa 2 Feb. 8 Mar. Fr 10.950

FLYGRISER m. SKATTER

Mexiko	5.225	Buenos Aires	6.650
Kuba	6.340	Västindien	6.765
Dubai	3.950	Sydafrika	6.955
Miami	4.190	Rio	6.435

Australien+stopp i Asien 13.650
Vi skräddarsyr er resa! Beställ vår nya katalog! Besöksadress: Birger Jarlegatan 94

INCA TOURS Sön öppet 10-15
0200-120 400
www.inca.se

- a) Vilket resebolag har den billigaste resan till Miami?
- b) Vilket resebolag har den dyraste resan till Miami?
- c) Ungefär hur många dagar pågår rundresan i Brasilien?

Översiktsläsning

Det blir lättare att förstå en ny text om man först har överblick. För att snabbt få veta vad texten handlar om använder man översiktsläsning.

Här är några tips för snabb och effektiv översiktsläsning:

- Läs rubriker.
- Om det finns bilder, titta på dem och på bildtexterna.
- Läs början och slutet på texten. Där finns ofta det viktigaste.
- Läs igenom hela texten snabbt.

Översiktsläsning är ett sätt att öka sin *förförståelse*. Att ha förförståelse betyder att veta lite om vad texten handlar om redan innan man börjar läsa. Det gör det lättare att förstå texten och gissa vad de nya orden i texten betyder.

Ett annat sätt att få bra förförståelse är att prata om textens tema innan du läser. Då aktiveras ord, känslor, tankar och kunskaper som du redan har, och det blir lättare att förstå.

2. Titta på texten *Den perfekta kroppen* på s 156–157. Läs rubrikerna, titta på bilden, läs början och slutet. Vad handlar de olika delarna av texten om?

Djupläsning

Djupläsning eller *intensivläsning* betyder att du läser texten mycket noga. Du är aktiv hela tiden. Om du läser en faktatext kanske du tänker "Är det sant?", "Är detta viktigt att komma ihåg?" Du kanske skriver stödord. Om du läser en roman eller novell kanske du jämför med egna upplevelser, åsikter och tankar.

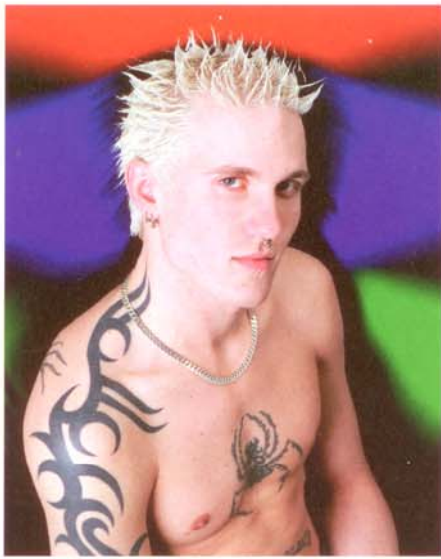
När du lär dig svenska använder du ofta djupläsning för att lära dig mycket av en text. Inläringen förstärks om du stryker under eller gör anteckningar och om du pratar om innehållet.

överblick
(här) förståelse av vad texten i stort handlar om

aktiveras
blir aktiva

förstärks
(här) blir effektivare

Den perfekta kroppen

I tidningar, reklam och tv får vi höra att den som är vacker är lycklig. Och vem vill inte vara det? På olika sätt försöker många att få den perfekta kroppen.

5 Motion och styrketräning

Vi lever i ett samhälle där man inte behöver röra sig så mycket. Nästan ingen behöver tvätta kläder för hand, odla egna grönsaker eller gå långt för att komma till skolan. Datorer och tv gör också att vi sitter alltmer.

- 10 Men kroppen är gjord för att användas. Genom att träna får man en chans att röra sig, och man får styrka och kondition. Man kan motionera genom att promenera, jogga, gå på motionsgymnastik eller spela i ett fotbollslag. Många går till ett gym flera gånger i veckan för att styrketräna eller delta i spinning eller aerobics.

Risker för hälsan

- 20 En baksida av gymkulturen är att en del använder förbjudna preparat, anabola steroider, för att snabbt få stora muskler. De skadar kroppen, och den som

styrketräning
träning med olika maskiner och vikter för att man ska bli starkare eller få större muskler

spinning
gruppträning på träningscyklar

aerobics
motionsträning i grupp där man gör olika steg till musik

gymkulturen
att många människor tränar på olika sätt

- använder dem kan bli aggressiv och tappa kontrollen. Att ta anabola steroider är en form av dopning. Dopning har länge förekommit inom idrotten, och det händer att idrottsstjärnor förlorar sina medaljer och blir avstängda
- 5 för att de har dopat sig.

- Fetma blir allt vanligare i Sverige, särskilt bland barn och ungdomar, och många bantar för att bli smalare. Men om en person bantar mycket hårt och länge finns det en risk att hon eller han drabbas av anorexi. Det är
- 10 en sjukdom som bland annat innebär att man tycker att man är tjock när man i själva verket är onormalt smal. Sjukdomen är farlig och kan göra att man äter så lite att man måste bli inlagd på sjukhus.

Tatuering och piercing

- 15 I alla tider har människan tyckt om att smycka sin kropp på olika sätt. I dag är tatuering och piercing populärt, speciellt bland ungdomar.

- En tatuering är en bild som en tatuerare målar med en varm nål på huden. Man måste vara minst 18 år för att få
- 20 tatuera sig. Förr var det bara kriminella och sjömän som hade tatueringar, vilket gör att en del inte tycker om det.

- Piercing innebär att man gör ett hål och sätter in ett smycke. Det finns ingen fast åldersgräns, men många som arbetar med piercing kräver målsmans underskrift
- 25 för att pierca en person som är under 18 år.

Skönhetsoperationer

- Varje år görs ungefär 30 000 skönhetsoperationer i Sverige. Bröstoperationer är mest efterfrågade, men det blir allt vanligare att även män opererar sig för att få en
- 30 snyggare kropp.

Utvecklingen går snabbt framåt. Numera går det till exempel att flytta hår från nacken till huvudet. Läkarna hoppas att de i framtiden ska kunna framställa färdiga kroppsdelar som näsor och rynkfria händer.

fetma
när man är för tjock, har för mycket fett på kroppen, sjuklig övervikt

drabbas
råka ut för något som man inte vill

bli inlagd på sjukhus
komma in på sjukhus och stanna kvar där (flera dagar) för att få vård

målsman
den som har ansvaret för ett barn eller en tonåring upp till 18 års ålder

FRÅGOR

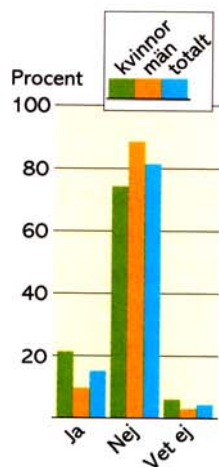
1. Vi rör oss mindre och mindre. Vad beror det på?
2. Vad kan man göra på ett gym? Ge exempel.
3. Vad finns det för risker med att använda anabola steroider?
4. Vad finns det för risk med att banta för hårt?

SKRIV

1. Läs texten *Den perfekta kroppen* och skriv samtidigt ner vad du tänker när du läser.
2. Läs upp vad ni har skrivit för varandra.
3. Skriv tillsammans en diskussionsfråga som ni vill ta upp i hela klassen.

VILL DU GÖRA EN PLASTIKOPERATION?

Källa: zapera

FRÅGOR

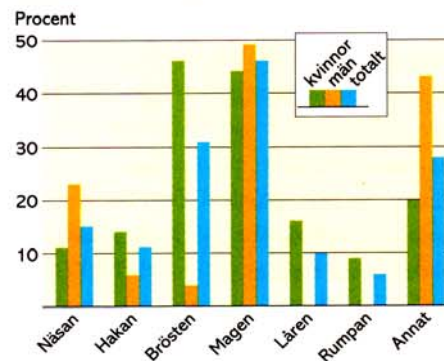
1. Hur många procent av kvinnorna vill göra en plastikoperation?
2. Är det fler män än kvinnor som vill göra en plastikoperation?
3. Hur många procent totalt (både kvinnor och män) vill inte göra en plastikoperation?

plastikoperation
operation som görs för att förändra kroppens utseende

helt ute
inte modernt

VILKEN KROPPSDEL SKULLE DU HELST VILJA FÖRÄNDRA?

Källa: zapera

FRÅGOR

1. Vilken kroppsdel vill männen helst förändra?
2. Vilken kroppsdel vill kvinnorna helst förändra?
3. Är det något i de båda tabellerna som gör dig förvånad? Vad?

DISKUTERA

Är det bra eller dåligt att många människor i ett samhälle bryr sig mycket om sitt utseende? Halva klassen ska argumentera för att det är bra, andra halvan ska argumentera för att det är dåligt. Samla först argument och diskutera sedan.

En lång spurt

- I den här berättelsen möter vi en motvillig joggare. Något händer som får honom att springa i rekordfart på slutet. Vad får honom att satsa så? Försök att gissa*
- 5 *medan du läser berättelsen.*

Jag sprang i regnet i en park i Paris. Det var söndag eftermiddag. Jag hade suttit och läst vid mitt skrivbord så länge att jag hade fått ont i ryggen. Till slut hade jag sagt till mig själv: nu måste du ut och röra på dig,

spurt
när man springer extra fort

Sport i Sverige

Många joggar, åker skidor eller åker skridskor för att må bra. Det är också populärt med lagsporter som innebandy, fotboll och basket. Då kan man träffa sina

- 5 vänner och göra något roligt tillsammans samtidigt som man får motion. Kanske går man också ut efteråt och sätter sig på ett kafé tillsammans en stund.
- Lagsporterna sker oftast i en idrottsförening. De flesta idrottsföreningar drivs ideellt, vilket betyder att ledarna
- 10 arbetar utan ersättning. Om man vill vara med i en idrottsförening kan man ringa till sin kommun och fråga vilka föreningar som finns. Sedan ringer man föreningen och frågar när de tränar och om man får komma och prova.
- 15 I skolan finns ett ämne som heter *Idrott och hälsa*. Där får alla elever motionera och idrotta en eller ett par lektioner i veckan, och de får också lära sig en hel del om hur kroppen fungerar och hur man ska leva för att hålla sig frisk.
- 20 Alla vet att den som är i god fysisk form orkar mera. Därför får anställda på en del arbetsplatser gå på gym eller idrotta någon timme i veckan på sin arbetstid. Det lönar sig för arbetsgivaren.
- Många är intresserade av sport utan att de sportar
- 25 själva. De läser om sport i tidningen och följer sportnyheterna i radio och på tv. Men det bästa är naturligtvis att se idrottstävlingar och matcher på riktigt, att sitta på läktaren när det händer.
- Den vanligaste idrottsaktiviteten i Sverige är
- 30 fotboll. De 14 bästa herrlagen i Sverige möts varje år i allsvenskan, den högsta serien. Varje lag spelar då mot de andra lagen två gånger, en hemmamatch och en bortamatch. Fotbollssäsongen pågår från april till oktober. Kända fotbollslag är IFK Göteborg,
- 35 Helsingborgs IF och Malmö FF i södra Sverige och AIK, Djurgården och Hammarby i Stockholm.
- I Sveriges herrlandslag deltar de bästa spelarna från allsvenskan tillsammans med svenska spelare som annars

det kan inte hjälpas att vädret är dåligt – och hade bytt om till träningsoverall och löparskor. I denna park var det vanligtvis gott om ungdomar som sprang, gymnastiserade och spelade boll. Men inte i dag – denna

det kan inte hjälpas
det går inte att ändra;
det gör ingenting

gott om
många

löpte
sprang

kolstybbsbana
(*gammaldags*) löparbana

som jag kom
när jag kom

upploppet
sista sträckan innan
man kommer i mål på
en löparbana

trenchcoat
tunn ytterrock

på bara viljan
bara med hjälp av en
stark vilja

tog mig för
trodde att jag var

träningsdos
tid som man tränar vid
ett tillfälle

utpumpad
mycket trött

- 5 regniga söndag joggade jag ensam under träden.
- Jag löpte lugnt den vanliga rundan, som avslutades med ett varv på kolstybbsbanan i ändan av parken. Där la jag på en slutspurt. Som jag kom i full fart på upploppet fick jag se en liten man i trenchcoat vid sidan av banan.
- 10 Han stirrade på mig med lysande ögon.
– Det går på bara viljan, eller hur? ropade han.
Jag kastade en undrande blick på honom utan att sakta farten. Bara femtio meter kvar.
– En sån här dag får man väl köra på bara viljan?
- 15 ropade han igen.
- Jag förstod då att han tog mig för en ambitiös idrottsman som tränade för något viktigt, Olympiska Spelen kanske, och inte ville missa sin dagliga träningsdos ens i detta hundväder. Så jag vinkade
- 20 bekräftande till svar och förlängde min spurt långt in bland träden, där han inte längre kunde se mig, och där jag utpumpad kunde stanna och pusta ut i regnet, stödd mot en trädstam.

Claes Hylinger (ur Nya dagar och nätter)

FRÅGOR

1. Varför säger huvudpersonen ”nu måste du ut och röra på dig”?
2. Var springer personen?
3. Brukar personen jogga?
4. Vad ville huvudpersonen visa mannen i trenchcoat?
5. Varför springer personen till sist in bland träden?

SAMTALA

1. Motionerar du? Tränar du någonting? Berätta.
2. Skulle du vilja motionera? Motivera ditt svar.

Det lönar sig för
arbetsgivaren.
Det tjänar arbetsgivaren
på.

sitta på läktaren
(*här*) vara med i
publiken

serie
(*här*) serie av
fotbollsmatcher,
fotbollsturnering (Lag
som spelar i samma
division spelar i samma
serie av matcher.)

hemmamatch
match som ett lag spelar
på sin hemort

bortamatch
match som ett lag spelar
på det andra lagets
hemort

är proffs i klubbblag i andra länder. I fotbolls-VM 1994 vann det svenska landslaget brons och "fick hela Sverige att dansa".

ÅTERBERÄTTA MED STÖDORD

1. Skriv egna meningar med dessa ord som stödord.

Meningarna ska berätta det viktigaste som står i texten.

lagsporter

en förening

idrott i skolan

motion på arbetstid

fotboll

allsvenskan

ett landslag

2. Kontrollera i texten att du fick med det viktigaste.

proffs
professionell spelare

VM
världsmästerskap

brons
bronsmedalj, som man får om man kommer på tredje plats

Känner du igen dem?

Vad heter personerna och vilka är deras sporter?

1

2

3

4

5

6

7

Rätta svar finns på s 165.

GRAMMATIK

§ 7.4

Ordföljd i huvudsatser

I kapitel 6 (s 132) tittade vi på den här meningens beståelse av en bisats och en huvudsats:

När Moa var 13 år började hon arbeta.

Titta på ordföljden i huvudsatsen. Vad står först, subjekt eller verb?

Gör om följande meningar så att bisatsen kommer först. Bisatsen är markerad.

- Man kan drabbas av anorexi **om man överdriver bantningen.**
- Man kan kontakta kommunen **om man vill vara med i en idrottsförening.**
- Eleverna hade fyra idrottsstimmar i veckan **när idrotten blev ett obligatoriskt skolämne.**
- De anställda arbetar mer effektivt **om de har god hälsa.**

Öva mera på s 101 i *Övningsboken*.

VM i fotboll 1994

En sportjournalist skrev så här i tidningen Expressen den 11 juli 1994. Sverige hade just vunnit en viktig match och gått vidare till semifinal.

- 5 Bakom sina solglasögon kan man vara sig själv.
Det skulle ju se för fånigt ut med en vuxen karl som sitter och gråter för att en fotbollsmatch är slut.
Men detta är sanslöst.
Detta är ren och skär magi.
- 10 Semifinal.
Sverige i SEMIFINAL! Mot BRASILIEN!
Se här: fyra lag kvar i årets fotbolls-VM och Sverige är ett av dem. Okej, här är en ful ankunge, Bulgarien, men här är också Brasilien, Italien och Sverige.
- 15 Sverige.
England är inte här. Inte Frankrike. Inte Colombia. Tyskland är ute. Argentina är ute. Holland är ute.
Men Sverige är kvar.

Sverige vann sedan mot Bulgarien, men förlorade mot Brasilien. Samma sportjournalist skrev så här sex dagar senare, den 17 juli 1994.

Det är det mest underbara jag skrivit:

Bara två länder är bättre än Sverige i fotboll.

Ett av dem är Italien.

- 25 Ett annat är Brasilien.

Sverige är trea; i hela jävla världen.

Kanta gatorna, släng konfetti, dansa med Ravelli för nu är det rätt tid att dansa på gatorna.

Tiden har aldrig varit mer rätt, för vår bästa tid är nu,

- 30 i sommaren utan slut.

Mats Olsson (ur Blött och blåsig, det känns som berättelsen om mitt liv)

35

fånigt
dumt

sanslöst
(här vardagligt) otroligt,
svårt att förstå

ren och skär magi
100 procent magi
(övernaturliga krafter)

en ful ankunge
någon som inte passar
in och är svag men
oväntat blir stark (efter
en saga av H.C. Andersen)

konfetti
många och mycket små
pappersbitar i olika
färger som kastas i
luften vid festligheter

Ravelli
Tomas Ravelli,
målvakten i det svenska
laget

SAMTALA

1. Har du varit lika glad som textförfattaren över att ditt favoritlag eller ditt landslag vunnit eller fått medalj? Berätta.
2. Sport väcker mycket känslor. Vad tror du att det beror på?
3. Många idrottsmän uppnår sina drömmar när de vinner guld. Vad behövs för att man ska komma så långt inom idrotten?
4. Finns det någon idrottsman eller idrottskvinna som du beundrar?

1. Carollina Klüff, friidrott
2. Peter Ijeh, fotboll
3. Annika Sörenstam, golf
4. Kajsa Bergqvist, höjdhopp
5. Peter Forsberg, ishockey
6. Anja Pärsson, utförsäkring
7. Zlatan Ibrahimovic, fotboll

SPORTORD

Ett ord ska bort under varje rubrik. Vilket?

Styrketräning hjälm maskiner tyngder	Simning simglasögon knäskydd badmössa	Ishockey boll klubba puck	Aerobics musik danssteg handskar
Basket korg baddräkt foul	Ridsport stövlar sadel rond	Jogging löparskor träningsoverall racket	Kampsport teknik skridskor bälte

Vilken sport är det?

Du får höra några personer som talar om olika sporter. Vilka? Läs frågorna och välj rätt svar. Skriv alternativ 1, 2 eller 3.

A. Vad ska Niklas och Jonas träna?

1. ishockey
2. ridning
3. fotboll

B. Vad tänker Magnus lära sig?

1. att simma
2. att dansa
3. att klättra

C. Vad ska Anna träna?

1. tennis
2. basket
3. aerobics

D. Vad håller Arvid och Lukas på med?

1. innebandy
2. styrketräning
3. friidrott

Insändare

Om du är glad, arg eller besviken över något kan du skriva en insändare till en tidning.

Man skriver insändare för att man vill berätta vad man tycker om något, för att säga sin mening. Det kan vara något som man tycker fungerar bra eller dåligt i samhället. I de flesta tidningar finns det en speciell sida för insändare.

Här är några punkter som hjälper dig att skriva en insändare på ett enkelt sätt:

- Börja med en rubrik som säger vad insändaren handlar om.
- Skriv sedan din åsikt. Du kan använda uttryck som "jag tycker", "jag menar", "jag anser", "min åsikt är ..." eller "min uppfattning är ...".
- Skriv *varför* du tycker så. Exempel:
Jag tycker att det är fel att ungdomar kysser varandra på tunnelbanan. Det är obehagligt att se på. Man vet inte åt vilket håll man ska titta.
- Skriv ganska kort.
- Avsluta med att repetera din åsikt och berätta hur något kan förändras (om du har klagat på något):
Jag menar alltså att ungdomar borde låta bli att kyssas på tunnelbanan. Om inte föräldrarna lär sina barn hur man uppför sig, måste skolan göra det.
Man kan också avsluta med en fråga:
Jag menar alltså att ungdomar borde låta bli att kyssas på tunnelbanan. Hur ska vi andra kunna känna oss hemma på tunnelbanan annars?
- Underteckna insändaren med ditt namn. Om du vill vara anonym kan du skriva under med en pseudonym, till exempel "Upprörd" eller "Arg resenär".

1. På nästa sida finns exempel på olika typer av insändare. Hur börjar de? Hur slutar de? Hur stämmer de med punkterna i listan här ovanför?

Att chatta är helt fel

Jag tycker att det är fel att chatta, eftersom man bara ljuger för varandra. Man hittar på saker om sig själv, för att man ska låtsas vara en spännande person. Det är meningslöst och ett slöseri med tid att tala med någon som inte talar sanning. Man vet ju ingenting om vem personen är egentligen.

Jag förstår inte varför det är så viktigt att chatta. Säg inte att man träffar varandra via datorn, för det gör man inte. När man träffar en annan människa gör man det ansikte mot ansikte. Då blir det ett levande samtal.

Maria

Tack alla mattanter!

Skolmaten är jättegod, och jag är så glad att jag får mat i skolan varje dag. Det är helt otroligt att maten är så bra när de gör den till så många elever. Det är toppen att maten är gratis också. Jag är jätteglad för skolmaten.

Tack alla mattanter för den goda maten!

En i femman

Huliganerna måste stoppas!

Huliganer förstör fotbollsmatcherna. Läktaren förvandlas till ett slagfält. Jag har sett det här många gånger, och jag är verkligen trött på det.

Kan de inte slåss någon annanstans? Måste de bråka när det är fotboll?

Min åsikt är att regeringen måste förbjuda öl på matcherna. Man kunde kanske alkoholtesta dem som ska in och se på fotboll. Det borde vara förbjudet för berusade personer att komma in.

Dessutom menar jag att det måste finnas stränga poliser som stoppar slagsmålen under matcherna.

Vi måste alla hjälpas åt att stoppa huliganerna!

Arg fotbollsfantast

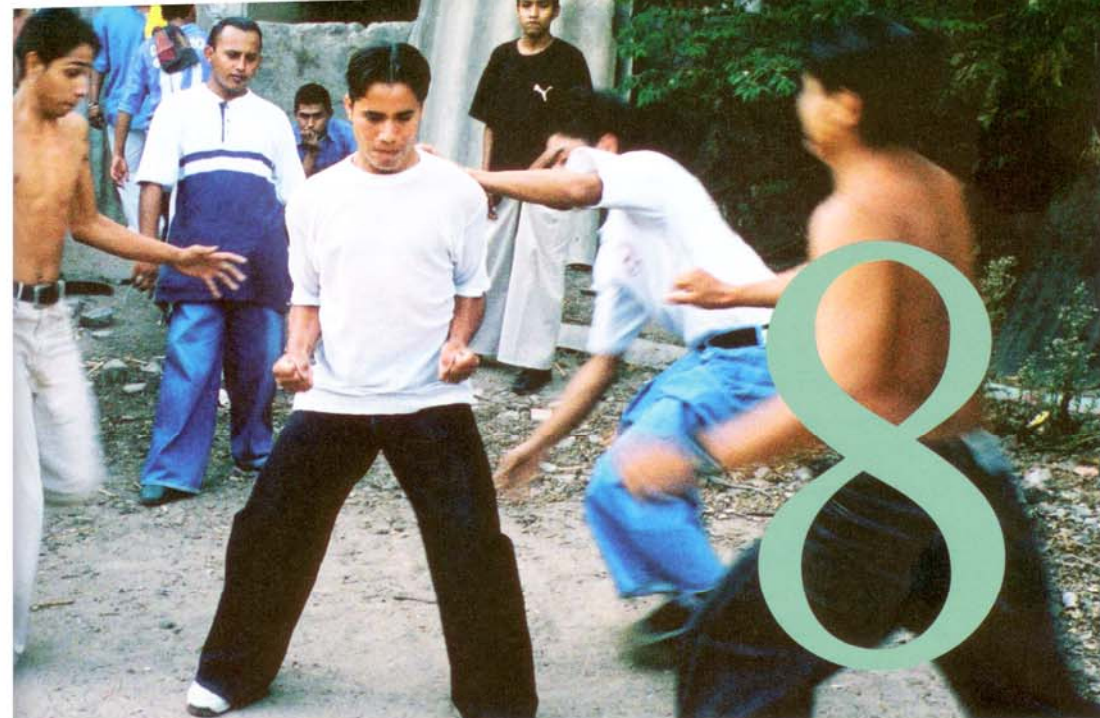
chatta
"prata" via Internet, ofta med en okänd person

huligan
person som bråkar och förstör

slagfält
plats där man slåss eller krigar

2. Skriv en egen insändare. Tänk på att du ska begränsa dig till att skriva om en enda åsikt. Hitta på en spännande rubrik.

Textboken

"Vi är alla bröder" 170

På farlig väg 174

Grammatik: Adjektiv och adverb 178

Sång till friheten* 179

På farlig is 180

Hörövning: På stationen* 186

Skrivkurs: Att skriva en berättelse 187

Ett nytt språk: Utvärdering och framåtblick 189

Övningsboken

Vad passar in? 105

Ordbildning 106

Adverb eller adjektiv? 113

Korsord 118

*finns på cd-skivan

”Vi är alla bröder”

”Vi är alla bröder” är ett citat av en man som levde för över hundra år sedan. Det är inte många som känner till hans namn, men resultatet av hans arbete är känt över hela världen.

Henri Dunant

Henri Dunant föddes 1828 i Genève i Schweiz. Redan som ung engagerade han sig för att hjälpa andra.

Efter skoltiden arbetade han en tid i en bank för att få utbildning till affärsman. Men snart började han arbeta med det som verkligen intresserade honom – internationellt hjälparbete.

År 1859 var han på genomresa i Italien, där det pågick ett krig mellan Frankrike och Österrike. Ett blodigt slag stod utanför byn Solferino, och Henri Dunant kom till slagfältet morgonen efter slaget. Det var en fruktansvärd syn som mötte honom. Trettio tusen döda låg på slagfältet. Där fanns också nästan tiotusen sårade soldater som var utan läkarhjälp, vatten och mat. Henri Dunant hämtade kvinnor från byn och organiserade arbetet med att hjälpa de sårade och ta hand om de döda. Många av kvinnorna var först ovilliga, de var rädda att bli straffade om de hjälpte fiendesoldater. Men Henri Dunant lyckades övertala dem. Han sa: ”Vi är alla bröder”, och dessa ord spreds sedan och blev ett känt uttryck för tanken bakom humanitärt hjälparbete.

Minnena från Solferino plågade Henri Dunant, och erfarenheterna fick honom att tänka på hur lidandet i krig skulle kunna minskas. Han skrev en bok om detta och organiserade en konferens i Genève. Den ägde rum 1863, och representanter för 14 regeringar deltog.

Konferensen gav två viktiga resultat:

- Man skrev ett avtal om hur soldater som blir skadade ska tas om hand och hur sjukvårdspersonal ska skyddas i krig. Avtalet kallas *Genèvekonventionen*. I dag har Genèvekonventionen fått flera tillägg, och den har skrivits under av nästan alla stater.

slag
(här) strid

slagfält
plats där man strider
(krigar)

plågade
störde mycket, gjorde illa

tillägg
något extra som tillkommer efteråt

- *Röda Korset* grundades. Till symbol för organisationen valde man ett rött kors på vit botten, alltså den schweiziska flaggan, men med omvända färger. I muslimska länder är symbolen en röd halvmåne, och organisationen kallas *Röda Halvmånen*.

Henri Dunant förlorade alla sina pengar under åren då han arbetade med att bygga upp Röda Korset. Under årtionden levde han ensam i stor fattigdom. Han var ofta hemlös och sov i parker och på järnvägsstationer.

Många år efter den berömda konferensen i Genève skrev en journalist om Henri Dunant och hur det gick till när han startade Röda Korset. Nu blev han berömd för andra gången i sitt liv, och 1901 fick han Nobels fredspris, det första fredspriset. Pengarna gav han bort till välgörande ändamål, och sedan fortsatte han att arbeta för freden till sin död 1910.

Röda Korset och Röda Halvmånen i dag

Nu finns Röda Korset – och den muslimska motsvarigheten Röda Halvmånen – i ungefär 180 länder. Organisationens viktigaste uppgifter är:

- att organisera skydd och hjälp till offer i konfliktområden
- att ge hjälp vid naturkatastrofer och liknande nödsituationer
- att hjälpa och stödja flyktingar och deras familjer
- att ge kurser i första hjälpen och livräddning samt annan utbildning
- att sprida organisationens grundtankar.

Röda Korsets och Röda Halvmånens grundtankar innebär att man ska hjälpa de människor som har störst behov av hjälp – utan att se till nationalitet, religion, samhällsställning eller politiska åsikter. Organisationen är neutral och tar alltså inte ställning i någon konflikt. Röda Korset och Röda Halvmånen arbetar för att skapa respekt för människovärdet och för freden.

Det som började på ett slagfält i Italien 1859 är numera en världsorganisation som har hjälpt miljontals människor.

årtionden
flera tioårsperioder
(Ett årtionde är en period på tio år.)

välgörande ändamål
hjälpprojekt

konfliktområden
områden där det pågår krig eller finns risk för krig

naturkatastrofer
till exempel jordbävningar och översvämningar

första hjälpen
den akuta hjälpen till en skadad person

samhällsställning
den status en person har i samhället

människovärde
varje människas värde (och tanken att alla människor är lika mycket värda)

FRÅGOR

Vilket alternativ är rätt? Välj a, b eller c.

- 1859 var Henri Dunant med om något som förändrade hans liv. Vad?
 - Han såg många människor som krigade.
 - Han såg många skadade soldater som inte fick någon hjälp.
 - Han såg att många kvinnor var skadade.
- Hur påverkade händelsen Henri Dunant?
 - Han ville arbeta med att minska lidandet i krig.
 - Han ville själv bli soldat.
 - Han ville inte fortsätta att hjälpa andra.
- Vad innebar Genèvekonventionens avtal 1863?
 - Att sjukvårdspersonal inte ska behöva arbeta i krig.
 - Att kvinnor ska skyddas. De får inte bli soldater.
 - Att skadade soldater ska få hjälp, och att sjukvårdspersonal måste skyddas i krig.
- Henri Dunant fick Nobels fredspris 1901. Vad använde han pengarna till?
 - Han behövde dem själv till mat och kläder.
 - Han gav dem till hjälpprojekt.
 - Han gav dem till sina barn.
- Vad innebär Röda Korsets och Röda Halvmånens grundtankar?
 - Röda Korset och Röda Halvmånen ska inte hjälpa till vid naturkatastrofer.
 - Röda Korset och Röda Halvmånen ska inte hjälpa till i krigssituationer.
 - Röda Korset och Röda Halvmånen ska hjälpa dem som mest behöver hjälp, oavsett nationalitet, religion, samhällsställning och politiska åsikter.

TA REDA PÅ

Välj en av uppgifterna nedan.

- Känner du till vad Röda Korset gör i Sverige? Leta upp närmaste Röda Kors-förening i telefonkatalogen. Ta reda på vad de arbetar med. Berätta i klassen.
- Känner du till andra föreningar i din kommun som arbetar för att hjälpa människor? Ta reda på vad de arbetar med och berätta i klassen. (Tips: Ring kommunen och fråga vilka föreningar som finns.)
- Känner du till andra internationella hjälporganisationer? Ta reda på vad de arbetar med och berätta i klassen. (Tips: Leta på Internet.)

Biståndsorganisationer

De flesta biståndsorganisationer arbetar på två sätt. Dels arbetar man med humanitärt bistånd, som innebär att man hjälper till med det allra nödvändigaste, till exempel vid svält och naturkatastrofer. Dels arbetar man mer långsiktigt med olika former av internationellt utvecklings-samarbete. Personer som arbetar på plats för dessa organisationer kallas biståndsarbetare.

SIDA (Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete) är den statliga myndighet som ansvarar för den största delen av Sveriges bistånd till andra länder. Många mindre biståndorganisationer får ekonomiskt stöd från SIDA.

SAMTALA

- Känner du till någon som kämpat som Henri Dunant för att hjälpa många? Berätta.
- Varför tror du att vissa människor vill åka ut i världen och arbeta som biståndsarbetare?

det allra nödvändigaste
det absolut viktigaste

arbetar långsiktigt
(här) bygger upp
någonting som man vill
ska finnas kvar

arbetar på plats
(här) arbetar där hjälpen
ges

På farlig väg

Anna i den här berättelsen är en svensk bistånds-
arbetare i El Salvador i Centralamerika. Landet är
fattigt och har haft ett långt inbördeskrig. Efter kriget
finns det mycket vapen i landet, och många ungdomar
har förlorat sina föräldrar. Ett stort problem är
kriminella ungdomsgäng som håller till på gatorna.

Anna arbetar i en organisation som hjälper
ungdomar att komma ifrån kriminella gatugäng.

Nu sitter hon på en buss tillsammans med Hector.
Hector har tidigare varit medlem i ett gäng som heter
Barrio 18. Barrio 18 är fiender med ett annat gäng som
kallas MS.

Vi sitter på en buss i San Salvador, på väg till ett möte
med olika ungdomsorganisationer. Vi är ett omaka par
som många vänder sig om och tittar på. En lång blond
utländsk kvinna och en kille i 20-årsåldern med en
kortklippt frisyr som för den invigde visar att han tillhör
Barrio 18.

Bussen tar sig långsamt genom trafiken i centrum,
hela tiden med dörrarna öppna. Folk går på och av utan
att bry sig om eventuella hållplatser, för när bussen kör
så långsamt behöver den nästan aldrig stanna, det går
att kliva på ändå. När vi har kommit bort från det värsta
gyttret i centrum kan vi åka lite fortare och det svalkar
skönt genom de öppna rutorna.

”Jag kanske inte borde sitta vid fönstret”, säger
Hector, mitt sällskap. Men jag som fortfarande är rätt
ny här förstår inte varför, han ville ju sitta vid fönstret
när vi gick på. ”Mitt hår”, säger Hector och stryker sig
över sin snagg. ”Jag ser ut som en 18. I korsningen där
borta är dom MS.” Trots att Hector har lämnat gänglivet
sedan ett par år tillbaka ser han fortfarande ut som om
han tillhör sitt gamla gäng.

Men vi hinner inte byta platser förrän vi passerar en
busshållplats. Där står en kille med för stora jeans och
den jättestora t-shirten hängande utanpå. I pannan har

omaka par
två personer som är
tillsammans men är
mycket olika varandra
den invigde
den som vet hur det är

gyttret
trängseln och
oordningen

snagg
mycket kortklippt frisyr

en 18
en medlem av gänget
Barrio 18

korsningen
gatukorsningen (där två
gator möts)

han tatuert ”MS”. Han får syn på Hector, springer
ett litet tag bredvid bussen och hoppar sedan på. Fem
andra killar, mellan 12 och 17 år, följer med honom. De
ställer sig framme hos chauffören, skrattar och pratar
högt. Chauffören låtsas inte höra dem, stirrar bara
sammanbitet framåt och kör vidare.

Ledarkillen öppnar den lilla trälådan alla
busschaufförer har biljettpengarna i och tar en bunt
femcolonesedlar. Busschauffören säger ingenting. I
resten av bussen är det helt tyst, alla passagerarna är
spänt upptagna med att titta ut genom fönstret. Killarna
skrattar och tjoar. Det här är makt. En fattig 13-åring
stund i rampluset, något att berätta om för de andra.

”Är du modig idag, jävla bög, jävla 18?” ropar de till
Hector. Han säger ingenting.

han stirrar sammanbitet
han stirrar spänt och
biter ihop tänderna

femcolonesedlar
sedlar som är värda
5 colones (ungefär 5
kronor)

tjoar
ropar och visslar

i rampluset
(här) i centrum

bög
(slang) homosexuell man

”El maricón es mudo, bögen är stum”, säger ledaren. Hector säger fortfarande ingenting, tittar bara på dem, uttryckslost. Jag vet inte vilket håll jag ska titta åt, jag är svettig om händerna av rädsla. Men så hoppar killarna av igen och försvinner runt ett gathörn. Vi andas ut.

För två år sedan skulle inte Hector ha kunnat sitta tyst. Då trodde han fortfarande på eden han avlagt: ”Jag dör för mitt kvarter.” Det betyder bland annat att aldrig stillatigande ta emot förolämpningar eller dölja vilket gäng man tillhör. Även om man är en mot femton så tar man konsekvenserna av sitt löfte. Det är det livet Hector försöker lämna bakom sig.

I bussen släpper spänningen. Ingen blev rånad förutom chauffören, men det är mer att betrakta som en daglig tull för att passera området. Inget våld, ingen passagerare som slet upp sin pistol och började skjuta, ingenting allvarligt. Men busschauffören är arg.

”Råttor”, spottar han, ”de är råttor som borde skjutas allihop.” Flera av passagerarna nickar instämmande. ”Ja, det är enda lösningen, så här kan vi ju inte ha det. Vi är rädda varje dag, det är inte klokt, varför gör ingen något åt problemet, de är onda, de måste bort.”

”Nej”, säger Hector högt. ”De är inte onda, ingen föds ond, man blir ond av det hårda livet om ingen älskar en.”

Anna Ström (ur La vida loca)

FRÅGOR

1. Vart är den blonda kvinnan och Hector på väg?
2. Vad betyder det att det står ”kvinna” och inte ”tjej”?
Varför står det ”kille” och inte ”man”?
3. Hur ser Hector ut?
4. Varför vill Hector inte sitta vid fönstret?
5. Vad gör gängmedlemmarna från MS på bussen?
6. Varför svarar inte Hector killarna på bussen?
7. Vad skulle han ha gjort några år tidigare?
8. Vilka kallar busschauffören för råttor?
9. Varför kallar han dem för råttor?

eden han avlagt
det som han hade lovat

stillatigande
utan att säga något

slet upp
snabbt drog fram

SAMTALA

1. Vem anser du är huvudperson i texten?
2. Hur tror du Anna, Hector, busschauffören och MS-medlemmarna kände sig på bussen? Jämför.
3. Vem har ansvar för att de som chauffören kallar ”råttor” ska få leva ett bättre liv?
4. Vad tycker du att samhället borde göra?

ORD OCH UTTRYCK

1. Förklara vad uttrycken betyder.
 - a) ett omaka par
 - b) bry sig om
 - c) för stora jeans
 - d) andas ut
 - e) lämna bakom sig
2. Skriv en mening med varje uttryck.

VAD TÄNKER DU?

Här är ett citat av en känd svensk författare, Hjalmar Söderberg (1869–1941):

Man vill bli älskad, i brist därpå beundrad, i brist därpå fruktad, i brist därpå avskydd och föraktad. Man vill ingiva människorna något slags känsla. Själens ryser för tomrummet och vill ha kontakt till varje pris.

Ur *Doktor Glas*

1. Tycker du att citatet passar ihop med texten *På farlig väg*? Motivera.
2. Skriv ner vad du tänker när du läser citatet av Hjalmar Söderberg.

därpå
(här) på det

ingiva
skapa hos

ryser för
(här) skräms av

tomrummet
(här) att inte betyda något för någon annan, att vara ”som luft”

Adjektiv och adverb

Titta på den här meningen:

Hector lever farligt.

Det markerade ordet är adverb. Ett adverb används för att tala om hur någon *gör* något eller hur något *händer*.

Du kan bilda adverb genom att lägga **-t** till *adjektiv*:

en **långsam** buss (*adjektiv*)

Bussen kör **långsamt**. (*adverb*)

Adverb har bara en form. De kan inte böjas:

Alla bussarna körde **långsamt**. (*adverb*)

Adjektiv böjs:

Det kom flera **långsamma** bussar. (*adjektiv*)

Tänk på att adjektiv slutar på **-t** när de hör ihop med *ett-ord*. De ser alltså likadana ut som adverb:

ett **långsamt** tåg

Hectors liv är **farligt**.

Om du vill veta om ett ord är adjektiv eller adverb kan du tänka på om ordet beskriver hur något *är* (eller *var*), eller hur något *händer* (eller *hände*). En "långsam buss" *är* långsam. Om bussen "kör långsamt" *är* det något som *händer*.

1. Är de **markerade** orden adjektiv eller adverb?
 - a) Anna är **trött**.
 - b) Bussbiljetterna är inte **dyra**.
 - c) Bussen kör **fort**.
 - d) Bebisen skriker **högt** i bussen.
 - e) Huset man ser genom fönstret är **högt**.
 - f) Busschauffören tittar **nervöst** på gänget som kliver på.
 - g) En **modig** flicka vill säga något till gänget.
 - h) Allting händer **snabbt**.
 - i) Passagerarna pratar **upprört** med varandra.
 - j) Hector skrattar **nervöst** när han berättar om händelsen.
2. Leta upp minst sex adverb i texten *På farlig väg*.
3. Skriv fem egna meningar med adverb i.

Öva mera på s 113 i *Övningsboken*.

Originaltitel: El día que estú llegando (text av Silvio Rodríguez)
Copyright © Warner/Chappell Music Scandinavia AB
Tryckt med tillstånd av Notfabriken Music Publishing AB.

Sång till friheten

Här är en sång från Centralamerika som har fått svensk text av Björn Afzelius.

Du är det finaste jag vet.
5 Du är det dyraste i världen.
Du är som stjärnorna, som vindarna, som vågorna,
som fåglarna, som blommorna på marken.

Du är min ledstjärna och vän.
Du är min tro, mitt hopp, min kärlek.
10 Du är mitt blod och mina lungor, mina ögon,
mina skuldror, mina händer och mitt hjärta.

Friheten är ditt vackra namn.
Vänskapen är din stolta moder,
rättvisan är din broder, freden är din syster,
15 kampen är din fader, framtiden ditt ansvar.

Du är det finaste jag vet.
Du är det dyraste i världen.
Du är som stjärnorna, som vindarna, som vågorna,
som fåglarna, som blommorna på marken.
Björn Afzelius (text) och Silvio Rodríguez (musik)

1. Att vara fri, vad betyder det? Här är några röster:

När jag gör som jag vill är jag fri.
Frihet är att kunna vara utomhus en varm sommarkväll i shorts och t-shirt.
Den som lever i bra relationer med andra är fri.
Frihet är att kunna gå omkring i stan utan att ha bråttom.
Den som inte lever i krig är fri.
Frihet är att ... Vad tycker du? Fortsätt meningen.
2. Försök att välja den av era meningar i gruppen som bäst uttrycker vad frihet är. Skriv den sedan på tavlan eller på overhead, så att alla kan läsa den.

min ledstjärna
det som visar vägen för mig

skuldror
axlar

På farlig is

Fatima går på högstadiet. Hon har börjat umgås lite med en klasskamrat som heter Sofia. Sofia föreslår att Fatima ska följa med och åka skridskor på en sjö i närheten. Fatima vågar inte fråga sina föräldrar om hon får följa med Sofia, för hon tror inte att de skulle tillåta det. Till föräldrarna säger hon i stället att hon ska läsa läxor med Sofia.

När berättelsen börjar har flickorna precis tagit på sig skridskorna.

FATIMA

Vad pinsamt det var att gå i sjuan och åka som en fyraåring!

Det var svårare än hon trodde, det såg så lätt ut när andra forsade fram med stora, snygga skär. Hon kunde inte ens hålla vristerna raka, hur hon än bar sig åt vek de sig – och det kanske var tur eftersom det var lättare att hålla balansen på det sättet. Hon ramlade ändå hela

forsade fram
åkte mycket fort (som vatten i en fors)

skär
ett steg som man tar med skridskor på is

vristerna
fotlederna

bar sig åt
gjorde

vek sig
(här) stod inte rakt upp utan lade sig åt sidorna

tiden. Sofia sa till henne att luta sig än hit, än dit, men rörelserna blev för stora, hon for i väg med en hastighet hon inte kunde behärska och dråsade omkull.

Det gjorde ont, hon tyckte snart att hon hade bular överallt och började tro att hon aldrig skulle kunna lära sig. De hade säkert hållit på en halvtimme och det gick inte ett dugg bättre än i början.

Hon reste sig efter ännu en vurpa – då hon slagit i svanskotan – och koncentrerade sig på att stå stilla med raka ben. Det lyckades, hon stod upprätt i några sekunder och tyckte plötsligt att hon hade kontroll över kroppen. Sofia ropade goda råd, men Fatima hörde inte på, tog bara ett långsamt skär med vänstra foten, sedan ett med den högra och så ett med den vänstra igen.

Plötsligt var hon inne i en rytm, gled rakt och fast framåt med hyfsad fart.

Sofia kom pilande bredvid henne, kretsade runt henne och ropade uppmuntrande, men Fatima lyssnade fortfarande inte, var rädd att ramla igen om hon inte hade all uppmärksamhet riktad mot benen.

De hade kommit ut en bit på sjön, närmade sig en udde med snöklädda tallar.

Ljusen från förorten lyste upp himlen, ljuden från bilarna hördes hela tiden, men inga människor syntes till. Sofia och Fatima hade en känsla av att vara ensamma med vintern och naturen.

Därför blev de överraskade när en puck kom utglidande bakom udden.

De fortsatte framåt, tittade in i nästa vik och fick syn på Robban, som kom sättande i full fräs med hockeyklubba och hockeyhjälm på svarta hockeyrör.

Fatima reagerade så snabbt att det nästan var en reflex. Hon hade ljugit för pappa och gjort det hon inte fick, men det här blev för mycket. Att det inte skulle vara några killar med hade hon lovat och det skulle hon hålla, hon måste bort, bara bort därifrån det fortaste hon kunde.

Hon begrep inte hur det gick till, men hon lyckades ändra riktning och satte av mot andra änden av viken.

än hit, än dit
åt olika håll hela tiden

dråsade
ramlade

bula

inte ett dugg
inte alls

en vurpa
ett fall (när man åker omkull med en cykel eller på skridskor)

svanskotan
den nedersta hårda delen av ryggen

stå upprätt
stå rakt upp

hyfsad
(vardagligt) ganska bra

kom pilande
kom fort som en pil

kretsade runt
åkte runt omkring

kom utglidande
(här) kom åkande sakta på isen

kom sättande
kom mycket snabbt

i full fräs
(vardagligt) i full fart

hockeyklubba

hockeyrör

reflex
rörelse som görs så snabbt att man inte hinner tänka

satte av mot
skyndade sig i riktning mot

SOFIA

”Nej”, skrek Sofia.

Hon visste att ån mynnade någonstans åt det hållet. Det var strömmar under isen långt ut och man kunde
5 aldrig lita på att den blev tillräckligt tjock. Hon måste stoppa Fatima, började följa efter henne men höll sig en bit bakom för att inte bägge två skulle hamna i vattnet samtidigt.

”Inte ditåt! Isen är för tunn där.”

10 Kunde inte Fatima ramla, nyss hade hon ju drattat omkull var tionde meter, varför gjorde hon inte det nu?

FATIMA

Fatima uppfattade att Sofia skrek, men kunde inte urskilja orden.

15 Hon hade hittat en balans i rörelsen, pendlade med armen som hon sett OS-åkarna göra, kände hur det bar och hur glädjen steg från tårna och uppåt.

Sofia hade haft rätt. Det var mer än jättekul att åka skridskor.

20 Fatima märkte med ens att isen var genomskinlig och att hon for fram över ett svart mörker. Sofia skrek bakom henne igen, hon var närmare än förut och nu hörde Fatima:

”Stanna! Stanna!”

25 Eftersom hon inte hade en aning om hur man bromsade kastade hon sig ner på isen.

Hon trodde inte att det var sant när hon kände att den sviktade, tittade på som om hon stod utanför och iakttog någon annan när hon upptäckte sprickan under sig och
30 såg hur den spred sig åt alla håll för att sedan brista.

I nästa ögonblick låg hon i vattnet och det var isande värkande kallt, kylan trängde in överallt och det var som om hon först då förstod att det här hände henne själv och ingen annan just precis nu och att hon kanske skulle dö.

35 Hon försökte ta tag i vakens kant, men den gav vika. Hon kände hur hon började sjunka ner i det svarta djupet och grep efter kanten på nytt, men den gav vika igen.

”Hjälp!” skrek hon. ”Hjälp! Jag kan inte simma!”

mynnade
rann ut (i sjön)

strömmar
ställen där vatten rör sig eller åker runt (*Där blir isen tunn.*)

drattat omkull
(*vardagligt*) ramlat

urskilja
lyckas uppfatta

pendlade med armen
rörde armen fram och tillbaka

det bar
(*här*) det gick bra

med ens
plötsligt, genast

sviktade
(*här*) började gå sönder

iakttog
tittade på

brista
gå sönder

gav vika
höll inte längre, gick sönder

grep efter
försökte ta tag i

SOFIA

Sofia skrek också när hon såg Fatima falla genom isen tio meter framför henne, skrek och skrek rakt ut, men insåg sedan att hon redan hade slösat bort viktiga sekunder
5 och lade sig försiktigt ner.

Från någonstans bakom henne kom Robban störtande. Han slängde sig ner på mage med hockeyklubban framför sig och fortsatte glida av farten, förbi Sofia och nästan ända till vaken.

10 ”Ta tag i klubban!” skrek han till Fatima. ”Ta tag i klubban!”

Sofia hörde bara frustande, huttrande ljud från Fatima. Hon ålade fram till Robban och kopplade ett grepp om hans ben.

15 ”Dra!” skrek Robban. ”Dra!”

De halkade långsamt bakåt, decimeter för decimeter. Isen brast gång på gång under Fatima.

Det var tungt för Sofia, trots att Robban var stark och stod för det mesta av kraften. Hon blev fort kall och trött
20 i armarna, men fortsatte utan uppehåll med tankarna virvlande i skallen. Varför i helvete höll inte isen, hon hade ju åkt på den för en halv minut sen, då hade den hållit fast hon stod upp, hon fick inte dö, fick inte dö.

”Nu!” skrek Robban. ”Nu drar vi utav helvete!”

25 Sofia tog i allt vad hon orkade och svor över att hon var så ynkligt klen. De gled en halvmeter bakåt på en gång. Hon förstod att de hade fått upp Fatima ur vaken. De fortsatte att backa. Det gick lättare och fortare nu, men det dröjde innan de vågade resa sig.

30 När de var säkra på att isen var tillräckligt tjock ställde sig först Robban och sedan hon själv på knä. Fatima låg kvar med frånvarande blick.

Sjalen var borta.

35 Så det är sånt här långt svart hår hon har. Vad vackert det är fast det är genomblött, tänkte Sofia idiotiskt.

Robban tog fram sin mobil ur byxfickan och stack den i hennes hand.

”Ring efter ambulans”, sa han.

slösat bort
förlorat

kom störtande
kom mycket snabbt

ända till vaken
hela vägen fram till hålet i isen

frustande ljud
(*här*) ljud som beror på att Fatima kämpar hårt

huttrande ljud
ljud som man gör när man fryser mycket

ålade
kröp på magen

kopplade ett grepp om
tog ett fast tag i

virvlande
snurrande, som gick runt

utav helvete
(*svordom*) så mycket det någonsin är möjligt

ynkligt klen
väldigt svag

Medan hon såg Robban böja sig ner, lyfta upp Fatima och åka mot stranden med henne i famnen slog Sofia mekaniskt 112. Hon blev snabbt kopplad dit hon skulle, hörde som i dimma sin egen röst berätta vad som hade hänt och var de var.

”Dom kommer direkt”, ropade hon.

De pulsade med skridskorna genom skogen, upp till vägen.

Fatimas blick hade vaknat till. Hon hackade tänder och skakade i hela kroppen.

”Hur är det?” frågade Sofia.

”K-kallt.”

”Ambulansen kommer snart”, sa Sofia och undrade om det var sig själv eller Fatima hon försökte övertyga.

I nästa nu hörde hon sirenen. Snart kom ambulansen i livsfarlig fart längs vägen. Den tvärbromsade, två killar hoppade ut, öppnade bakluckan och tog fram en bår.

Robban stod fortfarande med Fatima i famnen. Han lade henne på båren.

Som i dimma hörde Sofia honom svara kort på killarnas frågor medan de bar in Fatima i ambulansen och stängde om henne.

Som i dimma såg hon föraren hoppa upp i framsätet.

Som i dimma såg hon ambulansen köra i väg med

blinkande blåljus och tjutande sirener.

Mats Berggren

SAMMANFATTA TEXTEN

Gör en sammanfattning av berättelsen *På farlig is*.

- Läs texten flera gånger. Skriv ner ord och meningar som är viktiga för innehållet.
- Tänk igenom vad som är viktigast att ta med.
- Berätta med egna meningar vad som hände i texten. Skriv inte fler än tio meningar. Tänk på att börja och sluta så att en person som inte har läst hela texten förstår din sammanfattning.
- Läs upp för varandra två och två vad ni har skrivit. Jämför om ni båda har tagit med samma saker i er sammanfattning.

pulsade
gick i djup snö

Hon hackade tänder
Tänderna slog emot varandra för att hon frös mycket.

sirenen
tjutet från ambulansen

BOKTIPS

Det finns inga skridskor i öknen av Mats Berggren

SAMTALA

- Fatima trodde att hon inte fick åka skridskor. Varför åkte hon i alla fall?
- Vems fel var det att hon ramlade i vaken?
- Vad tycker du att hennes föräldrar ska säga till henne på sjukhuset?

SKRIV DIALOGER

- Skriv två egna dialoger. Välj bland följande situationer.
 - Sofia och Robban pratar med varandra när ambulansen med Fatima har åkt i väg.
 - En sjuksköterska ringer från sjukhuset hem till Fatimas pappa och berättar vad som har hänt.
 - Mamman besöker Fatima på sjukhuset.
 - Fatimas pappa träffar Robban.
 - Sofia och Fatima pratar med varandra på sjukhuset.
- Visa dialogerna för läraren för att få veta om någonting behöver förbättras.
- Lär er dialogerna utantill. Spela upp dem i klassrummet.

VAD TYCKER DU?

Diskutera följande påståenden med varandra.

- Barn måste ljuga för sina föräldrar ibland.
- Föräldrar måste känna sina barns kamrater.
- Många barn och ungdomar har för stor frihet i dag.
- Om föräldrarna är för stränga får barnen lust att bryta mot reglerna.

SAMTALA

- Vilka problem tror du att barn i Sverige möter?
- Vilka fördelar finns det med att leva och växa upp i två kulturer?
- Vilka nackdelar finns det med att växa upp i två kulturer?
- Vad tror du är viktigast för att barn ska ha det bra?

Att barnen ska bli självständiga är ett mål för många föräldrar. Det innebär att barnen ska lära sig att ta ansvar och själva bestämma hur de vill leva som vuxna. Man brukar säga att föräldrarna vill att barnen ska "stå på egna ben".

hoppa av gymnasiet
sluta innan man har
studerat färdigt på
gymnasiet

På stationen

Du får höra fem meddelanden i högtalaren på en tågstation. Lyssna noga på informationen. Läs frågorna och välj rätt svar.

- A. En flicka är försvunnen. Vad får du veta?
1. Flickan är ljushårig.
 2. Flickan har en röd tröja på sig.
 3. Föräldrarna ska skynda sig till informationsdisken.
- B. Vad betyder meddelandet?
1. Prata inte med okända män.
 2. Glöm inte att skriva namn och adress på ert bagage.
 3. Akta er för personer som kan stjäla väskor och pengar.
- C. Vad får du veta om restaurang Solen?
1. Restaurangen bjuder på bullar.
 2. I dag är det specialpris på kaffe och bulle.
 3. Restaurangen bjuder alla på gratis kaffe i dag.
- D. Vad får du veta om tågföreningen?
1. Tåget från Östersund är 25 minuter försenat.
 2. Tåget till Östersund är 30 minuter försenat.
 3. Tåget till Östersund är 25 minuter försenat.

Att skriva en berättelse

När du skriver uppsats i skolan får du ofta i uppgift att berätta om något som du har varit med om. Tänk dig att en person, som inte vet något om dig och det du berättar om, ska läsa det du skrivit. Innan du börjar är det bra att tänka på följande punkter:

- Vilka är personerna?
- Var utspelar sig berättelsen?
- Vad är det som händer?
- Ska du berätta i nutid (presens) eller i dåtid (preteritum)?

Textens delar

I nästan alla berättelser finns en inledning, en huvuddel och en avslutning.

- I *inledningen* ska du beskriva situationen för läsaren. Du behöver kanske berätta var berättelsen utspelar sig, till exempel i vilket land eller på vilken plats. Ibland är det viktigt att berätta när något hände eller händer, till exempel "för tre år sedan" eller "2004".

När du skriver om en person ska du tala om vem det är och kanske berätta något om personen.

Försök göra läsaren nyfiken och intresserad av vad du ska berätta:

Jag kommer aldrig att glömma den dagen när ...

En gång var jag med om en fantastisk händelse ...

När jag hade köpt min första bil ...

- I *huvuddelen* kommer din berättelse. Planera hur du ska berätta din historia innan du börjar. Då undviker du ett vanligt fel: att skriva ungefär samma sak flera gånger.

Var försiktig när du skriver "han", "hon" eller "de". Läsaren måste vara säker på vem du menar. Därför ska personen du menar finnas med i texten precis före:

Min bror mötte mig på flygplatsen. Han var klädd i kostym och hade en blombukett i handen.

• I *avslutningen* skriver du några rader som förbereder läsaren på att texten nu ska sluta. Man kan avsluta med en allmän tanke:

Jag tror att alla människor behöver en riktig semester ibland.

Avslutningen kan också uttrycka en värdering:

Trots alla problem i början blev det en underbar semester.

Det var den bästa semester jag någonsin haft.

Ibland kan man sluta med en fråga:

Jag kanske gjorde fel som ljög för honom. Vad tycker du?

Skriv inte "Slut" eller "Tack" under din uppsats.

1. Skriv en berättelse. Du kan fantisera fritt eller berätta om något som hänt i verkligheten. Tänk på att planera hur du ska skriva din berättelse innan du börjar. Hitta själv på en lämplig rubrik eller välj en av nedanstående:

Min bästa semester

Min sämsta semester

Den bästa dagen i mitt liv

Min resa till Sverige

Ett barndomsminne

Ett möte jag aldrig glömmer

2. Läs igenom din text när du har skrivit färdigt.

Fundera på följande frågor:

- a) Är det lätt att förstå vad som händer? Är det något som behöver förklaras bättre?
- b) Hur börjar din berättelse? Hur slutar den?
- c) Säger du nästan samma sak flera gånger i texten? Ta bort sådana upprepningar.
- d) Vad ska du tänka extra mycket på nästa gång du skriver en berättelse?

Det är bra om du har möjlighet att skriva på dator. Då är det lättare att lägga till och ta bort ord och meningar eller göra ändringar.

en värdering
en åsikt om hur något
är, t ex bra eller dåligt

Utvärdering och framåtblick

Du har nu kommit till slutet av sista kapitlet och tagit många långa steg framåt i din språkutveckling. Det är dags för dig att se tillbaka och utvärdera ditt arbete.

I den här boken har du arbetat med:

- berättelser
- faktatexter
- samtal och diskussioner
- ordövningar
- dialoger
- hörförståelse
- dikter
- sånger
- grammatik
- Skrivkurs
- Ett nytt språk

1. Vad har varit roligast? Vad har du lärt dig mest av? Titta på listan ovan, fundera och skriv i din skrivbok. Jämför i klassen.

2. Att ha ett mål är viktigt när man lär sig ett språk. Då blir motivationen stark. När man siktar på ett yrke, en utbildning eller en annan situation där man vet att man behöver klara sig på svenska, blir det också lättare att se vad man behöver kunna.

Finns det situationer i vardagen där du behöver klara svenskan bättre? Vad skulle du då behöva kunna?

Om du vill börja arbeta måste du snabbt bli duktig på att prata och förstå. Kanske krävs det ett speciellt ordförråd? Den som arbetar i en livsmedelsbutik behöver butiksord, en sjuksköterska behöver vårdsvenska.

Den som ska studera vidare behöver satsa lite extra på att lära sig grammatik och att uttrycka sig skriftligt.

- a) Vad har du för mål för dina svenskstudier?
- b) Vad ska du satsa på att lära dig för att nå ditt mål?

Lycka till med din fortsatta språkutveckling, i vardagen, i studier eller i arbetslivet!

Eva Hansson Ström Jenny Uddling

Boktips

Flera av texterna i *Mitt i mål* är tagna ur böcker som du kanske vill läsa i sin helhet. För att du ska veta om de passar just dig berättar vi här lite mera om varje bok.

Sent ute handlar om Baran, en ung kurdisk kille som bor i en Stockholmsförort. Hans liv är stökigt och han har problem både hemma och i skolan. I boken får vi lära känna Baran, hans familj och deras bakgrund samtidigt som vi får följa Baran genom dramatiska händelser.

Språket innehåller en del moderna slangord.

Författare: Mats Berggren och Bawer Coskun. Förlag: Rabén & Sjögren. Utgivningsår: 2001

Gröngölingen är på väg är en diktbok för både barn och vuxna. Dikterna är korta och författaren skriver med konkreta ord. Dikterna blir därför lätta att läsa, även om de kan handla om stora livsfrågor.

Författare: Barbro Lindgren. Förlag: Rabén & Sjögren. Utgivningsår: 1980

Bortom mammas gata handlar om Alexandra Pascalidou liv. I första delen av boken berättar hon hur det var att komma från Grekland och att växa upp som invandrartjej i Sverige. Vi får följa henne från barndomen tills hon är vuxen och har blivit ett känt ansikte i tidningar, radio och TV.

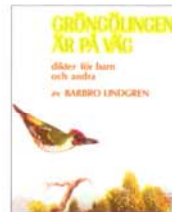
Andra delen av boken handlar främst om en rättegång mot ett gäng nynazister. Denna del kan kännas något för lång och man kan därför hoppa över andra delen av boken.

Författare: Alexandra Pascalidou. Förlag: Atlas. Utgivningsår: 2001

Drömhuset handlar om Camilla som plötsligt hittar en stor summa pengar hemma i sin lägenhet. Någon vet att pengarna finns där och Camilla och hennes barn hamnar i fara.

Det här är en spännande bok med högt tempo.

Författare: Jenny Berthelius. Förlag: Skriftställarnas Förlag. Utgivningsår: 1992

Varför växer gräset? är en samling med mycket korta berättelser eller roliga historier om viktiga frågor i livet.

Författare: Klas Hallberg och Magnus Kull. Förlag: Brain Books. Utgivningsår: 1997

Benny, boxaren berättar om en pojke i en förort till Malmö. Boken handlar om hur svårt och orättvist livet kan vara, men visar också på vilka möjligheter det finns om man vill kämpa för en förändring.

Språket innehåller en del äldre slangord.

Författare: Max Lundgren. Förlag: Skriftställarnas Förlag. Utgivningsår: 1985

Moa är en faktabok på lätt svenska om Moa Martinsons liv. Det finns också många fotografier i boken.

Författare: Britt Dahlström. Förlag: Berghs. Utgivningsår: 1987

Följande böcker av Moa Martinson finns på lätt svenska: *Kvinnor och äppelträd*.

Förlag: LL-förlaget. Utgivningsår 2001

Mor gifter sig (fyra böcker).

Förlag: Askild & Kärnkull. Utgivningsår: 1979

Ditt stjärntecken är en bok om astrologi skriven på lätt svenska.

Författare: Simonette Schwartz. Förlag: LL-förlaget. Utgivningsår: 1998

Jag älskar dig är en diktbok där man har samlat svenska dikter och sånger om kärlek. Det finns både klassiska och moderna texter. Till boken hör en cd-skiva.

Förlag: LL-förlaget. Utgivningsår: 2000

Det finns inga skridskor i öknen är en berättelse om två tonårsflickor, Fatima och Sofia. Båda flickorna har problem med sina familjer: Fatimas pappa förbjuder henne mycket som hon vill göra. Sofia bor med sin mamma och känner sig ensam.

Författare: Mats Berggren. Förlag: Rabén & Sjögren. Utgivningsår: 2002

Källförteckning till bilderna

Siffrorna anger sida och bildens placering på sidan.

KARTOR OCH DIAGRAM:

Söderlind, Stig

SYMBOLER:

Magnusson, Jens

TECKNINGAR:

Ehrling, Martin 8, 113, 125, 135:1, 180
Leven, Eva 34, 38, 46, 70, 81, 84-91, 100, 124, 133, 135:2, 181
Widé, Annika 138-139

FOTON:

Arbetsarrörelsens Arkiv och Bibliotek, Stockholm 129
Bildbyrå i Hässleholm, Hässleholm 147, 163:2, 163:5-7, 165
Bildhuset AB, Stockholm
Oppenheim, Felix 107:1
Gustavsson, Staffan 12
Johner Bildbyrå AB, Stockholm
Bjurling, Hans 22
NordicPhotos, Stockholm
Gunnarsson, Berndt-Joel/IMS 32
Lundström, Gumilla/Mira 27, 30
Säfsström, Lars G./Mira 60

Pressens Bild AB, Stockholm

Bergström, Magnus 18:3, 97, 105
Büttner, Jens/DPA-Zentralbild 39
Ericson, Bertil 51, 62:2-3
Hirschberger, Ralf 148:1
Holland, Steve 148:2
Håkansson, Benny 18:2
Lorentzen, Denny 156
Maslennikov, André 52, 57
Melander, Karl 106
Nilsson, Thomas 163:3
Nyberg, Lars 107:2
Probst, Michael/AP 163:1
Stadener, Sam 75, 76
Torkelsson, Ola 19:2
Wikström, Jeppe 123, 133
Scapix Sverige AB, Stockholm 144
Bosschart, Barnabas/Corbis 171
Degnan, Dennis/Corbis 18:1
Earthy, Mark 46

Eneroth, Joakim 20

Eriksson, Per 7, 19:1

Karlin, Mikael 148:3

Müller, Sofia 41

Ribeiro, Luiz C. 148:4

Sandberg, Fredrik 163:4

Sessini, Jerome/In Visu/Corbis Sygma 169, 175

Svalströd 62:1

Westmorland, Stuart/Corbis 98

OMSLAG:

Magnus Bergström

Lukas Deurloo/ETC Bild

Ur bok: *Ensamma mamman och andra berättelser* av

Cecilia Torudd/Ordfront Galago 13, 186

Ur bok: *Namnet är Tajlet - men kalla mig Gud* av

Maja Lindén/Optimal 158

Elev-cd

Kapitel 1

- 1 Två utvecklingssamtal, A (s 14)
- 2 Två utvecklingssamtal, B (s 15)
- 3 På dansbanan (s 20)
- 4 På klubb, A (s 21)
- 5 På klubb, B (s 21)
- 6 Jörgen vill lära sig dansa (hörövning), A (s 23)
- 7 Jörgen vill lära sig dansa (hörövning), B (s 23)

Kapitel 2

- 8 Kärleken förde oss samman (s 28)
- Text och musik: Ulf Lundell. © 1989 EMI
- 9 Nej men, vad kull! (s 38)
 - 10 Grattis, grattis! (hörövning), A (s 38)
 - 11 Grattis, grattis! (hörövning), B (s 38)
 - 12 Grattis, grattis! (hörövning), C (s 38)
 - 13 Grattis, grattis! (hörövning), D (s 38)
 - 14 Nu föds ett barn (s 39)
 - 15 En tråkig nyhet (s 44)

Kapitel 3

- 16 Var är pengarna? (hörövning) (s 59)
- 17 En ovanlig lek, del 2 (hörövning) (s 64)
- 18 Logik (s 65)
- 19 Vid biljettkassan (s 67)
- 20 I kassan (s 68)
- 21 Stoppad av polisen (s 68)
- 22 I cykellaffären (s 69)

Kapitel 4

- 23 En tjejmiddag (hörövning), A (s 79)
- 24 En tjejmiddag (hörövning), B (s 79)
- 25 En tjejmiddag (hörövning), C (s 79)
- 26 Sommaren är kort (s 89)

Text och musik: Tomas Ledin.

© 1982 Warner Music Sweden AB

27 På rasten (s 92)

28 På stan (s 92)

29 En middag för två (s 93)

Kapitel 5

- 30 Ylva behöver hjälp (hörövning), A (s 101)
- 31 Ylva behöver hjälp (hörövning), B (s 101)
- 32 Ylva behöver hjälp (hörövning), C (s 101)
- 33 Ylva behöver hjälp (hörövning), D (s 101)
- 34 Ylva behöver hjälp (hörövning), E (s 101)
- 35 Läste du? (s 116)

Kapitel 6

36 Sol, vind och vatten (s 133)

Text: Kenneth Gärdestad, musik: Ted Gärdestad.

© 1973 Universal Music AB

37 Veckans horoskop (hörövning) (s 140)

38 Vilket tecken är du född i? (s 141)

39 Från en stygg flicka (s 144)

Kapitel 7

40 På jobbet (s 151)

41 På fest (s 151)

42 Vilken sport är det? (hörövning), A (s 166)

43 Vilken sport är det? (hörövning), B (s 166)

44 Vilken sport är det? (hörövning), C (s 166)

45 Vilken sport är det? (hörövning), D (s 166)

Kapitel 8

46 Sång till friheten (s 179)

Text och musik: Silvio Rodriguez, svensk text:

Björn Afzelius. © 1981 Rebelle Records

47 På stationen (hörövning), A (s 186)

48 På stationen (hörövning), B (s 186)

49 På stationen (hörövning), C (s 186)

50 På stationen (hörövning), D (s 186)

Mitt i mål

TEXTBOK

Dialoger, hörövningar, sånger och dikter

DCM Digital
Communication
Media

Natur och Kultur
LÄROBOKSFÖRLAGET

Total speltid 48 min.
All rights reserved.
Säljs endast tillsammans med
Mitt i mål Textbok
(ISBN 91-27-50599-5).

Kopiering förbjuden.

Spår:
1-7 Kapitel 1
8-15 Kapitel 2
16-22 Kapitel 3
23-29 Kapitel 4

Spår:
30-35 Kapitel 5
36-39 Kapitel 6
40-45 Kapitel 7
46-50 Kapitel 8

© 2004 Eva Hansson Ström, Jenny Uddling och Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm. Produktion: Frekvens & Co AB

Mitt i mål

TEXTBOK

Mitt i mål är ett läromedel i svenska som andraspråk för ungdomar och vuxna. Det består av *Textbok* och *Övningsbok*. *Övningsboken* följer upp texter och teman i *Textboken* med möjlighet att träna mera på ordkunskap, grammatik, läsning och skrivning.

Mitt i mål är i första hand tänkt för den avslutande delen av sfi (kurs D) och motsvarande nivå inom andra skolförmer. Men eftersom både *Textboken* och *Övningsboken* innehåller material av olika svårighetsgrad passar *Mitt i mål* också på kurser över sfi-nivån.

Textbok med cd

Lärar-cd (Textbokens berättelser och faktatexter)

Övningsbok

Lärarhandledning (med kopieringsunderlag)

MITT I MÅL. TEXTBOK (INKL. CD)

Ord. pris 479,00 Stud. pris 375,00

6,00% moms

Språk svenska

Svenska som andrasp 9789127505995

NATUR & KULTUR

Harriet Risérus

Mitt i mål

ÖVNINGSBOK

Natur och Kultur

Harriet Risérus

Mitt i mål

ÖVNINGSBOK

Natur och Kultur

BOKFÖRLAGET NATUR OCH KULTUR

Kundtjänst/order: Förlagsdistribution, Box 706, 176 27 Järfälla

Tfn 08-453 8500, Fax 08-453 8520

Redaktion: Box 27 323, 102 54 Stockholm

Tfn 08-453 8600, Fax 08-453 8790

E-post: info@nok.se

Nätplats: www.nok.se

Projektleddare och textredaktör Ingrid Lane

Bildredaktör Eva Beskow

Grafisk form Irène Thisner och Åsa Wärn/avril

Omslag Irène Thisner och Åsa Wärn/avril

(foton: Magnus Bergström och Lukas Deurloo/ETC Bild)

Sättning Ytterlids, Falkenberg

Produktion Anders Hultgren

Teckningar speciellt för denna bok Eva Leven

Kopieringsförbud! Detta verk är skyddat av lagen om upphovsrätt.

Vid tillämpning av skolkopieringsavtalet (även kallat BONUS-avtalet)

är detta verk att se som ett *engångsmaterial*. Engångsmaterial får enligt

avtalet över huvud taget inte kopieras för undervisningsändamål.

Kopiering för undervisningsändamål av denna bok är således helt förbjuden.

Utan tillåtelse av förlaget kommer kopiering utöver avtalet att innebära

otillåtet mångfaldigande. Ett sådant intrång medför straffansvar och

kommer att ge upphov till skadeståndsskyldighet enligt 53 och 54 §§ lag

(1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

© 2004 Harriet Risérus och Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm

Daleke, Malmö 2006

Första upplagans andra tryckning

ISBN 13: 978-91-27-50600-8

ISBN 10: 91-27-50600-2

Till dig som ska arbeta med övningsboken

I den här boken finns övningar på ord, grammatik, läsförståelse och skrivning. Du kan öva ensam eller tillsammans med andra. Du kontrollerar själv dina svar i facit (s 119–128).

Övningsboken hör ihop med textboken *Mitt i mål* och varje kapitel har samma tema som motsvarande kapitel i textboken. I början av varje kapitel i textboken kan du se vilka övningar som direkt anknyter till textbokens texter. Det flesta av övningarna hänger bara löst ihop med textboken så de fungerar bra också om du inte har tillgång till den.

Övningarna har olika svårighetsgrad och särskilt svåra övningar är utmärkta med symbol. Om du vill, kan du hoppa över en övning som du tror är för svår för dig, men det är nyttigt att då och då pröva på något mer avancerat – du har ju facit att kontrollera i.

De flesta av övningarna gäller ord. Passa på att också bygga upp ditt ordförråd genom att slå upp och lära dig svåra ord som förekommer i övningstexterna, t ex i *Läs och förstå*.

Ordövningarna är av olika typer. Det finns även övningar i ordbildning. I svårare ordövningar gäller det att både kunna ordets betydelse och att kunna böja det rätt.

Det finns två slags grammatikövningar. Du kan öva vidare på grammatik som presenteras i textboken, och du får möta ny grammatik som bara finns här i övningsboken. Vid rubrikerna står hänvisningar till *Målgrammatiken*.

För att öva läsförståelse får du i varje kapitel en ganska svår text som ofta handlar om svenskt samhällsliv eller historia. Från de här texterna kan det passa att gå vidare och ta reda på mera.

Några av skrivövningarna hör ihop med textbokens skrivkurs, men det finns också en del andra typer av skrivuppgifter. Du hinner kanske inte göra alla skrivövningar. Välj det som verkar nyttigast och roligast.

Om du arbetar ensam med boken är det särskilt viktigt att du kontrollerar dina svar innan du går vidare till nästa övning. Men gör hela övningen innan du tittar i facit. I en del övningar kan flera svar passa. Då får du ibland exempel på bra svar.

Hoppas att du får glädje och nytta av övningsboken.

Arbeta två och två.

Arbeta i en liten grupp, 3–5 personer.

Skriv i en skrivbok eller på papper.

Avancerad övning.

Harriet Risérus

Innehåll

1

Vad passar in? 5
Vilket ord ska bort? 6
Sju svåra verb (*kortverb*) 6
Uppkallad – kalla upp 7
Läs och förstå 8
Korsord 11
Land, nationalitet och språk 12
Ordföljd i huvudsatser (*som inleds med tid eller plats*) 13
Stor bokstav 14
Förkortningar 15
Skiljetecken 15

2

Släktingar 17
Släkträd 18
Vilket ord ska bort? 19
Korsord 20
Läs och förstå 21
Nutidstempus 23
Le och skratta 23
Prepositioner vid känslor 25
När man tycker om någon 26
Sju svåra verb (*starka verb: y-ö-u*) 27
Vad passar in? 28
Slå upp ord 29
Dätidstempus 29
Rubrik och nytt stycke 30

3

Vad passar in? 31
Prepositioner 32
Läs och förstå 33
Korsord 36
Ordpar 37
Sju svåra verb (*starka verb: u-ö-u*) 38
Vad passar in? 39
Skulle 40
Vilket ord ska bort? 42
Vad fattas? 43
Meddelanden 44

4

Vad passar in? 45
Vart tar maten vägen? 46
Äta och dricka 47
Läs och förstå 48
Para ihop 50
Imperativ 51
Korsord 53
Hand och fingrar 54
Sju svåra verb (*starka verb: i-a-u*) 55
Ordföljd i frågor (*frågeordsfrågor*) 56
Titta och se 57
Förnamn och efternamn 58
Privata brev 58

5

Vad passar in? 59
Uttryck med vatten 60
Presens particip 61
Ordbildning 62
Vad passar bäst? 63
Läs och förstå 64
Korsord 67
Uttryck med himmel 68
Rädd och skrämmd 68
Vad passar in? 69
Sju svåra verb (*starka verb: i-a-u*) 70
”Mänskliga” ljud 71
Ordföljd i frågor (*ja-/nejfrågor*) 72
Vilket ord ska bort? 73
Formella brev 73

6

Vad passar in? 74
Ordbildning 75
Motsatser 75
Placera rätt 75
Läs och förstå 76
Lär dig ord 78
Vilket ord ska bort? 78
Sju svåra verb (*starka verb: i-e-i*) 79
Korsord 80

Ordföljd i bisatser 81
Vad passar in? 82
Tala och prata 83
Förklara 84
Böjning av adjektiv och substantiv 85
Passiv 86
Att beskriva en person 88

7

Vad passar in? 89
Korsord 90
Para ihop 91
Känslor 91
Vad fattas? 92
Bestämd form vid kroppsdelar 92
Frisyser 94
Perfekt particip 94
Läs och förstå 96
Para ihop 99
Sju svåra verb (*oregelbundna verb*) 100
Ordföljd i huvudsatser 101
Tidsuttryck 104
Vilket ord ska bort? 104
Insändare 104

8

Vad passar in? 105
Ordbildning 106
Emfatisk omskrivning 107
Uttryck med ond och god 108
Läs och förstå 109
Vad passar in? 111
Vilka brott? 112
Uttryck med lag 113
Adverb eller adjektiv? 113
Sju svåra verb (*oregelbundna verb*) 114
Indirekt tal 115
Gå och krypa 116
Korsord 118

Facit 119

1

VAD PASSAR IN?

Efter s 10 i textboken

Här är några ord och uttryck ur *Örnöga* (s 8–10).

bryta mot en aning om chans försiktig i förväg oberörd
plan respekt rörelse sitt bästa varenda varning ändring

A Välj ord och uttryck ur rutan och skriv dem där de passar in.
Alla ska inte användas.

Arnold gick första året i gymnasiet. Han hade inte _____¹ vad Stig, hans lärare i samhällskunskap, tyckte om hans kunskaper i samhällskunskap. Arnold tyckte ämnet var ganska tråkigt. Mitt i terminen fick han en lapp av Stig. Det var en _____² om att han skulle få IG i samhällskunskap om han inte ansträngde sig mera. Stig sa att han visste att Arnold inte gjorde _____³ _____. Han sa att Arnold fortfarande hade en _____⁴ att få bättre betyg. Han gjorde en _____⁵ som visade att de hade talat klart. Arnold blev chockad men också mycket arg, mest på sig själv. Det måste bli en _____⁶! Han skulle minsann visa Stig! Han lade upp en _____⁷ och började kämpa. Han var med på _____⁸ lektion. Han gjorde alla uppgifter och läxor. En dag sa Stig: ”Jag har aldrig sett en liknande förändring. Du har gjort en satsning som är värd all _____⁹.” Arnold försökte se _____¹⁰ ut, men han hade svårt att inte visa sin glädje.

B Tre ord passar inte in. Skriv tre egna meningar där de orden finns med.

VILKET ORD SKA BORT?

I varje grupp finns tre ord som hör ihop. Ett ord blir över. Vilket? Varför det?

1	2	3	4	5
kråka	hörnsoffa	historia	flitig	rädsla
örn	dynor	lärare	ambitiös	försiktig
hare	bäddsoffa	matematik	lat	ängslig
mås	video	engelska	duktig	orolig

SJU SVÅRA VERB

I *Örnöga* (s 8, rad 12) står:

Örnöga stängde dörren om oss, tog mamma i hand och bad oss sitta ner i hans stora hörnsoffa.

Verbet **be** hör till en grupp *kortverb* som har oregelbunden böjning.

Här är några sådana verb:

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
be	ber	bad	bett	-bedd
dö	dör	dog	dött	–
få	får	fick	fått	–
ge (giva)	ger	gav	gett (givit)	given
gå	går	gick	gått	-gången
se	ser	såg	sett	sedd
stå	står	stod	stått	-stådd

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

När Lukas fyllde tio år _____¹ hans pappa honom en hund. Familjens gamla katt hade just _____² och Lukas var så ledsen. Dagen efter sin födelsedag _____³ Lukas till biblioteket. Han berättade för kvinnan som _____⁴ vid disken att han hade _____⁵ en hund. Han _____⁶ henne om hjälp att hitta en bra bok om hundar. Kvinnan

_____⁷ vänligt på honom och sa att han var lycklig som hade en pappa som hade _____⁸ honom en egen hund. Sedan _____⁹ hon och hämtade en bok som hon _____¹⁰ honom. Boken _____¹¹ intressant ut och han _____¹² hem mycket nöjd.

UPPKALLAD – KALLA UPP

Efter s 10 i textboken

Så här säger Baran i *Örnöga* (s 8, rad 5):

Jag blev förstas uppkallad till rektor.

Uppkallad är en form (*perfekt particip*) av **kalla upp**. **Kalla upp** är ett *partikelverb* som består av verbet **kalla** och partikeln **upp**. I partikelverb är det alltid partikeln som är mest *betonad*.

A I texten *Örnöga* finns flera partikelverb. Skriv de former som fattas. Skriv också var du hittar dem.

INFINITIV	PERFEKT PARTICIP	FINNS PÅ
kalla upp	_____	<i>S 8, rad 5</i>
_____	avstängd	_____
_____	nerkyld	_____
_____	nersjunken	_____
_____	uttänkt	_____
blanda in	_____	_____

B Fyll i det som fattas i meningarna. Använd verben i **A**.

- 1 Baran satt _____ i soffan och försökte se oberörd ut.
- 2 Rektorn ville att Baran skulle _____ sina känslor.
- 3 Baran hade trott att han skulle bli _____ den här gången, men det blev han inte.
- 4 Baran vill inte _____ sin mamma i sina skolproblem.
- 5 Baran trodde att allt följde en plan som var _____ i förväg.

LÄS OCH FÖRSTÅ

Hur är skolan i Sverige organiserad? Vem bestämmer vad? Det får du veta här.

Efter s 13 i textboken

A Läs igenom texten.

Den svenska skolan

Alla barn mellan sju och sexton år som är bosatta i Sverige måste gå i skolan. Numera har också sexåringar rätt att börja skolan.

- 5 Den som har vårdnaden om barnet ska se till att barnet går i skolan. Kommunen ska kontrollera att alla barn som är bosatta i kommunen går i skolan.

Kommunala skolor och fristående skolor

De allra flesta barn går i kommunala skolor, men sedan 1992 kan föräldrar välja att låta sina barn gå i en fristående skola (friskola). Friskolor drivs av privata företag eller organisationer. Föräldrar betalar ingen avgift för barn som går i friskolor utan skolorna får bidrag av kommunen för eleverna som går där.

- 15 För att få tillstånd att ta emot elever och få bidrag måste en friskola vara godkänd av Skolverket. Det är en statlig myndighet som kontrollerar att skolorna i Sverige följer de lagar och bestämmelser som gäller. Både kommunala skolor och friskolor kan ha en egen profil eller inriktning men utbildningen måste svara mot de allmänna mål och den värdegrund som anges i *läroplanen*. Också en skola som har en egen profil måste följa de nationella *kursplanerna* i varje ämne.

- 25 Alla skolor, både kommunala skolor och friskolor, måste vara öppna för alla barn som vill gå där. Om platserna i en fristående skola inte räcker till för de barn som vill gå där kan skolan bestämma regler för vilka barn som ska få komma in. Reglerna måste vara godkända av Skolverket. Man kan t ex gå efter anmälingsdatum eller geografisk närhet, eller ge förtur till syskon.

Skollagen, läroplaner och kursplaner

Skolplikten, dvs att alla barn mellan sju och sexton års ålder måste gå i skolan, är fastslagen i *skollagen*. Den nu gällande skollagen antogs av riksdagen 1985 och här står också vilka värderingar som ska gälla i den svenska skolan, t ex att den vilar på demokratins grund och att alla som arbetar i skolan ska verka för att öka respekten för varje människas egenvärde och för vår gemensamma miljö.

- 10 *Läroplanerna* – en för grundskolan och en för gymnasiet – anger vilka uppgifter skolan har och vilka mål och riktlinjer som ska gälla. De beskriver också vem som har ansvaret för en viss uppgift i skolan och vad detta ansvar innebär.

- 15 I läroplanerna beskrivs också hur skolan ska arbeta praktiskt i vardagen för att förmedla de värderingar som betonas i skollagen: "människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta".

- 20 För varje ämne och kurs finns *kursplaner*. De anger målen som ska uppnås. Här finns också *betygskriterier*, dvs beskrivningar av vad som krävs av en elev för att hon eller han ska få ett visst betyg.

B Ringa in rätt alternativ (a, b eller c). Ibland kan du behöva gå tillbaka till texten och leta efter fakta.

- Skolplikten gäller
 - bara svenska barn.
 - alla barn som bor i Sverige.
 - bara barn som har svenska föräldrar.
- Skolpliktiga barn måste gå i skolan när de är
 - mellan sju och sexton år.
 - mellan sju och femton år.
 - mellan sex och sjutton år.
- Föräldrar eller andra som barnet bor hos måste se till att barnet
 - går i en kommunal skola.
 - går i en skola.
 - går i en friskola.

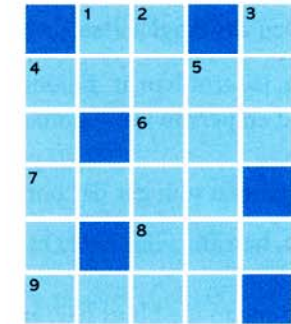
- 4 Hur får en friskola pengar?
- Föräldrarna betalar.
 - Skolverket betalar.
 - Kommunen betalar.
- 5 De flesta barn går i dag i
- statliga skolor.
 - kommunala skolor.
 - friskolor.
- 6 Vad är en friskola?
- En skola där lärarna kan sätta lite friare betyg på eleverna.
 - En skola som betalas av föräldrarna.
 - En skola som inte drivs av staten eller en kommun.
- 7 En friskola måste godkännas av
- riksdagen.
 - regeringen.
 - Skolverket.
- 8 Vad säger skollagen om pojkar och flickor?
- De ska undervisas i olika skolor.
 - Pojkar och flickor ska behandlas lika.
 - Pojkar och flickor har olika värde.
- 9 I kursplanerna står
- vilka demokratiska principer som ska gälla.
 - vilka mål som finns i ett ämne.
 - vilka ämnen man ska studera.

KORSORD

A Lös korsordet.

Vågrätt

- Motsatsen är "in".
- En fågel. En vanlig fågel är kol .
- I skolan kan man vara . Då gör man ingenting. Motsatsen är "flitig".
- Barn till "får".
- När man kör bil genom skogen måste man tänka på att detta stora djur kan springa över vägen.
- Att hota någon och ta pengar, till exempel i en bank, är att .

Lodrätt

- Det betyder samma sak som "klocka".
- Riksdagens arbete leds av en talman, som har tre vice till hjälp i arbetet.
- Ett vanligt ord som kan stå framför ett verb i infinitiv.
- Motsatsen är "tiger".
- Ett verb som betyder "lägga ihop" eller "ställa ihop". Man kan också på en viss sak, till exempel frimärken.

B Lek med orden i korsordet, när du har löst det.

- Vilket ord i korsordet blir substantiv till "tala" om du läser det baklänges? _____
- Vilket ord i korsordet betyder att man inte kan röra armar eller ben om du tar bort den sista bokstaven? _____
- Om du tar bort första bokstaven i ett ord får du ett ord som är detsamma som en paus mellan två lektioner i skolan. Vilket? _____
- Vilket ord i korsordet blir en förkortning av "Tidningarnas telegrambyrå" om du tar bort första bokstaven? _____
- Vilket ord blir något du kan sätta på huvudet, om du lägger till en bokstav i början? _____

LAND, NATIONALITET OCH SPRÅK

A Skriv de ord som fattas.

1

– Den där långa killen, är han från Finland?

– Ja, jag tror han är finländare. Jag har hört honom tala finska med en person som lämnade in sin bil.

2

– Mannen som går där borta, är han från Spanien?

– Ja, han är _____. Jag har hört honom tala _____ med en patient.

3

– Kvinnan med ljust hår, är hon från Frankrike?

– Ja, hon är _____. Jag har hört henne tala _____ med en kvinna som beställde tid för klippning.

4

– Tjejen i svart dräkt som talar i mobil, är hon från Tyskland?

– Ja, hon är _____. Jag har hört henne tala _____ med chefen. Jag tror hon ska hjälpa oss med vårt nya datasystem.

5

– Den där söta lilla tjejen som sätter upp kaffepaketen, är hon från Norge?

– Ja, hon är _____. Jag har hört henne tala _____ med flera kunder.

6

– Killen där borta med penseln i handen, är han från Ryssland?

– Ja, han är _____. Jag har hört honom tala _____ med en som ville diskutera konst.

7

– Killen med det randiga förklädet, är han från Grekland?

– Ja, han är _____. Jag har hört honom tala _____ med flera gäster.

8

– Mannen som visar broschyren för kvinnan vid disken, är han från Turkiet?

– Ja, han är _____. Jag har hört honom tala _____ med flera kunder som ska resa hem på semester.

B Vad tror du de olika personerna i A har för yrken? Skriv siffror i ringarna.

- resesäljare IT-konsult bilmekaniker
 hårfrisörska butiksanställd servitör
 läkare konstnär

ORDFÖLJD I HUVUDSATSER

Efter s 23 i textboken

När ett uttryck för tid eller plats kommer först i en huvudsats står verbet före subjektet:

TID ELLER PLATS	VERB	SUBJEKT
I tisdags	ät	Stina för mycket choklad.

A Skriv verb och subjekt som passar i meningarna. Du väljer själv vilka.

- I tisdags ät Stina _____ för mycket choklad.
- I skolan _____ en lärare.
- På discot _____ en kille.
- På natten _____ en dröm.
- I klassrummet _____ en kompis.
- På rektorexpeditionen _____ ett betyg.
- I går _____ ett ilsket brev.
- På golvet _____ en smutsfläck.
- I köket _____ en rolig dans.
- I somras _____ en rolig resa.

B Leta reda på alla subjekt och verb i den här texten. Stryk under dem som kommer efter uttryck för tid eller plats.

Nick tycker om att dansa. Hela kvällarna dansar han hemma. Alltid dansar han. Varje dag längtar han efter kvällen, då han kan dansa som han vill. Överallt dansar han. På rasterna i skolan dansar han på skolgården. På vägen till skolan dansar han också lite försiktigt, så det inte ska märkas så mycket. På lektionerna dansar han i fantasin. På helgerna dansar han i ett sträck. Hemma är Nicks föräldrar oroliga för att han dansar för mycket. De tycker att han bör studera i stället.

C Använd texten om Nick. Byt ut ordet *dansa* mot *sjunga* och skriv en berättelse om Nina. Börja så här:
Nina tycker om att sjunga. Hela kvällarna sjunger hon hemma. Alltid sjunger hon. Varje dag

D Skriv en berättelse om Erik. Använd samma text som i B och C, men byt ut ordet *dansa/sjunga* mot *tala i telefon*. Skriv denna berättelse i *preteritum*. Du kan börja så här:
Erik tyckte om att tala i telefon. Hela kvällarna talade han i telefon. Alltid talade han i telefon. Varje dag

SKRIVKURS

STOR BOKSTAV

Skriv av texten och använd stor bokstav där det passar.

1 siv tycker om att dansa folkdans. hon dansar varje måndag med sin kompis ella. ella och siv är med i ett folkdanslag. på midsommarafton dansade de på flera ställen i värmland. både ella och siv tycker bäst om polka. siv tror att polka kommer från polen, men det tror inte ella.

2 alla skolor har inte vinterlov samtidigt. i skåne och södra sverige brukar det vara en vecka tidigare än i stockholm. i norra sverige är det en vecka senare. även lovet vid påsk kan vara olika, antingen före påsk eller efter.

3 olle arbetar i en affär som heter janssons sport. den ligger på storgatan. affären har öppet varje dag mellan 10 och 21. det blir konstiga arbetstider för olle. han arbetar ofta på lördagar och söndagar, men han är oftast ledig på tisdagarna. den enda dag affären har haft stängt i år var midsommardagen. på juldagen hade de öppet. då var det inte så många kunder där.

Efter s 25 i textboken

FÖRKORTNINGAR

I faktatexter är det vanligt med förkortningar av olika slag.

A I texten om den svenska skolan (s 8 här i övningsboken) hittar du de här förkortningarna. Vad betyder de?

t ex _____

dvs _____

B Hur förkortas dessa ord och uttryck? Om du behöver hjälp, titta i rutan längst ner.

1. bland annat,	8. före Kristus _____
bland andra _____	9. inklusive _____
2. cirka (= ungefär) _____	10. med flera _____
3. efter Kristus _____	11. med mera _____
4. etcetera (latin för "och så vidare") _____	12. och så vidare _____
5. exklusive _____	13. så kallad _____
6. från och med _____	14. till och med _____
7. före detta _____	

bl a osv f Kr t o m fr o m inkl exkl
s k m fl m m etc ca f d e Kr

Alla de här förkortningarna (utom **ca**) kan också skrivas med punkter: **bl. a.**, **t. ex.**

SKILJETECKEN

Efter s 26 i textboken

A Sätt in skiljetecken i den här dialogen mellan en förälder och en tonåring.

- Vakna klockan är sju
- Jag vill sova längre
- När kom du hem i går kväll
- Vid tvåtiden tror jag

- Oj
- Låt mig sova
- Har du inte skola i dag
- Nej
- Var var du i går
- I stan
- Jag tycker inte om att du är i stan så sent
- Snälla lämna mig i fred

B Sätt ut skiljetecken och ändra till stor bokstav där det passar.

- hej faster ulla det är julia jag ringer för att berätta att jag ska gifta mig
- vad roligt vem ska du gifta dig med
- en kille som heter alex han jobbar på åhléns
- hur länge har du känt honom
- sen i påskas
- var träffades ni
- i spanien på semester
- är han spanjor
- nej han bodde på samma hotell som jag
- när ska ni gifta er
- på midsommarafton
- vad romantiskt
- ja det blir ett litet bröllop men du blir förstås bjuden hej då nu måste jag jobba men vi hör
- hej då tack för att du ringde

2

Efter s 29 i textboken

SLÄKTINGAR

Vid stora bröllop brukar många släktingar vara med.

Vem är släkt med vem? Para ihop orden till vänster (1–20) med rätt förklaringar (a–t).

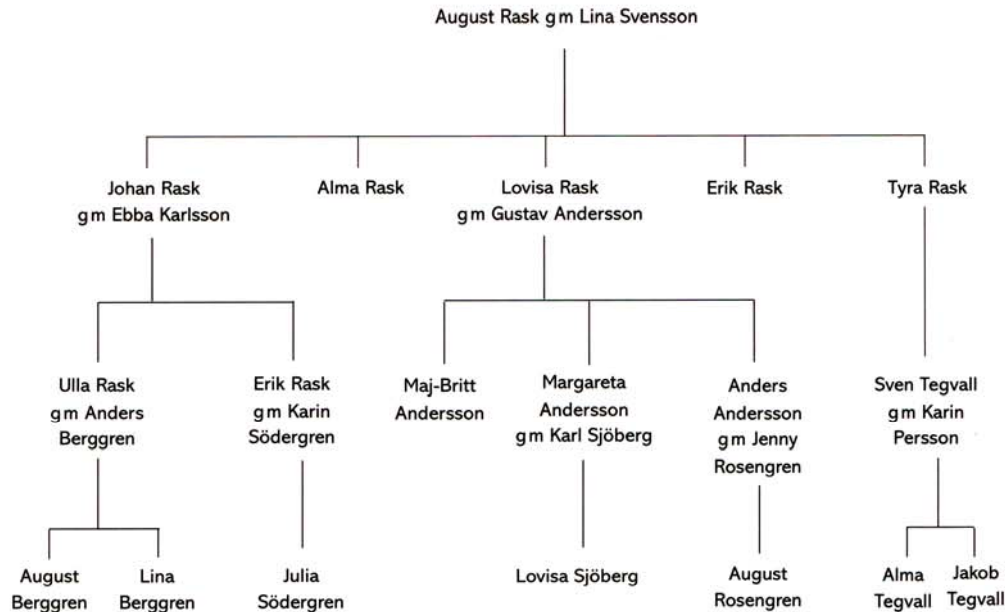
1. mormor	☒	a) syster eller bror
2. morfar	☐	b) pappas far
3. farmor	☐	c) pappas syster
4. farfar	☐	d) mammas (pappas) systers (brors) barn
5. moster	☐	e) brors son
6. morbror	☐	f) makes mamma
7. faster	☐	g) dotters man
8. farbror	☐	h) systers son
9. syskon	☐	i) makes far
10. kusin	☐	j) systers man
11. svärson	☐	k) brors dotter
12. svärdotter	☐	l) pappas bror; pappas systers man
13. svåger	☐	m) mammas pappa
14. svägerska	☐	n) fars mamma
15. svärmor	☐	o) mammas bror; mammas systers man
16. svärfar	☐	p) brors fru
17. systerdotter	☐	q) mammas syster
18. systerson	☐	r) mammas mamma
19. brorson	☐	s) systers dotter
20. brorsdotter	☐	t) sons fru

SLÄKTTRÄD

När man vill visa hur olika människor är släkt med varandra kan man rita ett släkträd.

- A Vilken information får man av ett släkträd? Vad får man veta om personerna? Vad berättar namnen (förnamn och efternamn)? Vad betyder förkortningen **gm**? Diskutera.

- B Sök svaren på de här frågorna i släkträdet.

- 1 Vad hette August Berggrens mamma innan hon var gift?
- 2 Vad hette Julia Södergrens farmor som ogift?
- 3 Vad heter August Rosengrens pappa?
- 4 Vem är morfar till Lina Berggren?
- 5 Vilken släkting har Lina Berggren fått sitt förnamn efter?
- 6 Hur många barn har Lovisa och Gustav Andersson?
- 7 På vilket sätt är Julia Södergren och August Berggren släkt med varandra?

- 8 Hur många barn hade August och Lina Rask?
- 9 Tyra Rask har en sonson. Vad heter han?
- 10 Vad heter Lovisa Sjöbergs moster?
- 11 Har August Rosengren någon faster?
- 12 Hur är Ulla Rask och Maj-Britt Andersson släkt med varandra?

- C Gör fem egna frågor om personerna i släkträdet. Låt en kamrat svara.

- D Julia Södergren ska gifta sig snart. Hon vill ha ett litet och enkelt bröllop. Hennes sambo, Alexander Runborg, har stor släkt och de kan inte bjuda alla släktingar. I stället för att lägga en massa pengar på ett stort bröllop vill de göra en bröllopsresa.

Julia och Alexander har kommit överens om att bjuda 8–10 släktingar var på bröllopet. Vilka släktingar tycker du att Julia ska bjuda? Motivera varför du tycker så.

- E Vad ska Julia och Alexander skriva på inbjudningskortet? Gör ett förslag.

VILKET ORD SKA BORT?

I varje grupp finns tre ord som hör ihop. Ett ord blir över. Vilket? Varför det?

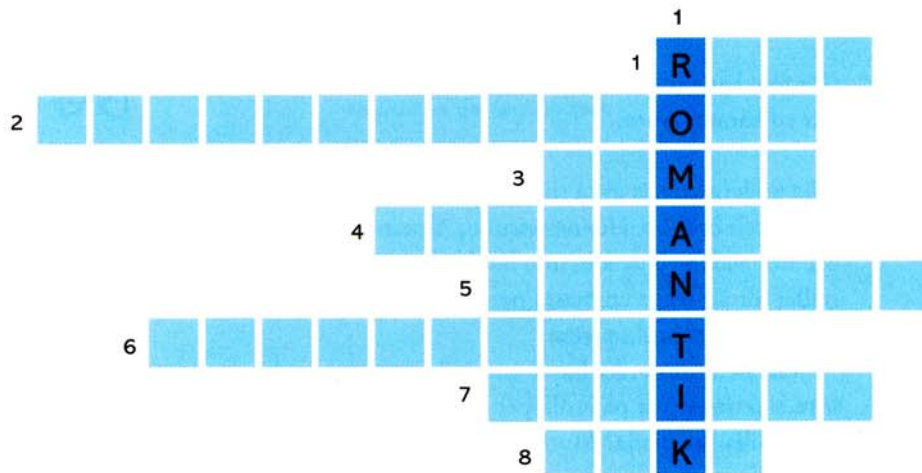
1	2	3	4	5
hav	äng	löv	afton	underbar
berg	fält	regn	kväll	solnedgång
säd	träd	vind	vår	ljuvlig
skog	sommar	blåst	skymning	vacker

KORSORD

Efter s 32 i textboken

Läs *Att gifta sig* (s 30–32) en gång till innan du löser korsordet. För att det ska bli lite lättare är en bokstav ifylld i varje ord.

A Lös korsordet.

Vågrätt

- 1 Symbol för äktenskap.
- 2 När vigselförrättaren uppmanar kvinnan och mannen att säga ja till varandra.
- 3 Så kallas den som bor ihop utan att vara gift.
- 4 Så kallas mannen och kvinnan som gifter sig.
- 5 En fest som brudgummens kamrater ordnar för honom före bröllopet.
- 6 Man kan gifta sig kyrkligt eller .
- 7 Före bröllopet tog brudens väninnor med bruden ut på en .
- 8 Maka och .

B Skriv en ledtråd till det lodräta ordet.

Lodrätt

1 _____

LÄS OCH FÖRSTÅ

Vad är bäst, att vara sambo eller att vara gift?

Efter s 32 i textboken

A Läs igenom texten.

Om man inte gifter sig

Personer som lever som sambor har inte samma rättsliga skydd som de skulle ha om de var gifta.

Bostaden

- 5 Den lag som kallas *sambolagen* är mycket yngre än äktenskapslagen. Sambolagen tillkom när det hade blivit vanligt att vara sambo i stället för att gifta sig. Som sambor räknas "två personer som stadigvarande bor tillsammans i ett parförhållande och har gemensamt hushåll". Sambolagen gäller för både heterosexuella och homosexuella par.

Sambolagen gäller bara den *bostad* och det *bohag* (möbler, köksutrustning och annat i hemmet) som de samboende har skaffat gemensamt för att använda tillsammans. Detta delas lika om parterna flyttar isär.

- 15 Lagen räknar inte det som gemensamt som var och en ägde eller hade med sig när de flyttade ihop. Den vars bostad man flyttar in i står även i fortsättningen kvar som ägare till bostaden.

Om man vill att sambolagen inte ska gälla måste man skriva ett *samboavtal*. Där kan man bestämma att ingenting ägs gemensamt utan att var och en tar med sig sina saker om man separerar.

- 20 Rätten att bo kvar i bostaden har den som bäst behöver bostaden, vare sig den är hyrd eller köpt. Men om det är den andre sambon som äger bostaden (ett hus eller en bostadsrättslägenhet) måste den som bor kvar köpa ut den andre.

25 Annan egendom

Arv, bankmedel, aktier och andra tillgångar ingår inte i det gemensamma hushållet, inte heller hobbiesaker eller sportutrustning som bara den ena sambon använder.

Barn

- 30 Om sambor som har barn tillsammans separerar är det modern som får vårdnaden om barnen. Så är det inte i ett äktenskap. Om gifta föräldrar separerar får båda föräldrarna automatiskt gemensam vårdnad om barnen. Föräldrar som efter ett

samboförhållande vill ha gemensam vårdnad om barnen måste anmäla detta till skattemyndigheten.

Om den ena parten dör

Om den ena parten avlider ärver inte den andra utan det är den

- 5 avlidnes föräldrar och syskon eller annan släkting som gör det.

För att sambor ska ärva varandra måste de skriva testamente som talar om vad de vill ska gälla. Det är säkrast att ta hjälp av en jurist när man skriver avtal och testamenten.

- B Lisa och Jonas har bott ihop i tre år i ett radhus som de har köpt tillsammans. Nu har de bestämt sig för att flytta isär. De har en son, Emil, som är ett år.

Ringa in rätt alternativ (a, b eller c). Ibland kan du behöva gå tillbaka till texten och leta efter fakta.

- 1 Vem får vårdnaden om Emil enligt sambolagen?
a) Jonas.
b) Lisa.
c) Lisa och Jonas tillsammans.
- 2 Vem har rätt att bo kvar i huset?
a) Den som bäst behöver det.
b) Den som tjänar mest pengar.
c) Jonas, eftersom han är man.
- 3 När Jonas och Lisa flyttade ihop hade Jonas en del möbler med sig. Vad händer med dem?
a) Lisa får alla möblerna.
b) Lisa får hälften av möblerna.
c) Jonas får ta med sig alla sina möbler.
- 4 Jonas spelar golf och har en dyr golfutrustning. Vad händer med den?
a) Den tillhör Jonas.
b) Den tillhör Jonas och Lisa tillsammans.
c) Den måste säljas.
- 5 Lisa tjänar mera än Jonas och har kunnat spara en del pengar på ett bankkonto. Vad händer med dessa pengar?
a) Jonas får alla Lisas pengar.
b) Pengarna är Lisas och hon får behålla dem.
c) Lisa måste ge Jonas hälften av sina sparade pengar.

NUTIDSTEMPUS

Det är midsommarafton och Julia och Alexander har gift sig.

- A Läs om hur Julia känner sig.

Julia Södergren är lycklig. Hennes far har just hållit ett tal till brudparet och alla skålar och ler vänligt mot de nygifta. Julias mamma gråter och försöker diskret snyta sig. Julias kusin tittar på Julia och blinkar mot henne. Han höjer sitt glas en extra gång.

Alla som Julia älskar är med. Hon känner sig vacker och är nöjd med vad hårfrisörskan har gjort med hennes hår även om det känns ovant. Hennes nya halsband glittrar. Alla människor är glada och hon kan inte förstå vad hon har varit nervös för i flera veckor.

Julias man är snyggare än vanligt. Han lutar sig fram mot henne och viskar: "Du är jättesöt." Julia tänker att just det här ögonblicket ska hon försöka att minnas precis så här. Allt är underbart.

- B Som du ser är texten skriven i nutidstempus. Stryk under alla verb som står i presens och perfekt.
- C Hur känner sig brudgummen, Alexander Runborg, under middagen? Vem tittar han på? Hur tänker han? Har han varit nervös? Känns kläderna bra? Är maten god? Skriv om Alexander i nutidstempus (*presens* och *perfekt*). Använd texten i A som mönster.

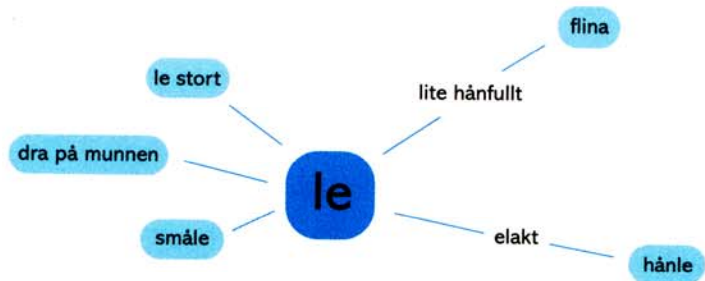
LE OCH SKRATTA

Om man är glad kanske man **småler** eller **småskrattar**. Om något är väldigt roligt kan man **storskratta** eller **gapskratta**. Ibland kanske något är så roligt att man **skrattar så man skriker** eller **skrattar så man gråter**. I situationer när det inte är lämpligt eller tillåtet att skratta kanske man **fnittrar** eller **fnissar**.

Det *hörs* när man skrattar. När man ler *syns* det bara i ansiktet.

Man kan le och skratta på en mängd olika sätt, inte bara mycket eller lite utan också på vänligt eller ovänligt sätt.

I den här tankekartan finns några olika ord för "le":

A Försök göra en tankekartan med olika ord för "skratta".

B Fundera över hur du skulle översätta verben i de två tankekartorna till ditt språk. Finns det motsvarigheter till alla verben?

C Skriv verb som betyder "le" eller "skratta" i meningarna.

Ibland kan flera alternativ passa. Se till att orden får rätt form.

- 1 Alla var glada och _____ mot varandra när Sverige hade gjort sitt segermål.
- 2 Robert berättade historien så roligt att alla _____ så de skrek.
- 3 Det var helt tyst i salen. Läraren hade sagt att ingen fick säga ett ljud. Plötsligt nös någon ljudligt. Stina och Lisa kunde inte låta bli att _____.
- 4 Bert _____ hånfullt när flickan försökte starta mopeden.
- 5 Kvinnan tittade på den lilla flickan i barnvagnen och _____ när hon såg hur lik pappan hon var.

Se upp med ordet **grina**. Det betyder "skratta" i södra Sverige och "gråta" i mellersta och norra Sverige.

PREPOSITIONER VID KÄNSLOR

Det är stor skillnad mellan att vara **galen i** och att vara **galen på**.

Att vara **galen i** en person betyder att man är mycket kär i denna person.

Om man är **galen på** en person är man i stället mycket arg eller irriterad på någon.

Efter adjektiv som beskriver positiva känslor används ofta prepositionen **i** (**kär i**). Efter adjektiv som beskriver negativa känslor är **på** den vanligaste prepositionen (**arg på**).

A Titta på listorna och jämför.

galen i	galen på
tokig i	tokig på
förtjust i svartsjuk på	
glad i	ledsen på
kär i	rasande på
förälskad i	sur på
	arg på
	avundsjuk på
	vansinnig på

B Skriv rätt preposition.

Anna: Jag älskar Ali. Jag har varit kär _____ honom sedan midsommar förra året. ₁

Lena: Vad synd. Jag tror att han är förtjust _____ Jenny. ₂

Anna: Ja. Och jag har försökt att inte vara svartsjuk _____ henne, men det är svårt. Just nu är jag dessutom ganska arg _____ henne. Hon har lånat en blus av mig som hon inte har lämnat tillbaka. ₃ ₄

Lena: Då förstår jag att du är sur _____ henne. ₅

Anna: Det här med Ali gör mig ledsen och då äter jag för mycket. Jag är tokig _____ godis. I går åt jag en jättestor chokladkaka och sen blev jag ursinnig _____ mig själv när jag tänkte på vad jag hade gjort. ₆ ₇

Lena: Jag har samma problem, men jag tycker inte om choklad. Det är chips och jordnötter jag är galen _____. Och det blir man ju också fet av. ₈

Anna: Och Jenny som är så smal och snygg. Jag är verkligen avundsjuk _____
9
henne.

Lena: Det är kanske inte så konstigt om Ali är förtjust _____
10
Jenny i går förresten. Hon hade en väldigt snygg blus på sig.

C Läs dialogen i roller.

NÄR MAN TYCKER OM NÅGON

Verben **krama**, **klappa**, **smeka** och **kela** beskriver hur man rör vid människor och djur som man tycker om. Verben betyder nästan samma sak, men de används lite olika.

krama När människor kramar varandra tar de med armarna runt kroppen på varandra.

klappa När man klappar ger man flera små lätta slag med öppen hand. En vuxen person kan klappa ett litet barn på kinden, huvudet eller armen, för att visa ömhet. Människor klappar också hundar, katter, hästar och andra djur som de tycker om.

smeka När man smeker någon visar man ömhet och uppskattning genom att mjukt föra handen över någon del av den andras ansikte eller kropp.

kela När två personer kelar med varandra smeker och kramar de på samma gång. De kanske också kysser varandra. När en vuxen person kelar med en baby klappar de kanske barnet på huvudet och smeker det på kinden samtidigt som de talar till barnet på ett barnsligt sätt.

A Fundera över hur du skulle översätta de fyra verben till ditt språk. Finns det motsvarigheter till alla verben?

B Vilka ord passar bra i följande meningar? Ibland kan flera alternativ passa. Se till att ordet får rätt form.

1 Karin _____ den lilla flickan på kinden och sa att hon inte skulle vara ledsen.

2 Kattungen var så liten och söt och barnen _____ den försiktigt över ryggen.

3 Anders blev jätteglad när han fick se Olivia och _____ henne flera gånger. Han hade inte sett henne på fyra år.

4 Vera _____ med babyn som skrattade glatt.

SJU SVÅRA VERB

I *Bröllopsresan* (s 36, rad 13) står:

Mamma var rädd för att flyga.

Verbet **flyga** hör till en grupp verb med böjningen **y – ö – u**. Här är några sådana verb:

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
bryta	bryter	bröt	brutit	bruten
flyga	flyger	flög	flugit	flugen
flyta	flyter	flöt	flutit	-fluten
frysa	fryser	frös	frusit	frusen
knyta	knyter	knöt	knutit	knuten
krypa	kryper	kröp	krupit	-krupen
ryta	ryter	röt	rutit	

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

Petter tappade sin handske i vattnet. Den _____
1
i väg på det strömmande vattnet. Eftersom det var kallt, _____
2
han om handen. Han _____
3
handen i fickan och försökte tänka på något trevligt. Han kom att tänka på när Åsa och han hade _____
4
till Spanien för några år sedan. De var mycket kära i varandra. När de skulle _____
5
hem, hade han _____
6
av några röda rosor i en plantering utanför hotellet och gett Åsa. Hotellägaren hade sett det och _____
7
åt honom. Åsa hade blivit rädd och _____
8
ihop bakom honom för att inte synas. Sen _____
9
de hem. När de kom till Arlanda, var det full vinter och båda hade _____
10
i sina tunna kläder. Han kom ihåg att Åsa hade _____
11
en handduk om huvudet för att inte _____
12
i den kraftiga blåsten. Hon hade sett så rolig ut!

VAD PASSAR IN?

Efter s 36 i textboken

De här orden finns alla i *Bröllopsresan* (s 36).

båt bröllopsresa butik klagade kunder pelargon raseri
recept rum rädd spy sjögång värda

A Välj ord ur rutan och skriv dem där de passar. Alla ska inte användas.

Åsa hade bråttom. Hon hoppades att det inte skulle komma några
_____ strax innan de skulle stänga. Hon arbetade i en
_____ som stängde klockan 14 på lördagar. Åsa och Petter
_____ hade inte haft råd eller tid att åka på _____ eftersom de hade
_____ så mycket att göra på jobbet. I stället hade de bestämt att de skulle göra en utflykt i
skärgården med _____ från lördag eftermiddag till söndag kväll.
De hade hyrt _____ på ett litet hotell. Åsa var lite orolig för
_____ men det sa hon inte till Petter.

Just när de skulle stänga kom en kvinna in och vill prova kläder. Åsa kände
plötsligt ett väldigt _____ inom sig och hon fick lust att ta en
_____ som stod i fönstret och slänga i huvudet på kvinnan, men
hon behärskade sig och var vänlig som vanligt. Kvinnan _____
över att det inte fanns vad hon ville ha och så gick hon. Nu måste Åsa skynda sig
till båten. Hon och Petter var _____ en skön helg.

B Tre ord passar inte in. Skriv tre egna meningar där de orden
finns med.

C När Åsa kommer fram till kajen står Petter där, arg som ett bi.
En bit ut ser de båten just försvinna.

Vad tror du Åsa och Petter säger till varandra? Gör små
rollspel. En av er är Åsa, den andra är Petter. Åsa börjar och
försöker förklara varför hon är försenad.

De grälar ett tag, men historien får ett lyckligt slut.

SLÅ UPP ORD

När man slår upp ord i en ordbok är det viktigt att man känner till ordbokens system, alltså vilka markeringar och förkortningar som används i just den ordboken. Det står i ordbokens förord.

Det här utdraget kommer ur *Natur och Kulturs Svenska Ordbok*.

Ringa in rätt alternativ. (a, b eller c).

- Hur många betydelser har **tärna**?
a en b två c tre
- Hur många olika betydelser har substantivet **tärna**?
a en b två c tre
- En **tärning** är en liten
a cirkel b kub c prick
- Hur markeras betoningen av partikeln i partikelverb som "se ut"?
a ut' b út c 'ut
- Formen **tärnad** är
a preteritum b perfekt particip c imperativ

en **tärna**^{1*} subst. (tärnan, några tärnor, tärnorna)
1 en liten flicka som t.ex. går bakom brudparet i kyrkan
2 en fågel som liknar en mås
tärna^{2*} verb (tärnar, tärnade, har tärnat; vara tärnad, tärnad) skära t.ex. potatis så att det ser 'ut som små tärningar
en **tärning**^v/tärning/ subst. (tärningen, några tärningar, tärningarna) en liten kub med sex sidor där den första har en prick, den andra två och så vidare och som används i spel → BILD
tärningen är kastad någon har gjort något som inte går att ångra

GRAMMATIK

DÅTIDSTEMPUS

Efter s 48 i textboken

På s 23 i övningsboken finns en text om Julia och Alexanders bröllop.

- A En tid har gått och Julia och Alexander sitter och pratar om bröllopet. Då frågar Alexander vilken stund som Julia tyckte bäst om under bröllopet. Julia tänker på den underbara kvällen och försöker återkalla i minnet precis hur det var just när hennes far hade hållit tal och hon var så lycklig.
Vad är det Julia kommer ihåg? Återberätta hennes underbara stund. Använd dåtidstempus (preteritum och pluskvamperfekt). Börja så här:
Julia var lycklig. Hennes far hade just hållit ett tal till brudparet och alla skålade och log vänligt mot de nygifta. Julias mamma ...

- B Vad berättade Alexander för Julia om vad han hade tänkt och känt? Gå tillbaka till din egen berättelse i C på s 23 om brudgummen Alexander Runborg. Använd den när du berättar. Skriv din berättelse i dåtid (preteritum och pluskvamperfekt).

RUBRIK OCH NYTT STYCKE

Efter s 50 i textboken

- A Läs den här texten och sätt sedan en rubrik som passar.
Skriv rubriken på linjen.

Vigselringen är en symbol för kärleken! Inget är så starkt förknippat med vigsel och bröllop som just vigselringen. Vid kyrklig vigsel är överlämnandet av ringen en del av vigselceremonin. Ringen finns på fingret som en ständig påminnelse om kärlek och gemenskap. I dag är den släta guldringen den vanligaste, men det har inte alltid varit så. I äldre tid hade ringarna ingen enhetlig form, utan de var ofta utformade med motiv av madonnor, handslag och med infattningar av stenar i hjärtform. Den släta guldringen kom i samband med att kvinnan i början av 1800-talet började bära två ringar. Då etablerades seden att växla två släta guldringar vid förlovning och att brudgummen sedan ger bruden en (slät) guldring vid vigseln. Detta är ganska så unikt för Sverige. Traditionen att bära vigselringar har sitt ursprung i romerskt rättsbruk, där ringen användes som en bekräftelse på ingångna avtal. Sedan 1500-talet bär vi förlovnings- och vigselringen på vänster hands ringfinger. Detta kommer troligen sig av att man under antiken i Egypten trodde att den så kallade kärleksvenen (vena amoris) gick direkt till hjärtat från fingertoppen på vänstra handens tredje finger.

(av Anna Lundgren ur www.brollopsguiden.se)

- B Som du märker är det jobbigt att läsa en text som inte är uppdelad i stycken. Visa hur den kan bli lättare att läsa. Markera nytt stycke där du tycker det är lämpligt. Motivera varför du tycker att ett nytt stycke ska börja just där.
- C Diskutera olika förslag till rubrik och nya stycken.

VAD PASSAR IN?

Efter s 55 i textboken

Här är några ord ur *Pengar* (s 52) och *Att spara* (s 53–55).

aktier avgift drömsemester förlora förvaltare hyran
madrassen morgondagen pensionen reserv risken skatt
tigga vinna vinsten

- A Välj ord ur rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska inte användas.
- Varje dag drömde Lina om att _____¹ en stor summa pengar. Mycket tid och energi gick åt att tänka på vad hon skulle göra med alla pengarna. Kanske en _____² vid Medelhavet. Kanske skulle hon satsa på börsen? Men den gick upp och ner och _____³ kunde bli värdelösa om företaget gick dåligt.
- Att slippa oroa sig för _____⁴ för lägenheten varje månad skulle bli skönt. Hon hade ingen lust att börja tänka på _____⁵ redan nu. Hon var ju så ung. Hon ville ha roligt, köpa kläder, äta gott och inte tänka så mycket på _____⁶. Kanske vore det en idé att gömma pengar i _____⁷ som mormor hade gjort och sedan plocka fram lite då och då. Hon skulle inte tala om för någon att hon hade vunnit så mycket pengar. Då skulle folk kanske börja _____⁸ av henne och den _____⁹ ville hon inte ta. En idé var att skaffa en professionell _____¹⁰ som skulle sköta allt. Hon fick betala en _____¹¹ för det, men det kunde inte hjälpas. Nu var det bara den stora _____¹² som fattades. Sen fick det väl lösa sig vad hon skulle göra med pengarna.

- B Tre ord passar inte in. Skriv tre egna meningar där de orden finns med.

PREPOSITIONER

Efter s 57 i textboken

Skriv rätt preposition i luckorna.

i för på till

- A Jag har alldeles för lite ¹ lön och jag kan inte spara och tänka ² morgondagen. Tänk om jag kunde spara ³ en utbildning. Jag skulle vilja ha ett sparkonto ⁴ banken. Då får man en fast ränta ⁵ pengarna. Jag skulle inte vilja spara i aktier eftersom värdet ⁶ aktier är så osäkert. Nej, det är inget ⁷ mig. Utvecklingen ⁸ börsen verkar dålig och chansen ⁹ vinst är så liten.

av för i om på till åt

- B Jag hade plötsligt gott ¹ pengar och köpte nya kläder från topp ² tå. Sen gick jag ³ stans dyraste restaurang och bad att få se ⁴ menyn. Jag sparade inte ⁵ någonting. Jag hade bjudit min bästa kompis ⁶ middag. Hon skulle snart fylla år, så hon fick välja vad hon ville ha ⁷ vilket pris som helst. Hon blev yr ⁸ lycka när hon förstod att jag ville ordna en fest ⁹ henne som hon aldrig skulle glömma. Men hon var orolig ¹⁰ att jag inte skulle kunna betala. Men jag bara skrattade ¹¹ hennes oro och slängde upp några tusenlappar ¹² bordet. Detta drömde jag ¹³ natt. Det var en härlig dröm.

LÄS OCH FÖRSTÅ

Efter s 57 i textboken

Konsumentverket är en statlig myndighet med uppgift att ta till vara konsumenternas intressen. En av Konsumentverkets uppgifter är att utföra tester av hushållsmaskiner, t ex dammsugare, diskmaskiner och spisar.

På Konsumentverkets hemsida, www.konsumentverket.se, hittar du bl a länkar till kommunernas konsumentvägledare som ger råd i olika konsumentfrågor.

- A Läs igenom texten.

Konsumentköplagen

En privatperson som köper en vara, t ex kläder eller något till hemmet, skyddas av en särskild lag, *konsumentköplagen*.

Konsumentköplagen gäller vid:

- 5 • köp av lösa saker
Lagen gäller när du som konsument köper lösa saker för enskilt ändamål av en näringsidkare. Som lösa saker räknas varor, t ex bilar, TV-apparater och hushållsmaskiner. Det spelar ingen roll om varan är ny eller begagnad.
- 10 • byte
Lagen gäller vidare vid byte av lösa saker såsom då en köpare av bil lämnar en annan bil som betalning utan annan ersättning i pengar.
Konsument i lagens mening är du när du handlar som privat person.
- 15
Varan ska vara avsedd för enskilt ändamål. Den behöver inte vara köpt för att du ska använda den själv. Den kan också vara köpt som gåva åt någon annan.
Näringsidkare är företag eller enskilda personer som yrkesmässigt driver ekonomisk verksamhet. Lagen gäller också för statliga och kommunala organ som driver sådan verksamhet.
- 20

Konsumentköplagen gäller *inte*

- när en privatperson köper av en annan privatperson utan förmedling av näringsidkare.
- 25 • när köparen är ett bolag, en förening eller ett dödsbo.
- vid köp av fastigheter och bostadsrätter. De är inte lösa saker.

- vid köp av aktier, obligationer och livförsäkringar. De är inte heller lösa saker.
- om säljare samtidigt med leveransen ska utföra ett arbete eller en tjänst om det utgör den övervägande delen av hans åtagande. Då gäller i stället en annan lag, *konsumenttjänstlagen*.
- vid leverans av elektrisk ström.

Konsumentköplagen föreskriver också rättelse om varan är felaktig.

- 10 Varan är felaktig om
- den inte överensstämmer med vad du och säljaren kommit överens om när det t ex gäller varans art, mängd, kvalitet och förpackning.
 - det inte finns med nödvändiga anvisningar om installation, montering, användning, förvaring och skötsel. Bruksanvisning skall normalt vara på svenska.
 - den inte är lämpad för sitt ändamål, t ex om ett regnplagg inte står emot regn.
 - den inte är lämpad för det särskilda ändamål som du avsett använda varan till, som säljaren måste ha förstått.
 - den inte stämmer överens med den beskrivning som säljaren har lämnat och har de egenskaper som säljaren hänvisat till genom att visa upp ett prov eller en modell.
 - den inte är förpackad på vanligt eller försvarligt sätt som 25 behövs för att skydda varan.

Konsumentköplagen redogör också för vilka rättigheter man har vid fel på varan. Generellt är lagen skriven för att skydda och stärka konsumentens rättigheter.

(Ur *Konsumentköplagen*, en broschyr från Konsumentverket 2003)

B Sätt kryss (X) för rätt eller fel.

	Rätt	Fel
1 Du har köpt målarfärg. Den får inte förvaras på en plats där det är minusgrader för då blir den förstörd. Detta måste enligt lag stå skrivet på burken.		
2 Om du köper en bostadsrätt gäller konsumentköplagen.		

Rätt Fel

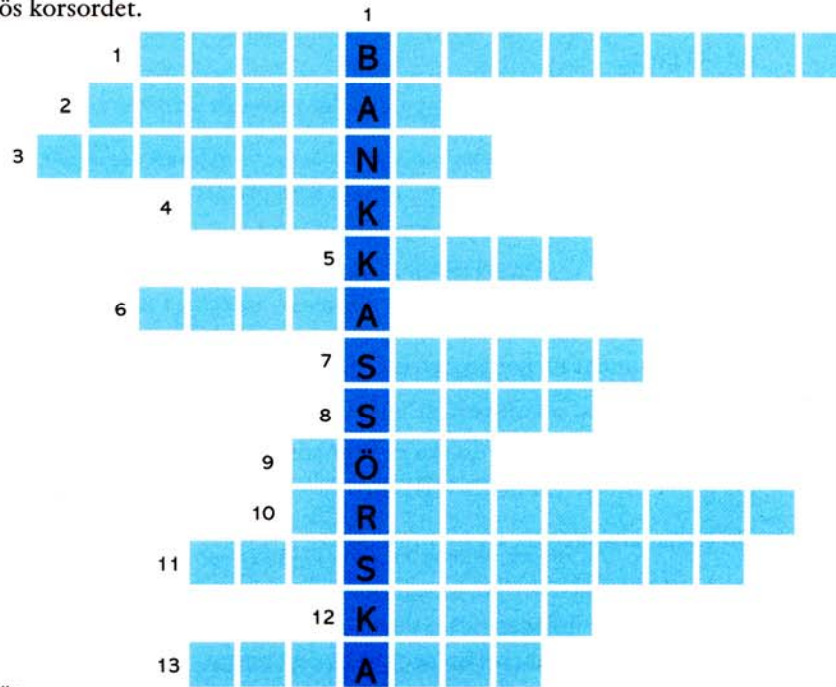
3 Du har köpt en TV som du inte får att fungera. Affären där du köpt TV:n vill inte ta tillbaka den. Då kan du ta kontakt med en konsumentvägledare och fråga vad du ska göra.		
4 Vid köp av elektrisk kaffebryggare gäller inte konsumentköplagen.		
5 Konsumentköplagen gäller inte om du som privatperson köper något av en annan privatperson.		
6 Du har köpt en begagnad bil av en bilfirma. Då gäller konsumentköplagen.		
7 Med konsument menas en person som leder ett företag.		
8 Du har köpt en sak som du ska ge bort som present. Då gäller inte konsumentköplagen.		
9 En restaurangägare är en näringsidkare.		
10 Du har köpt en bokhylla i en affär. Du ska själv sätta ihop hyllan, men det står inte skrivet någonstans hur du ska göra. Konsumentköplagen säger ingenting om detta.		
11 Du har köpt ett par stövlar i en affär. Det visar sig att de inte håller tätt mot vatten. Du blir blöt om fötterna. Då har du laglig rätt att få nya stövlar.		
12 Du har köpt en begagnad bil av en bekant. Då gäller inte konsumentköplagen.		
- C Du har köpt en förpackning med sex vinglas som du ska ge din syster i födelsedagspresent. När du kommer hem visar det sig att ett av glasen i kartongen är trasigt. Du går tillbaka till affären och får efter en stunds samtal med expediten en ny kartong med glas. Du berättar om det trasiga glaset för en vän. Han blir nyfiken och undrar vad du sa till expediten.
- Berätta vad du sa. Du kan börja så här:
Hej! Jag var här i går och köpte de här ...

KORSORD

Efter s 61 i textboken

Alla orden i det här korsordet finns i *Gordana* (s 60–61).
För att det ska bli lite lättare är en bokstav ifylld i varje ord.

A Lös korsordet.

Vågrätt

- 1 Där barnen äter i skolan.
- 2 Att göra ett fel är samma sak som att göra ett .
- 3 Åka tillbaka.
- 4 Stark känsla av glädje.
- 5 Samma sak som "fest".
- 6 Motsatsen till att tala sanning.
- 7 En man som ser bra ut är .
- 8 Att arbeta i är att arbeta olika tider, olika dagar.
- 9 Alla förstod att hon inte talade sanning. Det hon sa var .
- 10 Att vara öppen och berätta rakt på sak är att vara .
- 11 Tidning som kommer varje dag.
- 12 Man kan ha sina pengar på ett i en bank.
- 13 Personer man känner, men inte känner lika bra som vänner.

B Skriv en ledtråd till det lodräta ordet.

Lodrätt

1 _____

ORDPAR

Den här meningen kommer från texten *Gordana* (s 61, rad 18–20):

Hon gick av och an i deras tvåa vid Rinkebytorget och försökte få tiden att gå genom att betrakta handeln.

Många fasta uttryck består av ordpar, oftast med **och** emellan. Ibland betyder det andra ordet i dessa ordpar ungefär samma sak som det första ordet och förstärker därför det första ordets betydelse.

Här är några sådana ordpar:

av och an	fram och tillbaka, först åt ena hållet och sedan åt andra hållet: Han körde av och an och letade efter huset där hon bodde.
fram och tillbaka	först på ett sätt och sedan tvärtom: De pratade fram och tillbaka men kom inte fram till någon lösning.
frid och fröjd	bra, lyckligt: Allt slutade frid och fröjd.
förr eller senare	till sist, till slut: Man kan skjuta på att göra det, men förr eller senare är det nödvändigt att ta itu med det.
först och främst	till att börja med: För att kunna köpa det man vill, måste man först och främst ha pengar.
huller om buller	helt utan ordning: Alla skor i hallen stod huller om buller.
här och där	på olika ställen: När de åkte genom landskapet såg de här och där en röd liten stuga.
lugn och ro	stillhet och tystnad: Författaren hyrde en stuga långt från staden för att få lugn och ro.
nätt och jämt	nästan inte, nära, med liten marginal: Hon klarade sig nätt och jämt från att bli påkörd av bilen.
ordning och reda	ordning: Jag vill ha ordning och reda när det gäller min ekonomi.

Välj bland ordparen och skriv de som passar i luckorna. Alla ska användas en gång.

Kajsa och Linus hade haft fest. Det var mycket rörigt i köket. Tallrikar och glas stod _____ 1 _____ 2 _____

låg matrester och använde servetter. Båda var trötta och hade dessutom haft sitt

första gräl. Linus ville sova men Kajsa ville att de skulle plocka i ordning lite

först. De diskuterade _____ 3 _____ Kajsa menade att

_____ 4 _____ måste de plocka i ordning och då var det

bäst att göra det nu. Hon gick _____ i köket
 och pekade på allt och sa att _____ måste
 de ta bort matresterna som annars skulle börja lukta illa. Linus,
 som _____ kunde hålla sig vaken, blev arg och
 skrek att om Kajsa ville städa nu fick hon göra det själv. Kajsa lugnade sig
 och eftersom hon måste ha lite _____ för att
 kunna sova, sa hon att hon skulle plocka bort matresterna och så fick Linus i
 _____ ta hand om resten i morgon. Linus gäspade
 och sa OK. Sen var allt _____.

SJU SVÅRA VERB

I *Gordana* (s 61, rad 18) står:

Ändå hade han ljugit hela tiden.

Verbet **ljuga** hör till en grupp verb med böjningen **u – ö – u**. Här är några sådana verb:

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
bjuda	bjuder	bjöd	bjudit	bjuden
ljuga	ljuger	ljög	ljugit	-ljugen
njuta	njuter	njöt	njutit	(-njuten)
sjunga	sjunger	sjöng	sjungit	sjungen
sjunka	sjunker	sjönk	sjunkit	sjunken
skjuta	skjuter	sköt	skjutit	skjuten
tjuta	tjuter	tjöt	tjutit	–

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

Först spelade grannen piano och _____ högt i flera timmar.
 Sedan skällde och _____ hans hund halva kvällen. Om inte
 grannen och hunden hade stört henne kunde hon ha _____ av
 att var ledig från arbetet.

Dagen därpå _____ grannen henne på kaffe. Han hade
 aldrig _____ in henne förut. När han bad om ursäkt för hunden
 _____ hon och sa att hon inte alls hade blivit störd. Efter kaffet
 spelade de dataspel hela kvällen och _____ ner flygplan som
 _____ i havet. Ibland _____ hunden, men den
 tystnade när den blev _____ på godis.

VAD PASSAR IN?

Här är några ord ur *En ovanlig lek* (s 63–64).

Efter s 64 i textboken

ben **golv** **knyckla ihop** **lamslagen** **pigg** **riva sönder**
släta ut **snöflinga** **sovrum** **strödd** **utvilad**

A Välj ord och uttryck ur rutan och skriv dem där de passar in.
 Alla ska användas. Se till att orden får rätt form.

Petter kände sig inte ett dugg _____ fast han hade sovit så länge.
 Brevet hade kommit med posten. Först blev han helt _____
 när han läste det och han _____ det till en boll.
 Sen ångrade han sig och _____ det igen.
 Han ångrade sig igen och _____ det. Nu låg
 bitarna _____ över hela _____.
 Petter kände sig alldeles darrig i _____ och gick in
 i _____ och satte sig på sängen. Det hade börjat snöa kraftigt
 och _____ var ovanligt stora. Efter en stund kände han
 sig bättre. Han bestämde sig för att han skulle klara av det här. Han blev
 riktigt _____ när han hade fattat sitt beslut.

B Vad stod det i brevet som Petter hade fått? Diskutera
 i smågrupper. Berätta sedan för de andra vad ni tror.

SKULLE

Efter s 67 i textboken

Sara och Kajsa träffas i mataffären.

A Skriv vad Kajsa säger. Använd **skulle** + *ett lämpligt subjekt* där det behövs.

Tänk på ordföljden i huvudsatser som börjar med uttryck för tid eller plats.

Sara Hej, Kajsa! Tack för i går! Vilken trevlig fest och väldigt god mat.

Kajsa Tack själv. Ja, det blev bra till slut. Men det var en jobbig dag.

Sara Jaså. Vad hände då?

Kajsa Jo, på förmiddagen _____ handla mat och på
eftermiddagen _____ åka till universitetet.

_____ ha en tenta där klockan tre.

På hemvägen _____ köpa vin. När jag kom hem

_____ laga mat till åtta personer. Linus

_____ inte komma hem förrän klockan sju,

eftersom _____ besöka sin mamma i Uppsala.

Gästerna _____ komma halv åtta.

Sara Stackars dig. Du fick verkligen stressa.

Kajsa Ja, och sen när ni alla hade gått och _____
plocka i ordning efter festen blev det lite problem och vi började gräla.

Sara Om vad då?

Kajsa Jag ville att _____ plocka i ordning direkt, men
Linus tyckte att _____ skjuta upp allt till dagen
därpå. Det hela slutade i alla fall bra, som tur var.

B Skriv huvudsatser med **skulle** efter bisatsen.

Om jag vann en miljon ...

min
förvånad skulle
bror bli

1. ... _____

jag skulle
inte något
köpa

2. ... _____

ge skulle jag
till hundratusen
kronor fattiga

3. ... _____

sätta
pengarna på alla
banken skulle jag

4. ... _____

mig till
skulle ringa alla
tidningar

5. ... _____

lillasyster be
en min om mig skulle
häst

6. ... _____

köpa
balkong en skulle med
jag lägenhet

7. ... _____

be min
skulle chef jag tyst
hålla ibland

8. ... _____

tre på bio
jag veckan i skulle
gångerna gå

9. ... _____

Jorden runtresa bli
släkningar på bjudna
skulle mina en

10. ... _____

C Vad kan du säga? Använd jag skulle vilja.

- 1 Du är på Åhléns. Du vill byta en tröja som du köpte i går.
- 2 Du är på banken. Du vill avsluta ett konto som du har på banken.
- 3 Du har köpt en tågbiljett mellan Stockholm och Malmö. Du vill ändra och åka en annan dag.

Ställ artiga frågor. Använd skulle.

- 4 Du står utanför ett provrum på ett varuhus. Du har glömt en kasse inne i provrummet. Nu finns en annan kund där. Be att få titta i provrummet.
- 5 Du har glömt din plånbok hemma. Du behöver låna pengar till lunchen. Be en kamrat att få låna.
- 6 Du står i kö vid kassan i mataffären. Alla kunder har många varor i sina vagnar. Du har bara en liter mjölk. Du har bråttom till pendeltåget. Be att få gå före.

VILKET ORD SKA BORT?

I varje grupp finns tre ord som hör ihop. Ett blir över. Vilket? Varför det?

1	2	3	4	5
tigga	konto	madrass	klänning	pensionär
stjåla	kalas	kofta	kostym	kassörska
lura	aktie	kudde	kavaj	förvaltare
lögn	fond	täcke	stilig	städerska

VAD FATTAS?

I den här texten fattas 35 ord. Skriv ett ord i varje lucka. Ibland kan flera alternativ passa bra. Se till att orden du skriver får rätt form.

Den gamla damen var förtvivlad. Hon _____¹ just hämtat ut sin pension och gått in på det _____² varuhuset. Hon ville se om hon kunde hitta någon present till _____³ barnbarn. Plötsligt hade hon _____⁴ att hennes handväska var öppen och plånboken var _____⁵. Hon ropade på hjälp och en _____⁶ hjälpte henne. Hon fick komma in i ett rum och försöka _____⁷ vad som hade hänt. Det var _____⁸. Hon var chockad och hade svårt att minnas vad hon hade gjort på varuhuset. _____⁹ småningom lugnade hon sig lite. Butikschefen hade också kommit dit och hon hade fått en _____¹⁰ kaffe och han försökte tala lugnande till _____¹¹. Det var plånboken som var borta med _____¹² pengar hon tagit ut. Det var _____¹³ pensionen på niotusen kronor. Hon hade inte _____¹⁴ betalkort, annars måste hon ju spärra det. Hon hade varit på Svensk kassaservice mitt _____¹⁵ varuhuset och tagit ut pengarna. Kanske hade _____¹⁶ sett henne där och följt efter _____¹⁷ eller också var det en ficktjuv på varuhuset _____¹⁸ hade stulit hennes pengar. Polisen hade just varnat _____¹⁹ tidningarna för ficktjuvar. Det var semestertid nu och många turister hade blivit bestulna. _____²⁰ tillvägagångssätt var ofta likartat. En eller _____²¹ personer började tala med den de tänkte stjåla av, kanske visa en karta och _____²² efter vägen. Under tiden tog en tredje person plånboken eller något annat utan att personen som blev bestulen märkte det. Den stackars turist som _____²³ fått sin semester förstörd visste först

_____ vad han skulle göra.
 24
 Stölden polisanmälades förstås, men _____ var förstörd.
 25
 Den gamla damen kom nu ihåg _____ kvinnor som hade
 26
 pratat med henne och en av _____ hade spillt lite glass på
 27
 henne och hade vänligt bett om ursäkt och hjälpt till att _____
 28
 bort glassen från hennes kapp _____ en näsduk. Det var
 29
 _____ det ögonblicket som stölden skedde, förklarade
 30
 polismannen som tillkallats. "Så elakt! _____ verkade så snälla",
 31
 sa damen. "Vad ska jag ta mig till? Hur ska jag kunna _____
 32
 hyran och köpa mat. Varför skulle detta hända just _____ och jag
 33
 som vill ge mitt barnbarn _____ present. Hon har varit så duktig
 34
 och nu har hon tagit studenten. Vad _____ jag göra", grät den
 35
 gamla damen förtvivlad. "Hur kan människor vara så elaka?"

SKRIVKURS

MEDDELANDEN

Efter s 74 i textboken

Skriv meddelanden.

- Du behöver tjäna lite pengar genom att sitta barnvakt. Du kan både vissa dagar och vissa kvällar. Beskriv dina önskemål på en lapp som du sätter upp på anslagstavlan i affären.
- Du är bra på att sy och ändra kläder. Skriv en lapp att sätta upp där du bor. Skriv att du gärna hjälper till och skriv också vad du vill ha betalt.
- Någon har tagit din tvättstugetid. Du vet inte vem. Skriv en lapp och sätt upp i tvättstugan.
- Ni vill sälja en bokhylla. Ni har en för mycket och den får inte plats, när ni nu har flyttat ihop. Sätt upp en lapp på anslagstavlan i mataffären i centrum.

VAD PASSAR IN?

Efter s 77 i textboken

De här orden finns alla i *Vad ska man äta?* (s 76–77).

allergiska avstår banta ekologisk fet hänsyn kemiska
 lantbrukare miljö nyttig odlar slakt snabbmat tål varor
 vegetarian övertygelse

A Välj bland orden i rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska inte användas. Åsa har alltid drömt om att ha ett litet kafé. Där skulle hon servera smårätter, soppor och gott bröd. Hon skulle inte ha dålig _____ utan bara _____ mat. Åsa tycker att man ska ta _____ till människor som är känsliga och inte _____ vissa födoämnen. Eftersom många är _____ mot vissa saker vore det praktiskt med små skyltar med upplysningar om innehållet i varje maträtt.

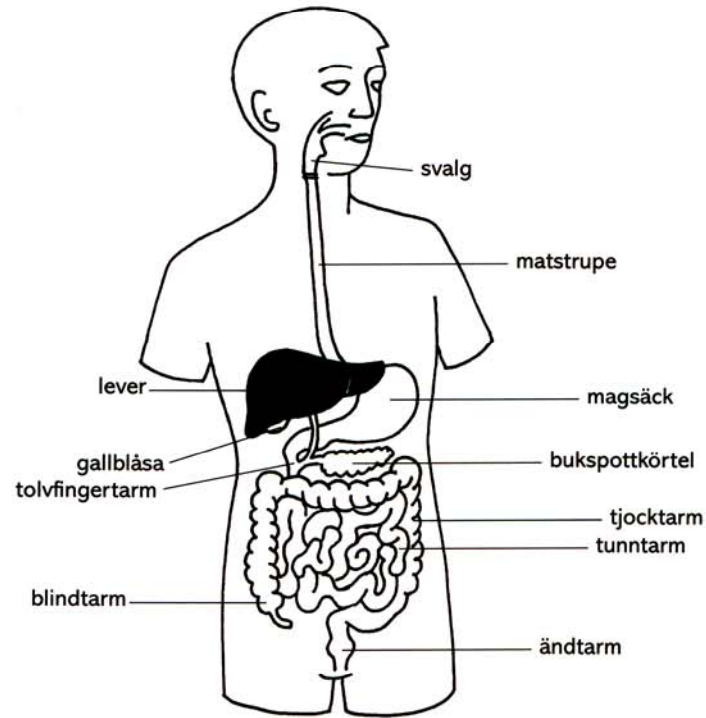
Själv är Åsa inte _____. Hon äter olika sorters mat, men hon _____ från alltför _____ mat för hon vill inte bli tjock. Åsas _____ är att _____ tillsatser i mat är onaturligt. Hennes pappa är _____ och _____ också grönsaker. Hon skulle kunna köpa bra _____ från hans gård men hon skulle önska att han övergick till _____ odling.

B Tre ord passar inte in. Skriv tre egna meningar där de orden finns med.

VART TAR MATEN VÄGEN?

Titta på bilden och skriv rätt ord i luckorna. Använd bestämd form av ordet.

När man har tuggat maten och den har blandats med saliv (spott) sväljer man maten. Genom _____¹ passerar både maten och den luft vi andas. Maten passerar sedan genom _____² ner i _____³. Här kan maten finnas upp till fyra timmar och blandas med magsaft. Sedan fortsätter maten till _____⁴. Den översta delen kallas _____⁵. Här blandas maten med bukspott och galla.

Gallan bildas i _____⁶. I detta stora organ bryts fett i maten ner och farliga ämnen förvandlas till ofarliga. Gallan samlas sedan i _____⁷.

Bukspottet bildas i _____⁸. Här tillverkas också ett annat ämne, insulin, som ser till att det finns lagom mycket socker i blodet.

Om man har brist på insulin får man diabetes (sockersjuka).

Sedan fortsätter maten till _____⁹. Den första delen kallas _____¹⁰. Den har ett bihang. Om man får blindtarmsinflammation är det bihanget som är inflammerat.

Därefter fortsätter maten till _____¹¹ där den sedan försvinner ut ur kroppen som avföring.

ÄTA OCH DRICKA

Äta och dricka är de vanliga verben för att uttrycka att få i sig mat eller dryck. Man kan äta och dricka på olika sätt. Hur det låter när man äter och dricker beror på vad och hur man äter eller dricker. Det finns flera verb som beskriver detta.

Här är några verb som har med äta eller dricka att göra:

1	2	3
smaska	tugga	smutta
smacka	svälja	suga
sörpla	spotta ut	halsa
	sätta i halsen	

- A Kontrollera att du förstår vad orden betyder. Slå upp de ord du inte kan i en ordbok.
- B Verben står i tre grupper. Förklara hur verben i varje grupp kan höra ihop.
- C Fundera över hur du skulle översätta verben till ditt språk. Finns det motsvarigheter till alla verben?
- D Skriv fem meningar där du använder fem av verben.

LÄS OCH FÖRSTÅ

Hur ska vi äta för att må bra? Kanske som de första människorna som levde på jorden?

A Läs igenom texten.

Åter till stenåldern

Människans genetiska uppsättning är fortfarande i stort sett densamma som på stenåldern. Däremot har vi förändrat vår kost radikalt sedan dess. Första gången var för ca 10 000 år sedan (eller senare) då människorna som bodde i Mellanöstern började bli bofasta och lärde sig att bruka jorden. Nästa gång var för ca 200 år sedan när den industriella revolutionen svepte över stora delar av världen.

Man brukar anse att stenåldern började i Afrika för ca 2,5 miljoner år sedan. Från den tiden och fram till för ca 10 000 år sedan var människorna jägare och samlare. Kosten bestod av magert kött, frukt, grönsaker och nötter. Magert kött kom från vilda djur, fisk och skaldjur. Man fick i sig mer protein än i dag.

- En del forskare anser att vi skulle må bättre om vi åt enligt vår natur, dvs som människorna åt på stenåldern. Enligt dessa forskare var stenåldersmänniskan längre, friskare, smalare, mer muskulös och mer vital än den moderna människan. De tror att sjukdomar som hjärt- och kärlsjukdomar, högt blodtryck, mag- och tarmsjukdomar, cancer och dåliga tänder inte fanns under stenåldern. De tror också att människan har blivit kortare sedan hon började leva i jordbrukarsamhället. I ett område har man hittat skelett av människor och kunnat ta reda på hur långa människorna var. Det visar sig att en genomsnittsman på stenåldern var 1,75 cm lång och en genomsnittskvinna 1,68 cm lång. I jordbrukarsamhället, omkring 3000 f Kr, var genomsnittsmannen i samma område 1,60 cm lång och genomsnittskvinnan 1,52. Forskarna tror att skillnaderna i längd beror på den förändrade kosten.
- Spannmålsprodukter (t ex bröd), baljväxter (t ex bönor) och mejeriprodukter (mjölk och ost) kom med jordbrukarsamhället. Salt och raffinerat socker, som vi äter för mycket av i dag, fanns inte alls på stenåldern. Om man blev sugen på något sött åt man honung eller söta frukter.

Det fett som stenåldersmänniskan fick i sig var bra fett, medan det som ingår i vår kost i dag till största delen är dåligt fett som ger oss höga kolesterolvärden, vilket i sin tur medför hjärt- och kärlsjukdomar.

- Att äta magert kött, fisk eller skaldjur till varje måltid och dessutom mycket grönsaker och frukt är det naturliga för oss. Om vi åt så skulle vi bli friskare och smalare, säger de forskare som förespråkar stenåldersmaten.

(Fakta ur *Stenålderskost* av Loren Cordain)

B Sätt kryss (X) för rätt eller fel.

	Rätt	Fel
1 Det var framför allt från tama djur som stenåldersmänniskan fick kött.
2 Genomsnittskvinnan var betydligt längre på stenåldern än hon var i jordbrukarsamhället.
3 För höga kolesterolvärden kan leda till hjärt- och kärlsjukdomar.
4 Jordbrukarsamhället anses ha uppstått för ca 2000 år sedan.
5 Bönor var en väsentlig del i stenåldersmaten.
6 Den industriella revolutionen kom i slutet av 1700-talet och i början av 1800-talet.
7 Olika mejeriprodukter är något människan alltid ätit.
8 Under stenåldern åt man mycket bröd av säd som man själv hade odlat.
9 Stenåldersmänniskan hade som regel dåliga tänder.
10 Stenåldersmannen var längre än mannen i jordbrukarsamhället.

PARA IHOP

I *Vad ska man äta?* (s 77, rad 21–22) hittar du ordet **allergi**:

På senare år har allergierna ökat snabbt i Sverige, särskilt bland små barn.

Betoningen i ordet **allergi** ligger på i. Det finns många svenska substantiv som slutar på -i.

A Vad betyder orden? Para ihop orden till vänster med rätt förklaring.

1. allergi		a) ett land som har en monark (kung eller drottning) som statschef
2. ekologi		b) överkänslighet hos kroppen för vissa ämnen
3. slakteri		c) ett grymt sätt att styra ett land
4. charkuteri		d) en butik som säljer finare bröd, kakor och tårter
5. slöseri		e) en fabrik som gör öl och läskedrycker
6. raseri		f) läran om sambandet i naturen
7. bryggeri		g) målarkonst
8. demokrati		h) en ”fabrik” där djur slaktas
9. monarki		i) en butik som säljer olika sorters kött och korvar
10. tyranni		j) folkstyre; ett land där folket väljer de som ska styra landet; medbestämmande
11. måleri		k) ett spel där slumpen får bestämma vem som vinner
12. lotteri		l) ursinne, vrede, stor ilska
13. konditori		m) onykterhet, spritmissbruk
14. fylleri		n) det att använda för mycket av något

B Läs orden med rätt betoning.

IMPERATIV

Gör meningar med imperativ.

A Du och din kamrat är ute och joggar. Vad säger din kamrat?

1 Du ska jogga lite fortare.

Jogga lite fortare! _____

2 Du ska anstränga dig lite.

3 Du ska inte flåsa så mycket, för då hör jag inte vad du säger.

4 Du ska inte prata så mycket.

5 Du ska inte springa så fort, så jag inte hinner med.

6 Du ska inte vara arg.

B Du har köpt en fin tavla och du och din kamrat ska hänga upp den.
Vad säger din kamrat?

1 Du ska sätta upp tavlan där, tycker jag.

2 Du ska hänga den lite mer till höger.

3 Du ska sänka tavlan lite.

4 Du ska slå i en spik först.

5 Du ska inte slå dig på tummen, när du hamrar.

6 Du ska inte svära.

7 Oj, du måste sätta på ett plåster.

KORSORD

A Lös korsordet.

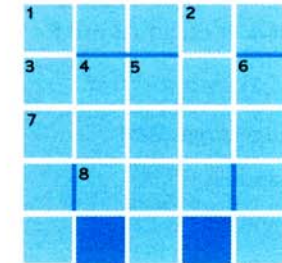
Vågrätt

1 Motsatsen är "hungriga".

3 En möjlig bulle är inte ■ .

7 Att försöka få en person att äta mer än hon eller han vill, att bjuda flera gånger.

8 Om man steker något på för hög värme, kan det ■ .

Lodrätt

1 Lika som vågrätt 1.

2 En längre infinitivform av ett vanligt verb. I preteritum heter det "tog".

4 En religiös övertygelse. Det är både substantiv och verb.

5 Barn kan ■ och vara olydiga.

6 Kan vara detsamma som "streck". Om man tar av sig klockan när man har solat kan det finnas en ljusare ■ där klockan har suttit.

B Lek med orden i korsordet, när du har löst det.

1 Om du tar bort första bokstaven från ett av orden, kan du läsa det både framifrån och bakifrån. Det blir lika. Ordet betyder "slå barn". Vilka är orden?

2 Vilket ord blir detsamma som "plats", "ställe" om du läser det bakifrån?

3 Vilket ord blir en fågel om du tar bort första bokstaven? Den fågeln lever ofta vid stränderna.

4 Vilket ord blir den del av en växt som finns under marken, om du sätter första bokstaven sist?

5 Vilket ord blir ett ställe där du kan dricka sprit, om du tar bort de två första bokstäverna.

HAND OCH FINGRAR

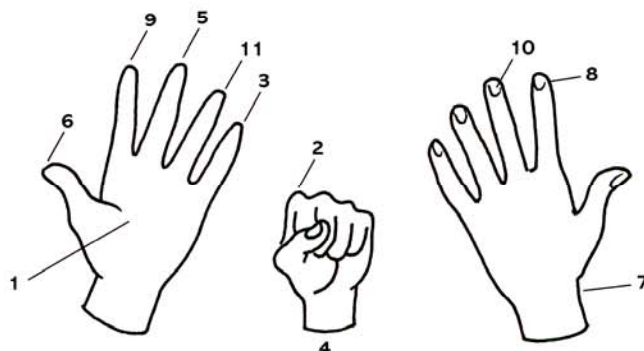
Den här meningen kommer från *Äppelträdet* (s 87, rad 16–18):

De sa väldigt lite. Sträckte bara ut armarna och släppte ner mynten i min morfars stora näve.

Näve är ett annat ord för hand. Handen kan vara **öppen** eller **knuten**.

A Skriv rätt siffror.

- fingertopp
- handflata
- handled
- knoge
- knytnäve
- lillfinger
- långfinger
- nagel
- pekfinger
- ringfinger
- tumme

B Skriv rätt prepositioner.

- 1 Han slog mig _____ knytnäven _____ hakan.
- 2 Eva tog barnet _____ handen och gick i väg.
- 3 Syskonen gick hand _____ hand till skolan varje morgon.
- 4 Sätt ringen _____ fingret, så vi får se hur vacker den är.
- 5 Kvinnan hade fått ett sår _____ pekfingret.
- 6 Lena hade stukat handen så hon hade ett bandage _____ handleden.
- 7 Han hade ett plåster _____ tummen. Han hade slagit sig _____ tummen, när han skulle sätta upp tavlan.
- 8 Pojken skrev _____ vänster hand.
- 9 Den lilla flickan hade en fågelunge _____ sin kupade hand.
- 10 Jag fryser _____ händerna.

SJU SVÅRA VERB

I *Äppelträdet* (s 88, rad 7) står:

Han stack handen djupt in och hämtade tre kuvert.

Verbet **sticka** hör till en grupp verb med böjningen i – a – u. Här är några sådana verb:

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
brinna	brinner	brann	brunnit	brunnen
dricka	dricker	drack	druckit	drucken
finna	finner	fann	funnit	funnen
finnas	finns	fanns	funnits	-
hinna	hinner	hann	hunnit	-hunnen
sitta	sitter	satt	suttit	-sutten
sticka	sticker	stack	stuckit	stucken

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder. Observera att **sticka** också kan ha en annan betydelse: ”att sticka en tröja” (med garn). Då böjs **sticka** regelbundet: **sticka, stickar, stickade, stickat, stickad**.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

Linus och Kajsa var på semester. De _____₁ på en uteservering och _____₂ kaffe och åt kakor. Kajsa läste ur en turistbroschyr: ”Slottet har _____₃ två gånger men har byggts upp igen. I slottsparken har man _____₄ spår av ännu äldre bebyggelse.” ”Vad synd att vi inte _____₅ besöka slottet innan det stängde”, sa Linus. ”Vi kanske _____₆ dit i morgon innan vi reser vidare.” När de hade _____₇ och pratat en stund skrek Linus till. Det var något som hade _____₈ honom i armen. Oj, vad det gjorde ont. Nu såg han att det _____₉ fullt med getingar på hans kaka! ”Kom så _____₁₀ vi”, sa Linus. ”Men jag har inte _____₁₁ äta upp min kaka än”, protesterade Kajsa. ”Och jag har inte _____₁₂ upp mitt kaffe. Men jag vill inte bli _____₁₃ igen.”

ORDFÖLJD I FRÅGOR

Efter s 90 i textboken

Johan och Maria ska ha gäster på middag. Så här frågar Johan:

Hur mycket är klockan?

Maria svarar:

Fem över tre.

Johan frågar mera. Du ser vad Maria svarade. Skriv Johans frågor.

Börja frågorna med frågeord (**vem, vad, hur** osv).

- 1 _____
Jag har städad i tre timmar.
- 2 _____
Gästerna är bjudna till klockan sju, men en del kommer nog lite senare.
- 3 _____
Det är Petter, Åsa, Linus, Ali, Lina och en till.
- 4 _____
Jag träffade Linus på en kurs.
- 5 _____
Linus ska ta med sig sin flickvän.
- 6 _____
Jag vet inte säkert vad hon heter. Kajsa, tror jag.
- 7 _____
Jag tycker den ljusblå skjortan är snyggast.
- 8 _____
Den ligger på pallan i hallen.
- 9 _____
Köp det vi behöver för att göra köttfärssås.
- 10 _____
Ta åtta tomater.
- 11 _____
Åtta eller nio hekto räcker nog.
- 12 _____
Vi äter nog vid halv åtta ungefär.

TITTA OCH SE

Den här meningen finns i *Mazarinen* (s 91, rad 12):

Hon stirrade honom stint i ögonen.

Att **stirra** betyder att titta intensivt och länge. Det finns många verb som beskriver olika sätt att titta eller se. Den här tankekartan visar några av dem som används.

Skriv ord som betyder "titta" eller "se" i meningarna. Ibland kan flera alternativ passa. Se till att orden får rätt form.

- 1 Mannen _____ så intensivt på mig att jag tyckte att det var obehagligt. Först trodde jag att det var någon jag kände.
- 2 Läraren blev arg när han såg att Pelle försökte _____ på Elins prov hela tiden.
- 3 Jan kunde inte låta bli att _____ på sin pappa då och då för att se om han var arg.
- 4 På bussen _____ jag igenom allt jag hade skrivit upp inför provet.
- 5 Snälla du, _____ på det här lite snabbt, är du snäll. Jag ska lämna in det nu.
- 6 Han _____ i det starka solljuset och försökte se båten långt där ute på sjön.
- 7 När jag frågade om han visste något om vad som hänt, _____ han bara dumt på mig.
- 8 Hon satt och _____ på mig hela mötet. Hon var sur för att jag hade en annan åsikt än hon.

FÖRNAMN OCH EFTERNAMN

De här sex personerna arbetar på samma arbetsplats.

- Tor Almgren
- Viola Ekstam
- Lillemor Enerot
- Björn Asklov
- Sten Lönnblad
- Rose-Marie Grankvist

A Titta på personernas förnamn. Vilka är flicknamn, vilka är pojknamn?

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Betyder namnen något?

B Titta på efternamnen. I varje efternamn ingår namnet på ett träd. Skriv vilka träden är.

Ta reda på hur träden ser ut.

C I varje efternamn ingår också en del av ett träd. Skriv dessa ord. Beskriv vilken del av trädet det är.

SKRIVKURS

PRIVATA BREV

Efter s 96 i textboken

Du har läst mycket om mat. Skriv ett brev till en vän eller en släkting och berätta hur du vill förändra dina matvanor.

5

VAD PASSAR IN?

Efter s 98 i textboken

Här är några ord och uttryck ur *Sjöstjärnor* (s 98).

förbluffad gående i närheten närmare plockar upp på avstånd
spolats upp stranden takt turister vågorna övergiven

Välj ord och uttryck ur rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska användas en gång.

Sara tycker mycket om att gå längs _____¹. Helst ska det inte finnas några andra _____² alls _____³. Hon går i jämn _____⁴ och _____⁵ snäckor som _____⁶ ur havet. Hon lägger alla snäckor i en korg. Hon blir _____⁷ när hon ser hur många snäckor hon redan har samlat ihop.

Hon tycker att _____⁸ som kommer rullande är så vackra. Så här tidigt på morgonen är stranden nästan helt _____⁹, men _____¹⁰ kan hon se några människor som kommer _____¹¹ mot henne. När de kommer _____¹² ser hon att det är en man och en kvinna med ett barn. De kanske också ska leta snäckor.

UTTRYCK MED VATTEN

Det finns flera uttryck där ordet **vatten** ingår som en del.

Vad betyder uttrycken? Para ihop uttrycken till vänster med rätt förklaring.

1. Reza kan allt om datorer så när han fick ett jobb som datatekniker var han som fisken i vattnet.	■	a) göra allt, helt uppoffra sig
2. När Malin blev vald till ordförande i föreningen, var hon först lite orolig för att hon hade tagit sig vatten över huvudet.	■	b) helt utan effekt
3. Juan var beredd att gå genom eld och vatten för sin nya flickvän.	■	c) vara i sin rätta miljö, vara på rätt plats.
4. Alla fick vatten på sin kvarn när det visade sig att idrottsmannen faktiskt var dopad.	■	d) utan att haka upp sig
5. Många försökte tala med chefen, men det var som att hälla vatten på en gås.	■	e) lova att göra något man inte klarar av
6. Frida kunde allt som ett rinnande vatten vid det muntliga provet.	■	f) leta långt bort efter något som finns nära
7. Läkaren frågade Olle om han hade problem när han kastade vatten.	■	g) kissa, urinera
8. Vi behöver en elektriker, men varför gå över ån efter vatten? Kent, vår vaktmästare, är ju utbildad elektriker.	■	h) få fler bevis för att man har rätt

PRESENS PARTICIP

I *Sjöstjärnor* (s 98, rad 2) står:

En turist kom **gående** på en övergiven strand ...

Man kan använda presens particip för att visa att någon gör något på samma gång som han eller hon gör något annat. Formen **gående** kallas *presens particip*.

A Presens particip kan vara substantiv. **En studerande** är en person som studerar. Vad kan du säga om dessa personer?

1. besökande _____
2. boende _____
3. resande _____
4. troende _____
5. behövande _____

B Presens particip kan också användas som adjektiv.

En studerande flicka är samma sak som **en flicka som studerar**.

Skriv den här texten med samma innehåll, men utan att använda presens particip.

Den småspringande kvinnan såg desperat ut. Hon hade en **skrikande unge** i handen och **en skällande hund** i koppel. När hon såg **den försvinnande bussen**, svor hon högt. Mannen som stod vid hållplatsen, log medlidsamt mot **den svärande kvinnan**. "Enligt **gällande tidtabell** ska bussen inte gå förrän om en minut", sa han.

ORDBILDNING

Efter s 102 i textboken

A Skriv de ord som saknas.

ADJEKTIV	SUBSTANTIV	VERB
1. sorglig	sorg	_____
2. _____	_____	oroa
3. glad	_____	_____
4. _____	skrift	_____
5. drunknad	_____	_____
6. ansvarig	_____	_____
7. _____	_____	regna
8. blåsigt	_____	_____
9. skrikig	_____	skrika

B Skriv ord som är släkt med de markerade orden. Se till att orden får rätt form.

- 1 Vi läste i tidningen om mannens **flykt** från fängelset. Vi undrade hur det hade varit möjligt för honom att **fly** _____.
- 2 Människorna i byn hade alla samma **övertygelse**. De var _____ om att den stora översvämningen berodde på förändringar av klimatet.
- 3 Lukas brukar alltid **hjälpa** till. Han är ovanligt _____.
- 4 Om föroreningarna i miljön blir stora kan de som har allergi känna att deras **andning** påverkas. Det blir helt enkelt svårare att _____.
- 5 Frågan är om alla **vill** hjälpa till. _____ att hjälpa till kan vara olika hos olika människor.

- 6 **Drunkning** är en dödsorsak som ökar under somrar när det är varmt och soligt. De flesta människor som _____ är medelålders män som ger sig ut på en simtur eller fiskar ensamman.
- 7 Man måste kunna vara **säker** i båten och om man har flytväst ökar _____.
- 8 Mannen fick flera **erbjudanden** om hjälp. Man _____ honom hjälp vid tre tillfällen, men han tackade nej.

VAD PASSAR BÄST?

Efter s 104 i textboken

Ord med samma, eller nästan samma, betydelse hör ofta hemma i olika sammanhang.

A Skriv ord som passar i meningarna. Välj ord i rutorna. Se till att orden får rätt form.

käka äta inta

- 1 Efter prisutdelningen bjöds gästerna att _____ middag på slottet. Flera tal hölls till pristagarna.
- 2 ”Nej, jag kan inte gå ut nu. Vi ska _____”, sa femtonårige Kalle till sin kompis.
- 3 Vad _____ ni till middag i går, när dina föräldrar var på besök?

flicka dam gumma kvinna tjej

- 4 Det stod en _____ i fyrtioårsåldern och väntade på mannen utanför huset. Jag kände inte igen någon av dem.
- 5 ”Vilken söt _____”, sa Pelle och rättade till håret. ”Henne vill jag dansa med.”
- 6 Pojkarna stod för sig och _____ för sig. Så småningom började de prata med varandra.

7 På dansrestaurangen hade man bestämt att varannan dans var det

_____ som fick bjuda upp herrarna.

8 Sagan började med att den gamla _____ var ledsen, för att hennes katt hade dött.

B Skriv fyra egna meningar där du har med orden i rutan.

pojke kille gubbe man

LÄS OCH FÖRSTÅ

Efter s 107 i textboken

Kristendomen kom till Sverige på 800-talet. Det var katolska munkar från Tyskland som spred den nya läran. I början gick det långsamt men efter ungefär trehundra år hade Sverige blivit ett kristet land med en kyrka som blev mäktigare och mäktigare.

A Läs igenom texten. Du kan behöva ta hjälp av en ordbok.

Så blev Sverige protestantiskt

I början av 1500-talet var Norge, Danmark och Sverige i union, men en grupp svenska adelsmän ville att Sverige skulle bryta sig ur unionen och bli ett självständigt land. De startade ett uppror. Den danske kungen Kristian II krossade detta motstånd och blev krönt till kung i Sverige 1520. Kungen lovade att ingen svensk skulle straffas för att ha deltagit i upproret mot honom, men han bröt sitt löfte och avrättade flera av upprorsmännen.

10 Gustav Vasa

En av motståndsmännen, Gustav Eriksson Vasa, lyckades fly från Sverige och sedan ta sig tillbaka. Han begav sig till Dalarna där han försökte övertala bönderna att göra uppror mot Kristian. De tvekade och Gustav Vasa fortsatte sin flykt undan Kristian mot Norge.

När nyheten om avrättningarna i Stockholm nådde Dalarna ångrade sig de som först hade sagt nej till Gustav. De skickade ett par snabba män efter honom för att be honom komma tillbaka. De hann upp Gustav ungefär vid Sälen i nordvästra Dalarna.

20 Med böndernas hjälp lyckades Gustav Vasa besegra Kristian. Han valdes till kung och den 6 juni 1523 kröntes han i Stockholm.

Ett viktigt beslut

Gustav Vasa ville stärka kungens makt och gjorde därför Sverige till ett arvrike. Det var ett fattigt land han övertog, men kungen visste var det fanns rikedomar. Den katolska kyrkan ägde mycket jord och många gårdar och i kyrkor och kloster fanns dyrbara föremål av guld och silver.

På en riksdag 1527 bestämdes att Sverige skulle bli ett protestantiskt land. Protestantismen hade startat i Tyskland och innebar att kyrkan i ett land inte skulle lyda under påven i Rom utan under det egna landets kung. Prästerna skulle predika på folksket eget språk, inte latin, och Bibeln skulle översättas till det egna språket. Det passade Gustav Vasa utmärkt. Nu kunde han låta en stor del av kyrkans jord övergå till kronan (staten) och också se till att många värdefulla föremål som hade funnits i kyrkor och kloster förstördes eller smältes ner.

Beslutet på riksdagen 1527 innebar att alla i Sverige måste tillhöra den nya, protestantiska kyrkan och att några katolska kloster inte fick finnas i Sverige.

Gustav II Adolf

20 På 1600-talet rasade de stora religionskrigen i Europa mellan katoliker och protestanter. Gustav II Adolf, som blev kung 1611, kom att bli protestantismens store förkämpe.

Under denna tid organiserades den svenska statsförvaltningen och de centrala ämbetsverken. Eftersom vapen behövdes i de stora krigen grundades en stor svensk vapenindustri och kanoner blev en ny svensk exportvara. Många krigsfartyg byggdes också.

Kristina

När Gustav II Adolf dog i kriget i Tyskland 1632 var hans dotter Kristina ännu en liten flicka. Först 1644 blev hon drottning. Men hon ville helst ägna sig åt att studera och att läsa litteratur. Hon var mycket bildad och diskuterade gärna filosofi och religion med lärda män. Efter tio år som drottning abdikerade Kristina och flyttade till Rom. Där övergick hon till katolicismen. Detta blev en mycket stor triumf för påven eftersom hon var dotter till protestantismens store krigare.

B Sätt kryss (X) för rätt eller fel.

Rätt Fel

1 Kristian II var kung av Danmark.		
2 Gustav Vasa kröntes till kung 1523.		
3 Gustav Vasa lät smälta ner silverföremål som hade använts i kyrkorna.		
4 Riksdagen bestämde att prästerna skulle predika på latin.		
5 Under religionskrigen på 1600-talet exporterade Sverige inga vapen.		
6 På 1600-talet organiserades den svenska statsförvaltningen.		
7 Kristina valdes till drottning av det svenska folket.		
8 Drottning Kristinas far var katolik.		
9 Drottning Kristina kämpade för protestantismen.		
10 Kristina flyttade till Italien.		

C Skriv om de felaktiga meningarna så att de blir rätt.

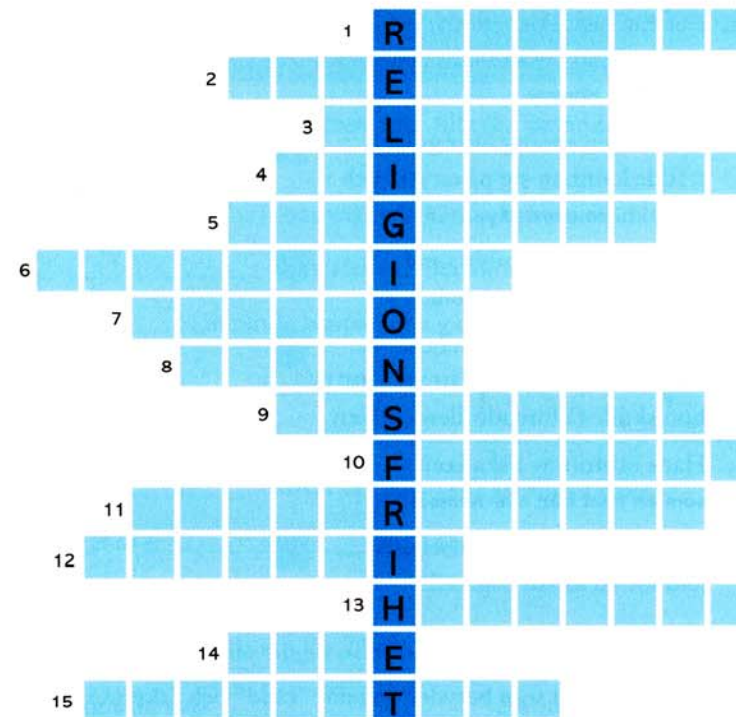
D Ta reda på fakta och berätta muntligt.

- Till minne av Gustav Vasas flykt genom Dalarna körs Vasaloppet varje år. Vad är det? Vilken månad äger det rum?
- Ett av de krigsfartyg som byggdes under Gustav II Adolfs tid var regalskeppet Wasa. När seglade det från Stockholm och vad hände med skeppet?
- Hur stort var Sverige i mitten av 1500-talet? Visa på en karta.
- Hur stort var Sverige i mitten av 1600-talet? Visa på en karta.

KORSORD

Efter s 107 i textboken

Läs *Religion i Sverige i dag* (s 106–107) en gång till innan du löser korsordet. För att det ska bli lite lättare är en bokstav ifylld i varje ord.

Vågrätt

- "Religion" är substantiv. ■ är adjektiv.
- Om var och en får tro vad den vill råder vidsynthet och ■.
- De som går i skolan kallas "studerande" eller ■.
- En av de stora världsreligionerna.
- Bön till Gud på morgonen.
- Ceremonin i kyrkan när någon har dött och ska jordfästas.
- Ceremoni i kyrkan när ett barn får sitt namn.
- Tid i december före jul. Många människor går i kyrkan då.
- Att prata och komma med argument för och emot en sak är att ■.
- En skola med en annan ägare än en kommunal skola.
- En ceremoni som ungdomar kan genomgå i kyrkan när de är 13–14 år.
- Motsatsen till "subjektiv".
- Om prästen besöker någon i hemmet gör han ett ■.
- Religionskunskap är ett ■ man kan studera i skolan.
- Kan man säga i stället för "tolerans".

UTTRYCK MED HIMMEL

Ordet **himmel** ingår i flera uttryck.

Vad betyder uttrycken? Para ihop uttrycken till vänster med rätt förklaring.

1. Det var varmt och skönt, så vi beslöt att strunta i tältet och sova under bar himmel .	☐	a) bli mycket upprörd och börja bråka
2. När musen sprang över golvet, ställde kvinnan sig på en stol och skrek i himmelens sky .	☐	b) en stor mängd olika saker
3. Vi pratade hela natten om allt mellan himmel och jord .	☐	c) känna sig oerhört lycklig
4. Julia var i sjunde himlen hela veckan när hon hade fått veta att hon skulle få huvudrollen i pjäsen.	☐	d) skrika mycket högt
5. Hans utbrott av ilska kom som en blixtnedslåg från klar himmel .	☐	e) utomhus, ute i det fria
6. Varför river du upp himmel och jord för en sådan bagatell?	☐	f) helt plötsligt och oväntat

RÄDD OCH SKRÄMD

Här är några ord som betyder ungefär "rädd" och "skrämd":

nervös orolig rädd skräckslagen skrämnd ängslig

- A** Diskutera orden. Vilka är starkare och vilka är svagare? I vilken typ av situationer kan man använda dem?
- B** Vad heter substantiven till adjektiven i rutan? Du kan behöva ta hjälp av en ordbok.

ADJEKTIV	SUBSTANTIV
1. nervös	_____
2. orolig	_____
3. rädd	_____
4. skräckslagen	_____
5. skrämnd	_____
6. ängslig	_____

VAD PASSAR IN?

Efter s 115 i textboken

Här är några ord ur *Flickan på taket* (s 112–115).

**blåsa bulta darra feber gnistra myra ramlia rädsia
skina skrämnd svalt svett yr**

Välj ord ur rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska användas en gång. Se till att orden får rätt form.

Det var en hemsk mardröm. När Jonas vaknade kände han sig nästan sjuk.

Han var _____¹ i huvudet och det kändes som om han hade _____².

Han tände lampan och gick ut i köket.

Benen _____³ och hjärtat _____⁴. Han tittade

ut genom fönstret. Det var kallt och snön _____⁵ på taken.

Det var _____⁶ i köket och han satte på sig en tröja,

trots att han var våt av _____⁷. Tänk att man kan bli

så _____⁸ av en dröm.

Jonas hade drömt att han hade vingar och flög som en fågel. Det var härligt.

Han såg människor som små _____⁹ där nere.

Det _____¹⁰ svagt och solen _____¹¹. Plötsligt

började vingarna lossna. Han kämpade allt vad han kunde för att hålla fast

vingarna, men det gick inte. Han kände en fasansfull _____¹².

Just som han föll, vaknade han. Han hade _____¹³ ur sängen.

SJU SVÅRA VERB

I *Flickan på taket* (s 113, rad 18) står:

"Försvinn", sa hon. "Snälla du försvinn".

Verbet **försvinna** hör till en grupp verb med böjningen i – a – u. Här är några sådana verb.

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
binda	binder	band	bundit	bunden
försvinna	försvinner	försvann	försvunnit	försvunnen
rinna	rinner	rann	runnit	-runnen
slippa	slipper	slapp	sluppit	(-sluppen)
spricka	spricker	sprack	spruckit	sprucken
springa	springer	sprang	sprungit	-sprungen
vinna	vinner	vann	vunnit	vunnen

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

Jenny hade _____₁ många tävlingar, även ett maratonlopp.

Ibland fick hon priser. En gång _____₂ hon en fin glaskaraff.

Senare när hon skulle hälla vatten i den upptäckte hon att den var

_____₃. Det _____₄ ut vatten i botten

på den. Hon undrade när den hade _____₅.

För att _____₆ se den trasiga karaffen, tänkte hon slänga

den och öppnade dörren för att gå ut till soptunnan med den. Då fick hon

se sin cykel, som hade varit _____₇ i flera veckor.

Den _____₈ samma dag som hon _____₉

tävlingen, då hon _____₁₀ glaskaraffen. Någon

hade _____₁₁ fast en lapp vid cykeln. På lappen stod: "Förlåt att

jag tog din cykel". Nu _____₁₂ Jenny köpa en ny cykel. Hon bar

in karaffen igen. Att den var _____₁₃ gjorde inte så mycket.

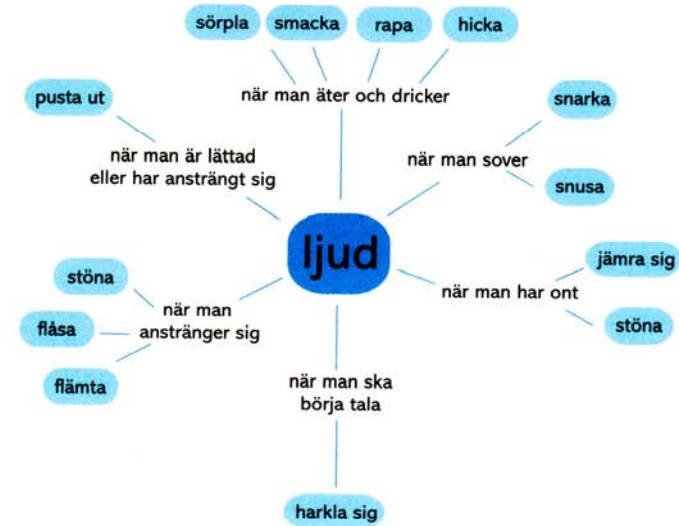
Hon kunde sätta torkade blommor i den.

"MÄNSKLIGA" LJUD

I *Flickan på taket* (s 112, rad 9–12) står:

Jag själv var trött. Jag hade ju gått alla 16 våningarna upp. Först satte jag mig under en av fönstergluggarna och pustade ut.

När någon **pustar ut** efter en ansträngning kan man höra att personen behöver vila. Här är några andra verb som beskriver ljud som kan höras från människor i olika situationer.

A Fundera över hur du skulle översätta verben i tankekartan till ditt språk. Finns det motsvarigheter till alla verben?

B Vilket hörs mest när man sover, att man **snarkar** eller att man **snusar**?

C Om man dricker för fort, kan det hända att man börjar _____.

D Om man äter soppa är det inte artigt att _____.

E Skriv tre meningar med verb som används

1. när man har ont
2. när man äter
3. när man lyfter något tungt

ORDFÖLJD I FRÅGOR

Efter s 117 i textboken

A Skriv frågor som passar till svaren. Alla frågor ska vara ja-/nejfrågor (verbfrågor).

1 _____

Nej, jag tycker inte att hon är trevlig.

2 _____

Nej, hon har inte varit otrevlig mot mig.

3 _____

Ja, hon har varit elak mot min dotter.

4 _____

Nej, jag har inte talat med henne om det.

5 _____

Nej, det tror jag inte, men min man snarkar ofta.

6 _____

Nej, jag blir inte så störd av det. Jag är van.

7 _____

Nej, jag tyckte inte att filmen var så bra. Hon som hade huvudrollen var dålig.

8 _____

Ja, jag såg en film för en månad sen som var bra. Just nu har jag glömt vad den heter.

9 _____

Ja, det gör jag. Jag går på bio ett par gånger i veckan.

10 _____

Jo, det blir dyrt, men jag sparar in på andra saker.

B Skriv frågor som passar till svaren. En del blir frågeordsfrågor, en del blir ja-/nejfrågor (verbfrågor).

1 _____

Det var roligt. Kajsa hade ordnat det väldigt trevligt, men hon är ju duktig på att ordna fester.

2 _____

Det var väl ungefär 25–30 personer. Jag vet inte så noga.

3 _____

Ja, vi fick jättegod mat.

4 _____

Det var en sorts gryta, med massor av olika saker i, mycket grönsaker.

5 _____

Ja, det var kyckling.

6 _____

Ja, det blev rätt sent. Jag var där till ett. Sen tog det en timme att komma hem.

7 _____

Jag åkte buss.

8 _____

Den är mysig. Hon har gjort om i vardagsrummet, så det verkar större. Köket är stort, så där kan man äta ganska många.

9 _____

Nej, hon hade dukat fram maten på ett bord. Sen tog man själv och satte sig där man ville.

VILKET ORD SKA BORT?

I varje grupp finns tre ord som hör ihop. Ett blir över. Vilket? Varför det?

1	2	3	4	5
bröllop	präst	skrämd	vaknat	sjöstjärna
begravning	kyrkoherde	oro	snarkande	gnistra
barndop	advokat	rädsla	drömmande	snäcka
50-årsfest	biskop	skräck	sovande	mussla

SKRIVKURS

FORMELLA BREV

Efter s 122 i textboken

Du har fått en ny påminnelse från skattemyndigheten att skicka in en uppgift som saknas i din deklaration. Det gäller ett extraarbete som du har haft på SJ. Men du har redan skickat in detta för en månad sedan, när du fick brevet första gången. Skriv till skattemyndigheten och förklara detta.

6

VAD PASSAR IN?

Efter s 126 i textboken

Flera av orden i den här texten finns i *Jesucristo, så läcker hon var!* (s 124–126).

besviken dyr himmelsk hjälpsam läcker ny
pank skäggig sparsam

Välj ord ur rutan och skriv dem där de passar. Alla ska användas en gång. Se till att orden får rätt form.

Han satt på sängen i sitt sovrum. Han var fortfarande _____¹,
men han skulle snart raka sig och göra sig i ordning. Han skulle gå iväg
och köpa en fin och mycket _____² bil. Han hade varit
så _____³ han hade kunnat och nu skulle han köpa sin drömbil.
Den var så _____⁴. Han gillade verkligen den röda färgen.
För tio år sedan hade han varit _____⁵ och deppig
och mycket _____⁶ på hur hans liv hade blivit.
Med _____⁷ vänner kom han på fötter igen. Allt hade gått
bättre än han hade hoppats. Han hade ett eget företag och nu skulle han köpa en
alldeles _____⁸ bil. Det var en _____⁹ känsla.
Solen sken och han var mycket lycklig.

ORDBILDNING

Efter s 126 i textboken

I *Jesucristo, så läcker hon var!* (s 124–126) finns verb eller substantiv som hör ihop med de här adjektiven. Vilka är det?

1. besviken _____
2. himmelsk _____
3. hjälpsam _____
4. sparsam _____

MOTSATSER

Efter s 125 i textboken

Motsatserna till de här adjektiven hittar du i texten *Jesucristo, så läcker hon var!* (s 124–126). Skriv dem.

1. billig _____
2. gammal _____
3. rik _____
4. rakad _____
5. ful _____

PLACERA RÄTT

Skriv orden i rutan under rätt rubrik. Du kan behöva ta hjälp av en ordbok.

bagagelucka baksäte deckare diktsamling duk fotobok
handduk hjärter klöver lakan pjäs ratt ruter spader
säkerhetsbälte örngott

BILEN

BOKHYLLAN

KORTLEKEN

LINNESKÅPET

_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____

LÄS OCH FÖRSTÅ

I *Jesucristo, så läcker hon var!* (s 124, rad 32–34) står:

Samma dag när jag gick genom centrum fick jag se en skylt som det stod Socialkontor på. Och då kom jag ihåg att nån har sagt att dit kan man gå om man behöver pengar.

I Sverige finns tre sorters skatt på inkomster: kommunalskatt, landstingsskatt och statlig skatt. Kommunalskatten utgör den största delen av skatterna och en höjning eller sänkning av denna skatt kan få stor betydelse för invånarnas ekonomi.

Vem bestämmer hur pengarna ska användas?

A Läs igenom texten.

Vem bestämmer över vad?

Vart fjärde år sker tre allmänna val samtidigt. Väljarna bestämmer vilka partier som ska representera dem i riksdagen, landstinget och kommunen.

5 Kommuner

Det finns 290 kommuner i Sverige. Enligt lag är varje kommun skyldig att ordna skolor, socialvård, äldreomsorg och barnomsorg. Ofta kommer bidrag från staten för detta. Räddningstjänst med ambulans och brandkår är också sådant som en kommun måste ha. Det finns också vissa uppgifter som är frivilliga för kommunen att ha hand om, t ex bibliotek, idrottsverksamhet, parker, och fritidsverksamhet för ungdom. Det är sådana verksamheter som kommuner som har ont om pengar kan skära ner på.

- 15 Den "regering" som bestämmer i kommunen kallas *kommunfullmäktige*. De som röstar i kommunalvalet väljer vilka politiska partier som ska ha ledamöter i kommunfullmäktige.

Efter s 126 i textboken

Landsting

Landstingen är större områden än kommunen. Sverige är indelat i 21 landsting. Landstingen har hand om sådant som är för stort och för dyrt för en enskild kommun. Den viktigaste uppgiften är hälso- och sjukvård. Landsting och kommun delar ofta på ansvaret för kollektivtrafiken i området. Viss kulturverksamhet som musik, teater och museer är också uppgifter för landstingen.

10 Riksdag och regering

Det övergripande ansvaret för Sverige har *riksdagen*. Det är riksdagen som stiftar lagarna. Riksdagen har 349 ledamöter. Riksdagen utser *statsministern* och statsministern utser sedan resten av *regeringen*, dvs ett antal *ministrar* (*statsråd*).

- 15 Det är regeringen som styr landet.

Ministrarna är chefer för *departement* som ansvarar för olika områden, t ex utbildning, försvar och jordbruk.

B Dessa siffror och ord hör ihop med texten ovan. Skriv dem under rätt rubrik.

21 290 349 biblioteksverksamhet sjukvård fritidsverksamhet
utbildningsdepartementet akutsjukhus idrottsanläggning
museiverksamhet försvar vårdcentral lagar parker
utrikesministern ambulanser fullmäktige

KOMMUN	LANDSTING	RIKSDAG OCH REGERING
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

LÄR DIG ORD

Efter s 127 i textboken

På s 127 i textboken finns tips om hur man kan minnas ord. Det är lättare att minnas ord som på något sätt hänger ihop.

A Här är några grupper med ord som hör ihop. Ta reda på ordens former.

- 1 **Cykel.** Rita en cykel. Var sitter **styre**, **pakethållare**, **sadel**, **kedja**?
- 2 **Bok.** Visa på en bok. Var finns **omslag**, **rygg**, **baksida**, **pärmar**?
- 3 **Kollegieblock.** Visa på ett block. Vad är **spiral**, **hål**, **blad**?
Vad betyder **linjerat** och **rutat**?
- 4 **Blomma.** Rita en blomma. Var är **knopp**, **blad** och **stjälk**?
- 5 **Hus.** Rita ett hus. Var sitter **balkong**, **skorsten**, **vind**, **gavel**?
- 6 **Kök.** Vad är **besticklåda**, **skafferier**, **brödrost**, **städskåp**, **ugn**?
- 7 **Tyg.** Vad är **bomull**, **sammet**, **manchester**, **prickig**, **mönstrad**, **randig**?
- 8 **Butik.** Vad är **kassakö**, **lager**, **kyldisk**, **hygienartiklar**, **korg**, **konserver**?
- 9 **Skor.** Vad är **klack**, **högklackad**, **loafer**, **sula**, **snörsko**?

B Välj ut tre ordgrupper och öka själv på ordförrådet med minst två ord i varje grupp.
Ta reda på de nya ordens former.

C Välj ut en grupp och öka själv på med fem nya ord.
Ta reda på ordens former.

VILKET ORD SKA BORT?

I varje grupp finns tre ord som hör ihop. Ett blir över. Vilket? Varför det?

1	2	3	4	5
försvar	läcker	örfil	sadel	stjärna
daghem	vacker	smocka	ratt	planet
fritidsgård	snygg	smekning	pakethållare	måne
äldrevård	ful	slag	styre	solsken

SJU SVÅRA VERB

I *Att kämpa för sin dröm* (s 129, rad 7–8) står:

Hon **skrev** dikter, berättelser och tidningsartiklar hemma vid köksbordet.

Verbet **skriva** hör till en grupp verb med böjningen **i – e – i**.

Här är några sådana verb:

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
bita	biter	bet	bitit	biten
riva	river	rev	rivit	riven
skina	skiner	sken	skinit	–
skriva	skriver	skrev	skrivit	skriven
skrika	skriker	skrek	skrikit	-skriken
stiga	stiger	steg	stigit	-stigen
tiga	tiger	teg	tigit	–

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

Anna hade _____¹ upp tidigt. Hon hade druckit kaffe och ätit en smörgås. Då hade hon _____² sig i tungan. Det gjorde så ont att hon _____³ högt.

Nu satt hon vid köksbordet och solen _____⁴ in genom fönstret. Hon _____⁵ några rader på ett brev.

Sen _____⁶ hon sönder det hon hade _____⁷.

Hon _____⁸ på naglarna och tänkte. Hur skulle hon förklara? Hon borde nog ringa i stället, men då kanske hon skulle

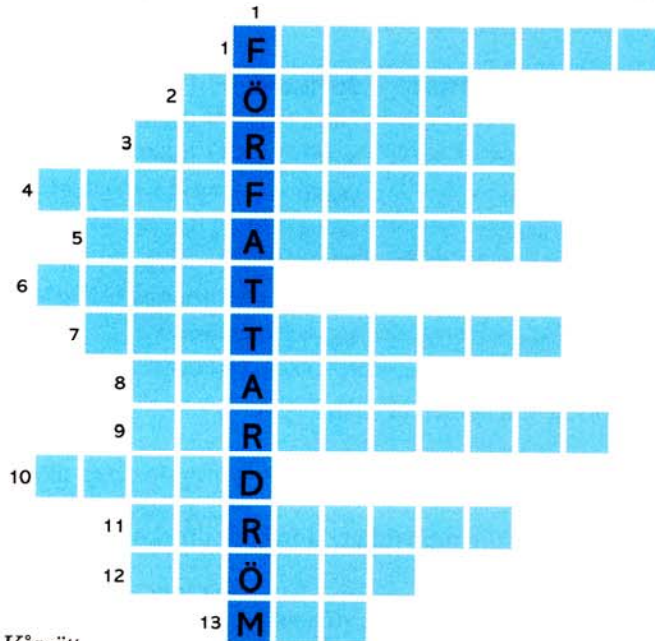
börja _____⁹ åt honom och det ville hon inte. Hon

hade _____¹⁰ en gång förut och det var inte bra. Det kanske skulle vara allra bäst om hon _____¹¹ i stället och inte

förklarade någonting. Hon hade _____¹² så länge nu, så hon borde nog fortsätta med det.

Alla orden i det här korsordet finns i *Att kämpa för sin dröm* (s 128–130).

A Lös korsordet. För att det ska bli lite lättare är en bokstav ifylld i varje ord.

Vågrätt

- Om man varken har mat, pengar eller saker, lever man i .
- Plural av "bok".
- Att ge någon, t ex sin familj, mat och kläder och annat som de behöver för att inte lida nöd.
- En flicka som är anställd i en familj för att passa barn.
- Ju längre man lever och lär sig av livet, desto större får man.
- En person som har utbildning i teologi och predikar i kyrkan.
- Romaner och diktsamlingar men också fackböcker och skolböcker.
- Det kan man säga att man är i stället för "med barn".
- Substantiv till verbet "berätta".
- Om man inte kan se är man .
- Adjektivet är "förständig". Vad är substantivet?
- Flickan ville bli författare. Hon brukade om att bli författare.
- Det är bra om man har ett i livet.

B Skriv en ledtråd till det lodräta ordet.

Lodrätt

1 _____

ORDFÖLJD I BISATSER

I bisatser kommer **inte** före verbet. Det gör också en del andra ord, t ex **antagligen**, **nog**, **äntligen**, **bara** och **aldrig**. Sådana ord kallas *satsadverbial*.

När _____ Moa _____ bara _____ var _____ 13 år, började hon arbeta.
Bisatsinledare S _____ Satsadverbial V _____ Huvudsats

Saras mamma blev arg, när _____ Sara _____ inte _____ ville gå till skolan.
Huvudsats _____ Bisatsinledare S _____ Satsadverbial V

Skriv bisatser. Bisatsinledaren är understruken.

inte hjälpa till
vill du om

1. Jag struntar i, _____

i hallen städar
medan jag

2. Du kan diska kastrullerna, _____

du alltid
att protesterar

3. Jag är trött på, _____

du om
det kan

4. Du kan koka pasta, _____

äntligen kokar
du pastan när

5. Varför tar du så lite vatten, _____ ?

i kastrullen
finns kvar det om

6. Ge mig lite mer pasta, _____

såsen att
verkligen god är

7. Jag tycker, _____

har du
ätit upp allt när

8. Du kan diska, _____

du innan med
hjälper uppsatsen mig

9. Jag diskar gärna, _____

du när aldrig
själv försöker

10. Du får inga bra resultat, _____

bara vill
anstränga dig om du

11. Du är faktiskt duktig, _____

dricker kaffe
medan vi

12. Vi kan hjälpas åt, _____

VAD PASSAR IN?

De här orden finns alla i *Spådomen* (s 134–136).

Efter s 136 i textboken

börs dam darrande framtid glimt hylla hämnas
irriterad kassa kund rynka ryta smocka stillsam
trösta utkörd ångra sig

A Välj ord ur rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska inte användas.
Se till att orden får rätt form.

Det var många _____₁ på ICA. En gammal _____₂
och en ung man gick omkring och plockade varor från _____₃.
Några ungar blev _____₄ av föreståndaren. Han _____₅
åt dem att försvinna därifrån.

Den gamla kvinnan och den unge mannen ställde sig i kön
vid _____₆ för att betala. Med _____₇ fingrar
la kvinnan upp sina varor på bandet och öppnade sin _____₈.
Hennes ansikte var fullt med _____₉. Det tog lång tid för

kvinnan och den unge mannen blev mycket _____₁₀. Han sa till
kvinnan, ”Tror du att jag tänker tillbringa hela min _____₁₁ här?”
Då tändes en _____₁₂ i kvinnans ögon. Övåntat snabbt vände hon
sig om och gav den unge mannen en rejäl _____₁₃ mitt i ansiktet.
Han blev så förvånad att han bara gapade. ”Stäng munnen, annars kör jag in en
banan i gapet på dig”, sa kvinnan med _____₁₄ röst.

B Tre ord får inte plats. Skriv tre meningar där de orden finns med.

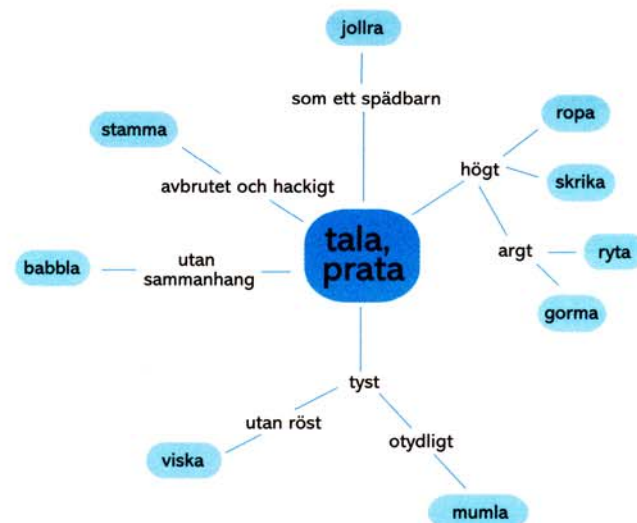

TALA OCH PRATA

I *Spådomen* (s 134, rad 35–s 135, rad 2) står:

Där satt hon i ICA:s kassa och när det kom in ungar, sådana som Ivan och jag,
då brukade hon skrika och gorma och se till så att vi blev utkörd.

När man gormar talar man på ett mycket högt och argt sätt. Man kan tala på
många flera sätt.

A Fundera över hur du skulle översätta verben till ditt språk. Finns det
motsvarigheter till alla verben?

B Skriv verb som passar i meningarna. Använd inte "tala" eller "prata" och använd inte samma ord två gånger. Se till att verben får rätt form.

- 1 "Vad _____ du om? Jag förstår inte ett dugg. Du hoppar ju från det ena till det andra," sa Anna irriterat till sin lillasyster. Lillasystern blev rädd och började _____ när hon skulle förklara bättre. Till slut började hon gråta.
- 2 Babyn _____ hela eftermiddagen. Eva var orolig att han var sjuk. Till slut somnade han alldeles uttröttad. Det konstiga var att han hade _____ och varit på gott humör hela förmiddagen. När Evas man kom hem, _____ hon till honom att vara tyst för att inte väcka babyn.
- 3 "Måste du alltid vara så arg? Du är otrevlig och _____ hela tiden," sa mannen till sin fru. "Och du då? Måste du alltid _____? Man hör ju inte vad du säger. Tala tydligt," _____ hans fru.

C Skriv tre egna meningar där orden **mumla**, **viska** och **ryta** finns med.

FÖRKLARA

Vad får du om du får

1. en lotterivinst?
2. ett bekymmer?
3. en börs?
4. en smocka?
5. en spådom?

Efter s 136 i textboken

BÖJNING AV ADJEKTIV OCH SUBSTANTIV

A Skriv uttrycken i bestämd form singular.

OBESTÄMD FORM

- 1 en god rätt
- 2 en röd kopp
- 3 ett högt träd
- 4 en skön säng
- 5 en brun kavaj
- 6 en dyr tidning
- 7 ett gott råd
- 8 en snabb bil
- 9 en ljus kväll
- 10 en tjock katt
- 11 ett lågt bord
- 12 en trevlig man
- 13 en tråkig film
- 14 en grön växt
- 15 en billig klocka
- 16 ett dåligt köp
- 17 en svart sko
- 18 ett smalt band
- 19 en ung kvinna
- 20 ett litet barn
- 21 en otrevlig dam
- 22 ett gott bröd
- 23 en vacker blomma

BESTÄMD FORM

- den goda rätten* _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

- 24 en ful tavla _____
- 25 ett dyrt hus _____
- 26 en randig matta _____
- 27 en trasig leksak _____
- 28 ett krokigt finger _____
- 29 en svag vind _____
- 30 ett linjerat papper _____

B Skriv 1–30 i A i *plural*, först i obestämd form, sedan i bestämd form.

GRAMMATIK

§ 9.11

PASSIV

På s 142 i textboken står:

Kontakt önskas.

S V

Den här satsen är *passiv*. Verbet har *s-form*. Vi vet inte vem som söker kontakt.

Om man vill uttrycka samma sak i aktiv form blir det:

Man (Någon) önskar kontakt.

S V objekt

Objektet i den aktiva satsen är subjekt i den passiva satsen.

A Passiv förekommer ofta i tidningstexter och i läroböcker när den som gör eller gjorde något är okänd eller oviktig. Längre ner på s 142 finns ett exempel till:

Ressällskap önskas.

S V

Skriv passiva satser.

1 Man kommer att hålla en presskonferens klockan fyra.

2 Man grep en misstänkt brottsling i går.

3 Man beskriver honom som en smal, långhårig ung man.

4 Man har informerat pressen.

5 Man kommer inte att släppa in några fotografer.

B Passiv används ofta i instruktioner och recept. I stället för **Du ska hacka grönsakerna** eller **Hacka grönsakerna** kan man skriva **Grönsakerna hackas**.
Skriv passiva satser.

1 Man ska lämna ansökan här.

2 Man ska skriva namnet nederst på sidan.

3 Man ska hänga ytterkläderna i korridoren.

4 Man ska ställa skorna på skohyllan.

C Den här satsen har **aktiv** form:

Många människor såg filmen.

S V objekt

Jämför med den här satsen som har **passiv** form:

Filmen sågs av många människor.

S V agent

I båda satserna får vi veta vem som gjorde något (många människor).

Subjektet i den aktiva satsen är agent i den passiva satsen.

Skriv passiva satser.

1 Brudens far höll ett fint tal.

2 Brudens mor hade skrivit talet.

3 En grupp vänner sjöng en rolig sång.

ATT BESKRIVA EN PERSON

Efter s 146 i textboken

Det här är Mia, Pia och Fia som går första året i gymnasiet. De har varit vänner genom hela grundskolan och är ofta tillsammans. Det händer att de blir ovänner.

Mia

Pia

Fia

- A** Nu har Mia och Pia blivit ovänner. Pia är jättearg på Mia och mejlar till Fia och berättar hur otrevlig hon tycker att Mia är.
Du är Pia. Skriv ett mejl till Fia och beskriv hurdan Mia är. Använd bara negativa egenskaper.
- B** Mia och Pia har blivit vänner igen. Båda ångrar sig och Pia ångrar sitt mejl till Fia.
Pia skriver ett nytt mejl till Fia där hon berättar hur bra Mia är. Skriv Pias mejl. Använd bara positiva egenskaper.
- C** Berätta hur du själv tror att flickorna är. Beskriv hur de ser ut och vilka egenskaper de har. Beskriv både deras yttre och inre egenskaper. Använd både positiva och negativa egenskaper.

VAD PASSAR IN?

Efter s 150 i textboken

Här är några ord ur *Med rakad skalle* (s 149–150).

flicka försiktigt förtjusning kommentar kritik medelålders
reagera roll stå för utseende ärlig

Välj ord ur rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska användas en gång. Se till att orden får rätt form.

Tanja började få ont i ryggen. Hon hade stått hela dagen. Det hade mest varit

_____ damer som hon hade klippt, permanentat och färgat.

Alla var noga med sitt _____.

När hon hade behandlat deras hår

hände det ibland att hon fick _____ för att hon hade klippt för

kort. Men de flesta var nöjda och såg med _____ på sin bild i spegeln.

Vid femtiden kom en ung _____ med ganska långt,

oerhört vackert hår. Hon ville bli klippt mycket kort. Tanja ville vara

_____ och sa, ”Det är synd.” Flickan svarade, ”Jag har inte bett

om dina _____, men om du _____ så negativt,

kan jag gå någon annanstans och klippa mig.” ”Förlåt, men jag har väl

också rätt att ha en åsikt,” sa Tanja _____.

_____ är att göra som kunden vill, men nu känner jag att jag

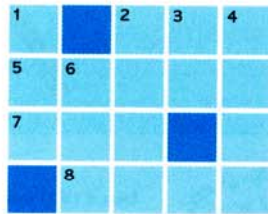
måste protestera. Jag måste kunna _____ vad jag gör. Det är

viktigt för mig.” ”Ok”, sa flickan. ”Det är bra. Gör vad du vill med mitt hår.

Så får vi se hur det blir.”

KORSORD

A Lös korsordet.

Vågrätt

- 2 Det kan vara lockigt.
- 5 Det bör man göra om någon frågar.
- 7 Ett vardagligt ord för "hus".
- 8 Motsats till "tiga".

Lodrätt

- 1 En sådan kan innehålla tändstickor.
- 2 Den kan vara slät eller skäggig.
- 3 Tolv månader.
- 4 Motsats till "krokiga".
- 6 Betyder samma sak som "blöt"

B Lek med orden i korsordet, när du har löst det.

- 1 Vilket av orden i korsordet blir detsamma om du läser det baklänges?

- 2 Vilket ord kan betyda motsatsen till "kokt" om du läser det baklänges?

- 3 Vilket ord blir motsatsen till "flitig" eller "arbetsam" om du tar bort sista bokstaven och läser det baklänges?

- 4 Vilket ord blir en siffra om du sätter den sista bokstaven först?

PARA IHOP

Efter s 150 i textboken

I texten på s 149 (rad 24) hittar du ordet **manhaftig**. Det betyder ungefär samma sak som "karlaktig".

Para ihop adjektiven till vänster med ord till höger som betyder samma eller nästan samma sak.

1. smal	☐	a) arbetsam
2. taskig	☐	b) hederlig
3. blid	☐	c) aktsam
4. jobbig	☐	d) karlaktig
5. ledsen	☐	e) mager
6. snygg	☐	f) vänlig
7. ärlig	☐	g) vacker
8. försiktig	☐	h) elak
9. manhaftig	☐	i) bedrövad

KÄNSLOR

Till adjektivet **glad** hör substantivet **glädje**:

Jag är glad. Jag känner glädje.

Skriv substantiven som hör ihop med adjektiven. Du kan behöva ta hjälp av en ordbok.

ADJEKTIV	SUBSTANTIV
1. förtjust	_____
2. orolig	_____
3. lycklig	_____
4. sorgsen	_____
5. rädd	_____

VAD FATTAS?

Efter s 157 i textboken

I den här texten fattas 20 ord. Skriv ett ord i varje lucka. Ibland kan flera alternativ passa bra. Se till att orden du skriver får rätt form.

Den som ångrar _____¹ tatuering och vill ta _____² den får oftast inte göra detta _____³ ett sjukhus. Man måste _____⁴ sig till en privat klinik. Det har _____⁵ allt vanligare att man _____⁶ sig. Det är mest yngre kvinnor och äldre män som _____⁷ det. De _____⁸ mest sällan ångrar sig är kvinnor i mogen _____⁹ som valt sina _____¹⁰ noga och länge funderat _____¹¹ mönstret innan de _____¹² beslutet.

Det mest radikala sättet att _____¹³ bort en tatuering är att skära bort _____¹⁴. Men det blir _____¹⁵ ärr kvar. Man kan också använda _____¹⁶ metoder, bl a laser. Det är _____¹⁷ svårt att ta bort en tatuering _____¹⁸ att det lämnar någon form _____¹⁹ märke. Det kostar _____²⁰ ganska mycket pengar.

(Fakta ur *Apotekets tidning* nr 2, 2003)

A Skriv ord för kroppsdelar i meningarna. Se till att orden får rätt form.

Olle: Jag har ont i _____¹ och det svider i _____². Och usch, vad jag fryser om _____³. Jag håller nog på att bli riktigt sjuk.

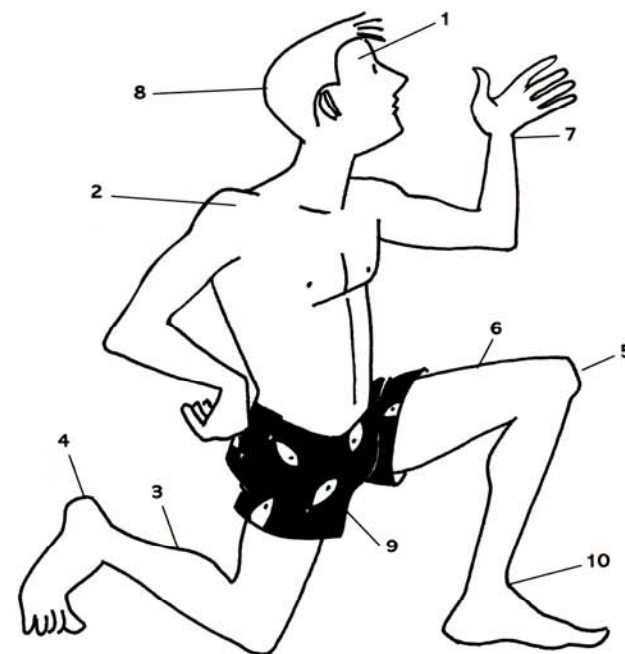
Julia: Torka dig om _____⁴. Du är snorig. Håller du på att bli förkyld lagom till helgen? Lägga pläden runt _____⁵ och stoppa _____⁶ i de varma tofflorna som du fick när du fyllde år.

Olle: Det rosslar i _____⁷ också. Mina _____⁸ är alldeles vita. _____⁹ känns inte heller bra. Den kurrar och bubblar.

Julia: Nu får du sluta gnälla. Gå och lägg dig.

B Skriv rätt siffror.

- bakhuvudet
- handederna
- hämlarna
- knäskålarna
- ljumskarna
- lären
- skuldrorna
- tinningarna
- vaderna
- vristera

GRAMMATIK

BESTÄMD FORM VID KROPPSDELAR

Namn på kroppsdelar står ofta i *bestämd form*:

Man kan pierca olika kroppsdelar, t ex öronen, naveln, ögonbrynen, tungan, näsan och bröstvårtorna.

Om ett *possessivt pronomen* står före kroppsdelan används *obestämd form*:

Hon har piercat sina öron, sin navel, sina ögonbryn och sin tunga.

Hennes näsa och kinder är också piercade.

FRISYRER

Här är sex kvinnor med olika frisyrer.

Sara

Margareta

Johanna

Magdalena

Emma

Kristina

- 1 Beskriv frisyrerna så noggrant som möjligt.
- 2 Om Margareta vill se ut som Sara i håret, vad måste hon göra?
- 3 Om Emma vill se ut som Kristina, vad ska hon göra med sitt hår?
- 4 Om Johanna vill se ut som Margareta, vad ska hon säga till frisören?

GRAMMATIK

§ 9.15, 9.17

PERFEKT PARTICIP

Efter s 157 i textboken

I *Den perfekta kroppen* (s 156, rad 10) står:

Men kroppen är gjord för att användas.

Formen **gjord** är *perfekt particip* av verbet **göra**. Det är den sista formen i verbets tema:

göra, gör, gjorde, gjort, gjord

På s 156, rad 18–20, står:

En baksida av gymkulturen är att en del använder förbjudna preparat ...

Formen **förbjudna** kommer av **förbjuda**:

förbjuda, förbjuden, förbjöd, förbjudit, förbjuden

Perfekt particip är en verbform som används som ett adjektiv och som böjs nästan som ett vanligt adjektiv:

Men kroppen är gjord för att användas.

Kropparna är gjorda för att ...

Ett hus är gjort för att ...

Ett sådant medel är förbjudet.

Sådana medel är förbjudna.

A Skriv perfekt particip av verben under linjerna. Tänk på att böja participen.

- 1 Benen är _____ för att gå på.
göra
- 2 Det kan vara svårt att veta vilka medel som är _____.
förbjuda
- 3 Är den svenska nationalsången _____ redan?
spela
- 4 Vilka nationalsånger är mest _____ under VM?
sjunga
- 5 Nu är alla lampor på stadion _____.
släcka
- 6 Det är bara en lampa som inte är _____.
släcka

Om verbet har en *lös betonad partikel* sätts partikeln först i perfekt participet.

Så här står det i *Den perfekta kroppen* (s 157, rad 12–13):

Sjukdomen är farlig och kan göra att man måste bli inlagd på sjukhus.

Det är bara i perfekt particip som partikeln kommer först:

lägga in, lägger in, la(de) in, lagt in, inlagd

Se också s 7 här i *Övningsboken*.

B Skriv perfekt particip av verben under linjerna. Tänk på att böja dem.

- 1 Människor som har anorexi kan bli _____ på sjukhus.
lägga in
- 2 En idrottsstjärna blev _____ för dopning under VM.
stänga av
- 3 Det händer tyvärr ofta att idrottsstjärnor blir _____ för dopning.
stänga av

LÄS OCH FÖRSTÅ

Den här texten är hämtad från en lärobok i samhällskunskap för grundskolan.

A Läs igenom texten.

Hälso- och sjukvård

Vård efter behov

Vårdcentralen hör till det vi kallar öppenvård eller primärvård.

Med det menas att patienten kan gå hem efter att ha fått den

5 hjälp han eller hon behöver.

På vårdcentralen finns också mödravårdscentral, där kvinnor som väntar barn går på hälsokontroller, och barnavårdscentral, som ansvarar för hälsovården av barn fram till dess att de börjar skolan.

10 Till den öppna vården hör också distriktssköterskemottagningar, vårdcentraler, privatläkarmottagningar och sjukhusens mottagningar.

Sluten vård betyder vård på sjukhus. Patienten blir inlagd under en tid och får den behandling som krävs, exempelvis en operation.

15 När det handlar om svårare sjukdomar eller svåra olycksfall kanske inte det närmaste sjukhuset kan ge patienten tillräcklig vård. Då skickas patienten till ett region- eller universitetssjukhus. Det är mycket stora sjukhus som tar emot patienter från ett stort område. Där finns läkare som är
20 specialister på svåra sjukdomar och operationer.

Viktigt att veta

För att snabbt få hjälp vid olyckor och akuta (mycket brådskande) sjukdomsfall ringer man telefonnumret 112. På det sättet beställer man ambulans och kan
25 också tillkalla läkare snabbt.

Vid mindre allvarliga fall, men då man ändå känner att man behöver råd, kan man ringa sjukvårdsupplysningen. Telefonnumret står längst fram på de blå sidorna i telefonkatalogen. Där hittar man
30 också telefonnummer till sjukhus och till primärvård.

Vem betalar för sjukvården?

Det är landstingen som ansvarar för det mesta av vår hälso- och sjukvård. Göteborg, Malmö och Gotland är undantag, där det är kommunen som har hand om hälso- och sjukvård.

Vare sig man besöker den öppna vården eller blir inlagd på sjukhus betalar man själv bara en mycket liten del av vad det egentligen kostar. Det mesta betalas med skattepengar.

Nöjd eller missnöjd?

5 Många som blivit sjuka är mycket nöjda med den vård de fått på vårdcentralen eller på sjukhuset.

Andra är missnöjda. Kanske har de fått sitta länge i väntrummet innan de äntligen fått komma in till läkaren. Eller så har de varit inlagda på sjukhus i en trång sal där

10 man klämt in ett par extra patienter som inte fick plats någon annanstans. Andra har kanske fått vänta länge på att få tid hos en läkare som är specialist på just deras sjukdom.

Varför är det på det sättet? Varför kan inte alla patienter få vård direkt när de tycker att de behöver det?

15 Sjukvården är dyr. Landstingen har inte alltid råd att lägga ner så mycket pengar som det skulle kosta att göra alla patienter helt nöjda.

I sista hand är det politikerna som beslutar hur mycket hälso- och sjukvården får kosta.

20 Som så ofta handlar det om åsikter. Vissa anser att den svenska sjukvården är för dyr, att vi redan betalar så höga skatter. Andra tycker att det är fel att spara på något som är nödvändigt.

Visste du att...?

Personalen inom hälso- och sjukvården har
25 tystnadsplikt. Det betyder att de inte får föra vidare sådant som de fått veta om patienterna.

Som patient har man rätt att

- få information så att man verkligen förstår på vilket sätt man är sjuk.
- få information om vilka olika sätt som finns att
30 behandla sjukdomen.
- vägra bli inlagd på sjukhus.
- lämna sjukhuset när man vill.
- vägra ta medicin, att avstå från behandling eller avbryta behandling som pågår.

35

(av Anna Lena Stålnacke ur *Puls/Samhällskunskap, del 2*)

B Sätt kryss (X) för rätt eller fel.

	Rätt	Fel
1 Primärvård får man mest på sjukhus.
2 Barnvårdscentralen tar emot barnen tills de har fyllt fyra år.
3 Distriktssköterskemottagningarna hör till den öppna vården.
4 Privatläkarmottagningar hör inte till primärvården.
5 Till mödravårdscentralerna kan kvinnor som väntar barn gå för kontroll.
6 Sluten vård innebär att man inte kan lämna sjukhuset när man själv vill.
7 Den som ligger på sjukhus måste själv betala en viss del av kostnaden.
8 Ett regionsjukhus har hand om ett mindre område än ett vanligt sjukhus.
9 Man kan inte vägra att bli inlagd på sjukhus.
10 Man kan avbryta en behandling som man inte vill ha.
11 Tystnadsplikt innebär att läkaren inte får tala om för patienten vilken behandling patienten ska få.
12 Man kan inte alltid få vård direkt när man vill ha det.

PARA IHOP

A På ett sjukhus finns olika avdelningar (kliniker) för olika typer av sjukdomar. Vilken avdelning (klinik) hör ihop med vilken förklaring?

1. Hit kommer de som råkat ut för olyckor eller som plötsligt blivit så sjuka att de måste få vård direkt.	☒	a) kardiologkliniken
b) medicinkliniken
c) ortopedkliniken
d) förlossningsavdelningen
e) intensivvårdsavdelningen
f) akutmottagningen
g) kirurgkliniken
h) neurologkliniken
i) onkologkliniken
2. Här tar man hand om patienter som behöver extra mycket övervakning, t ex direkt efter större operationer.	☒	
3. Här kommer nya barn till världen.	☒	
4. Hit kommer patienter med hjärtsjukdomar.	☒	
5. Hit kommer patienter som blivit eller ska bli opererade.	☒	
6. Här finns patienter med olika slags sjukdomar som kräver annan behandling än operation, t ex olika mediciner.	☒	
7. Hit kommer patienter med sjukdomar i nervsystemet, t ex förlamningar	☒	
8. Här vårdas patienter som har tumörsjukdomar.	☒	
9. Hit kommer patienter som har problem med att röra sig, t ex för att de har skador på skelettet, eller som har förlorat en fot eller hand. Många av dem får sjukgymnastik.	☒	

B Vilka andra avdelningar kan det finnas på ett sjukhus? Diskutera.

C På de olika avdelningarna inom sjukhuset arbetar läkare och sjuksköterskor, men det finns också många andra som hjälper patienterna på olika sätt. Vilka yrken har de? Diskutera.

SJU SVÅRA VERB

I *En lång spurt* (s 160, rad 7–8) står:

Där la jag på en slutspurt.

Verbet **lägga** böjs oregelbundet. Här är några oregelbundna verb:

INFINITIV	PRESENS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
bära	bär	bar	burit	buren
fara	far	for	farit	faren
ligga	ligger	låg	legat	-legad
lägga	lägger	la(de)	lagt	lagd
sätta	sätter	satte	satt	satt
ta(ga)	tar	tog	tagit	tagen
veta	vet	visste	vetat	–

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

Det regnade ute och Carlos _____₁ på sin nya säng i sin nya lägenhet. Han hade _____₂ en paus och nu ville han dricka te. Han _____₃ inte i vilken kartong han hade lagt tesilen. Till slut hittade han den. Han _____₄ på vatten och _____₅ sig på sängen. Han måste ha somnat en stund. Han _____₆ inte hur länge han hade _____₇ på sängen. Vattnet kokade och han _____₈ snabbt bort kastrullen. Nu måste han snart _____₉ i gång och packa upp. Han _____₁₀ in en kasse med böcker från hallen. Kassen gick sönder och alla böcker _____₁₁ åt alla håll. Det var tur att han inte hade _____₁₂ hur jobbig flytten skulle bli. Han hade _____₁₃ mycket och var trött i hela kroppen. Överallt _____₁₄ det saker. Men lägenheten var fin. Carlos _____₁₅ att han skulle komma att trivas här.

ORDFÖLJD I HUVUDSATSER

Efter s 162 i textboken

A De här meningarna består av en huvudsats och en bisats. Bisatserna är **markerade**.

Skriv meningarna med bisatsen först. Se till att ordföljden blir rätt i huvudsatsen.

1 Arnold skulle gå till träningslokalen, **när han hade slutat sitt arbete**.

2 Han tänkte gå tidigare från jobbet, **om han kunde**.

3 Han hade lagt sin träningsväska i bilen, **när han gick iväg till jobbet**.

4 Han ville ta det lugnt en stund, **innan han började träna**.

5 Han satte sig ner och väntade en stund, **när han såg att det var ovanligt mycket folk i träningslokalen**.

B Skriv huvudsatser. Tänk på ordföljden.

hon snabbt
duschade ovanligt

1 När Julia äntligen hade tränat klart _____

en tidigare buss
kunde hon hinna med

2 Om hon skyndade sig _____

- 3 Innan hon snabbt sprang iväg _____

- 4 Medan hon sprang till bussen _____

- 5 Om hon började hicka _____

- 6 Eftersom hon inte ville hicka när hon kom fram _____

- 7 När hon kom fram _____

- 8 Om de flesta var överens _____

- 9 När de andra hade sagt vad de tyckte _____

- 10 När hon hade föreslagits till ordförande i föreningen _____

- 11 När kvartersföreningen hade möte första gången _____

- 12 Om alla boende ville komma på mötena _____

hon vid disken
köpte en dricka

den kalla hon
drycken drack för snabbt

skylta sig hon
fick själv

sitta på
bussen och hon skulle
ta det lugnt

redan där
alla andra var

skulle bli lätt
det att fatta beslut
om festen

hennes
uppgift var det att
sammanfatta diskussionen

hon först
hade tvekat länge

inte var
många där det

det skulle
vara roligare
att vara ordförande

C Skriv meningar. Varje mening ska bestå av en bisats och en huvudsats.
Bisatsinledaren är markerad.

1	Carlos hade
äntligen bestämt sig
När	noga med
var att träna
han
2	ville Om
bra klara loppet
han	faktiskt han
vara vältränad
måste
3	anmälde sig
han innan
verkligen	reda på
han tog om loppet
allt
4	loppet
När skulle gå
äntligen	hela
ösregnade dagen
det
5	han sprang
Om inte
loppet	bli han
oerhört missnöjd
skulle med sig själv
6	hade När
han i mål
kommit	förste man
han var över alla
och vann

TIDSUTTRYCK

Kontrollera att du förstår vad de här tidsuttrycken betyder.

1. varenda dag
2. varannan dag
3. en annan dag
4. vareviga dag
5. på annandagen
6. var och varannan dag
7. varsin dag
8. varje dag

Skriv egna meningar med tidsuttrycken. Här är ett exempel:

Alex vill få bättre kondition så han joggar varenda dag.

VILKET ORD SKA BORT?

I varje grupp finns tre ord som hör ihop. Ett blir över. Vilket? Varför det?

1	2	3	4	5
ögonen	halsduk	basket	doktor	skridskor
pannan	halsband	ishockey	kurator	ishockey
axlarna	armband	handboll	rektor	bandy
näsborrarna	örhänge	fotboll	undersköterska	segling

SKRIVKURS

INSÄNDARE

Skriv en insändare. Välj bland de här ämnena.

- Du tycker inte om att samhället är så kroppsfixerat.
- Du tycker att människor borde motionera och sporta mer.
- Du tycker om (tycker inte om) piercing eller tatuering.
- Du är missnöjd med (nöjd med) något inom vården.

Efter s 168 i textboken

8

VAD PASSAR IN?

Efter s 171 i textboken

Här är några ord och uttryck ur *"Vi är alla bröder"* (s 170–171).

berömd erfarenhet födas grunda intressera sig lidande
organisera skriva symbol sårad ta hand om utbildning

Välj ord och uttryck ur rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska användas en gång. Se till att orden får rätt form.

Henri Dunant, som _____¹ Röda Korset, dog 1910. Samma år dog Florence Nightingale, en kvinna som liksom Dunant arbetade för att hjälpa soldater som hade blivit _____² i krig.

Florence Nightingale _____³ 1820 i Florens i Italien. Hon var dotter till en rik engelsk godsägare. Hon _____⁴ tidigt för sjuksköterskearbete och fick sin _____⁵ på sjukhus i London. År 1854 fick hon i uppdrag av den engelska regeringen att åka till Krim i södra Ryssland, där ett blodigt krig hade brutit ut. Hon skulle _____⁶ sjuksköterskornas arbete vid ett sjukhus där. I två år arbetade hon sedan med att _____⁷ skadade soldater och minska deras _____⁸. Tack vare Florence Nightingales arbete blev de sanitära förhållandena bättre och dödligheten minskade.

När hon kom hem _____⁹ hon en bok om sina _____¹⁰ av arbete på militärsjukhus.

Liksom Henri Dunant har Florence Nightingale blivit _____

11

för sitt arbete bland soldater som blivit skadade i krig. Hon har också blivit en

_____ för osjälviskt och hårt arbete för andra människor.

12

ORDBILDNING

Efter s 171 i textboken

A I ”Vi är alla bröder” (s 170–171) finns verb som hör ihop med substantiven här nedanför.

Skriv verben. Kontrollera att du förstår vad de betyder.

SUBSTANTIV	VERB
1. organisation	_____
2. intresse	_____
3. engagemang	_____
4. straff	_____
5. förlust	_____
6. övertalning	_____
7. skydd	_____

B De här substantiven finns också i texten. Skriv verb som hör ihop med dem. Du kan behöva ta hjälp av en ordbok.

SUBSTANTIV	VERB
1. symbol	_____
2. lidande	_____
3. konferens	_____
4. representant	_____

EMFATISK OMSKRIVNING

GRAMMATIK

§ 17.1

I ”Vi är alla bröder” (s 170, rad 16–17) står:

Det var en fruktansvärd syn som mötte honom.

Det här kallas *emfatisk omskrivning*. Det används när man vill betona något som man tycker är särskilt viktigt. Emfatisk omskrivning är mycket vanligt, särskilt i talspråk.

I meningen här ovanför är det **en fruktansvärd syn** som är det viktiga. Utan emfatisk omskrivning blir meningen så här:

En fruktansvärd syn mötte honom.

Här är några fler exempel på emfatisk omskrivning.

(Henri Dunant har grundat Röda Korset.)

Det är Henri Dunant som har grundat Röda Korset.

(Inspirerade Florence Nightingale Henri Dunant?)

Var det Florence Nightingale som inspirerade Henri Dunant?

(Henri Dunant har grundat Röda Korset.)

Det är Röda Korset (som) Henri Dunant har grundat.

Den satsdel som man vill betona placeras direkt efter ”det är/var”. När **som** är objekt kan det utelämnas.

Använd emfatisk omskrivning för att betona det som är markerat.

Anders Arbetar **Lina** i kväll?

1 _____
Beata Ja, och i morgon arbetar **Ali**.

2 _____
Anders **Lina** tog en öl med Ali i går.

3 _____
Beata Jag trodde att Lina tog en öl med **Carlos**.

4 _____
Anders Nej, hon drack öl med **Ali**.

5 _____
Beata Tog de **öl**? Det var konstigt. **Ali** dricker inte öl.

6 _____

Anders Nej, jag vet. Lina drack öl och Ali drack kaffe.

7 _____

UTTRYCK MED OND OCH GOD

I *På farlig väg* (s 176, rad 23–24) står:

De är inte onda, ingen föds ond, man blir ond av det hårda livet om ingen älskar en. Adjektivet **ond** och motsatsen, **god**, finns i många uttryck.

A Här är några uttryck med **ond**. Para ihop varje uttryck med rätt förklaring.

1. Intet ont anande skrev Anders under intyget med sitt namn.	☐	a) till skada, dåligt
2. Svårigheter är inte alltid av ondo.	☐	b) orsaka ilska och irritation
3. Roten till det onda var nog att Lina och Anders var så olika som människor.	☐	c) arbeta så hårt att man tar skada
4. I unga år fick hon verkligen slita ont.	☐	d) utan att misstänka något
5. Eftersom hon inte ville väcka ont blod, sa hon ingenting om att hon hade fått pengarna.	☐	e) orsaken till något dåligt

B Här är några uttryck med **god**. Para ihop varje uttryck med rätt förklaring.

1. Ali har ett gott öga till Lina.	☐	a) vara ganska nära målet
2. Lina har god hand med gamla människor	☐	b) utan att ana eller förstå hur det verkligen var
3. Ali är på god väg att bli en framstående idrottsman.	☐	c) för alltid
4. Anders handlade i god tro när han skrev under intyget.	☐	d) tycka om
5. Sedan lämnade han Sverige för gott.	☐	e) sköta någon eller något på ett bra sätt

LÄS OCH FÖRSTÅ

I alla samhällen behövs gemensamma regler, lagar, som beskriver vad som är tillåtet och vad som är förbjudet. Lagarna gör det lättare för oss att leva tillsammans.

Den här texten kommer ur en lärobok i samhällskunskap för grundskolan.

A Läs igenom texten. Du kan behöva ta hjälp av en ordbok.

Sveriges Rikes Lag

Varje år stiftar riksdagen många nya lagar, och gamla lagar ändras eller tas bort. Alla lagar trycks i Svensk Författningssamling. Där står också vilket straff den kan få som bryter mot lagen.

Sveriges Rikes Lag – lagboken – innehåller de viktigaste lagarna. Den kommer ut varje år.

Lagtexten är uppdelad i civillagar och strafflagar.

Civillagarna handlar exempelvis om hur arv ska fördelas, om äktenskap och skilsmässa och om avtal och köp.

Strafflagarna handlar bland annat om mord och misshandel, rån, stöld och snatteri, djurplågeri, förskingring och förfalskning.

Våra grundlagar

15 Grundlagarna är vårt lands viktigaste lagar. I dem står hur Sverige ska styras och hur riksdagen och regeringen ska utses och arbeta. Där står bland annat också att alla människor har rätt att säga, skriva och trycka det de tänker och tycker.

Grundlagarna kan inte ändras förrän två riksdagar efter

20 varandra har fattat beslut om det, och mellan riksdagarna ska det dessutom ha varit riksdagsval.

Det finns fyra grundlagar:

Regeringsformen. Dess första paragraf: "All offentlig makt i Sverige utgår från folket."

25 *Successionsordningen*. I den anges vem som ska ärva den kungliga tronen. Genom riksdagsbeslut infördes kvinnlig arvsrätt år 1979. Då blev kungaparets äldsta dotter Victoria kronprinsessa.

30 *Tryckfrihetsförordningen*. Den ger varje medborgare rätt att trycka sina åsikter i tidningar och böcker.

Yttrandefrihetsgrundlagen. Den ger varje medborgare rätt att uttrycka sina åsikter offentligt, i radio, TV och på film.

När blir man vuxen enligt lagen?

Den som är under 15 år och begår brott kan inte åtalas.

- 5 I stället får hon eller han vård genom de sociala myndigheterna.

När man fyller 15 år blir man straffmyndig. Det innebär att man kan åtalas inför domstol och dömas för brott.

- 10 När man fyller 18 år blir man myndig. Då kan man gifta sig, göra egna affärer, skriva på kontrakt och köpa det man vill utan tillstånd från föräldrarna. Dessutom får man rösta i val till riksdag, kommun, landsting och kyrka.

- 15 Den som förstör något eller skadar någon kan dömas till skadestånd oberoende av hur gammal han eller hon är. När det gäller små barn kan föräldrarna bli tvungna att betala skadeståndet. Ju äldre ett barn är, desto större är risken att hon eller han själv blir skyldig att betala skadeståndet.

(av Mona Larsson ur *Puls/Samhällskunskap, del 2*)

B Sätt kryss (X) för rätt eller fel.

	Rätt	Fel
1 Man kan aldrig ändra en gammal lag.
2 En grundlag kan inte ändras om det inte varit ett riksdagsval mellan två riksdagar.
3 Kronprinsessan Victoria kan inte bli drottning om inte tronföljden ändras.
4 Regeringsformen talar om hur Sverige ska styras.
5 Civillagar talar bland annat om olika typer av avtal.
6 Det finns ännu ingen lag mot djurplågeri.
7 Tryckfrihetsförordningen gäller tidningar och böcker.

8 Man är inte straffmyndig när man är 14 år.
9 Barn kan inte bli skyldiga att betala skadestånd.
10 Man får bara rösta i kyrkoval när man har fyllt 20 år.
11 I Svensk Författningssamling trycks bara vissa lagar.
12 Man kan bara åtalas inför domstol om man har fyllt 18 år.
13 Om en grundlag ska ändras måste två olika riksdagar efter varandra fatta beslut om detta.

VAD PASSAR IN?

De här orden har alla att göra med brott och straff.

anklagad bevis dömas fängelse förfälska förskingra
försvarsadvokat lögn misstänksam oskyldig straffad
summa vittne åklagare

A Välj ord ur rutan och skriv dem där de passar in. Alla ska inte användas. Se till att orden får rätt form.

Det blev en ganska lång rättegång. Mannen sa att han var _____¹ till brottet. Den 45-åriga mannen var _____² för att ha stulit en mycket stor _____³ pengar från banken där han arbetade. På banken saknades mycket pengar och där förstod man att någon bland personalen hade tagit dem. Man hade blivit _____⁴ mot mannen när han plötsligt hade fått väldigt gott om pengar. _____⁵ hade kallat flera _____⁶ som berättade hur mannen strödde pengar omkring sig. Han hade köpt en ny, dyr bil och hade plötsligt flotta, dyra kläder. Mannen försökte förklara att han vunnit pengar, men det visade sig vara en _____⁷. Det fanns flera _____⁸ för att just han

hade haft möjlighet att ta pengarna. Han var inte tidigare _____⁹

och det var svårt att förstå hur han hade kunnat begå ett sådant brott.

Mannens _____¹⁰ ansåg att mannen inte hade förstått vad han

hade gjort. Men det stod snart klart att den åtalade mannen hade ljugit om

många saker och att han var skyldig. Därför skulle han _____¹¹

till _____¹².

B Två ord får inte plats. Skriv två egna meningar där de orden finns med.

VILKA BROTT?

A Här är några verb som används för att beskriva vad en brottsling gör. Vilka är brotten, substantiven som hör ihop med verben?

VERB	SUBSTANTIV
1. råna	_____
2. stjäla	_____
3. mörda	_____
4. förskingra	_____
5. förfalska	_____
6. bedra	_____
7. spionera	_____
8. snatta	_____

B Vad betyder substantiven? Förklara vad man gör när man begår dessa brott.

C Två av verben i **A** är oregelbundna. Vilka? Hur böjs de?

UTTRYCK MED LAG

Det finns många uttryck där substantivet **lag** ingår som en del. Para ihop de markerade uttrycken i meningarna med rätt förklaring.

- Om inte polisen hinner klara upp sådana brott, finns det risk att människor **tar lagen i egna händer**.
a) om det är nödvändigt får man bryta mot vanliga regler
- Fadern brukade **läsa lagen för** sin son, när han kom hem med dåliga betyg.
b) bli arg på och skälla ut någon
- Det var **en oskriven lag** på banken att ingen i personalen var klädd i shorts hur varmt det än var.
c) själv se till att rättvisa skipas, även om det blir med olagliga metoder
- Det var stor rea på varuhuset med mycket låga priser. Den första timmen verkade **djungelns lag** råda.
d) en självklar regel
- Det var helt fel att ge pojken så mycket godis när han skrek på bussen, men **nöden har ingen lag**.
e) den starkaste har eller tar sin rätt

GRAMMATIK

ADVERB ELLER ADJEKTIV?

Efter s 178 i textboken

§ 2.7, 2.8, 11.6

Skriv adverb eller adjektiv i meningarna. Glöm inte att böja adjektiven.

- En _____^{snabb} promenad kommer att göra dig piggare.
- Jag orkar inte gå _____^{snabb}.
- Du är _____^{sen} till vårt möte.
- Ja, jag vaknade för _____^{sen}.
- Varför tittar du så _____^{konstig} på mig?
- Därför att du har så _____^{konstig} kläder.
- Havet är ovanligt _____^{vacker} i dag. Vattnet blänker så _____^{vacker} i solen.

- 5 – Vilken _____ film vi såg i går. Jag skrattade hela tiden.
 – Jag skrattade mest åt dig. Det låter så _____ när du skrattar.
 rolig
- 6 – Varför är bussen så _____?
 – På den här vägen måste man köra _____.
 långsam
- 7 Hon log _____ och gav honom boken.
 Han tyckte om den _____ kvinnan.
 vänlig
- 8 Den här maten är väldigt _____.
 Det luktar _____ också.
 god
- 9 – Det ser _____ ut i kaffeburken.
 – Ja, den är _____. Jag glömde köpa kaffe.
 tom

SJU SVÅRA VERB

I *På farlig is* (s 180, rad 15–18) står:

Hon kunde inte ens hålla vristerna raka, hur hon än bar sig åt vek de sig – och det kanske var tur eftersom det var lättare att hålla balansen på det sättet.

Verbet hålla böjs oregelbundet. Här är några oregelbundna verb.

INFINITIV	PRESENTIS	PRETERITUM	SUPINUM	PERFEKT PARTICIP
falla	faller	föll	fallit	fallen
gråta	gråter	grät	gråtit	-gråten
göra	gör	gjorde	gjort	gjord
hålla	håller	höll	hållit	hållen
slå	slår	slog	slagit	slagen
sova	sover	sov	sovit	–
stjäl	stjäl	stal	stulit	stulen

A Kontrollera att du förstår vad verben betyder.

B Skriv rätt form av rätt verb i luckorna.

Jonas gick över den stora parkeringsplatsen med sin tvååriga dotter Lisa. Hon hade _____ och _____ sig och nu var hon ledsen och _____. Nu skulle Jonas åka hem och försöka få henne att _____. Hon hade inte _____ på hela dagen och var trött. Det var när de gick genom kassan som Lisa hade _____ omkull. Han borde ha _____ henne i handen, men det hade han inte _____, för Lisa ville gå själv. Var hade han ställt bilen? Tänk om någon hade _____ den! Grannens bil hade blivit _____ för en månad sen. Den _____ på en parkeringsplats. Lisa _____ hela tiden och han försökte trösta henne. Han blev alldeles svettig av nervositet. Äntligen såg han bilen. Samtidigt slutade Lisa att _____.

GRAMMATIK

Efter s 184 i textboken

INDIREKT TAL

I *På farlig is* (s 181, rad 1) står:

Sofia sa till henne att luta sig än hit, än dit ...

Det här är ett exempel på *indirekt tal*. Författaren berättar vad Sofia sa till Fatima men talar inte om exakt *hur* hon sa det.

Senare skrek Fatima:

"Jag kan inte simma."

Här är det *direkt tal*. Det står ordagrant vad Fatima skrek. Om man vill berätta vad Fatima skrek får man göra om till indirekt tal:

Fatima skrek att hon inte kunde simma.

I indirekt tal har verben samma tempus i båda satserna.

Berätta vad personerna sa. Gör om direkt tal till indirekt tal. Se till att tempus och ordföljd blir rätt.

1 "Jag har ont i magen", sa Pelle.

Pelle sa att han hade _____

2 "Jag blir orolig", sa Eva.

Eva sa att hon _____

3 "Du behöver inte vara orolig", sa Pelle.

Pelle sa att Eva _____

4 "Jag har ätit för mycket", sa Pelle.

Pelle sa att _____

5 "Varför åt du så mycket", frågade Eva.

Eva frågade varför _____

6 "Det var så gott", sa Pelle.

GÅ OCH KRYPA

Efter s 184 i textboken

I *På farlig is* står:

Hon **ålade** fram till Robban... (s 183, rad 13)

De **pulsade** med skridskorna genom skogen... (s 184, rad 7)

Åla och **pulsa** är två olika sätt att ta sig fram. När man **ålar** ligger man på magen och kryper med kroppen mot marken. Soldater kan **åla** för att inte synas.

När man **pulsar** går man i djup snö. Man måste lyfta fötterna högt i snön och det är jobbigt.

Det finns många sätt att gå eller krypa och många verb som visar hur man gör. Här är några:

A Fundera över hur du skulle översätta verben till ditt språk. Finns det motsvarigheter till alla verben?

B Skriv verb som betyder "gå" eller "krypa" i meningarna. Använd inte ordet **gå**. Ibland kan flera ord passa. Se till att orden får rätt form.

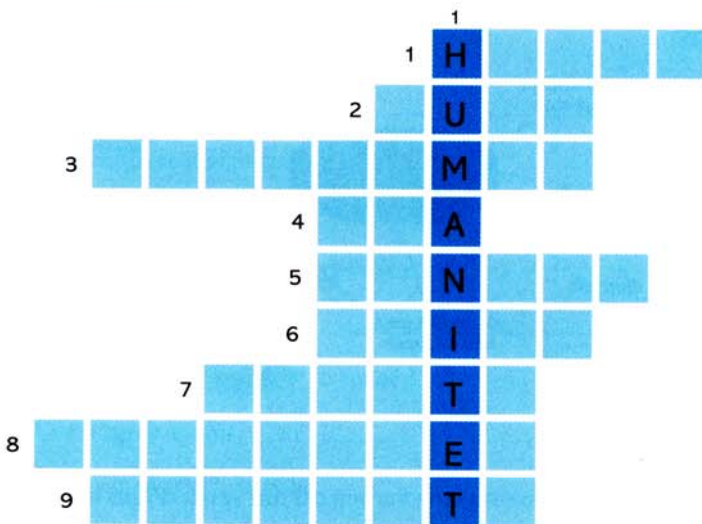
- 1 Det var halt och pojken _____ omkull, men han slog sig inte.
- 2 Det var mycket snö på vägen och de måste _____ fram till stugan.
- 3 Den gamla kvinnan _____ fram i sina gamla tofflor.
- 4 Det lilla barnet _____ mellan vardagsrummet och sovrummet med en väldig fart.
- 5 Han _____ länge efter skadan i benet.
- 6 Björnen _____ runt i skogen och åt bär.

C I *På farlig is* finns flera andra ord för olika sätt att ta sig fram. Vilka hittar du? Leta i texten och skriv meningarna med orden.

Läs *På farlig is* (s 180–184) en gång till innan du löser korsordet. För att det ska bli lite lättare är en bokstav ifylld i varje ord.

A Lös korsordet.

Vågrätt

- Om det ligger ett bananskal på gatan och du trampar på det, kan du .
- Motsatsen är "tjock" om man t ex talar om en bok.
- Hälften av 60 minuter.
- Kan soldater göra om de inte vill synas.
- Ett annat ord för "möjligen".
- Man kan fram på skridskor.
- När isen inte är tillräckligt tjock, kan den och man ramlar i vattnet.
- Ett annat ord för "snabbhet".
- Den del av en bil där föraren och en passagerare kan sitta.

B Skriv en ledtråd till det lodrätta ordet.

Lodrätt

- _____

Facit

1

VAD PASSAR IN? (s 5)

- A
1 en aning om	5 rörelse	9 respekt
2 varning	6 ändring	10 oberörd
3 sitt bästa	7 plan	
4 chans	8 varenda	

VILKET ORD SKA BORT? (s 6)

- Hare är ingen fågel som övriga.
- Video är en apparat, ingen soffa eller del av soffa.
- Lärare är en person, övriga är ämnen.
- Lat är motsats till övriga som är synonymmer.
- Rådsla är ett substantiv, övriga är adjektiv.

SJU SVÅRA VERB (s 6)

- B
1 gav	5 fått	9 gick
2 dött	6 bad	10 gav
3 gick	7 såg	11 såg
4 stod	8 gett	12 gick

UPPKALLAD – KALLA UPP (s 7)

- A
uppkallad, s 8, rad 5	sjunka ner, s 8, rad 15
stänga av, s 9, rad 10	tänka ut, s 9, rad 4
kyla ner, s 9, rad 11	inblandad, s 9, rad 8

- B
1 nersjunken	4 blanda in
2 kyla ner	5 uttänkt
3 avstängd	

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 8)

- B
1 b	4 c	7 c
2 a	5 b	8 b
3 b	6 c	9 b

KORSORD (s 11)

```

U T A
T R A S T
A L A T
L A M M
A A L G
R A N A

```

- B
1 lat, tal	4 att, TT
2 lamm, lam	5 att, hatt
3 trast, rast	

LAND, NATIONALITET OCH SPRÅK (s 12)

- A
2 spanjor, spanska	6 ryss, ryska
3 fransyska, franska	7 grek, grekiska
4 tyska, tyska	8 turk, turkiska
5 norska, norska	

- B
8 resesäljare	5 butiksanställd
3 hårfrisörska	6 konstnär
2 läkare	1 bilmekaniker
4 IT-konsult	7 servitör

ORDFÖLJD I HUVUDSATSER (s 13)

B
Nick tycker om att dansa. Hela kvällarna dansar han hemma. Alltid dansar han. Varje dag längtar han efter kvällen, då han kan dansa som han vill. Överallt dansar han. På rasterna i skolan dansar han på skolgården. På vägen till skolan dansar han också lite försiktigt, så det inte ska märkas så mycket. På lektionerna dansar han i fantasin. På helgerna dansar han i ett sträck. Hemma är Nicks föräldrar oroliga för att han dansar för mycket. De tycker att han bör studera i stället.

C
Nina tycker om att sjunga. Hela kvällarna sjunger hon hemma. Alltid sjunger hon. Varje dag längtar hon efter kvällen, då hon kan sjunga som hon vill. Överallt sjunger hon. På rasterna i skolan sjunger hon på skolgården. På vägen till skolan sjunger hon också lite försiktigt, så det inte ska märkas så mycket. På lektionerna sjunger hon i fantasin. På helgerna sjunger hon i ett sträck. Hemma är Ninas föräldrar oroliga för att hon sjunger för mycket. De tycker att hon bör studera i stället.

D
Erik tyckte om att tala i telefon. Hela kvällarna talade han i telefon. Alltid talade han i telefon. Varje dag längtade han efter kvällen, då han kunde tala i telefon som han ville. Överallt talade han i telefon. På rasterna i skolan talade han i telefon på skolgården. På vägen till skolan talade han också i telefon lite försiktigt, så att det inte skulle märkas så mycket. På lektionerna talade han i telefon i fantasin. På helgerna talade han i telefon i ett sträck. Hemma var Eriks föräldrar oroliga för att han talade i telefon för mycket. De tyckte att han borde studera i stället.

STOR BOKSTAV (s 14)

1 Siv tycker om att dansa folkdans. Hon dansar varje måndag med sin kompis Ella. Ella och Siv är med i ett folkdanslag. På midsommarafton dansade de på flera ställen i Värmland. Både Ella och Siv tycker bäst om polka. Siv tror att polka kommer från Polen, men det tror inte Ella.

2 Alla skolor har inte vinterlov samtidigt. I Skåne och södra Sverige brukar det vara en vecka tidigare än i Stockholm. I norra Sverige är det en vecka senare. Även lovet vid påsk kan vara olika, antingen före påsk eller efter.

3 Olle arbetar i en affär som heter Janssons sport. Den ligger på Storgatan. Affären har öppet varje dag mellan 10 och 21. Det blir konstiga arbetstider för Olle. Han arbetar ofta på lördagar och söndagar, men han är oftast ledig på tisdagarna. Den enda dag affären har haft stängt i år var midsommardagen. På juldagen hade de öppet. Då var det inte så många kunder där.

FÖRKORTNINGAR (s 15)

A

till exempel
det vill säga

B

1 bl a	6 fr o m	11 m m
2 ca	7 f d	12 osv
3 e Kr	8 f Kr	13 s k
4 etc	9 inkl	14 t o m
5 exkl	10 m fl	

SKILJETECKEN (s 15)

- A**
- Vakna, klockan är sju!
 - Jag vill sova längre.
 - När kom du hem i går kväll?
 - Vid tvåtiden tror jag.
 - Oj!
 - Låt mig sova!
 - Har du inte skola i dag?
 - Nej.
 - Var var du i går?
 - I stan.
 - Jag tycker inte om att du är i stan så sent.
 - Snälla, lämna mig i fred.

- B**
- Hej, faster Ulla. Det är Julia. Jag ringer för att berätta att jag ska gifta mig.
 - Vad roligt! Vem ska du gifta dig med?
 - En kille som heter Alex. Han jobbar på Åhléns.
 - Hur länge har du känt honom?
 - Sen i påskas.
 - Var träffades ni?
 - I Spanien, på semester.
 - Är han spanjor?
 - Nej, han bodde på samma hotell som jag.
 - När ska ni gifta er?
 - På midsommarafton.
 - Vad romantiskt!
 - Ja, det blir ett litet bröllop, men du blir förstås bjuden. Hej då! Nu måste jag jobba men vi hör.
 - Hej då! Tack för att du ringde!

2

SLÄKTINGAR (s 17)

2 m	7 c	12 t	17 s
3 n	8 l	13 j	18 h
4 b	9 a	14 p	19 e
5 q	10 d	15 f	20 k
6 o	11 g	16 i	

SLÄKTRÄD (s 18)

- B**
1 Ulla Rask	5 Morfars mor
2 Ebba Karlsson	6 Tre barn
3 Anders Andersson	7 De är kusiner
4 Johan Rask	8 Fem barn
9 Jakob Tegvall	
10 Hon har två mostrar, Maj-Britt Andersson och Jenny Rosengren.	
11 Han har två fastrar, Maj-Britt och Margareta	
12 De är kusiner	

VILKET ORD SKA BORT? (s 19)

- 1 *Säd* är något som växer, inte en landskapstyp.
- 2 *Sommar* är en årstid, inte en del av landskapet.
- 3 *Löv* är en del av ett träd, inte någon vädertyp.
- 4 *Vår* är en årstid, inte synonym med kväll.
- 5 *Solnedgång* är ett substantiv, inte synonym med övriga som är adjektiv.

KORSORD (s 20)

A

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 21)

- B**
1 b	4 a
2 a	5 b
3 c	

NUIDSTEMPUS (s 23)

B

Julia Södergren är lycklig. Hennes far har just hållit ett tal till brudparet och alla skålar och ler vänligt mot de nygifna. Julias mamma gråter och försöker diskret snyta sig. Julias kusin tittar på Julia och blinkar mot henne. Han höjer sitt glas en extra gång.

Alla som Julia älskar är med. Hon känner sig vacker och är nöjd med vad hårfrisörskan har gjort med hennes hår även om det känns ovanligt. Hennes nya halsband glittrar. Alla människor är glada och hon kan inte förstå vad hon har varit nervös för i flera veckor.

Julias man är snyggare än vanligt. Han lutar sig fram mot henne och viskar: "Du är jättesöt." Julia tänker att just det här ögonblicket ska hon försöka att minnas precis så här. Allt är underbart.

LE OCH SKRATTA (s 23)

- C** Flera svar kan passa. Här är förslag.
1 log	4 flinade
2 skrattade	5 smålog
3 fnittra (fnissa)	

PREPOSITIONER VID KÄNSLOR (s 25)

- B**
1 i	5 på	8 i
2 i	6 i	9 på
3 på	7 på	10 i
4 på		

NÄR MAN TYCKER OM NÅGON (s 26)

- B** Flera svar kan passa. Här är förslag.
1 klappade	3 kramade
2 smekte	4 kelade

SJU SVÅRA VERB (s 27)

- B**
1 flöt	5 flyga	9 flög
2 frös	6 brutit	10 frusit
3 knöt	7 rutit	11 knutit
4 flugit	8 krupit (kröp)	12 frysa

VAD PASSAR IN? (s 28)

- A**
1 kunder	5 rum	8 pelargon
2 butik	6 sjögång	9 klagade
3 bröllopsresa	7 raseri	10 värda
4 båt		

SLÅ UPP ORD (s 29)

1 c	4 c
2 b	5 b
3 b	

DÅTIDSTEMPUS (s 29)

A

... Julias mamma grät och försökte diskret snyta sig. Julias kusin tittade på Julia och blinkade mot henne. Han höjde sitt glas en extra gång.

Alla som Julia älskade var med. Hon kände sig vacker och var nöjd med vad hårfrisörskan hade gjort med hennes hår även om det kändes ovanligt. Hennes nya halsband glittrade. Alla människor var glada och hon kunde inte förstå vad hon hade varit nervös för i flera veckor.

Julias man var snyggare än vanligt. Han lutade sig fram mot henne och viskade: "Du är jättesöt." Julia tänkte att just det här ögonblicket skulle hon försöka att minnas precis så här. Allt var underbart.

RUBRIK OCH NYTT STYCKE (s 30)

A, B, C Diskutera olika förslag till rubrik och indelning i stycken. Man kan dela in texten i stycken på flera olika sätt.

3

VAD PASSAR IN? (s 31)

- A**
1 vinna	7 madrassen
2 drömsemester	8 tigger
3 aktier	9 risken
4 hyran	10 förvaltare
5 pensionen	11 avgift
6 morgondagen	12 vinsten

PREPOSITIONER (s 32)

- A**
1 i	4 på (i)	7 för
2 på	5 på	8 på
3 till	6 på	9 till
- B**
1 om	6 på	10 för
2 till	7 till	11 åt
3 på (till)	8 av	12 på
4 på	9 för	13 i
5 på		

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 33)

- B**
1 R	5 R	9 R
2 F	6 R	10 F
3 R	7 F	11 R
4 F	8 F	12 R

KORSORD (s 36)

A

ORDPAR (s 37)

- 1 huller om buller
- 2 Här och där
- 3 fram och tillbaka
- 4 förr eller senare
- 5 av och an
- 6 först och främst
- 7 nätt och jämt
- 8 ordning och reda
- 9 lugn och ro
- 10 frid och fröjd

SJU SVÅRA VERB (s 38)

- B**
1 sjöng	6 ljög
2 tjöt	7 sköt
3 njutit	8 sjönk
4 bjöd	9 tjöt
5 bjudit	10 bjuden

VAD PASSAR IN? (s 39)

- A**
1 utvilad	7 golvet
2 lamslagen	8 benen
3 knycklade ihop	9 sovrummet
4 slätade ut	10 snöflingorna
5 rev sönder	11 pigg
6 strödda	

SKULLE (s 40)

- A**
1 skulle jag	7 han skulle
2 skulle jag	8 skulle
3 Jag skulle	9 vi skulle
4 skulle jag	10 vi skulle
5 skulle jag	11 vi skulle
6 skulle	

B

- ... skulle min bror bli förvånad.
- ... skulle jag inte (skulle inte jag) köpa något.
- ... skulle jag ge hundratusen kronor till fattiga.
- ... skulle jag sätta alla pengarna på banken.
- ... skulle alla tidningar ringa till mig.
- ... skulle min lillasyster be mig om en häst.
- ... skulle jag köpa en lägenhet med balkong.
- ... skulle jag be min chef hålla tyst ibland.
- ... skulle jag gå på bio tre gånger i veckan.
- ... skulle mina släktingar bli bjudna på en jordenruntresa.

C *Flera svar kan passa bra. Här är förslag.*

- Jag skulle vilja byta den här tröjan som jag köpte i går. (Jag köpte den här tröjan i går. Jag skulle vilja byta den.)
- Jag har ett konto som jag skulle vilja avsluta.
- Jag skulle vilja byta den här tågbiljetten.
- Ursäkta, skulle jag kunna få titta i provrummet? Jag glömde min kasse där.
- Skulle jag kunna få låna pengar till lunchen av dig? Jag glömde min plånbok hemma.
- Skulle jag kunna få gå före? Jag har bara en sak och jag ska med taget.

VILKET ORD SKA BORT? (s 42)

- Lögn* är substantiv, övriga är verb.
- Kalas* är ett annat ord för "fest", övriga ord har med pengar att göra.
- Kofta* är ett klädesplagg, övriga finns i en säng.
- Stilig* är adjektiv, synonym till "vacker", " snygg", övriga är klädesplagg och substantiv.
- Pensionär* är en person som inte yrkesarbetar längre, övriga är yrken.

VAD FATTAS? (s 43)*Ibland kan fler svar vara möjliga.*

1 hade	19 i
2 stora	20 Tjuvens (Tjuvarnas)
3 sitt (ett)	21 flera
4 sett (märkt)	22 fråga
5 borta	23 hade (alltså, sedan,
6 expedit (vakt, man,	sen, nu)
kvinn)	24 inte
7 berätta	25 semestern (resan)
8 svårt (jobbigt)	26 två (några)
9 Så	27 dem
10 kopp (mugg)	28 torka (ta, få)
11 henne	29 med
12 alla (de)	30 i
13 hela	31 De (Kvinnorna)
14 något	32 betala
15 emot	33 mig (nu)
16 någon (tjuven)	34 en
17 henne	35 ska
18 som	

4**VAD PASSAR IN? (s 45)**

A		
1 snabbmat	8 fet	
2 nyttig	9 övertygelse	
3 hänsyn	10 kemiska	
4 tål	11 lanbrukare	
5 allergiska	12 odlar	
6 vegetarian	13 varor	
7 avstår	14 ekologisk	

VART TAR MATEN VÄGEN? (s 46)

1 svalget	7 gallblåsan
2 matstrupen	8 bukspottkörteln
3 magsäcken	9 tjocktarmen
4 tunntarmen	10 blindtarmen
5 tolvfingertarmen	11 ändtarmen
6 levern	

ÄTA OCH DRICKA (s 47)

- B
- Smacka, smaska, sörpla* är verb som beskriver ljud som blir när man äter.
 - Tugga, svälja, spotta ut, sätta i halsen* är verb som visar vad som händer med maten i munnen och svalget.
 - Smutta, suga, halsa* är verb som har med dricka att göra.

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 48)

B			
1 F	5 F	8 F	
2 R	6 R	9 F	
3 R	7 F	10 R	
4 F			

PARA IHOP (s 50)

A			
1 b	6 l	11 g	
2 f	7 e	12 k	
3 h	8 j	13 d	
4 i	9 a	14 m	
5 n	10 c		

IMPERATIV (s 51)

- A
- Jogga lite fortare!
 - Ansträng dig lite!
 - Flåsa inte så mycket, för då hör jag inte vad du säger!
 - Prata inte så mycket!
 - Spring inte så fort, så jag inte hinner med!
 - Var inte arg!

B

- Sätt upp tavlan där, tycker jag!
- Häng den lite mer till höger!
- Sänk tavlan lite!
- Slå i en spik först!
- Slå dig inte på tummen, när du hamrar.
- Svär inte!
- Oj, sätt på ett plåster!

KORSORD (s 53)

M	Ä	T	T	A
Ä	T	B	A	R
T	R	U	G	A
T	O	S	A	N
A	A	A	D	

B

1 taga, aga	4 tro, rot
2 tro, ort	5 ätbar, bar
3 rand, and	

HAND OCH FINGRAR (s 54)

A			
1 fingertopp 8	knöve 2	långfinger 5	
2 handflata 1	knövnäve 4	pekfinger 9	
3 handled 7	lillfinger 3	tumme 6	
4 nagel 10	ringfinger 11		

B

1 med, på	6 om (runt)
2 i (vid)	7 på (runt), på
3 i	8 med
4 på	9 i
5 på	10 om

SJU SVÅRA VERB (s 55)

B

1 satt	8 stuckit
2 drack	9 fanns
3 brunnit	10 sticker
4 funnit	11 hunnit
5 hann	12 druckit
6 hinner	13 stucken
7 suttit	

ORDFÖLJD I FRÅGOR (s 56)*Olika frågor kan vara möjliga. Här är bra alternativ.*

- Hur länge har du städat?
- När (Hur dags) kommer gästerna?
- Vilka är det som är bjudna (Vilka är det som kommer)? (Vilka är bjudna?)
- Hur känner du Linus? (Var har du träffat Linus?)
- Vem ska komma mer?
- Vad heter hon?
- Vilken skjorta är snyggast, den ljusblå eller den beige (gula, gröna etc)?
- Var ligger skjortan (slipsen, tröjan etc)?
- Vad ska jag köpa (handla)?
- Hur många tomater?
- Hur mycket köttfärs?
- När (Hur dags) ska vi äta?

TITTA OCH SE (s 57)*Flera alternativ kan vara möjliga. Här är bra alternativ.*

1 stirrade	5 kasta ett öga
2 kika	6 kisade
3 snegla	7 glodde
4 ögnade	8 blängde

FÖRNAMN OCH EFTERNAMN (s 58)

A

- Pojknamn:* Tor (fornnordisk gud), Björn (ett djur), Sten (hårt material i naturen)
Flicknamn: Viola (viol är en blomma), Lillemor (Lilla mor), Rose-Marie (ros är en blomma)

B

alm, ek, en, ask, lönn, gran.

C

gren, stam, rot, löv, blad, kvist.

5**VAD PASSAR IN? (s 59)**

1 stranden	7 förbluffad
2 turister	8 vågorna
3 i närheten	9 övergiven
4 takt	10 på avstånd
5 plockar upp	11 gående
6 spolats upp	12 närmare

UTTRYCK MED VATTEN (s 60)

1 c	5 b
2 e	6 d
3 a	7 g
4 h	8 f

PRESENS PARTICIP (s 61)

A

- en person (personer) som besöker
- en person (personer) som bor
- en person (personer) som reser
- en person (personer) som tror (på Gud)
- en person (personer) som behöver något

B

Kvinnan som småsprang såg desperat ut. Hon hade en unge som skrek i handen och en hund som skällde i koppel. När hon såg bussen som försvann, svor hon högt. Mannen som stod vid busshållplatsen log medlidsamt mot kvinnan som svor. "Enligt den tidtabell som gäller ska bussen inte gå förrän om en minut", sa han.

ORDBILDNING (s 62)

A

1 sörja	6 ansvar, ansvara
2 orolig, oro	7 regnig, regn
3 glädje, glädja	8 blåst, blåsa
4 skriftlig, skriva	9 skrik
5 drunkning, drunkna	

B

2 övertygade	6 drunknar
3 hjälpsam	7 säkerheten
4 andas	8 erbjöd
5 Viljan	

VAD PASSAR BÄST? (s 63)*A Flera alternativ kan vara möjliga. Här är bra alternativ.*

1 inta	5 tjej
2 kaka	6 flickorna
3 åt	7 damerna
4 kvinna	8 gumman

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 64)

B

1 R	6 R
2 R	7 F
3 R	8 F
4 F	9 F
5 F	10 R

KORSORD (s 67)

UTTRYCK MED HIMMEL (s 68)

1 c	4 c
2 d	5 f
3 b	6 a

RÄDD OCH SKRÄMD (s 68)

- B**
1 nervositet	4 skräck (skräckslagenhet)
2 oro	5 skrämsel
3 rädsla	6 ängslan

VAD PASSAR IN? (s 69)

1 yr	8 skräm
2 feber	9 myror
3 darrade	10 blåste
4 bultade	11 sken
5 gnistrade	12 räds
6 svalt	13 ramlat
7 svett	

SJU SVÅRA VERB (s 70)

- B**
1 sprungit (vunnit)	8 försvann
2 vann	9 sprang
3 sprucken	10 vann
4 rann	11 bundit
5 spruckit	12 slapp
6 slippa	13 sprucken
7 försvunnen	

"MÄNSKLIGA" LJUD (s 71)

- B**
snarkar
- C**
hicka
- D**
sörpla

ORDFÖLJD I FRÅGOR (s 72)

- A** Flera svar kan passa. Här är bra alternativ.
- 1 Är hon trevlig?
 - 2 Har hon varit otrevlig mot dig?

- 3 Har hon varit otrevlig mot någon du känner (din dotter)?
- 4 Har du talat med henne om det?
- 5 Snarkar du?
- 6 Blir du störd av det?
- 7 Tyckte du att filmen var bra?
- 8 Har du sett någon bra film?
- 9 Går du på bio ofta?
- 10 Blir inte det dyrt?

B Flera svar kan passa. Här är bra alternativ.

- 1 Hur var det på Kajsas fest?
- 2 Hur många var (det) där?
- 3 Fick ni god mat?
- 4 Vilken mat fick ni? (Vad fick ni för mat?)
- 5 Var det kött i grytan?
- 6 Blev det sent?
- 7 Hur kom du hem?
- 8 Hur är Kajsas lägenhet?
- 9 Ät ni i köket?

VILKET ORD SKA BORT? (s 73)

- 1 50-årsfest äger inte rum i kyrkan, övriga är ursprungligen religiösa ceremonier.
- 2 Advokat är en jurist, övriga yrken tillhör kyrkan.
- 3 Skräm är ett adjektiv, övriga är substantiv.
- 4 Vaknat är en supinumform, övriga är presens particip. (Om man har vaknat sover man inte längre, övriga verb har med sova att göra.)
- 5 Gnistra är verb, övriga är substantiv och har att göra med vatten.

6

VAD PASSAR IN? (s 74)

1 skäggig	6 besviken
2 dyr	7 hjälpsamma
3 sparsam	8 ny
4 läcker	9 himmelsk
5 pank	

ORDBILDNING (s 75)

1 besvikelse	3 hjälpa
2 himlen	4 spara

MOTSATSER (s 75)

1 dyr	4 skäggig
2 ny	5 läcker
3 pank	

PLACERA RÄTT (s 75)

Bilen: bagagelucka, baksäte, ratt, säkerhetsbälte
Bokhyllan: deckare, diktsamling, fotobok, pjäs
Kortleken: hjärter, klöver, ruter, spader
Linneskäpet: duk, handduk, lakan, örngott

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 76)

B
Kommun: 290, biblioteksverksamhet, fritidsverksamhet, idrottsanläggning, parker, ambulanser, fullmäktige
Landsting: 21, sjukvård, akutsjukhus, museiverksamhet, vårdcentral
Riksdag och regering: 349, utbildningsdepartementet, försvar, lagar, utrikesministern

VILKET ORD SKA BORT? (s 78)

- 1 Försvar ansvarar staten för, övriga ansvarar kommunen för.
- 2 Ful är motsats till övriga.
- 3 Smekning är motsats till övriga.
- 4 Ratt finns i bil, övriga på cykel.
- 5 Solsken är en vädertyp, övriga är himlakroppar.

SJU SVÅRA VERB (s 79)

1 stigit	7 skrivit
2 bitit	8 bet
3 skrek	9 skrika
4 sken	10 skrikit
5 skrev	11 teg
6 rev	12 tigit

KORSORD (s 80)

ORDFÖLJD I BISATSER (s 81)

- 1 ..., om du inte (inte du) vill hjälpa till.
- 2 ..., medan jag städar i hallen.
- 3 ..., att du alltid protesterar.
- 4 ..., om du kan det.
- 5 ..., när du äntligen kokar pastan?
- 6 ..., om det finns kvar i kastrullen.
- 7 ..., att säsen verkligen är god.
- 8 ..., när du har ätit upp allt.
- 9 ..., innan du hjälper mig med uppsatsen.
- 10 ..., när du aldrig försöker själv.
- 11 ..., om du bara vill anstränga dig.
- 12 ..., medan vi dricker kaffe.

VAD PASSAR IN? (s 82)

- A**
1 kunder	8 börs
2 dam	9 rynkor
3 hyllorna	10 irriterad
4 utkörda	11 framtid
5 röt	12 glimt
6 kassan	13 smocka
7 darrande	14 stillsam

TALA OCH PRATA (s 83)

- B** Olika alternativ kan passa. Här är bra alternativ.
- 1 babblar, stamma
 - 2 skrek, jollrat, viskade
 - 3 gormar, mumla, röt

FÖRKLARA (s 84)

- 1 Du vinner något, t ex pengar.
- 2 ett problem
- 3 en portmonnä (där du har mynt)
- 4 ett slag mot ansiktet eller kroppen
- 5 något som någon säger ska hända i framtiden

BÖJNING AV ADJEKTIV OCH SUBSTANTIV (s 85)

- A**
- 2 den röda koppen
 - 3 det höga trädet
 - 4 den sköna sängen
 - 5 den bruna kavajen
 - 6 den dyra tidningen
 - 7 det goda rådet
 - 8 den snabba bilen
 - 9 den ljusa kvällen
 - 10 den tjocka katten
 - 11 det låga bordet
 - 12 den trevliga (trevliga) mannen
 - 13 den tråkiga filmen
 - 14 den gröna växten
 - 15 den billiga klockan
 - 16 det dåliga köpet
 - 17 den svarta skon
 - 18 det smala bandet
 - 19 den unga kvinnan
 - 20 det lilla barnet
 - 21 den otrevliga damen
 - 22 det goda brödet
 - 23 den vackra blomman
 - 24 den fula tavlan
 - 25 det dyra huset
 - 26 den randiga mattan
 - 27 den trasiga leksaken
 - 28 det krokiga fingret
 - 29 den svaga vinden
 - 30 det linjade papperet

- B**
- 1 goda rätter, de goda rätterna
 - 2 röda koppar, de röda kopparna
 - 3 höga träd, de höga träden
 - 4 sköna sängar, de sköna sängarna
 - 5 bruna kavajer, de bruna kavajerna
 - 6 dyra tidningar, de dyra tidningarna
 - 7 goda råd, de goda råden
 - 8 snabba bilar, de snabba bilarna
 - 9 ljusa kvällar, de ljusa kvällarna
 - 10 tjocka katter, de tjocka katterna
 - 11 låga bord, de låga borden
 - 12 trevliga män, de trevliga männen
 - 13 tråkiga filmer, de tråkiga filmerna
 - 14 gröna växter, de gröna växterna
 - 15 billiga klockor, de billiga klockorna
 - 16 dåliga köp, de dåliga köpen
 - 17 svarta skor, de svarta skorna
 - 18 smala band, de smala banden
 - 19 unga kvinnor, de unga kvinnorna
 - 20 små barn, de små barnen
 - 21 otrevliga damer, de otrevliga damerna
 - 22 goda bröd, de goda bröden
 - 23 vackra blommor, de vackra blommorna
 - 24 fula tavlor, de fula tavlorna
 - 25 dyra hus, de dyra husen
 - 26 randiga mattor, de randiga mattorna
 - 27 trasiga leksaker, de trasiga leksakerna

- 28 krokiga fingrar, de krokiga fingrarna
 29 svaga vindar, de svaga vindarna
 30 linjerade papper, de linjerade pappren

PASSIV (s 86)

- A**
 1 En presskonferens kommer att hållas klockan fyra.
 2 En misstänkt brottsling greps i går.
 3 Han beskrivs som en smal, långhårig ung man.
 4 Pressen har informerats.
 5 Några fotografier kommer inte att släppas in. (Inga fotografier kommer att släppas in.)

B

- 1 Ansökan lämnas här.
 2 Namnet skrivs nederst på sidan.
 3 Ytterkläderna hängs i korridoren.
 4 Skorna ställs på skohyllan.

C

- 1 Ett fint tal hölls av brudens far.
 2 Talet hade skrivits av brudens mor.
 3 En rolig sång sjöngs av en grupp vänner.

7

VAD PASSAR IN? (s 89)

1 medelålders	7 kommentarer
2 utseende	8 reagerar
3 kritik	9 försiktigt
4 förtjusning	10 roll
5 flicka	11 stå för
6 ärlig	

KORSORD (s 90)

A	H	A	R
S	V	A	R
K	A	K	K
T	A	L	A

B

- 1 kåk
 2 år (En rå grönsak är inte kokt.)
 3 tala (En lat person arbetar för lite.)
 4 våt, två

PARA IHOP (s 91)

1 e	6 g
2 h	7 b
3 f	8 c
4 a	9 d
5 i	

KÄNSLOR (s 91)

- 1 förtjusning
 2 oro
 3 lycka
 4 sorg
 5 rädsla

VAD FATTAS? (s 92)

Ibland är olika alternativ möjliga.

- sin (en)
- bort
- på (vid)
- vända (ta)
- blivit
- ångrar
- gör
- som
- ålder
- tatueringar (mönster, bilder)
- på (över)
- fattat (tagit)
- ta (få)
- den (tatueringen)
- ett (alltid, ofta, fula)
- andra
- mycket (ganska, allrid)
- utan
- av
- också (även, dessutom, oftast, ofta, alltid)

BESTÄMD FORM VID KROPPSDELAR (s 92)

A

- huvudet (brösten, magen)
- halsen
- fötterna (ryggen, händerna)
- näsan
- axlarna (ryggen)
- fötterna
- brösten
- händer (fötter)
- Magen

B

bakhuvudet 8	lären 6
handlederna 7	skuldrorna 2
hämlarna 4	tinningarna 1
knäskålarna 5	vaderna 3
ljumskarna 9	vrister 10

FRISYRER (s 94)

Man kan svara på många olika sätt. Här är exempel.

- Sara har långt, ljust hår. Hon har mittbena och flätor.
- Margareta måste färga håret. Hon måste kamma mittbena och fläta sitt hår.

PERFEKT PARTICIP (s 94)

A

- gjorda
- förbjudna
- spelad
- sjungna
- släckta
- släckt

B

- inlagda
- avstängd
- avstängda

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 96)

B

1 F	7 R
2 F	8 F
3 R	9 F
4 F	10 R
5 R	11 F
6 F	12 R

PARA IHOP (s 99)

1 f	6 b
2 e	7 h
3 d	8 i
4 a	9 c
5 g	

SJU SVÅRA VERB (s 100)

B

1 låg	9 sätta
2 tagit	10 bar (tog)
3 visste	11 for
4 satte	12 vetat
5 la	13 burit
6 visste	14 låg
7 legat	15 visste
8 tog	

ORDFÖLJD I HUVUDSATSER (s 101)

A

- När han hade slutat sitt arbete, skulle Arnold gå till träningslokalen.
- Om han kunde, tänkte han gå tidigare från jobbet.
- När han gick iväg till jobbet, hade han lagt sin träningsväska i bilen.
- Innan han började träna, ville han ta det lugnt en stund.
- När han såg att det var ovanligt mycket folk i träningslokalen, satte han sig ner och väntade en stund.

B

- När Julia äntligen hade tränat klart duschade hon ovanligt snabbt.
- Om hon skyndade sig kunde hon hinna med en tidigare buss.
- Innan hon snabbt sprang iväg köpte hon en dricka vid disken.
- Medan hon sprang till bussen drack hon den kalla drycken för snabbt.
- Om hon började hicka fick hon skylla sig själv.
- Eftersom hon inte ville hicka när hon kom fram skulle hon sitta på bussen och ta det lugnt.
- När hon kom fram var alla andra redan där.
- Om de flesta var överens skulle det bli lätt att fatta beslut om festen.
- När de andra hade sagt vad de tyckte var det hennes uppgift att sammanfatta diskussionen.
- När hon hade föreslagits till ordförande i föreningen hade hon först tvekat länge (länge tvekat).
- När kvartersföreningen hade möte första gången var det inte många där.
- Om alla boende ville komma på mötena skulle det vara roligare att vara ordförande.

C

- När Carlos äntligen hade bestämt sig var han noga med att träna.
- Om han ville klara loppet bra måste han faktiskt vara vältränad.
- Innan han verkligen anmälde sig tog han reda på allt om loppet.
- När loppet äntligen skulle gå ösregnade det hela dagen.
- Om han inte sprang loppet skulle han bli oerhört missnöjd med sig själv.
- När han hade kommit i mål var han förste man och vann över alla.

VILKET ORD SKA BORT? (s 104)

- Axlarna sitter inte i ansiktet som de övriga kroppsdelarna.
- Halsduk är inte ett smycke som de övriga.
- Ishockey är inte en bollsport.
- Rektor arbetar på en skola, övriga på ett sjukhus.
- Segling är en sommarsport (på vatten), övriga är vintersporter (på is).

8

VAD PASSAR IN? (s 105)

1 grundade	7 ta hand om
2 sårade	8 lidande
3 föddes	9 skrev
4 intresserade sig	10 erfarenheter
5 utbildning	11 berömd
6 organisera	12 symbol

ORDBILDNING (s 106)

A

- organisera
- intressera
- engagera
- straffa
- förlora
- övertala
- skydda

B

- symbolisera
- lida
- konferera
- representera

EMFATISK OMSKRIVNING (s 107)

- Är det Lina som arbetar i kväll?
- Ja, och i morgon är det Ali som arbetar.
- Det var Lina som tog en öl med Ali i går.
- Jag trodde att det var med Carlos (som) Lina tog en öl.
- Nej, det var med Ali (som) hon drack öl.
- Var det öl (som) de tog? Det var konstigt. Det är Ali som inte dricker öl.
- Nej, jag vet. Det var Lina som drack öl och det var kaffe (som) Ali drack.

UTTRYCK MED OND OCH GOD (s 108)

- A**
- 1 d 4 c
2 a 5 b
3 e
- B**
- 1 d 4 b
2 e 5 c
3 a

LÄS OCH FÖRSTÅ (s 109)

- B**
- 1 F 8 R
2 R 9 F
3 F 10 F
4 R 11 F
5 R 12 F
6 F 13 R
7 R

VAD PASSAR IN? (s 111)

- A**
- 1 oskyldig 7 lögn
2 anklagad 8 bevis
3 summa 9 straffad
4 misstänksam 10 försvarsadvokat
5 Åklagaren 11 dömas
6 vittnen 12 fängelse

VILKA BROTT? (s 112)

- A**
- 1 rån 5 förfalskning
2 stöld 6 bedrägeri
3 mord 7 spioneri
4 förskingring 8 snatteri
- C**
- stjåla, stjäla, stal, stulit stulen
bedra, bedrar, bedrog, bedragit, bedragen

UTTRYCK MED LAG (s 113)

- 1 c 4 c
2 b 5 a
3 d

ADVERB ELLER ADJEKTIV? (s 113)

- 1 snabb promenad (adj), gå snabbt (adv)
2 sen till vårt möte (adj), vaknade för sent (adv)
3 Varför tittar du så konstigt? (adv), konstiga kläder (adj)
4 Havet är ovanligt vackert (adj), blänker så vackert (adv)
5 rolig film (adj), lärar så roligt (adv)
6 Varför är bussen så långsam? (adj), köra långsamt (adv)
7 Hon log vänligt (adv), den vänliga kvinnan (adj)
8 maten är väldigt god (adj), luktar gott (adv)
9 ser tomt ut (adv), är tom (adj)

SJU SVÅRA VERB (s 114)

- B**
- 1 fallit 8 gjort
2 slagit 9 stulit
3 grät 10 stulen
4 sova 11 stals
5 sovit 12 grät
6 fallit 13 gråta
7 hållit

INDIREKT TAL (s 115)

- 1 Pelle sa att han hade ont i magen.
2 Eva sa att hon blev orolig.
3 Pelle sa att Eva inte behövde vara orolig.
4 Pelle sa att han hade ätit (ät) för mycket.
5 Eva frågade varför Pelle åt (hade ätit) så mycket.
6 Pelle sa att det var så gott.

GÅ OCH KRYPA (s 116)

- B**
- Ibland är flera svar möjliga. Här är bra alternativ.*
- 1 halkade
2 pulsa
3 hasade (hasar)
4 kröp (kryper)
5 haltade
6 lufsade

KORSORD (s 118)

1 H A L K A
2 T U N N
3 H A L V T I M M E
4 Ä L A
5 K A N S K E
6 G L I D A
7 B R I S T A
8 H A S T I G H E T
9 F R A M S Å T E

Mitt i mål

ÖVNINGSBOK

Mitt i mål är tänkt för den avslutande delen av sfi (kurs D) och motsvarande nivå inom andra skolformer. Den passar alltså mellan *Nya Mål 2* och *Nya Mål 3*.

Mitt i mål vänder sig till både ungdomar och vuxna.

Övningsboken följer upp texter och teman i *Textboken* med möjlighet att träna mera på ordkunskap, grammatik, läsning och skrivning.

27-50599-5 Textbok med cd

27-88264-0 Lärar-cd (Textbokens berättelser och faktatexter)

27-50600-2 Övningsbok

27-50601-0 Lärarhandledning

MITT I MÅL. ÖVNINGSBOK

Ord. pris 249.00 Stud.pris 186.00

6.00% moms

Språk svenska

Svenska som andrasp 9789127506008

ISBN 91-27-50600-2

9 789127 506008

Best.nr. 27-50600-2